

Kat.komp

Mag. St. Dr.

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
LACOVIANA

1912

MEDYCYN

II

ne 13

8 May
Laying

Medii. 1912.

AL

EX C

E

CHR

BOTA
LITTER
FACULT
MOG

APVD

MORBORVM ANTIQVITATES

COLLEGIT
EX OPTIMIS QVIBVSQVE AVCTORIBVS
RECENSUIT, ORDINAVIT
ET SVO QVEMVIS MORBVM LOCO
COLLOCANDVM CVRAVIT
CHRISTIANVS GODOFR. GRVNER
MEDICINAE DOCTOR

BOTANICES AC THEORETICES IN VNIVERSITATE
LITTERARIA IENENSI PROFESSOR PVBLICVS ORDINARIVS
FACVLTATIS MEDICAE ADSESSOR, ACADEMIAE ELECTORALIS
MAGVNTINAE SCIENTIARVM VTILIVM ET SOCIETATIS
LATINAE IENENSIS SODALIS

VRATISLAVIAE
APVD IOAN. FRIDERICVM KORNIVM SENIOREM
MDCCLXXIII

ANTIQVITATES MORBORVM

COLLEGI

EX OPTIMIS QVIBVSQVE AVCTORIBVS

RECENSIVIT. ORDINAVIT

ET SVO QVEMVIS MORBVM LOCO

COLLOCANDVM CURAVIT

CHRISTIANVS GOODE GRAYNER

MEDICIN DOCTOR

OTANICES AC THEOR

IN UNIVERSITATE

OTANICES AC THEOR

OTANICES AC THEOR

FRATISVINE

PVD IOAN FRIDERICVM KORNIVM SENIOREM

CHOCCEXIII

ILLVSTRISSIMO
ATQVE
EXCELLENTISSIMO DOMINO
DOMINO
ACHAT. LVDOV. CAROLO
SCHMID

SERENISSIMAE DVCI SAXO - VINARIENSI
ET ISENACENSI A CONSILIIIS INTIMIS
ASSISTENTIAE

REL. REL.

MAECENATI MERITIS IN PATRIAM, ACADEMIAM
LITTERAS, OPTIMUM QVEMQVE CONSPICVO

PATRONO ET FAVTORI SANCTISSIME
COLENDO

ILLVSTRISSIMO

ADQVE

EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

ACHAT. LVDOV. CAROLO

SCHMID

ERENISSIMAR DVCE SAXO - VIRARIENSIS

ET ISERNACENSIS A COMITIBUS RENTIS

ASSISTENTIAE

RELL. REL.

ARGENTATI MERITIS IN PATRIAM ACADEMIAM

LITTERAS, OPTIMUM QVEMQVE CONSPICVO

ATRONO ET RAVTORI SANCTISSIME

COLEND

ILLVSTRISIME
DOMINE CLEMENTISIME

 a sunt TVA in me merita,
DOMINE CLEMENTISSI-
ME, vt amplius temperare
mibi nequeam, quin TIBI animum gra-
tum atque obstrictissimum publice testifi-
candum existimem, et hunc libellum, tan-

** 3*

quam

*quam pietatis et observantiae summae
monimentum, sacrum esse velim.*

*Fretus enim fauore et clementia illa
singulari, DOMINE ILLUSTRIS-
SIME, qua me, iussu SERENISSIMAE DVCIS,
AMALIAE, in academiam Ienensem euo-
catum, nuper excipiendum, fouendum,
excitandum censuisti, non spero solum,
verum etiam confido, fore, ut et hunc in-
genioli mei fetum ea, qua soles, gratia
in tutelam et praesidium quasi recipias,
et in posterum magnus Apollo mihi esse
haud dedigneris.*

*Faxit Deus immortalis, DOMINE
CLEMENTISSIME, ut in commoda pa-
triae, in bonorum amorem, in munerum*

publi-

publicorum ornamentum, diu saluus, so-
spes, incolumis cum LECTISSIMA CON-
IVGE viuas, serusque in caelum redeas.
Faxit Deus, ut ea, quae salutis pu-
blicae et priuatae caussa aggredi TIBI
videantur, prospere semper et vbiuis
eueniant.

Ego vero non desinam, DOMINE
CLEMENTISSIME, pietate, diligentia,
assiduitate, morum modestia et probita-
te, litterarum bonarum et medicinae stu-
diis, TVAM gratiam, fauorem TVVM
patrocinium TVVM, promereri, baud
profecto nescius, cum TIBI academiae
nostrae salus sit concredita quasque in
manus tradita, TE nec posse, nec velle

*illos negligere, qui, ut viros probos de-
cet, ibidem litteris operam suam atque
tempus nauare allaborant.*

ILLVSTRISSIMI NOMINIS TVI

Ienae

III. Non. Maias.

CDCCCLXXXIII.

obseruantissimus

Christianus Godofredus Gruner.

PRAE-

PRAEFATIO.

Miratus sum saepenumero, quid sit, quod veteres medici hodie negligantur ita, nihil ut magis, et ingemui nostrorum hominum socordiae dicam, an impudentiae, qua quicquid priscorum seculorum est, turpiter contemnunt. Id quod, si in qua disciplina alia, in medicina certe summa est iniuria, et maximo cum artis damno fit. Etenim *inter studia versandum est*, inquit SENECA*), *et inter auctores sapientiae, ut quaesita discamus, nondum inuenta*

* 5 *quae-*

*) Epist. 104. p. 463. T. II. ed. *Lips.*

PRAEFATIO.

quaeramus. Continetur enim ars nostra omnis
vfu et experientia: quae nisi praecefferit, ra-
tioni locus nullus est. Illa praecepta dat,
haec ordinat, adeoque medicus perfectus nemo
esse potest, nisi lectionem veterum antecesso-
rum non negligendam putet. Quid enim est
stultius aut quid absurdius illa quorundam
opinionem, qui se sibi solis sapere posse credunt,
a se solis proficere, atque scientiae praestan-
tia, ceteris antestare, etsi ne illa quidem sciant,
quae patrum memoria in medicina gesta sint?
Desint necesse est hisce hominibus multa in-
strumenta, quibus prudentiores Aesculapii
successores morbos profligarunt et etiamnum
profligant, adeoque nihil iis esse debet infeli-
cius, nihil magis ridiculum. Nesciunt, qui
veteres rident et spernunt, quantum iis in sit
copiarum ad bene prudenterque medicinam
faciendam; et cum fieri nullo modo possit, ut
quorumcunque morborum vim atque naturam
ipse tute perspicias, aut remedia medendique
ratio-

PRAEFATIO.

rationem per quietem quasi ac somnum discas, sequitur, ut lectione sola liceat nobis thesauros omnium seculorum quasi aperire, indeque spoliis opimorum multitudine onustis medicinam ipsam aggredi. Haec demum vera medicina est, quae inde ab HIPPOCRATE quaecumque praeclare dicta et bene facta repetendo ad nostra usque tempora deducitur. Tunc enim non adeo facile metus errandi est, atque tunc omnium optime eluditur illud PLINII *) dictum, quo medici periculis hominum discere, atque experimenta per mortes agere perhibentur. Accedit, quod incredibilis nostris animis insita quasi et ingenerata est earum rerum veneratio, quae a maioribus accepimus: quae quo magis antiquitatis fabulosae tenebris inuoluuntur quasque obscurantur, eo maioris aestimandae videntur. Vnde sine dubio ridicula illa nata est superbia quorundam nobilium, qui etsi maioribus suis longe

*) Hist. Nat. XXIX. 1.

PRAEFATIO.

longe deteriores sint, et vix ac ne vix quidem praeclaro illo nomine digni, tamen ex laruis et umbris sibi captandam putant gloriolam, et in atriis reponendas curant fumosas maiorum imagines, statuas, signa, spolia bellica, quasi vero haec magni nominis facies et insignia possint nepotes nequiores nobilitare. Quae res et admiratio maiorum cum per se est laudabilis, tum imitatione medicorum dignissima. Habemus enim talia vetustatis monimenta, quae temporum iniuria ad nos peruenire passa est, continenturque iis optima artis medicae praecepta, quae quia sola fere experientia constant, eo tutiora sunt, et nos via brevissima in interiores medicinae recessus ac adyta quasi intro ducunt. Hos duces et auctores sequi, magna laus est; quorum lectio certe omnibus, si qui excelsioris animi sunt, pernecessaria est.

At vero et vtilissimum medicis est illud priscorum studium, neque quemquam temporis,

PRAEFATIO.

poris, laboris, vigiliarum, poenitebit, modo illa monimenta, suasu admonituque poetae, diurna, nocturnaue manu versare velit. Si enim verum est, ut est, viri magni et probi esse, extra angustos cognitionis humanae cancellos, quoad eius fieri licet, declinare, metamque quasi transilire, quid utilius, lectione illa, quid magis accommodatum est ad hoc propositum exsequendum, quod naturae stimulis concitatus sectatur optimus quisque? Insunt enim libris iis, abunde praeceptorum, quae hodiernum possis in gloriam tuam et usus publicos conferre, quippe veteres naturae vestigiis strenue insistentes haud facile falli aut offendere poterant, aliter ac nostra aetate fit, cum multi ratiociniorum lenociniis abrepti huc illuc incerti vagantur, et tandem temporis male ac inutiliter collocati se poenitere profitentur. Caueant igitur omnes sibi ab id genus riuulis turbidis minusque puris, fugiantque cane peius et angue, qui praeter vires corporum

mor-

PRAEFATIO.

mortuas, animulam reginam, archeum iratum, deum mundi rerumque omnium quasi motorem et impulsorem, aut quaedam alia ingenii male nouaturientis deliramenta nihil sciunt. Redeundum est ad veteres medicos, veros naturae imitatores, ex quorum contubernio non poteris non doctior et ad artis exercitium accommodatior accedere. Quid enim in obseruando diligentius HIPPOCRATE? Quid CELSO elegantius, quid tersius? Quid accuratius ARETAEO? Quid GALENO doctius? Quid CAELIO AVRELIANO locupletius cum in exprimenda morborum imagine, tum auctorum veterum opinionibus excutiendis? Quid ALEXANDRO TRALLIANO verius? Quid ORIBASIO, AETIO, PAVLLO, plenius, quid tolerantius in colligendis antecessorum fragmentis, quae auro et argento praestantiora sunt? Crescit profecto magnorum virorum admiratio, quo maiorem cum iis familiaritatem et usum

con-

cont
dere
auct
sequ
nece
alat,
locu
quan
illis
stas
cina
tristi
dus.
tura
iis v
sola
no,
trun
men
fim.
s c.

PRAEFATIO.

contraxeris, neque poteris non magnus euadere medicus, cum tantos fanioris medicinae auctores tamque praeclaros magistros duces sequi non recusaris. Tunc enim temporis necesse est, vt assidua eorum lectio ingenium alat, optimis omnium seculorum inuentis locupletet, et ad imitandum excitet. Nusquam desunt copiae, modo ne desint, qui illis vti et velint, et possint, et cuius potestas data est, in haec naturae veraeque medicinae sacra penetrare. Nemo repulsus aut tristis abibit, qui huc accesserit discendi cupidus. Largi sunt naturae sacerdotes, vt natura ipsa larga est, modo illos adeas, et cum iis viuere velis. Ex hac enim communione sola et contubernio, tanquam ex equo Troiano, tot tamque boni medici maiorum et patrum nostrorum memoria prodierunt, vt numerum obstupescere debeam, inire non possum. Hinc Italia produxit FRACASTORIOS, SCALIGEROS, MERCVRIALES, LAN-
CISIOS,

PRAEFATIO.

GISIOS, MORGAGNIOS, COCCHIOS;
Gallia FOESIOS, GORRAEOS, FERNE-
LIOS, BALLONIOS; Britannia HARVEIOS,
MEADIOS, FREINDOS; Belgium IVNIOS,
LINDENIOS, ALBINOS, BOERHAA-
VIOS, GORTEROS, GAVBIOS, SANDI-
FORTOS; Hispania LEMOSIOS, VALLE-
SIOS, REIESIOS; Heluetia GESNEROS,
ZVINGEROS, HALLEROS; Dania BAR-
THOLINOS, BORRICHIOS, RHODIOS,
KRATZENSTEINIUS; Germania denique
nostra CORNARIOS, FVCHSIOS, OPSO-
POEOS, MEIBOMIOS, CONRINGIOS,
CRATONES, SENNERTOS, REINESIOS,
HOFFMANNOS, BRENDLIOS, WERL-
HOFIOS, HAENIOS, RICHTEROS, TRIL-
LEROS, et sexcentos praeterea alios, qui
cum omnem studiorum cursum a priscis me-
dicis auspicati sunt, tum inter diuina eorum
monimenta placide consenuerunt. Orta vero
exinde est laudabilis illa medicorum pristino-
rum

PRAEFATIO

rum aemulatio, ut alii aliis in intelligendis et explicandis iis monimentis antecellere allaborarent. Reportarunt illi ex hoc studio et amore vel apud posteros nobile illud nomen, ut *medici Hippocratici* i. e. strenui HIPPOCRATIS magni sectatores appellarentur. Quod nomen cum perhonorificum est, quia ii, qui bonos magnosque artifices sequuntur, et ipsi boni ac magni habentur, tum nos cogit, omnem operam, omne studium atque tempus, eo dirigere, ut tantos naturae observatores velimus, nisi diligentia et accurate verè adsequi; id quod perquam difficile est; at saltem conari. Nam arduis in rebus etiam voluisse sat est.

Neque hic subsistere placet. Est etiam haec veterum medicorum lectio omnium longe iucundissima, et dici vix potest, quantum voluptatis exinde in quemvis discendi cupidum redundet. Trahimur enim omnes et tantum non ducimur rerum novarum studio, fecitque

Grun. Morb. Antiq.

**

illud

PRAEFATIO.

illud cum maxime audaces homines sic, vt nulla pericula fugienda putarent, nullas difficultates perhorrescendas, modo voti compotes fierent. Quid ergo mirum, si qui excelsioris ingenii medici fata artis suae inde ab fabulosis temporibus repetendo vsque ad nostra deducerent? Quid mirum, si omni, qua poterant, diligentia et labore priscorum medicorum nomina, vitas, merita, decreta, hinc inde dispersa et lacera in vnum quasi corpus refingerent, et per viam quandam compendiarium nobis tradenda curarent? Factum id est, ni fallor, ob voluptatem summam, quam ex lectione veterum hauserant, et ne illa foret irrita aut vsus saltem publici expers, nobiscum haec spolia communicarunt, vt nos et ad monumenta illa diurna nocturnaue manu versanda allectarent, et attentos quasi ad rem atque commoda facerent, quae hic certe sunt maxima, nec per omnem vitam interitura. Ego certe, si fas est magnis viris me adiun-

gere,

gere
sum,
ram,
rum a
dam
maleu
Etoria
solos
via p
rum p
fragu
I
ce mo
enim
vt pia
tis re
dibus
si qua
a pri
nou
nique

P R A E F A T I O.

gere, incredibili quadam vòluptate affectus
fum, quoties veterum libros in manus sumse-
ram, eaque sine dubio sola effecit, vt ab isto-
rum amore ac veneratione me neque quorum-
dam cauillationes auocarent, neque minae
maleuolorum deterrent, neque denique au-
thoritates ad aliter sentiendum aut recentiores
solos extollendos impellerent. Media semper
via procedendum est, nisi velis praeiudicio-
rum procellis huc illuc agitari, et tandem nau-
fragus perire.

Impulerunt me illae causae, L. B. vt has-
ce *morborum antiquitates* conscriberem. Sunt
enim alii, qui ita in verba magistri iurarunt,
vt piaculo sibi esse putarent, ab eorum placi-
tis recedere; alii vero non, nisi veteres lau-
dibus dignissimos reputarunt, cum maxime,
si quaeritur, vtrum omnes omnino morbi inde
a priscis temporibus noti fuerint, nec ne, an
nouí subinde accesserint, et quales; quo de-
nique loco quique habendi sint cet. Quae si
** 2 quis

PRAEFATIO.

quis bene pertractare voluerit, necesse est primum, omnia auctorum cum coaeuorum, tum sequentium loca, quoad eius fieri potest, colligat, deinde quaeque momenta inter se rite conferat, tandem sine vlla praeiudicata opinione aperte dicat, quae videantur, non veritus quorumdam hominum peruersitatem, qui, neglecta vera verborum notione ac temporum ratione posthabita, de tribus capellis disputant. Has ego mihi certe leges, quas iam adduxi, iure meritoque scripseram; An vero proposito meo et votis legentium satisfecerim, dubiamque illam rem magis collustrarim, penes alios, qui acutioris in indagando, et explicando naris sunt, esto iudicium. Quibus si non indignus videar assensu, et aliqua laude, tunc, ut bene monet philosophus *), *aeque animo audienda sunt imperitorum conuicia: Ad honesta vadenti contemnendus est iste contentus. Quare nec eorum sermunculos curo, qui quo-*

niam

* Epist. 76. p. 253. T. II.

P R A E F A T I O.

niam veterum medicorum praestantiam ignorant, quosuis eorum cultores et amicos spernendos existimant, quasi vero ridiculi illi homunciones tanti essent, ut viris probis nocere possent. Quidni ego, similiter, ut SENECA *), *magnorum virorum et imagines habeam, incitamenta animi, et natales celebrem?* Quidni illos honoris causa semper appellem? Quam venerationem praeceptoribus meis debeo, eandem illis praeceptoribus generis humani, a quibus tanti boni initia fluxerunt. — Ego vero illos veneror, et tantis nominibus semper adsurgo. Sed haec haecenus. Ego vero magnam felicitatis meae partem attigisse videbor, siquid hisce meis laboribus conferre possim ad pristinum veterum medicorum studium et auctoritatem reuocandam, cum maxime postquam nuper Illustr.

TRILLERVS, Senex venerabilis, artis nostrae decus, bonarum litterarum vindex, medicastorum et pharmacopolarum osor, viro-

** 3

rum

* Epist. 64. p. 187.

PRAEFATIO.

rum proborum deliciae, me heredem quasi amoris ac fauoris eius, quo in HIPPOCRATEM magnum fertur, perhumaniter scripsit: Utinam et ingenii heredem scripsisset! Utinam per fata tanto tamque praeclaro viro liceret, semper viuere, nunquam de herede cogitare! Etenim, auctore HORATIO *) et experientia teste,

*Dignum laude virum musa vetat mori,
Caelo musa beat.*

Sed te non amplius moror, L. B. Tuum est, de sumtis nostris iudicare. Id quod ut prospere eueniat, ex animo opto. De reliquo vale, mihi que fauere perge. Scripsi Ienae
III. Non. Mai. MDCCCLXXIII.

* Carm. IV. Od. 8. v. 28. sequ.

ARGVMENTORVM RECENSIO.

<i>Prooemium</i>	pag. 1
Sect. I. <i>De iis morborum generibus, quae priscis medicis fuerunt incognita</i>	15
I. <i>Variolae earumque insitio</i>	16
II. <i>Morbilli et Roseolae</i>	54
III. <i>Sudor Anglicus</i>	65
IV. <i>Morbus Gallicus</i>	69
V. <i>Convulsio cerealis, Raphania, Kriebelkrankheit, necrosis ustilaginea.</i>	102
Sect. II. <i>De iis morborum generibus, ubi nominis dissensio, rei vero conspiratio est</i>	109
I. <i>Febres cum eruptionibus, febris petechialis, miliaris s. purpura, febris Hungarica s. Pannonica, castrensis, militaris</i>	110
II. <i>Morbi periodici</i>	121
III. <i>Abscessus lactei</i>	123
IV. <i>Malum hypochondriacum et hystericum</i>	125
V. <i>Scorbutus</i>	132
VI. <i>Rachitis</i>	141
VII. <i>Varia cutis vitia</i>	146
A) <i>Ἐκζέματα, ἐπιφυκτίδες, φλυζάκιον</i>	148
B) <i>Κνησμός seu Pruritus</i>	150
C) <i>Papulae, Pustulae</i>	152
D) <i>Vitiligo, Ἀλφός, Λεύκη, lepra Iudaeorum</i>	154
	E) <i>Pfora</i>

ARGVMENTORVM RECENSIO.

E) <i>Pfora f. Scabies</i>	159
F) <i>Lichenes</i>	162
G) <i>Lepra Graecorum et Elephantiasis</i>	171
H) <i>Lepra Arabum</i>	180
I) <i>Elephantiasis Arabum</i>	184
VIII. <i>Morbus Venae cauae acutus et νεφριται</i> <i>Aretaei</i>	187
IX. <i>Asthma pneumodes Aretaei</i>	210
X. <i>Vena Medinensis f. Dracunculus</i>	216
Sect. III. <i>De quibusdam morborum generibus, quo-</i> <i>rum nomen et signa apud veteres ac recentiores</i> <i>medicos prorsum conueniunt</i>	227
I. <i>Lycaon, Insania Lupina f. Canina</i>	229
II. <i>Incubus</i>	232
III. <i>Hydrophobia</i>	234
IV. <i>Furor uteri</i>	238
V. <i>Varia hydropis genera</i>	240
Sect. IV. <i>De iis morborum generibus, in quorum</i> <i>natura et euentis definiendis veteres recentiori-</i> <i>bus medicis longe diligentiores sunt</i>	243
I. <i>Angina</i>	245
II. <i>Λεπτοδυσμία, Λεπτοψυχία, Συγκοπή, Ἀσφυ-</i> <i>ξία</i>	255
III. <i>Lethargus, catochus et catalepsis, carus,</i> <i>coma</i>	260
IV. <i>Varia oculorum vitia</i>	268

MORBORVM ANTIQUITATES.

PROOEMIUM.

a est vitae humanae imbecillitas, ut pluri-
mini rerum imagines haud raro per
transennam quasi accipiant, atque ludi-
cris persuasionum lenociniis allecti et sibi placeant
incredibiliter, placideque cum iis consenscant,
et omnes aliter sentientes quouis modo in suas
partes trahi percupiant. Id quod quemadmodum
solet quoscunque, si sibi non satis cauent, admi-
rabili quadam dulcedine ac suauitate quasi natu-
rali sic allicere, ut perditissimis hisce opinionum
auitarum scopulis tenaciter adhaerescant, neque
salui ac incolumes euadere vlllo modo possint; ita
etiam omnis adhibenda est opera, ne, isto su-
perstitionis iugo excusso, sentiendique libertate

Grav. Morb. Antiq.

A

red-

OR-

reddita, nimii sumus in abiurandis iis placitis, quibus adhuc fuimus a teneris, quod aiunt, vnguiculis dediti.

Accidit id, nisi me omnia fallunt, cum maxime, si de veterum scriptorum auctoritate defendenda statuendoque pretio quaeritur. Nihil enim tunc temporis facilius est, quam ut in utramque partem pecces, et quaevis priscorum hominum decreta aut summis efferas laudibus, nulla habita temporum argumentique ratione, aut, etiamsi vel ex tripode dicta sint naturaeque appositissima, alto spernas supercilio, quasi non, nisi nugae et sesquipedia verba temere effutiissent senes illi de pontani.

At vero uterque, per deum immortalem! quam iniquus in iudicando est! quam sese dat turpiter! Neque enim omnia, quae in veterum scriptis occurrunt, aequabiliter bona et praeclara sunt, cum ea quasi naturae lex aeterna constantissimaque esse videatur, ut et varia ingeniorum vis sit, et varius magnorum virorum prouentus; neque vero etiam, si vel leuissima quaevis animaduertas, infra docti hominis dignitatem aut nullius frangi sunt, modo sis veri cupidus venerumque intelligens. Diuinus enim PLATO, ut hoc utar, etiam, cum nugatur, mirifice placet, partim ob ingenii magnitudinem, partim ob verborum suauitatem, quae dici vix potest, quantopere alliciatur legentium animus aut ad inuenienda meliora, aut ad acumen philosophi saltem admirandum.

Quare

Q
annis
temti
a qui
magis
atque
comm
caussa
videre
isti c
cum
tius
gistro
bellos
tum
racissi
dece
que n
que t
clama

Quid
C R A T
eram
idque
santur
meas

a)

Quare male me profecto multis iam abhinc annis habuit turpis illa veterum scriptorum contentio, tacitusque haud raro mecum ingemui, cum a quibusdam AEscVLAPII successoribus iisque magistris tyronum sane, vt sibi videntur, magnis atque spectabilibus, veterum libros aut nunquam commemorari intelligerem, aut saltem honoris causa, ne qua in re inferiores iis deterioresue viderentur. At, bone deus! quam festiui lepidique isti cerebrosi homunciones sunt. Ferunt enim, cum quidam vix dum in medicinae mysteriis initiatus studiorum incundorum rationem a tali magistro peteret, sibi que vellet ad legendum dari libellos Hippocraticos, illico ad aphorismos ventum esse, tanquam optimorum praeceptorum feracissimos. Obsequor, inquit ille, vt tyronem decet. Hippocratea monimenta diurna nocturna que manu verso. Lego aphorismos et relego, atque tandem, vt illi apud TERENTIUM a), exclamandum mihi fuit:

Fecistis probe:

Incertior sum multo, quam dudum.

Quid inde? Proripio me ad magistrum, HIPPOCRATIS mei amorem totus, quantus quantus eram, spirans. Nouum pensum postulo. Datur, idque ex iis libris, qui in morbis popularibus versantur. Tunc ego, inquit ille, vt in tali iniuria meus est mos, obstrepere, hos libellos deprecari,

A 2

quae

a) Pharm. Act. II, Sc. 4, v. 19.

quae veterani medici persona digna videbantur, tyronis vero scientiae non accommodata satis; precibus denuo insistere, vrgere vehementius. Quid amplius? An alia particula data est? Non ita mehercle. Ille enim ad incitas redactus fremere, indignari, feruidaue bile percitus me ad quendam bonarum litterarum professorem amandare, vt, quae medicus in medico HIPPOCRATE inesse non satis dilucideque intellexerat, ea omnia omnino philosophus mihi sedulo commendaret. O peregregium callidumque praeceptorem! O hominem cum maxime commendabilem, monimentoque, quod aere perennius est, prae ceteris dignissimum! Qui enim cum a veterum medicorum lectione tam rudis esset, vt non nisi nomina interdum per speciem artis blateraret, venit in mentem illud, quod, auctore SVETONIO ^{b)}, Caesari accidisse ferunt, *peregrinis in senatum allectis. Bonum factum. Ne quis senatori nouo curiam monstrare velit.*

Similis fere mea fuit ratio paucis diebus post, quam Vratislauriam artis causa commigrassem. Inuisenti enim mihi hominem quendam egregie, si Dis placet, doctum, maximeque Gallos in deliciis habentem, virum delicatulum, graeculum calamistratum atque vnguentatum, genis nitidulis, ore suauis ac dulciusculo: Heus tu, inquis ille, omnium sane bipedum quadrupedumque intulsissimus es, si HIPPOCRATI ceterisque silicerniis tantum aucto-

ritatis

b) In Vita Caesar. c. 89.

ritatis atque praestantiae vere inesse putas, quantum tua hac dissertatiuncula, *de causis sterilitatis in sexu sequiori ex doctrina Hippocratis veterumque medicorum*, innuisse videris! Nugarum enim anilium rerumque longe futilissimarum magistri illi sunt, adeoque nihil operae, nihil studii, nihil temporis iis legendis perdendum est. Noua, amabo, sectemur, iisque strenue insistamus, vt, me duce, multi faciunt. Hominibus nostris, maximeque Gallis, sua vis, suus splendor, suae sunt venerationes, quibus, dici vix potest, quantopere delectantur ii, qui morum urbanitate ac doctrinae suauitate perplacent. Sperne veteres, miscellos illos homunculos fabularumque artifices, et egregie (crede mihi experto) doctus eris. Tum ego hominis impudentiae mecum succensere, ingemiscere turpissima illius accepta inscientia, eumque sic demum interpellare: Tu vero ridiculus profecto homo es et ab omni vitae modestia rudis, si tam audacter ac indicta causa in veteres quosque bilem euocandam putas. Vnde enim haec praeclara tua scientia, durumque iudicium? Legistine scilicet diabolares illos, priscorum mortalium libros graece ac latine? Non mehercle, inquit. Tanti poenitere non emo. Legi enim gallice. O magnum eximiumque veterum scriptorum iudicem! Qui cum, vt alter *Marius*, graeca et latina non satis intelligeret, iudicare tamen, eorumque pretium statuere voluit, sibi que nominis famam ex hoc contemptu parare.

Risum teneatis, amici!

Sed ita est (fateor) peruersa vitae humanae conditio, ut, si qua ignores, ea omnino habeas odio, immo vero ceteros, qui sibi a compendiarie doctrina cauent legendis veterum auctorum monumentis, sibilo, conuiciis, iniuriis, excipiendos diuexandosque censeas. Quantum vero exinde detrimenti ceperit et adhuc capiat res publica, dici vix potest, siquidem, teste XENOPHONTE ^{e)}, *omnium bonorum fons quasi est artium liberaliorum studium.*

Accidit id, si quid video, cum maxime medicinae studiis. Quae quia prae ceteris usu et experientia continentur, magno mehercle cum salutis publicae damno priscorum seculorum monumenta negliges. Ex hac enim pessima veterum medicorum contemtione dimanauit in medicinam ipsam pestilens ille error, quem in plurimorum certe animis altissimas radices egisse cognouimus, ut eorum lectionem aut minus necessariam ac sterilem reputarent, aut iis ex vetustate sola pretium aliquod statuerent. Hinc tanta calamistrorum vnguentisque diffluentium medicorum cohors, qui vestigiis praeceptorum strenue insistentes, veteres quoscunque odio plus, quam Vatiniano, prosequuntur, rident, sibiloque excipiunt. Hinc foecunda gerronum proles, qui, spretis scilicet istorum deliramentis, recentiorum libros ne a limine quidem salutarunt, nec veriti quorundam hominum morositatem atque obtrectiones sunt, quibus literulae

e) Cyropaed. VII. p. 144. ed. Leuncl.

terulae graecae latinaeque curae sunt. Hinc denique tot medicastorum, pharmacopolarum, et circulatorum greges, qui cum vix et ne vix quidem ultra nostrae artis elementa processerint, quoscunque aliter sentientes et cum maxime priscae medicinae laudatores cane peius et angue fugiunt, haud immemores sane illius apud OVIDIUM ^{d)}:

Saepe pater dixit: Studium quid inutile tentas?

Hippocrates nullas ipse reliquit opes.

Sed quorsum isthaec? Vt cautiores simus in statuendo veterum medicorum pretio, neque facile mediam in laudando et vituperando viam excedamus. Id quod tum demum accidisse cognouimus, si in morborum nomina, naturam, causas et signa sermo forte fortuna incidit. Alii enim, quotquot aduersae valitudinis species vnquam fuerunt, sunt, erunt, ex veterum scriptorum monimentis violenta quasi manu extorquent, sibiue hac de gloria plaudunt impensius. Alii vero, omnibus relictis rerum verborumque ambagibus, vix ultra nostrorum hominum compendia sapiunt, atque, horrendum, quantum indignantur, stomachantur, succensent, si quos in id genus ineptias incumbere animadverterint.

Egregium sane praeclarumque facinus, quasi male olim dixerit SENECA ^{e)}: *Depone istam spem, posse te summatim degustare ingenia maximorum viro-*

A 4

rum.

d) Trist. IV. El. 10. v. 21.

e) Epist. 33. p. 104. T. II. ed. Lips.

rum. Tota tibi inspicienda sunt, tota traſtlanda. Tunc enim temporis non poteſt non fieri, vt ex hac familiaritate ſuauique contubernio vtilitatis plurimum capias, facileque perſpicias, rectene, an male ſenſerint, qui omnes omnino morbos, quorum truculentiae hodiernum vita humana patet, fuiſſe olim incognitos ad rauim raucedinemque vſque vociferantur, nulla rerum ac temporis habita ratione. Hi enim ſunt aut in naturae myſteriis non ſatis initiati, aut a lectionibus veterum prorſus alieni, quae vt ſapiens ^{f)} idem ille de ſe exiſtimat, ſunt neceſſariae, primum, ne ſim me vno contentus; deinde vt, cum ab aliis quaefita cognouero, tum et de inuentis iudicem, et cogitem de inueniendis. Alit lectio ingenium, pergit ille, et ſtudio fatigatum, non ſine ſtudio tamen, reſcicit. Nec ſcribere tantum, nec tantum legere debemus. — Inuicem hoc illo commutandum eſt, et alterum altero temperandum, vt, quicquid lectione collectum eſt, ſtilus redigat in corpus.

Adeſte igitur, o vos, ſtrenui veterum medicorum oſores! Legite morborum imagines, quas ad viuum illi expreſſerunt; dehinc ad recentiorum hominum labores confugite, atque tunc demum ſi ita placet, de MORBORVM ANTIQVITATE AC NOVITATE ferte iudicium. Praeclare enim ſimili in re poeta:

Non eſt res vnus aevi

Contemplatio naturae, nec nititur aegris

Vnius ingenii fulcris venerabile verum,

adeo-

f) Epiſt. 84. p. 364. T. II. II. T. ad. m. ad. ad. ad. ad.

adeoque videtur, SCALIGERO^g) iudice, *nihil infelicius iis ingeniis, quae mordicus sentiunt, maiores nostros nihil ignorasse.*

Res enim ista, de qua multis abhinc seculis disceptatum a viris doctis est, et attentione medicorum dignissima videtur, et ad proferenda nostrae artis pomoeria satis accommodata. Quicunque vero hoc sibi muneris datum impositumque esse existimat, ut antiquitati suum splendorem atque decus reddat, omne ab eo partium studium procul abesse iubeo, ne quid nimis aut parce fiat, aut, cum fauet veteribus, in recentiorum virorum merita iniurius atque invidiosus esse videatur. *Multa enim, inquit BACO^h), in modo rei et circumstantiis eius nova sunt, quae in genere ipso nova non sunt.*

Dura mihi (fatebor enim) visa semper eorum sententia est, qui, quicquid aegrotationum corporis insensum nobis atque insidiosum est, inde ab antiquissimis temporibus repetendum censent, siquidem, ut SOPHOCLES apud PLUTARCHVMⁱ) rei nostrae perquam apposite ait,

Ἄπαντα τὰ γένη τὸ πρῶτον ἦλθεν ἅπαξ

A 5

Vnum-

g) Exercit. 306. p. 875. ed. Hanov.

h) Augment. Scient. IV. 2. p. 306. ed. Lugd.

i) Sympof. VIII. Quaest. 9. p. 733. T. II. ed. Xyl. Ibidem multis simul demonstratur, fieri nullo modo posse, ut omnia morborum genera subito et vno quasi impetu prognascentur.

Vnumquodque genus rerum semel aliquando ortum fuit.

Facile enim multa possunt accidere, quorum ministerio nobis a communi vitae consuetudinisque via recedendum est, adeoque nec mirum esse debet, si philosophus olim hac de re vere dixerit: *Ἐκ τῶτων νοσῶμεν, οἷς καὶ ζῶμεν.* *Ex iis morbi nobis contingunt: e quibus vivimus.* Aut iniusti nimis in recentiorum hominum promerita simus necesse est, aut sine vlla haesitatione id dari et debuit et potuit, multa valitudinis aduersae genera, nisi quoad materiam, tamen quoad formam, ut in scholis loquuntur, *veteribus fuisse incognita*, praefertim cum magna nobis eiusmodi exemplorum copia suppeteret, si iis vellemus possemusue strenue insistere.

Videbatur, ut hoc vtar, Atheniensis illa pestilentia noua quasi et adhuc ignota, quia, ut auctor **PLUTARCHVS** ^{k)} est, canes ipsi mortuorum cadaueribus vesci recusarent. Similiter se habet illud morbi genus, cuius **AGATHARCHIDES** ^{l)} meminit, quodque potissimum rubri maris accolis insensum erat, quia ex quodam anguium exiguorum ictu in furis brachiisque inflam-

k) L. cit. p. 732.

l) Ap. *Plutarch.* l. c. p. 733. Conuenire hoc malum, nisi vanus augur sum, videtur cum *vena Medinensi*, de qua infra pluribus dicere animus est. Neque ab hac nostra sententia alienus est *Hier. Mercurialis* Var. Lect. II. 20. p. 49.

inflammatio vehementissima grauissimaque nascebatur. Huc etiam pertinent omnes sinistrae varietatis species, quae quibusdam locis ac regionibus prae ceteris infestae sunt, et aut per raro suis excedunt finibus, aut sero tamen, et eo certe tempore, quo apparent, noua videntur existimanda. Eminent hoc in numero *podagra Atheniensis*; *Morbus Deliorum*, cuius *Aeschines* rhetor apud MERCVRIALEM ^{m)} et SAVVAGESIVS ^{mm)} meminerunt; *Flatus furiosus* apud ALBVCASEN; *Morbus Brasiliensis*; *Destillatio Geneuensis*; *Tabes Lusitanorum*; *Morbus arquatus Apulorum*; *Hispanorum struma*; *Plica polonica* cet. quae sine dubio diu latuerunt veteres ac extrarios medicos. Hinc forsitan non inepte olim MELCH. SEBIZIVS ⁿ⁾ haec nouorum morborum genera in quatuor classes descripsit, inque primam coniiciendos putauit, qui nunquam neque apud nos, neque apud alios fuerunt obseruati: In alteram, qui certis regionibus noui, aliis vero satis noti: In tertiam, qui ubique rari, interdum tamen deprehenduntur:

m) Var. Lect. III. 18. p. 74. sequ. cf. Cutaneor. Morb. II. 1. p. 134.

mm) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 507. cf. si placet, *Hirschel* De plica Polonica in Briefen über verschiedene Gegenstände aus dem Reiche der Arzneigel. T. II. Brief IV. p. 5. sequ. et de plurimis id genus morbis edifferentem *Cartheuserum* L. De Endem. Morb. Frft. 1771.

n) Ap. Ge. Franck. de Franckenau Satyr. Medic. XVII. §. 3. p. 327.

tur: In quartam denique retulit, qui specie quidem cum morbis notis conveniunt, accidentibus autem et symptomatibus quibusdam ab illis differunt. Neque sunt mehercle hanc ob causam minoris aestimandi veteres, aut omni omnino meritorum gloria exuendi, siquidem eorum inuestigandi curandique ratio etiamnum in novis morbis tuta satis et apposita est.

Quare videntur mihi eo magis culpandi recentiores medici, qui si quos aliter sentire veteribusque aliquam gloriae particulam detrahere intellexerint, aqua et igne clamitant eos interdicendos esse atque omnium longe dignissimos, quibus propter novarum rerum studium nunquam bene sit. Accidit id, ni fallor, eorum plurimis, qui hoc in litterarum genere praeclare versati sunt. Reputanti enim mihi ea omnino omnia, quae de lubrico illo argumento olim scripta in utramque partem sunt, id sane observasse videor, plurimos aut praeiudicatae opinioni dedisse omnia, veritati nihil, aut etiam decreta sua non rite definiisse, adeoque temere veteribus medicis auctoritatem omnem derogasse.

Multum enim profecto interest, veram verborum rationem ac significationem nosse, neque statim licet rem aliquam, tanquam novam, et insolitam, relicere, quae aut per veterum medicorum incuriam non magni habita est, aut alio fortasse nomine insignita. *Dysenteria enim sine febre,*
quam

quam GESNERVS ⁿⁿ) V. Cl. nostris hisce diebus obleruauit, non illico nouum valitudinis aduersae genus est, quia nihil prohibet, quo minus in illam et prisca homines inciderent, vereque apud HIPPOCRATEM ^o) αἱ δυσεντερίαι ἐν πυρετῶ et λυσιτελείες recensentur. Similis ratio morbi *lateralis aestiui* est, quem et videre, et omni qua solet, accuratione diligentiaque describere licuit TRILLERO ^{oo}), Seni venerabili viroque longe clarissimo, quoniam ipso fatente, alii etiam hoc mali genus, etsi rarius, accidere posse adfirmarunt. Porro huc pertinet *peripneumonia contagiosa*, quam, ni fallor, olim in Commercio Norrico ad viuum descripsérat Illustr. HALLERVS, vt alios iam taceam. Ex his enim facile vincitur, perperam agere, qui, sicubi insolens aliquod signum subnascitur, de hoc inuento solent illico gloriari, sibi que plaudere impensius, quasi re optime gesta.

Ego saltem, qui natura sum timidior, media vellem via incederent nostri medici, cautioreque et in affirmando, et negando essent, adeoque, ne in similes errores incidam, difficile hoc argumentum

nn) Beobacht. aus der Arzneigel. Band I. p. 20. sequ. et n. XIII. p. 184. adducitur *eruptio* quaedam *scarlatina*, quae *sine febre* fuit.

o) Praedict. II. §. 30. p. 509. seq. T. I. ed. *Lind.*

oo) Opuscul. Medico-Philolog. Diss. III. p. 86. T. I. cf. *Gesner* l. c. n. V. p. 108. vbi plura hac de morbi specie recensentur.

tum sic mihi definire liceat, ut dari *quaedam morborum genera* concedamus, quae *priscis medicis fuerunt incognita*; alia, ubi nomine illi *dissentiant*, re ipsa vero cum *recentioribus conueniant*; alia, ubi bene inter se utroque modo *conspirent*; alia denique, in quorum nomine, natura, signisque *veteres recentioribus medicis sunt longe accuratiores.*

In qua diuidendi via et ratione si erro, libenter erro, cumque errorem, modo meliora edoctus fuero, facile mihi eripi patiar. Sed praestat rem ipsam aggredi, et quatuor haec morborum genera singulatim explicare, exemplis suo quibusque loco additis.

MORBORVM ANTIQVITATES.

SECTIO I.

DE

IIIS MORBORVM GENERIBVS, QVAE PRISCIS MEDICIS FVERVNT INCOGNITA.

Cogitanti mihi omnia morborum genera, quae veteres prorsum latuerunt, id videtur agendum esse vnice, vt, cum numerus eorum vix iniri possit partim ob signorum diuersitates, quibus se in aegris prodere solent, partim ob angustos provinciarum limites, quibus haud raro omnis eorum notitia circumscribitur et tantum non tollitur, insigniora quaeuis et commemoratu dignissima sedulo eligamus, cumuliq; loco eas, quae passim hisce de argumentis dubitationes occurrunt, addamus fideliter ac naturae rei accommodate. Exemplis enim si abuti velis ad legentium alliciendos atque persuadendos animos, obuia sane facileque parabilia sunt adhibenda, quoniam sine hac cautione minus certa fides est. Quod an rite assecuti fuerimus, alii posthaec videant. Nobis enim in re ardua voluisse sat est. Iam ad rem ipsam propius accedamus.

I. VARIO.

I.

VARIOLAE, EARVMQVE
INSITIO.

Variolae, infensissimum illud atque periculossimum valitudinis aduersae genus, cuius immunitati aetas infantilis cum maxime obnoxia est, multis abhinc seculis tot tamque foedis stragibus insignes fuerunt, vt satis mirari nequeam, quid sit, quod de vera illarum origine medici adhuc digladiantur. Alii enim, quorum in numero MANARDVS^{a)}, FUCHSIUS^{b)}, FERNELIUS^{c)}, PRIMEROSIUS^{cc)}, LAVRENTIUS, FORESTUS, ZACVTUS LVSITANVS, FRACASTORIUS^{d)}, AVGENIUS^{e)}, FAB. PAVLLINVS^{f)}, MEIBOMIUS, DAN. SENNERTVS^{g)} WEDELIVS, nec non SALMASIUS^{h)}, HVETIVSⁱ⁾, HAHNIVS^{k)},

TRIL-

a) Epist. Medic. VII. p. 137.

b) Ap. *Mercurial.* De Pueror. Morb. I. 2. p. 29. vbi multa in vtramque partem argumenta pertractantur, variorum auctorum aliter sentientium loci rite examinantur.

c) De Abdit. Rer. Caus. II. 12.

cc) L. De Febr. p. 437.

d) De Morb. Contagios. II. 2. p. 115. ed. Ven. vbi variolas a Graecis τῶν ἐξανθημάτων nomine comprehendi putat.

e) Epist. Medic. L. III. Ep. 11. p. 114.

f) Comment. ad *Thucyd.* ni fallor. Sed liber iam non ad manus est.

g) L. De Febr. IV. 12. p. 510. seq. ed. Frft. 1653.

h) De Annis Climacteric. p. 726.

i) In Huetian. p. m. 134.

k) Variolar. Antiquit. c. 1. §. 2. seq. p. 2. Mira conscriptus hic liber est diligentia et accurate, vt eius auctorem hoc in litterarum genere versatissimum fuisse facile lubenterque concedamus. Prohibemur tamen multis de causis, quo minus ei prorsum adstantiamus.

id

TRILLERVS^{l)}, MARC. ANT. PLENCIZIVS^{ll)},
aliiqui multi sunt, hanc variolarum laudem aut
dilecte veteribus medicis attribuendam existima-
runt, aut saltem, vt SENNERTVS^{m)} et HAH-
NIVS

id quod infra pluribus docere animus est. Aduersarium
nactus est longe doctissimum atque humanissimum,
WERLHOFIVM, qui in *Dyquisit. Medica et Phnuiog.*
De Variol. et Anthracib. Hannouer. 1735. has antiquita-
tes, nisi subruere, at saltem labefactare conatus est.
Nec, vt nobis videtur, infelicitate, etsi suam quouis
modo sententiam a perniciem capitali vindicandam cura-
vit *Hahnus* libris, qui inscribuntur: *Carbo Pestilens*
a Carbunculis s. *Variol. Vet. distinctus*, Vratisl. 1736:
Variolarum Ratio, Vratisl. 1751. et denique *Morbilli*
Variolarum Indices, Vratisl. 1753. quos omnes legisse
poenitebit puto neminem.

l) In Epistol. ad calcem *Hahn. Carbon. Pestil.* p. 4. seq.

ll) In *Opp. Phnifico-Medic. Tr. II. c. 1. §. 9. p. 27.*

m) L. cit. Vtitur in primis his argumentis, quod eadem
illa causa, quae hodie variolarum effectrix est, et apud
Graecos Latinosque locum habuerit; quod Arabes hu-
ius morbi, tanquam noui, non meminerunt; denique
quod idem validudinis aduersae genus citra omnem dif-
fensionis metum facile possit variam induere formam.
Iam vero non quaerimus causarum similitudinem va-
riasque formas, neque etiam τὸ δύνατον, multo minus in-
fandam Arabum in commemorando socordiam curamus;
sed id vnum vellemus *Sennertus* demonstrasset, cur, si
veteres id norant, ne verbulo quidem variolarum me-
minerunt. Qui si loca quaedam in promptu habuit, vnde
Hippocratis reliquorumque medicorum sagacitas elu-
cesceret, malus profecto et omnium maxime inuidio-
sus aduersus omnem posteritatem erat, quod iis testi-
monii non, vt alias solet, abuteretur ad veri vim in-
telligendam. Nam idem illud, quod *Hippocrates* eius-
que successores varia februm malignarum genera com-
memorarunt, quae cum *punctionibus* sunt, dilucida vero
variolarum signa nusquam, certissimo est, vt nobis vi-
detur, indicio, latuisse eos omnem earum naturam

Grun. Morb. Antiq.

B

atque

NIVS solent, conferendis eorum locis, ingeniose magis, quam vere extorquent. Alii vero ab omni partium studio alieni, etsi non semper satis accurati, variolarum origines a solis Arabibus repetierunt, idque fecerunt prae ceteris Ill. REISKIVSⁿ⁾, RODERICVS A FONSECA^{o)}, HIER. MERCVRIALISP), LISTERVS^{q)}, FVIRSTENAVIVS^{r)}, STAHLIVS^{s)}, MEADIVS^{t)} CLERICVS^{u)}, FREINDIVS^{v)}, WERLHOFFIVS^{w)}, et nuper demum SWIETENIVS^{ww)}, alii. Neque, quantum equidem video, iniuria.

Primum enim si variolarum natura et ortus tam bene constitit inter omnes, ut eius forma et curationis via lateret neminem, unde, quaeso,

tot

atque formam. Accedit, quod ipse *Sennertus* (l. c. p. 514.) paullo post primos appellat Arabes, qui hunc morbum diligentius pertractarunt. Quod si verum est, ut est, piaculo nobis esse videtur, iis primas denegare, quas ob accuratam mali huius descriptionem prae ceteris promerentur.

n) Diff. Miscell. Observat. Med. ex Arabum monument. Obs. I. p. 9. seq. Lugd. Bat. 1745.

o) Consultat. Medic. I. Cas. 48. p. 322.

p) De Morb. Pueror. I. 2. p. 9. seq.

q) Disquis. De Variol. p. 2. sequ.

r) Desiderat. Medic. p. 158.

s) Diff. De Variol. et Morbill. §. 4. seq.

t) L. De Variol. et Morbill. p. 2. seq. in *Opp. Med. T. I.*

u) Hist. de Medec. p. 776.

v) Hist. Medec. Part. II. p. 203. seq. ubi multis demonstravit non, nisi Arabibus huius morbi natales ac descriptionem deberi.

w) L. cit. c. 1. §. 2. p. 3. seq.

ww) Comm. in *Boerh. Aph.* p. 2. sequ. T. V. ed. *Hildb.* quem magnum clarissimumque virum prorsum nobiscum quoad variolarum origines, consentire, impense gaudeo.

tot omnis acui medicorum disceptationes profectae sunt? Vnde tot de mali huius nomine ac genere, causis, signis et euentis, digladiationes incruentae dimanarunt, quales apud GENTILEM ^{x)}, FERNELIVM ^{y)}, HIER. MERCVRIALEM ^{z)} aliosque fere innumeros passim me legere memini, aut saltem intellexisse mihi videor? Vnde denique ista dissensio, vtrum variolae cum febre sint, nec ne, cum per tantam morbi huius antiquitatem scilicet facile ad perspiciendum esset, qua potissimum via et ratione, id est, obseruando, rixae illae dirimi et possent, et deberent? Nostri enim homines vtrumque variis in morbis fieri posse largiuntur, adhibentque hanc in rem testimonia clarissimorum medicorum, RACOVX ^{a)} ac GESNERI ^{b)}, quorum alter morbos vidit cum eruptionibus ac sine vlla febre, alter vero in eo alui profluvio, quod *δυσεντερίαν* appellant, febrem similiter afuisse docuit; Id quod omnes olim, ac ipse quoque PRINGLIUS, nobile illud Angliae totiusque medicorum ordinis decus et ornamentum, quadam necessitatis lege fieri oportere communiter dixerant. Quibus si alios vellemus adiacere, materia certe exemplorum nobis non videtur defutura.

Qua de re perperam agunt, qui in tantis rerum tenebris, quibus variolarum genus atque familia quasi inuoluitur, sibi videntur esse lyncei ce-

B 2

terisque

x) Ap. *Sennert.* l. c. p. 515.

y) L. cit.

z) L. cit.

a) *Act. Heluetic.* Vol. V. p. 289. et Vol. VII. p. 16. sequi.b) *Beobachtung* B. I. n. I. p. 20. sequi.

terisque perspicaciores. Aut enim norant veteres huius morbi naturam, aut non. Si norant, tunc sane non video, qua de causa ad rixandum animos composuerunt, et cur

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Sic vero aliter, non spero solum, verum etiam confido, qui temere istius inuenti gloriam iis dari concedique velit, fore neminem. Neque haec lis et controuersia a negandi libidine processisse videtur, neque ab veterum inscientia, cum, quicquid eruditorum hominum secula XV. et XVI. tulerunt, HIPPOCRATEM, GALENUM, ceterosque latinos, graecos ac Arabes medicos nunquam fere de manibus deponerent. Immo vero sic in magistri verba iurarent, vt cum ARISTOTELE atque GALENO suo haud raro errare, quam noua, eaque naturae ac veritati appositiora mallent amplexari. Quod si verum est, facile hinc colligitur, nusquam strenuos illos veterum scriptorum laudatores vllum variolarum vestigium olfecisse, adeoque vel inuitos in istorum castra transire oportuisse, qui Arabibus mali huius natales deberi testibus idoneis freti satis superque demonstrarunt. Docti enim cuiusque viri est, in quavis re dubia, controuersa et plena dissensionis aut iudicium prorsum continere, ne quid temere ac imprudenter fiat, aut saltem ab omni coniecturae studio prorsus abhorrere, quoniam vsus eius plerumque fallax, lubricus, omniumque, si tandem ad approbationem ventum est, longe inconstantissimus esseprehenditur.

At

At vero quantopere in defendenda variolarum historia huic vitio viri docti indulerint, fugere puto posse neminem. Alii enim non, nisi leuem quantam nominis aut signi cuiusdam similitudinem desiderant. Sed eadem in re falluntur vehementer, siquidem tunc omnis disceptatio videtur superflua, neque tanti habenda, vt ad arma veniendum sit. Alii vero, quibus nihil praeclare dictum, nihil bene factum est, nisi veteres id habuerint prius, numos sibi, honores ac vitam ipsam eripi mallent, quam in suas hasce delicias tam iniuriosi videri. Hinc turpia in quosuis aliter sentientes male dicta aeternaeque inimicitiae. Hinc, vt olim VIRGILIUS ^{c)} simili in re,

*Illi alternantes multa vi proelia miscent
Vulneribus crebris,*

ac quaeque veterum scriptorum loca tormentis quasi eo adigunt, vt iis variolae, nisi nomine, at saltem signo quodam expressae videantur.

Magna sane mihi suppeteret exemplorum cohors, si hac in re multus esse vellem. At in solo confutando HAHNIO, cum is iam ad manus sit, et vnde quaque ad vindicandas variolarum antiquitates argumenta sua corraferit, in praesentia rerum acquiescere lubitum est. Fuit hic, si quis alius, olim medicus apud Vratislavienses longe felicissimus, graciosus, elegans, ac in veterum auctorum monumentis versatissimus, eaque de re sese hac in arena praestitit lectorem veterum scripto-

B 3

rum

^{c)} Georgic. III. v. 220.

rum affiduum, aduersarium strenuum, virum veri amantissimum. Sed mehercle ea est rerum humanarum conditio, vt, si quis sibi in litis feruore non satis caueat, facile incurrat atque offendat, eique hinc illud OVIDIANVM^{d)} identidem accinendum sit:

Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?

Quod petis, est nusquam; quod amas auertere, perdes.

Multa (fatebor enim) collegit scitu, lectu, commemoratuque dignissima, at vero, vt mihi videtur, debentur ea maximam partem coniecturis atque tormentis suis. Primum enim HIPPOCRATEM in suas partes trahere annititur, eumque vel maxime, cum in secundo morborum popularium libro^{e)} morbos Cranone saeuientes describeret, per *ἀνθρακας* variolas nostras intelligi oportere censuit. Sed quis, quaeso, nostrum est tam lynceus, vt hic illa omnia, quae bonus HAHNIUS voluit, satis peruideat? Audiamus igitur ipsum, Coum senem: "Ανθρακες ἐν Κρανῶνι θερinoί· ὕεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι' ὅλα. ἐγένοντο δὲ μᾶλλον νότῳ, καὶ ἐπεγίνοντο μὲν ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες, ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ κνησμὸν ἐνεποίεον. εἶτα Φλυκταινίδες, ὥσπερ πυρήκαυσοι, διανίσαντο, καὶ ὑπὸ

d) Metamorph. III. v. 432.

e) Epidem. II. Sect. I. p. 684. T. I. ed. Lind. 'At Foësius (Sect. VII. p. 994.) legit *ἐγένοντο* pro *ἐγίνοντο*, *ἐπεγίνοντο* pro *ἐπεγίνοντο*, similiterque Charter. p. 118. T. IX. Foësius vero hic, vt vulgo mos est, *ἀνθρακας θερινὰς*, recte per, *carbunculos aestiuos*, vertit.

ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκειον. Carbunculi in Cranone aestiui. Pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, et maxime ab austro: et subna-
scebantur quidem in cute sanies; dum autem intro concipiebantur, calescebant, et pruritus inducebant; deinde pustulae, velut ab igne inustae, excitabantur, et sub cutem vri sibi videbantur.

Nusquam hic, nisi me omnia fallunt, variolarum vestigium est. Primum enim hic ἄν-
δρακες precario sumuntur ab ΗΑΗΝΙΟ, id-
que praeter veterum auctorum fidem atque testi-
monium. Ἄνδρακες enim hic loci HIPPO-
CRATI nihil sine dubio sunt, nisi quod paullo
post per, ἰχώρες ἐν τῷ δέρματι et Φλυκταί-
δες, ὥσπερ πυρήκαινοι, expressit, ita tamen,
ut anthrax, tanquam genus, reliquae vero, tan-
quam species, habendae sint; aut ei etiam idem
esse videtur, quod alias f), hisce verbis significa-

B 4

rat,

f) Epidem. III. Sect. III. p. 725. T. I. ed. Lind. Con-
iunguntur hic varia eruptionum genera, Φύματα, ἔξω-
θεν, ἔσωθεν, ἐπιφύσεις βλεφάρων s. οὖκος, ἄνδρακες, σήψ, ἔρη-
τες μεγάλοι, quae certe communi hoc nomine contineri
possunt. Cf. Foësius ad h. l. p. 1086. seq. et in Oeconom.
Hipp. in h. v. p. 186. Galenus certe Comment. II. in
Epid. II. Text. 18. p. 138. T. IX. ed. Chart. ἐκθύματα
circumscripsit per τὰ αὐτομάτως ἔξανθῆντα κατὰ τὸ δέρμα,
ὡς καὶ ἐν ταῖς τῶν ἐπιδημιῶν γραφαῖς, ἐκθύματα μεγάλα.
Pustulas dicit, quae sponte per cutem efflorescunt, ut
etiam in libr. Epid. scribit, papulas magnas, idque,
ut vere animaduertit, ἐκ τῶ ἐκθύον. i. e. ἔξορμῶν, exem-
plique loco adf. locum ex Epid. VI. vbi Hipp. λύσας δ'
ἐν ἐκθύμον κατω ἐκθύσις, ταύτις; ἔξορμῆσις. Soluet au-
tem vicusculum papula inferior i. e. eruptio. Similiter
in Comment. III, ad Epid. III. Text. 51. p. 278. T. IX.
Dan.

rat, ἐκθύματα μεγάλα, Φύματα^ε), ἐξανθή-
ματα

Dan. vero Sennertus L. De Febr. IV. 12. p. 510. ἐκθύ-
ματα sic appellari putat, vbi simul *pustularum emin-
tiorum in cute fit eruptio*, Galeni auctoritate fretus.
Ballonius Epidem. I. p. 33. ea per *papulas Celsi* expli-
cuit. Gorræo denique in Definit. Medic. p. 96. viden-
tur eadem esse, quae ἐξανθήματα. Neque enim, in-
quit, harum vocum discrimen vllum comperi. Eius
generis sunt tum, quae per febres ardentes exeunt, tum
variolae vulgo distae et morbilli.

g) Phymata Praedict. II. §. 18. p. 501. Epid. III. Sect. III.
p. 222. seq. T. I. ed. Lind. alia. De his Galenus Comm. I.
in Epid. VI. Text. 13. p. 375. T. IX. Ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ
φουμένων, οἱ ἄνθρωποι Φύματα κέκληκασιν τὰς παρὰ φύσιν
ὄγκους, ὅσοι τὰπίπαν ἄνευ τῆς ἐξωθεν αἰτίας γίνονται, μάλιστα
ἐν οἰομάζεσι ἔτι τὰ πρὸς τὸν ἐκτὸς τόπον ἐπαγόμενα. Ab iis,
quae ex terra progerminant, graeci homines phymata
vocaerunt h. e. tubercula, eos praeter naturam tumores,
qui prorsus sine causa externa proueniunt, sed potissi-
mum eos hoc nomine vocant, qui extra corporis super-
ficiem extuberant, cet. Praestat enim locum totum
ipsum perlegere, quia et varia nomina, quae Hipp.
h. l. cum phymatis coniunxerat, pluribus explicat, et
variā tumorum istorum naturam, formam, locum,
commemorat. Similiter a Gal. in Epid. II. Comm. II.
Text. 22. p. 171. dic. ὁ τῶν χυμῶν συναδροισμὸς τὰ Φύματα
γεννᾷ. Humorum congeries tubercula procreat. Conf.
Paulus L. De Re Med. IV. 22. p. 142. ed. gr. et p. 513.
Coll. Steph. vbi phyena, bubo et phygethlm glandulae
morbi appellantur. Hoc sensu etiam generatim apud
Hipp. Epid. III. Sect. III. p. 725. T. I. ed. Lind. dicitur.
Apud Phaorinum p. 610. ἐκφυμα est ἐξάνθημα, ἐκφύνας
vero γεννηθῆναι, ἀναβλαστῆσαι. Iterum p. 1858. Φύμα expl.
per ψώρα ἢ ἕτερον Φύμα. Apud Pollucem vero (Onomast.
IV. 25. n. 3. p. 219.) Φύμα dicitur ἀπόστημα περιφερές, μι-
κρόν, πυώδες κατὰ τὴν τομὴν. Illud ad abscessus etiam re-
tulerunt Galenus (L. De Febr. I. 7. p. 115. T. VII. et
Introduct. c. 15. p. 388. T. II.) et Oribasius (Morb.
Curat. III. 44. p. 634. Coll. Steph.) At vero apud Hipp.
Aph. 20. L. III. summam dicuntur Φύματα, et conti-
nentur

ματα^{h)}, ἐκφύσειςⁱ⁾, ἐκθυσίς ἐλκέων aut ἐλκυ-

B 5

δρῶν

nentur his ἀποχρόδονες, σατυρίσμοι, χοιράδες cet. ad quem locum v. *Gal.* p. 122. T. IX. qui sic etiam quasdam inflammationes sponte sua natas, in tumorem subito elatas et abscedentes, appellari auctor est. Cf. *Heurnium* Comm. ad h. l. p. 265. Interdum etiam φύμα apud magnum *Hippocratem*, vt *Aph.* 44. L. IV., est quisque articulorum tumor et abscessus. Omnium optime vocabuli huius vsus et significationem expl. *Gorraeus* Defin. Med. p. 351. b. et *Foësius* Oecon. *Hipp.* p. 668.

- h) *Exanthemata*. Sic *Hipp.* Prorrh. II. §. 49. p. 522. T. I. ad impetiginem, vitiliginem et leucem significandam adhibuit voc. illud, neque pro abscessu, sed morbo haberi voluit. Cf. *Epid.* I. Sect. II. p. 660. vbi ἐξανθήματα μικρὰ ταχὺ πάλιν ἀφαιζόμενα referuntur, et *Aph.* 9. L. VI. p. 98. T. I. ed. *Lind.* τὰ πλατὰ ἐξανθήματα. Hinc *Galenus* ad h. l. p. 253. T. IX. ed. *Chart.* dicit exanthematum, vt phymatum, duo esse genera, *fastigiata et lata*. Haec porro propter adiectionem *Hipp.* ἐ πίνυνησιμώδεια (non adeo prurientia) nullo modo variolis nostris respondent, ad verbum tamen *Epid.* VI. Sect. II. p. 801. T. I. ed. *Lind.* repetuntur. Cf. *Gal.* Comment. in *Epid.* h. l. p. 415. T. IX. et *Paulus* L. De Re Med. IV. 8. p. 136. ed. gr. *Baf.* 1538. et p. 506. Coll. *Steph.* Similiter in *Coac.* Praenot. p. 566. T. I. sunt τὰ ἁμυχώδεια ἐξανθήματα mali ominis, vt apud *Galen.* (Method. Medend. V. 12. p. 124. T. X. ed. *Chart.*) ἐξανθήματα μέλανα, quae in quodam pestilenti morbo, iis acciderant, quicumque euasuri erant. v. ibidem multa, quae ad cognoscendam harum eruptionum naturam et indolem pertinent. Sed videamus ipsius verbi significationes et vsus. *Galeno* (Exeg. Obsol. Voc. *Hipp.* p. 85. T. II. ed. *Chart.*) voc. ἄνδεα idem est, quod ἐρύθημα, et in *Introduct.* c. 15. p. 388. T. II. sub nomine τῶν ἀς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξανθέντων etiam comprehenduntur *leuce, alphas, lichenes, lepra*. Hinc in *Coac.* Praenot. p. 564. T. I. *Hippocrates* προσώπῃ ἄνδη eleganter dixerat. Apud *Phavorinum* (Lexic. p. 198. ed. *Cammer.*) ἐξανθήμα deducitur παρὰ τὸ ἄνω θῆν ἐν τῷ αὐξάνοντι, et add. ἄνθος κατὰ μεταφορὰν καὶ τὸ χεῖμα, sicut et apud *Sophoclem* ἄνθισμένον

ἡνδισμένον pro κεχωματισμένον est. Et iterum p. 671. ἕξαν-
 δήσας per ἐκείσας explicat. Apud Arctaeum (De Sign.
 et Causis. Acut. Morb. I. 9. p. 7. ed. Boerh.) memini
 διεξανδήματα μύκται, ἀρσενά, de oris vlceribus quae vulgo
 aphthas dicunt, nuper me legere. Similiter ab Hipp.
 (Aph. 20. L. III.) generatim ἕξανδήσας pro quavis pu-
 stularum eruptione dicuntur. Dioscorides vero (Parabil.
 I. 105. p. 27. ed. Sarac.) has coniunxit cum reliquis
 vlceribus, quae in cute capitis nasci solent. Et iterum
 c. 106. occurrunt ἐξερυθρά ἕξανδήματα, quocum consen-
 tiunt Alexander Trallianus (L. I. 9. p. 16. ed. Guinth.
 et L. II. 5.) qui ἀχῶρες et ἕξανδήματα, nec non ψυδράνια
 consociavit, et ipse Archigenes apud Galenum (Com-
 posit. Medic. sec. Loc. I. 8. p. 348. T. XIII.) qui coni-
 ἀχῶρες, ἐκείσματα, ἕξανδήσας μετ' ἐλκώσεως, atq. l. c. p. 464.
 exanthema dic. commune nomen esse quarumcunque af-
 fectionum vlcerosarum et asperarum in mento sua sponte
 prouenientium. Cf. Oribasius Med Collect. X. 27. p. 399.
 et Loc. Affect. Cur. ad Eunap. IV. 52. p. 652. Coll.
 Steph. in primis vero Synops. VII. 7. p. 105. et Morb.
 Cur. III. 21. p. 626. expresse referuntur exanthemata in
 vlcerum numero una cum phlyctænis. Similiter Mo-
 schion περὶ γυναικ. παθ. p. 22. Gynaec. T. I. ed. Wolf.
 ἕξανδήματα, Πλευρίδες σὺν ὑγροῖς θάλασσι in puerorum mor-
 bis posuit, neque tamen curationis via, quam docet,
 variolarum naturae accommodata vilo modo est. Vfus
 etiam hac voce semel est Aristoteles, (Hist. Animal. III.
 II. p. 257. T. II. ed. Du Vall.) tanquam genere, cuius
 quaedam species λευκή sit, in significanda exprimenda-
 que vitilagine, atque deduxit quoque haec exanthemata
 Theophrastus (L. De Sudoribus p. 457. ed. Heinf.) ex
 labore atque sudoribus, vbi praeter haec similiter simili
 in re adhibentur ἐκκρίνωσθαι, ἐξακρίνωσθαι, ἐκκρίσις, ἢ ἐξωδον
 κίνησις, ἐκέρσις, et vniuerse τὰ ἐξακρίνωμενα. Apud Plutar-
 chum vero (Sympot. VIII. Qu. 9. p. 733. T. II. ed. Xyl.)
 eleganter ἕξανδήσας de perturbationibus animi dicitur.
 Tandem Gorræus Definit. Med. p. 109. b. sic: ἕξανδή-
 ματα, papulae. Sunt eruptiones leues humorum per cu-
 tem: sed illae diuersorum omnino generum sunt. Nam
 et Πλευραίνες, et ψυδράνια, et ἐκινυντίδες, et λευχῆνες, et
 alia multa tumorum genera comprehendunt. Omnium
 autem optime Foësius Oecon. Hipp. p. 213. sequi. Hinc
 exanthema secundum Dan. Sennertum (Prax. Med. V.
 P. I.

δρίων^k) ἰδρωα^{kk}) cet. Similiter apud latinos papulae, pustulae, eruptiones^l), appellantur. Reputant

P. I. c. 22. p. 113. commune quarumvis eruptionum nomen est. Nec profecto iniuria. Similiter *Sivietenius* Comm. in *Boerh. Aph.* 723. p. 397. T. II. ed. *Hildb.*

i) Ἐκφύσεις. Sic passim ap. *Hippocratem*. Explicat vero *Phaenorus* l. c. ἔκφυσιν per βλάβησιν, γοιήν, ἀπογέννησιν, fumiturque haec τοx, vt recte illi videtur, de plantis, pillis et lapidibus crescentibus. Hinc apud *Aelian.* (Var. Hist. I. 34. p. 22. ed. *Scheff.*) ἔκφύσεις πικρῆς, et apud *Arctaeum* (L. De Sign. et Causis Morb. Diut. II. 13. p. 71. ἔκφύσεις τῶν κεράτων de elephante dicuntur.

k) In Coac. Praenot. et Epid. VI. Sect. I. p. 798. T. I. ed. *Lind.* vbi videatur *Galenus*, cuius locum supra iam adduximus. Cf. si placet, *Foësius* Oecon. Hipp. p. 186.

kk) Ἰδρωα. Sic *Hipp.* Aph. 20. L. III. Cf. *Galenus* ad h. l. p. 116. T. IX. vbi τὰ ἰδρωα dicuntur esse τῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξανθημάτων, ἑλκωδῶς παρὰ τὸ δέρμα. *Sudamina* e genere exanthematum quae in culis superfacie efflorescentia ulcerum ore cutem exasperant. Cf. *Gorraei* Desin. Med. p. 142. b. et *Foësii* Oecon. Hipp. p. 278. At *Trillero* V. Cl. videntur haec ἰδρωα fuisse papulae miliariae, in Epist. ad Cl. *Molinarium* De Exanth. Miliar. Different. p. 317. T. II. Opuscul.

l) Communis videtur apud latinos horum vocabulorum vsus atque significatio esse. Sic enim apud *Virgilium* (Georg. III. v. 564.) in pestilentiae descriptione

Ardentes papulae, atque immundus olentia sudor
Membra sequebatur.

Similiter apud *Celsum* (L. De Medicin. V. n. XV. p. 336. ed. *Krauf.*) atque *Plin.* (Hist. Nat. XX. 20: XXII. 25: XXIII. 9:) *Scribonius Largus* autem (De Composit. Medicam. c. 98. p. 234. Coll. *Steph.*) scripsit, ad papulas in capite efferuescentes, vel qualibet parte corporis totius porriginem; *Marcellus* denique (L. De Medicament. c. 4. p. 256. vno eodemque loco coniunxit, porrigines capitis, pruritum, scabiem, papulas in capite efferuescentes, vel qualibet corporis parte. Nec ablimi-

liter

gnant praeterea descriptiones GALENI¹¹⁾, PAVL-
LI^{m)} aliorumque, quibus ἀνθραξ est ἑλκος
ἔσχαρῶδες, ἅμα πολλῇ τῇ τῶν πέριξ σωματίων
φλογώσει, (ulcus crustosum cum multa ambientium
corporum incensione) aut etiam per ὄγκος ἐλκώδης
ἐκ τῆ μελαγχολικωτέρας σαπέντος αἵματος, tu-
mor ulcerosus ex magis melancholico putridoque san-
guine, cet.

Deinde mirari satis non possum, quid sit,
quod HAHNIUS se illo nomine, Φλυκται-
νίδες,

liter Caelius Aurelianus (Morb. Diut. V. i. p. 553. ed.
Anman.) de artificiosa pustularum eruptione, quae fit
sinapis ministerio, usus est voc. *pustulatio*, quo cutis
superficies *pustulescat* cet. Omnium vero optime ho-
rum verborum usum vulgarem communemque expli-
cuisse censendus est Seneca. Sic enim ille L. De Beata
Vita, c. 27. p. 369. T. I. ed. Lipf.: *Observatis papulas
alienas, obsiti plurimis ulceribus. Hoc tale est, quale
si quis pulcherrimorum corporum naevos aut verrucas
derideat, quem foeda scabies depascitur.* Hic enim
sine dubio papulae levis quaedam cutis eruptiones sunt.
Cui loco ex asse respondet ille L. De Ira c. 43. p. 99.
T. I. At vero in Epist. LXXII. p. 233. T. II. occurrunt
eruptiones quaedam pustularum et ulcuscula, ubi simul
explicationis gratia additur: *Nullum in alto malum est.*
Generatim vero veteres etiam usi fuisse videntur voc.
maculae, ut ex Caelio Aureliano (Morb. Diut. II. 5.
p. 378.) patet. Ibi enim in cataleptis signis sunt, *sudo-
ris ignei defluxio, maculae emergentes in thoracem at-
que vultum, et primo rotundae in similitudinem ulcerum,
quae ἰόνδης appellant.* Alio vero loco (Morb. Diut.
III. 6. p. 461.) malo corporis habitui etiam *maculas in
superficie corporis accidentes* attribuit.

11) In Definit. Medic. n. 384. p. 272. T. II. ed. Chart. et
passim aliis in locis, quae Hahnus collegit sedulo ad
opinionem suam defendendam.

m) L. De Re Medic. IV. 25. p. 143. ed. gr. Basil. et p. 514.
Coll. Steph.

νίδες, ὥσπερ πυριήκαυσοι, in errorem induci passus sit. FOESIOⁿ⁾ enim iudice, non, nisi mutato nomine, idem sunt, quod alias Φλυζάκια, et ψυδράκια dixerat HIPPOCRATES, similisque ratio pustularum esse videtur, quas CELSVS^{o)} aut per ἐξανθήματα explicat, eaque iis similia, quae ex urtica vel ex sudore nascuntur, aut etiam Φλυκταίνας ἐλκώδεις appellat, easque a frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis fieri auctor est. Sunt enim Φλυκταίνιδες, ὡς πυριήκαυσοι, si ad verbum veritas, velut in vstionibus ab aqua feruida, vt Ill. TRILLERVS^{p)} ingeniosè accomodateque rei explicuit.

Quae magni viri coniectura si vera est, vt est, modo similem HIPPOCRATEVM^{q)} locum re-putes, vbi αἱ ἀπὸ καυμάτων ἐπεγαγόμεναι Φλυκτίδες leguntur, simulque memineris, apud ALEXANDRVM^{r)} coniungi Φλυκτίδας Φλυκταίνας, ἄνθρακας, solere; facile colligitur, carbunculos istos febris nostrae urticae, aut si mauis, febris cui-dam putridae cum eruptionibus satis respondere. Fuit enim id mali genus Cranone sine dubio perquam frequens et haud raro exitiosum, vt GALENVS^{s)} litteris

n) Ad h. l. p. 995. et Oecon. Hipp. p. 663. Cf. Gorraei Definit. Med. p. 349. b. vbi similiter eadem esse dicuntur.

o) L. De Medicin. V. 28. p. 336. ed. Kraus.

p) In Epist. I. ad calc. Hahn. Carb. Pestil. p. 9. sequ.

q) L. De Humorib. §. 2. p. 316. T. I. ed. Lind.

r) De Medic. II. 5. p. 140. ed. Guinth.

s) In Epid. I. Comm. I. Text. I. p. 13. T. IX. ed. Chart. Male hic Hahnus, xxi, adiecerat. Galeno enim teste, carbunculi isti ex putridorum morborum numero sunt; quod an vere variolis nostris accommodatum sit, vehementer dubito.

litteris reliquit consignatum. Ἡ Κράνων, inquit, ἐν κοίλῳ καὶ μεσημβρινῷ χωρίῳ κατεμένη καὶ διὰ τὸ τοῦ μάλισα σηπεδονώδεσι νοσήμασι, τοῖς ἀνδραξιν ἀλῆσα. Cranon in loco concauo et meridionali sita est, quae ob id putridis morbis potissimum, ut carbunculis, infestatur. His accedunt aestus vehementia, pluuiae continuae et copiolae, austri flatus, quae quidem omnia morbi publici atque popularis aut praenuncii, aut saltem comites sunt.

Hinc equidem negare non ausim, fuisse hunc morbum ex eo genere, quod cum papulis pustulisue est; Sed an variolae istae fuerint, id est, de quo vehementer dubito. Solent enim ea nec eodem modo apud nos, quo ab HIPPOCRATE describuntur, homines inuadere, nec facile, nisi sint omnium longe pessimae, solent aestate prouenire. Tantum non semper tunc temporis factis induciis, sese quasi quieti dant, et versus autumnum demum recrudescunt, id quod longe aliter euenit apud HIPPOCRATEM.

Sed restant adhuc alia, quae nos impediunt, quo minus HAHNIO adlentiamus. Prius enim incute orti sunt ἰχῶρες, quos GALENVS *) non per τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες αἷμα, sed per τὸ μετὰ τινος ἰώδους καὶ κακοήθους δυνάμεως (tenuem et aquosum sanguinem, sed cum, qui venenosa aliqua et maligna facultate praeditus sit) explicandos censuit. Quorum materia cum per sueta spiracula intus delapsa

*) In Epid. VI. Comment. II. Text. 43. p. 424. T. IX. ed. Chart. similiterque Plato in Timaeo, cuius verba Galenus adduxerat.

lapsa esset iterumque ad cutim deriuata, calorem, pruritus, pustulasque quasi igneas effecit: Id quod in nostris variolis ultimo tandem haud raro euenit. At vero in *petechiis*, et *purpura* fit, vt haec signa ipsas papularum macularumue eruptiones praecedant. Videtur tamen, ni totus fallor, Cous senex hoc valitudinis genus inter *καύσος* et *πυρετός ἀνιδρώτας* retulisse; VALLESIVS ^{u)} vero ad *febres acutissimas*; HIER. MERCVRIALIS ^{v)} denique in sententiam quamuis aliam descendisse, vt in re obscura nec satis definita fieri solet. Omnem saltem mouisse lapidem videtur HAHNIVS ^{w)}, vt, quocunque demum loco *ἐξανθήματα, ἀποσάσεις, τὰ ὑπὸ δέρμα ἀφισάμενα ἐς τὸ ἔξω φύματα, καὶ τὰ ἐκπύοντα, ἀποσάσεις ἀδρόως ρεύματα*, ἔλκεα κρίνοντα πυρετοὶ καὶ φύματα, cet. occurrant, vbique lynceis quasi oculis variolarum vestigia videat, etsi eum nullo modo latere potuit, quod HIPPOCRATES ^{x)}, ipse *febres diurnas per φύματα solui* similiter dixerat.

Quod autem proprie ad *carbunculos* attinet, quos HAHNIVS ^{y)} pro variolis habendos esse censuit, non possum non iterum in quacunque aliam

u) Comment. in Hipp. Epid. II. Sect. I. p. 83. sequ.

v) Praelect. in h. l. ni fallor.

w) Variolar. Antiquit. c. 1. §. 16. p. 17. sequ.

x) Aph. 63. L. VII. p. 107. ed. Lind. T. 1.

y) Variol. Antiquit. c. 2. §. 18. p. 20. seq. et Carb. Pestil. p. 11. sequ. vbi per quosque fere veteres scriptores, siue sint medici, siue historici, grassatus est ad omnes omnino carbunculos colligendos atque hanc carbunculorum notionem vberius defendendam.

aliam sententiam ingredi. Apud HIPPOCRATEM ^{a)} enim idem sunt, quod ἐξανθήματα, atque repetuntur, quoad causam, similiter, ut phyma, ex pituita, quod, CELSO ^{a)} teste, est *tuberculum furunculo simile, sed rotundius et planius, saepe etiam maius*. Secundum GALENUM ^{b)} vero carbunculus est cum et sine pustula; qua rupta, vlcus cum crusta oritur; Interdum vero multae pustulae paruae milii similes (φλυκταίναι ὥς τινες κέγχροι) progignuntur, exitus autem idem est. In carbonibus iis, qui Asiam populariter infestabant, nullae aderant pustulae; nonnullis statim cutis ulcerata est, color autem ulceris cinereus aut niger, inflammationes contra profundae fuerunt, eosque tumores scarifari vult. Quis nostrum illud remedium genus vnquam in variolarum curatione adhibendum duxit? Quis nostrum variolarum origines ex sanguine melancholico repetere ausit, ut GALENVS ^{c)}, ORIBASIVS ^{cc)}, SEVERVS apud

AETIVM

2) Epid. III. Sect. III. p. 722. T. I. ed. Lind. Cf. Foëssi Oecon. Hipp. p. 61. sequ.

a) L. De Medicin. V. 28. n. IX. p. 325. ed. Krausf.

b) Method. Medend. XIV. 10. p. 330. T. X. Duas vero eius species constituit Method. Medic. ad Glaucon. II. 1. p. 369. T. X. quae profecto non satis respondent nostris variolis. Item Introd. n. 337. p. 269. T. II. expl. per crustosam ulcerationem cum pastu et fluxu, interdum vero etiam cum bubone ac febre. Nec haec satis conveniunt. Cf. L. De Tumorib. c. 6. p. 317. T. VII. Denique Comm. II. in Epid. III. Text. 12. p. 261. T. IX. carbunculos semper periculosos iudicavit. Nec illud, ut nobis videtur, satis vere variolisque nostris apposite.

c) Ap. Aëtium Tetrabl. IV. Serm. II. 58. p. 725. Coll. Steph.

cc) Synopf. VII. 12. p. 107. Coll. Steph. et Morb. Curat. III. 27. p. 628.

ACTIVUM^{d)}, PAVLLVS^{e)}, aliique in anthracibus describendis fecerant? Quis denique in tanta signorum dissimilitudine similem sibi morbum fingat?

Huc accedit, quod ex PLINII^{f)} fide carbunculus primum in Italiam venit, L. PAVLLO et Q. MARCIO censoribus — peculiare Narbonnensis provinciae malum: quo duo consulares obiere condentibus haec nobis eodem anno, IVLIVS RVFVS, et Q. LECANIVS BASSVS, ille medicorum inscitia sectus, hic vero pollice laevae manus euulso, acu ab semet ipso, tam paruo vulnere, ut vix cerni posset. Nascitur, pergit ille, in occultissimis corporum partibus, et plerumque sub lingua, duritia rubens varicis modo, sed nigricans capite, alias livida, corpus intendens, neque intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio, quam somni indicio, quo gravatos in triduo aufert, aliquando et horrorem adferens, circaque pustulas parvas, rarius febrem; stomachum faucesque cum inuasit, ocysissime exanimans. — An hoc in loco etiam variolarum imago latet? Equidem vix crediderim. Non enim probabile est,

d) Tetrabl. II. Serm. III. 30. p. 311.

e) L. cit.

f) Hist. Nat. XXVI. 1. et Alexander Trall. II. 7. p. 154. ed. Guinth. Cf. Werlhofii Disquisit. c. IV. §. 13. p. 114. quem locum egregie tuitus est contra Hahnium. Immo vero ne carbunculi quidem notio satis certa est apud recentiores medicos, ut, qua ratione eos testes adducere potuerit Hahnus, prorsus non videam. Valescus enim de Taranta (Philon. Chirurg. c. 4. p. 626. ed. Frft.) ubi variolas ac morbillos seorsim pertractarat; Sunt etiam, inquit, qui hunc affectum ignem sacrum vocant, anthracem et ignem Sancti Antonii, quod pro remedio ad ipsum recurratur.

est, si morbus ille iis aut similis fuisset, aut saltem infantibus tenellis proprius quasque familiaris, nusquam veteres eius rei facturos fuisse mentionem. Sed haec de carbunculis sufficiant.

Ex iis enim, quae adhuc commemorauimus, facile colligitur, ἀνθρακας apud veteres modo generatim adhiberi sic, vt quoduis ἐξάνθημα prauum exprimant, modo etiam soli carbunculo pestilenti deberi. At vero qua ratione ΠΛΗΝΙΥΣ in quibusque veterum scriptorum locis variolas inuenerit, prorsum me ignorare fateor. Vbique enim certa et indubia signa desideres, quippe non, nisi id exinde sequitur, eiusmodi vlceribus varia in variis corporibus loca esse obnoxia. Sin vero cuius interest plura in vtramque partem proposita hoc de argumento nosse, adeat, quacisio, ipsum ΠΛΗΝΙΟΥ atque WERLHOFFIUM.

Id vnum silentio praetereundum non est, MELCH. SEBIZIUM ^{g)} olim etiam τὰ ἐκθύματα μεγάλα pro variolis venditasse, neque simul meminisse, ab HIPPOCRATE quoque quoddam erysipelatis genus commemorari, quod cum paruis malisque moris pustulis sit; quae sane signa cum nostro erysipelate vesiculoso magis, quam variolis conueniunt. Et quam immemores isti variolarum vindices illius apud GALENUM ^{h)} sunt: Ὁ μὲν Ἰπποκράτης ἐν τῶν ὁμοειδῶν εἰπὼν, ἡμῖν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ τὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἔχοντα, προσι-

g) Diff. De. Variol. et Morbill. II. 9.

h) L. De Element. I. 3. p. 7. T. III. ed. Chart.

προσιθέναί τῷ λόγῳ. HIPPOCRATES si quando unum quippiam ex eorum numero proferat, quae eandem naturam continent, reliqua deinde, quae eandem vim habent, nobis ad rationem addenda reliquit!

Magna hinc cautio adhibenda est, ne forte temere incurramus, aut Coos seni adfingamus, quae nusquam sunt. Fac enim, variolas hisce in locis ad vitium expressas esse, qui factum est, ut GALENVS, summus ille medicinae Hippocrateae admirator et vindex acerrimus, hic tantopere caecutiret, ut ne verbulum quidem hac de re proferret? Unde, amabo, tam foeda et inaudita seculorum pristinatorum inscientia dimanavit, ut nullus medicorum hoc commune pessimumque morbi genus unquam commemoraret?

At, inquit, mali huius naturam perspectam atque cognitam habuerunt et HIPPOCRATES et omnes omnino veteres medici, nullo tamen certo adhibito nomine. Egregie profecto, quasi priscorum hominum monimenta essent cerea, quibus, quodcunque velis, adfingere et allinere possis. HIPPOCRATES enim noster sine dubio valitudinis huius naturam bene ac fideliter expressisset, si suo iam tempore aut saepius, aut semel saltem, infantilem aetatem puerosue infestasset, praesertim quoniam id genus morbi populares tantum non semper ab initio immaniter saeviunt stragibusque sunt horrendis celebres. Iam vero cum Coos senex ex GALENI¹⁾ mente ὡς τεχνίτης τεχνί-
C 2 ταις

1) L. Difficult. Respir. II. 7. p. 255. T. VII. ed. Chart.

ταῖς suos libros scripserit, omniumque maxime βραχύλογος sit, facile colligitur, ex his coniecturis nullam gloriam nec auctori illi, unde tua repetenda putas, nec ipsi eius laudatori accedere vnquam posse, quippe hinc facillima porrigitur errandi fallendique copia. Nituntur enim istae haud raro lubrico minusque firmo fundamento. Quod si sustuleris, tunc actum est illico de variolarum antiquitate.

Neque etiam audiendi sunt, si qui studiosius alia veterum scriptorum loca anquirant ad nouum hoc valitudinis aduersae genus propugnandum. Non me latet, (fateor) ORIBASIVM^k) alicubi *pustulas* quasdam commemorasse, *quae circa pueri cutem oriuntur*. Attamen cum nusquam fiat febris adiunctae mentio, videntur certe pro eiusmodi eruptionibus habendae, quales hisce homunculis saepenumero accidunt sine vlllo vitae sanitatisue periculo. Eadem est ratio, cum apud AETIVM^l) in eorum morborum numero, qui pueros infestant, etiam collocantur *pustulae et papulae, instar bullarum efferuentes, et humida ulcera in cute, quae bubastica vocant*. (καὶ ἐξανθήματα καὶ φλυκταίναι, καὶ κάθυγρα ἔλκη κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν γίνεσθαι, ἃ καλεῖσι βεβασικά.) At vero tantum abest, vt ista ἔλκη βεβασικά, quae paullo post τὰ τῶ βεβάσεως ἔλκη appellat, cum PETITO^m), SALMASIO

k) Synopf. V. 6. p. 76. Coll. Steph.

l) Tetrabl. I. Sermon. IV. 21. p. 177. Coll. Steph. et ed. gr. Ald. L. IV. 21. p. 68. b.

m) Comment. in Aretaeum p. 150. ed. Boerh.

MASIO ⁿ⁾, FABRICIO ^{o)}, atque HAHNIO ^{p)} pro variolis habenda existimem, ut etiam hoc nomine quaevis alia infantum vlcera magna et praeumida nobis significari videantur, id quod iam praesentferat magnus WERLHOFIVS ^{q)}. Nomen enim illud sine dubio a BV BASTO, vrbe Aegyptia, deductum est, itaque regio ex ARETAEI ^{r)} AC HIRTII ^{s)} fide infensa valitudini fuit ob annuas Nili inundationes, cuius aqua adeo est limosa atque turbida, ut multos variosque morbos efficiat. Hinc bene olim VIRGILIVS ^{t)}:

*Qua Pellaei gens fortunata Canopi
Accolit effuso stagnantem flumine Nilum.*

Hinc Aegyptia tellus, necesse est, laboraret vlculorum oris, quae ἀφθαί dicuntur, vbertate ac inclementia sic, ut ARETAEVS quaevis exinde vlcera magna αἰγύπτια καὶ συριακὰ ἔλκεα existimaret appellanda. Quare perperam mihi agere videntur, qui sibi hoc in AETII loco iterum variolas legi malunt, quam quoddam cutis vitium aut aphthis simillimum, aut etiam illi vlceris generi perfecte respondens, quod apud GALENUM ^{u)} et ORIBASIVM ^{v)} νομή, apud ARE-

C 3

TAEVM

n) Ap. *Petitum* l. cit.

o) Ap. *Hahnii* Carb. Pestil. c. 6. §. 58. p. 50.

p) Variol. Antiquit. c. IV. §. 42. p. 52.

q) De Variol. et Anthracib. c. 1. §. 3. p. 4.

r) De Sign. et Causs. Acut. Morb. I. 9. p. 8. ed. Boerh.

s) De Bello Alexandrino ap. *Caesar*. c. 5.

t) Georgic. IV. v. 287.

u) Ap. *Art. Tetrabl.* II. Serm. IV. 39. p. 389. Coll. *Steph.*

v) *Locor. Affect. Curat.* IV. 68. p. 665. Coll. cit.

TAEVM vero w) ἐσχάρα dicitur. Ecquis, quaeso, similiter, vt HAHNIVS, dubia in re ad PROSPERI ALPINI x) auctoritatem, tanquam anchoram sacram, confugeret? Qui cū recentior multo sit, quam vt tuto ei fidem in rebus antiquis habere liceat, nihil profecto, nisi τὸ δύνατον approbat, argumenti huius testis haud satis locuples atque idoneus, praesertim cum AETIVS hoc aegrotationis genus ex prauo cibo repetat. Nam si ita fas est argumentari, ἀνθρακες αἰδολίων apud HIPPOCRATEM veteresque medicos etiam respondere possunt buboni venereo, similiterque ἔλκεα, ἐλκύνδρια, ἔκθυσσις ἐλκυνδρίων, ἐξανθήσεις ἐλκώδεις, quolibet modo explicaremus necesse est, aut vel ultra ipsā HIPPOCRATEA tempora extenderemus. Quod si non est iniuste cum veterum scriptorum monumentis agere, quid tandem sit, iuxta cum ignarissimis ignoro. Neque etiam, quare suas in partes PAVLLVM y) HAHNIVS trahat, video. Ille enim carbunculos a mala quadam sanguinis natura et indole (τῆ αἵματος μελαγχολικωτέρας γιγνομένης καὶ ζέσαντος) proficisci censuit, vt omnes antecessores iam fecerant. Id quod pueris aut perraro, aut nunquam inest. Deinde, eodem auctore, ista vlcerum genera (ἔλκη ἐσχαρώδη) partim sine vlla febre sunt, partim adiunctas habent φλυκταίνας λεπτὰς, καθάρπερ κέγχρους

w) L. cit.

x) De Medicina Aegypt. c. 13. p. 23. et c. 14. p. 24. Cf. Petiti Comment. ad Aretaeum l. c.

y) L. De Re Medic. IV. 25. p. 65. Coll. Steph. et ed. gr. Basil. p. 143.

κέγχρως τινάς, quarum color multipliciter a se differat, cet. Quae si attente legeris, nusquam inuenies variolarum vestigia. Sed fingamus, PAVLLVM hoc loco eas viuis depinxisse coloribus, vnum id tamen dubium relinquetur, acceperitne hanc crudelissimi morbi imaginem ab Arabibus, an primus obseruarit? Iam vero illud fieri nullo modo potuit, quoniam hanc sibi profecto gloriam silentio suo non eripi passus esset; neque etiam a priscis medicis per manus quasi traditum illud malum acceperat, quia tot seculis post haec variolarum natura, caussa et curationis via exactior sine dubio pleniorque fuisset: Neque denique Arabibus in acceptis ferenda videtur, quia, si norat eorum hac in re praestantiam, nec commemoraret tamen, magni probique viri nomine profecto esset longe indignissimus. Ex his (puto) satis elucescit, et veteres omnes, et PAVLLVM ipsum, latuisse prorsum variolarum notitiam.

Difficilis profecto ac ardua res est, si in argumento tam obscuro et lubrico feliciter versari velis, nec, nisi statuta verborum significatione, quibus id genus morbi exprimitur, lis atque controversia dirimi poterit. At, bone deus! quantopere hic multorum caligant oculi! Promiscue enim illis abusi sunt veteres. Sic enim apud AETIVM ²⁾ ἐκζέματα sunt pustulae, quae in toto corpore sunt, dolorem inducentes citra saniei collectionem, a quibus iterum differre videntur pustulae exulceratae,

C 4

2) Tetrabl. IV. Serm. I. 128. p. 670. Coll. Steph. et ed. gr. p. 71.

tae, ulcerosae papularum eruptiones, et si curationis via et ratio fere est eadem. Similis ratio pustularum et papularum est, quarum CELSVS ^{a)} meminit, vt supra iam demonstraui. Nusquam enim commemorantur febris, inflammatio, ceteraque variolarum signa, nisi velis verba illa, *vel ex igni*, per Graecorum morem pro πυρ (febris) accipere.

Neque Φλυζάκιον satis cum variolis nostris conuenit. Φλυζάειν enim secundum HESYCHIVM idem, quod ἀναζάειν est, et HIPPOCRATES ^{aa)}, cum illa in febribus continuis per totum corpus erumpere docuisset, statim addidit, ea esse mortifera, nisi suppuratio fiat, maximeque pone aures. Id quod an variolis nostris satis respondeat, aliis ad iudicandum relinquimus. GALENVS ^{b)} vero ψυδρακία explicat per parua tubercula facta in capite, similia vesicis eminentibus in superficie, exanthemata vero per ulcerationes factas in summa cutis subrubicundas et asperas: Id quod sane hodie multo aliter accidit. Neque etiam veterum ἐπινοκτίδες variolae nostrae sunt, vt aduersariis videtur, quippe illae, auctore CELSO ^{c)}, pessimae sunt pustulae, et subito, atque fere noctu, oriuntur.

Huc

a) L. De Medicin. V. 28. p. 336. ed. Kraus. vbi plura id genus malorum nomina explicantur sic, vt ea pro variolis ipsis habere nequeas.

aa) Coac. Praenot. p. 530. T. I. ed. Lind. Cf. Fossii Oecon. Hipp. p. 663.

b) Parabil. Medicam. II. 1. p. 604. T. X. ed. Chart. et in Exegef. Obsol. Voc. Hipp. p. 186. T. II. idem, quod ψυδρακίον est. Cf. Gorraei Defin. Med. p. 349. b.

c) L. De Medicin. V. 28. n. XV. p. 336. Cf. hic etiam Gorraei l. c. p. 115.

Huc accedit, quod, cum magna Graecorum in sculptura atque re statuaria vis atque gloria sit, variolarum autem virus haud raro tam immaniter saeuat, ut facies per omnem vitam reliquam deturpata sit cicatricibus foedis, foueis, et id genus vitiis aliis, nunquam istae formae a veteribus aut commemorantur, aut exprimuntur. Fieri enim illud facile cum debebat, tum poterat, quoniam apud ORIBASIVM ^{d)} memini me legere *cicatrices, quae ex impetigine fiunt*. Et descripsissent profecto veteres, nisi hoc valitudinis aduersae genus eos prorsum latuisset; Aliter enim se gesserunt multis seculis post RHASES ^{e)}, MVSEGA quidam ^{f)}, AVICENNA ^{g)}, MESVE ^{h)} alii. Neque absimilis eius fuit opinio, cuius glossas manuscriptas ad Alexandrum latrosophistam consignatas reliquit CANGIVS ^{hh)}. *Species turpedinis, inquit ille, quam vulgo variolas dicit Constantinus Africanus L. II. Panthechn. c. 14. Variolae sunt multae pustulae in toto corpore aut ex maiori parte dispersae, aut in uno membro, in aliis non. Antiqui vocant has ignis carbones, Siculi filias ignis. Marius Auentic. Hoc anno morbus validus cum profluvio ventris et variola Galliam Italiamque valde afflixit cet. Praeclare saltem hoc argumen-*

C 5 to,

d) Curat. Morb. III. 36. p. 631. Coll. Steph.

e) Ad Almanzor. V. 27. p. 124. ed. Basil. per Henr. Petrum 1544. et iterum L. Division. I. 144. p. 421.

f) Ap. Rhafen l. c. p. 234.

g) Canon. L. IV. Fen. I. Tract. IV. c. 12. p. 76. T. II. ed. Iunt.

h) Ap. Rhaf. in Continent. L. XVIII. 8. p. 229. ed. Channing.

hh) Glossar. Infim. Latin. p. 1250. T. III.

to, quod ab cicatricibus repetitur, vñ sunt HVERTIVSⁱ) et omnium optime WERLHOFIVS^k) ad confutandam novam HAHNII sententiam.

Ex his igitur, quae adhuc pluribus disquisivimus, veri cupidum ac studiosum quemque perspecturum puto, *nec certam* apud veteres τῶν ἐξανθημάτων, *popularum pustularumque significationem esse, nec ultra Arabum tempora variolarum antiquitates videri proferendas.* Ad quorum monumenta ubi delatus fueris, omnia vndeque luce sua collustrantur. Debent illi quidem (fateor) Graecorum medicorum libris multa, quae ad verae medicinae studia pertinent. At in variolarum historia duces suos prorsum caecutientes inuenerunt, quia nusquam aliquod morbi huius vestigium extat. *Si enim veteres auctores, inquit HIER. MERCVRIALIS^l), nobis non inuiderunt tractationes morborum minorum, cur existimare debemus, eos nobis inuisuros fuisse tractationem huius morbi, qui (ingenue fateor) omnium est maxime grauis et insignis?*

Male hinc suae causae consuluisse HAHNIVS^m) videtur, cum ex eo, quod *Aaronis* aetas in PAVLLI tempora inciderat, opinioni suae multum fidei accessisse existimaret. Primum enim omnia coniecturis debentur, quibus in re tali, qualis variolarum origo est, non temere fidendum est, neque iam quacritur, quid *Aaron* reliquique Arabes hoc in morbi genere facere debuerint, sed quid

i) In Huetian. p. 132. sequ.

k) De Variol. et Anthrac. c. 1. §. 5. p. 9. sequ.

l) De Pueror. Morb. c. 2. p. 22.

m) Variol. Antiquit. c. VI. §. 4. p. 69.

quid re ipsa fecerint. Iam vero cum isti homines non in seculi nostri similitudinem ex inuentis laureolam quaesierint ad alios forte referendam, illud silentium aut modestiae animi attribuendum est, qua iis, vnde profecerat, aliquid detrahere nefas ducebant, aut etiam, vt nobis videtur, ab temporum iniuria repetendum est, qua, vt in hoc litterarum genere facile fieri potuit, primis Arabum medicorum monumentis perditis, simul veram de variolarum origine notitiam amitteremus. Cuius rei mentionem cum iam ab aliis identidem factam esse perspicerent ii medici, qui paullo post vixerunt, equod mirum est, si, commemoranda saepius hac variolarum origine, tempus et operam ludere nec libuit iis, nec licuit.

Quibus ita se habentibus, conficitur, *a solis Arabibus medicis verum variolarum ortum, naturam ac indolem, signa*, omniaque ea, quae huic aegrotationis formae adiuncta sunt, deduci oportere, nisi velimus iniurii in istorum virorum manes esse. Equidem negare non ausim, Arabes vt variolas iterum in alias terrarum partes intulerunt, ita etiam hanc labem prius ab exteris accepisse; id vero mihi dari concedique peruelim, primos esse Arabes, qui, quantum nos scimus, hoc cutis vitio et laborarunt, et illud ad viuum descripserunt, adeoque hac de re deuenerandos. Etenim bene haec demonstrauit Illustr. REISKIUS ^{mm)}, magnum

^{mm)} Obseru. Miscell. cit. Obs. I. p. 9. sequ. vbi simul, quid *On Nawafel* sit, studiose disquirat, atque *febrem scarlatinam, purpuram aut rubeolas* (Germ. *Friesel*) esse perhibet.

gnum illud bonarum litterarum in Germania decus atque ornamentum, morbillos atque variolas non, nisi post Habassinorum irruptionem atque Homeritici regni finem i. e. anno post Christum natum CCCCCLXXII. in Arabiam inuectos fuisse. Quae ne quis temere dicta putet, audiamus, quae-
so, ipsum MASVDI, quem vulgo Arabum appellant LIVIVM, et IBN. DOREID hos ipsos natales, quos adhuc anquirimus, aperte commemorantes. Hoc demum anno, inquit MASVDI ex Ill. REISKII versione, comparuerunt primum in terris Arabum variolae et morbilli, et on Nawafel, et Kynanthropia, (seu ol Kalab) quorum quidem aliqua fuerant iam antea inter Israelitas, non tamen Arabum terras inuaserunt, nisi tum demum. Hoc ipso quoque anno comparuerunt primum arbores siluestres, ut ruta silvestris, (ol Harmal) et colocynthis (ol Hanthal). At vero IBN DOREID sic: Ol Harmal est genus aliquod plantae, quod ignotum Arabibus fuisse adseuerant historici, antequam irruptione affligerentur, anno elephanti. Cum autem illorum negotium absolutum esset et discussum, inuaserunt homines variolae et morbilli, quos curarunt amaris succis al Hanthal, al Harmal et al-Ofchr. —

Neque multum dissensit MARIUS AB AVANCHES, quem SCHLOEZERVUS ⁿ⁾), V. Cl. in medium adduxerat, quique variolas iam inde ab anno 10LXVIII. appellasse dicitur. Sed in eo, ut nobis videtur, SCHLOEZERVUS vehementer fallitur,

ⁿ⁾ In Praefat. Lib. Von der Unschädlichkeit der Pocken in Russland.

fallitur, quod exinde illas et veteribus cognitās, et olim benigniores, quam hodie, fuisse colligit. Constat enim inter medicos, fuisse morbos contagiosos, cum primum innotescerent, vel maxime exitiosos. De morbo gallico, peticulis, purpura, sudore anglico cet. res est notissima.

Porro nec illud magni momenti est, quod ex GREGORIO TYRONENSI adducendum existimavit HUVETIVS ⁿⁿ⁾, variolas nimirum iam inde ab anno 10xx. in Gallia extitisse. Quam lubrica enim et incerta haec sint, cum ex iis, quae supra retulimus, satis superque patet, tum praeclare demonstravit magnus WERLHOFIVS ^{o)}.

Propensior quidem (satebor enim) RHASES ^{oo)} in eorum partes esse videtur, qui GALENUM variolarum naturam medendique viam cognitā habuisse perhibent; Sed in isto argumento versatus est infelicitē. Primum enim loca ea, quibus ad sententiam suam confirmandam abutitur, nullo modo respondent nostris variolis, siquidem ibidem aut ἰοιδοί sunt, aut etiam ἐξανθήματα, ἐρυσιπέλατα, ἔρπητες, ἀνθρακες, πύρετοι. Deinde ab illo medico nihil hac de re praeclare dictum esse ipse professus est, nisi, ut illi videtur, quibusdam libris nondum in arabicā linguā versis ea contineantur: id quod, quantum equidem scio, nusquam est. Denique quid magis valet ad has-

ce

nn) In Huetian. p. 132.

o) Disquisit. De Variol. n. XII. p. 9. sequ.

oo) De Variol. et Morbill. c. 1. p. 11. ed. Channing, cuius notam p. 14. de variolarum vetustate conser, si placet.

ce variolarum antiquitates diruendas RHASIS P) ipsius verbis: *Me quod attinet, inquit, ipse inquisui iam dudum, accuratissima inquisitione, interrogans lingua syriaca et graeca utentes medicos de hac re: at inter illos ne unus quidem fuit, qui mihi aliquid addidit his, quae ex illo memoravi. Imo plerique eorum non nouerunt, quid per ista voluit, quae distincte memoravi. Ipse profecto de hoc miratus sum, et quomodo GALENVS praeteriuerit hunc morbum tam frequenter oborientem tamque cura egentem; ille, qui in causis et cura morborum inuestigandis ita fuerat assiduus. Recentiores quod attinet, etiamsi de curatione variolarum aliqua ab eis facta sit mentio, nec accurata, neque distincta; nihilominus ex iis ne unus quidem est, qui memorauit causam eius morbi efficientem, et quare eueniat, ut illum vix effugiat vel unus mortalium, nec tradidit species curationis eius in locis suis. Ex his facile colligitur, si vel alia quaeuis nos deficerent, graecis latinisque medicis et incognitas fuisse variolas, et GALENVM non, nisi honoris causa appellatum ab Arabibus esse, eadem fere ratione, quam nostri sibi homines adhibendam ducunt, si quid auctoritatis ex veterum scriptorum locis extorquendum est atque precario quasi repetendum.*

In

p) L. cit. p. 14. Negat Hahnus (Carb. Pestil. c. 7. §. 78. p. 75.) aduersus Werthofum, testem idoneum hac in re Rhafen esse posse, quod tribus Aarone seculis iunior sit, atque integro demum post defunctum vita senem lanum Mesuen Damascenum seculo floruerit, qui utriusque variolarum non, ut noui morbi. mentionem iniecerant cet. At vero saltem veterum libris uti poterat, si qui adfuissent, vnde dubiam de variolarum origine sententiam meliorem clariorem redderet.

In describenda autem *variolarum* natura principatum sine dubio tenuerunt AARON^{pp)}, AL-SACHER^{q)}, GEORGIVS ET GABRIEL BACHTISHVA^{r)}, qui primi variolarum signa maxima cum accuratone pertractarunt: MESVE^{s)}, quem Arabes suo Persico nomine *Masjaueh* aut *Masjuvaih* appellant: IOANNES SERAPION^{t)} et ISAACVS^{u)}, qui in eruendis variolarum causis virum se praestitit; AVENZOAR^{v)}, qui iis omnes omnino homines abnoxios esse perhibet: RHASES^{w)}, qui variolarum morbillorumque naturam, signa, et euenta bene demonstravit: HALY ABBAS^{x)}, MASERIAWEIVS^{y)}, TABRI^{z)} ac TARMEDI^{a)} quidam; denique AVICENNA^{b)} cet. Quibus si ex recen-

pp) Ap. *Rhaf.* Continent. P. II. Tract. 22. c. 30. p. 419. et p. 219, 255. ed. Chann.

q) L. cit. p. 221.

r) Ap. *Rhaf.* Contin. L. XVIII. 8. p. 236, et 245, 252. ed. Chann.

s) Method. Therapeut. L. VII. 73. p. 443. seq.

t) Ap. *Rhaf.* l. c. p. 257. ed. Chann. et Practic. Tract. V. De Apostem. c. 22. p. 59. ed. Iunt. 1550.

u) Ap. *Rhaf.* L. XVIII. 8. p. 234. ed. Chann.

v) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tract. VII. c. 2. p. 30. b. ex interpret. Mag. *Paravicii Physici*.

w) De Variol. et Morbill. c. 3. p. 37. ed. Chann. et Opp. ed. Henr. Petr. Division. L. I. 159. p. 444.

x) Regal. Disposit. Theoretic. L. VIII. 14. p. 16. cf. ad h. l. *Trilleri* V. Cl. Epist. L. p. 11, ad calc. *Hahn*. Carb. Pestil.

y) Ap. *Rhaf.* Contin. L. XVIII. 8. p. 213. et p. 240. ed. Chann.

z) L. cit. p. 216. ed. Chann.

a) L. cit. p. 244. ed. Chann.

b) Canon. IV. Fen. I. Tract. IV. c. 6. seq. p. 72. T. II. ed. Iunt.

recentioribus Graecis adiunxeris ACTVARIVM ^{c)}, CONSTANTINVM AFRICANVM ^{d)}, medicos latino-barbaros et recentiores tantum non omnes, facile ad perspiciendum est, variolarum antiquitates ab Arabibus solis repetendas esse, quicquid contra dicant strenui contrariae opinionis propugnatores.

Sunt vero, RHASE ^{e)} auctore, *variolae atque morbilli ex febrium acutarum continuarumque* ^{f)} numero. Signa haec eruptionem pustularum antecedunt, *febris continua et dolor dorfi*, quae quasi propria huic morbo sunt, *pruritus nasi*, *terror in somno*, *punctio*, *repletio faciei*, *coloris inflammatio*, *rubor genarum et oculorum*, *grauitas totius corporis*, *inquietudo abundans*, cuius signa sunt *pandiculatio et oscitatio*, *dolor in gutture*, et *pectore*, cum *paucula spiritus ardatione et tussi*, *oris ariditas et salivae crassities*, *vocis rauedo*, *cephalgia*, *grauedo capitis*, *nausea*, *moeror*, quae, ut ille perhibet, in morbillis longe frequentius, quam in variolis occurrunt; *pulsus magnus plethoricus* ^{g)}, *respiratio angusta*, *urina turbida*, *rubra* cet. Adde porro varia signa, quibus *variolarum et morbillorum genera* ^{h)} aut boni augurii, aut mali existimantur. *Variolae* enim *albae*, *magnae*, *discretae*, *numero paucae*, *exitu faciles*, nec non *albae*, *magnae*, *etsi sint numero plures et ad inuicem propinquae vel cohaerentes*,

c) Method. Medend. V. 3.

d) De Morb. Cognit. et Curat. I. VII. 8. sequ. et Locor. Comm. VIII. 14. cf. Freind Hist. Medec. III. p. 4. sequ.

e) De Variol. et Morbill. c. 14. p. 89. ed. Chann.

f) L. cit. c. 3. p. 57.

g) L. cit. c. 5. p. 81.

h) L. cit. c. 14. p. 189. sequ.

haerentes, salutare omnino sunt: *malae* vero quaedam ex his, quas iam commemorauimus, praesertim si se dilatant adeo, ut plures ex illis in unum coalescant, similiter *durae*, *verucosae*, quae humorem non continent, quae ad viridem ⁱ⁾ et violaceum vergunt colorem, quae ad nigrum, si subito iterum euanescent ^{k)}, aut in gangraenam abeant ^{l)} cet. Haec enim omnia sunt maximam partem tam bene dicta naturaeque apposite, ut inter legendum subriderem semel iterumque eorum superstitionem, qui in tanta veri luce caecutire, quam HIPPOCRATI atque GALENO suo aliquam fallae gloriolae partem detrahere malunt.

Ego vero nec erubescam, cum iis errare medicis, qui hoc valitudinis aduersae genus nouum veteribusque incognitum fuisse vsque ad Arabum tempora censuerunt, nec propugnatorum more in hoc coniecturarum lubrico huc illuc agitari, aut minutiis callidis et contortis conclusiunculis, tanquam scopulis, pertinaciter adhaerescere cupio, praesertim cum ipsi in explicandis veterum scriptorum locis, incredibile, quantum a se dissentiant, et alius aiat, alius neget, quoniam ex nominibus pendent vnice, re ipsa prorsum posthabita atque neglecta.

Hac ex re autem factum est, ut ne variolarum quidem carbunculi sacrique ignis naturam ac nomen satis nossent antecessores nostri, sed turpiter multa

i) L. cit. p. 195.

k) L. cit. p. 197.

l) L. cit. p. 199.

multa inter se confunderent. *Sacer ignis*, inquit SYMPHORIANVS CHAMPERIVS ^{m)}, est morbus, quem *S. Antonii ignem* vocant. Dicitur et *pruna*, et *ignis persicus*, et *carbo*. A DIOSCORIDE vocatur *erysipelas*. Alii *formicam miliarem* vocant. Dicitur item *anthrax*. Magna tamen est apud Arabes et medicos recentiores de *pruna* et *igni persico* vel *sacro ambiguitas*. Alii *prunam* atque *carbones* non idem malum, sed diuersa existimant, cum tamen, quod ab AVICENNA *pruna* dicitur, a GALENO *carbo* latine vocetur, et graece *anthrax*. Alii, quamuis idem significent, graece *anthrax*, quod *carbo* latine, differre tamen volunt. Immo vero hac de dissensione medicorum non veritus est ita iudicare LEONARDVS FUCHSIVS ⁿ⁾: Decipiuntur medici iuniores, *prunam* seu *ignem persicum*, *carbunculum* atque *anthracem* diuersa morborum genera existimantes, cum tamen unus idemque diuersis nominibus morbus designetur. Egregie micherele, si haec vera sunt. Hac enim ratione oleum et operam, quod aiunt, perdidisse contendunt sunt, qui tantis rerum verborumque tenebris involuti ac tantum non oppressi vbiuis lynceis gaudent oculis scilicet, et, si qui forte fortuna

Apparent, rari nantes in gurgite vasto.

Illico sibi tritum illud: *Ευρηκα, εὕρηκα!* exclaimandum esse putant.

Media via, o amici, incedendum est, et tandem, copiis quibuscunque ad auctoritatem variolarum defendendam frustra corrasis, candide magno-

m) Aggregat. Lugd. fol. 122. b.

n) Errat. Recent. Medic. T. II. Err. 46. p. 59. b.

magnorum virorum atque TRILLERI °) venerabilis more profitendum: *Melius fecissent veteres*, inquit ille, *si peculiare nomen imposuissent variolis*, sicque nobis omnem litigandi et dubitandi materiam praecidissent v. g. si vocassent eas ἀνδράκια s. ἀνδρακας μικρὸς vel παιδικὸς, ψώραν ἀνδρακώδη, ἐξανθήματα ἀνδρακώδεα, ἐλκιδῶρια ἀνδρακώδεα, ψυδράκια, Φλυζάκια, et similia; forte et ipsae ἐξανθήσεις ἐλκώδεις Aph. 20. Sect. III. sint variolae, ut mihi quidem videtur. Sed hic non est quaestio, quid facere illi debuissent, sed quid re ipsa fecerint? atque in illo acquiescendum. Quum enim illi verborum parci, rerum vero foecundi essent, — saepius accidit, ut unum nomen pluribus rebus inter se adfinibus adiiceretur. —

His igitur rite perpensis, qua ratione quis dubitare adhuc possit, atque huc illuc ferri, plane non video. Aliter enim SYDENHAMVS °), magnus olim et medicinae Hippocrateae vindex, et verus in variolarum curandarum ratione princeps: *Vero simillimum est*, inquit, *ne quid dicam audacius*, variolas nondum tunc temporis in rerum natura fuisse repertas. Si enim per antiquiora tempora perinde atque nunc dierum hic morbus inualuisset, sagacissimum HIPPOCRATEM, opinor, is nunquam latuisset. Qui cum morborum historias et clarius intellexerit, et descripserit accuratius, quam post natorum quispiam, et huius etiam descriptionem genuinam atque simplicem pro suo more nobis reliquisset. —

D 2

Sed

o) In Epist. II. p. 14. ad calc. Hahn. Carb. Pestil.

p) Opp. Medic. Sect. V. c. 4. p. 149. T. I. ed. Gen.

Sed ohe, iam satis est, ne quid nimis. *Variolae nouus morbus* sunt, adeoque Arabibus solis, non Graecis aut Latinis, honos atque gloria inuenti huius perditissimi debetur.

Quod valitudinis aduersae genus cum tam infectum humanae vitae sit, vt inter sexcentos homines vix ac ne vix quidem vnus satis sibi caueat, factum est, vt multi dirissimo huic cunctisque perquam familiari malo noua *infitio* via occurrere conarentur. Est vero haec *infitio* non, nisi nouus veteribusque incognitus morbus, quam alii, vt **HAENIVS** ^{q)}, **ILL. TRILLERVS** ^{r)}, **RAVLINVS** ^{s)}, alique multi ex schola Parisina, nuper etiam **SWIETENIVS** ^{t)} atque **NEIFELDIUS** ^{u)} cet. in hominum perniciem atque exitium inuentam, adeoque cane peius et angue fugiendam existimarunt; Alii contra, quorum in numero **ILL. VOGELIVS** ^{u)} est, media, eaque tutiori via procedere cupiunt; Alii denique hanc *infitio*is viam summis extollunt laudibus, suntque hac ex sacra cohorte magnus **WERLHOFIVS** ^{v)}, **DE LA CON-**

DAMI-

q) Quaestion. super meth. Inocul. Variol. Vindob. 1757. et passim in Rat. Med. locis perquam multis.

r) Geprüfte Pockeninoculation, Frft. 1764. et in Opuscul. passim.

s) Medicin. Wahrnehm. Band. III. Stück 3. p. 240. Francf. 1759. vbi argumenta in vtramque partem bene adferuntur.

t) Comm. in *Boerh.* Aph. p. 142. sequ. T. V. ed. *Lugd.*

tt) Ratio Medendi Morb. Circul. Sanguin. p. 184.

u) Prael. Acad. De Cognosc. et Curand. Morb. p. 93.

v) De Variol. et Anthrac. c. 1. §. 6. p. 18.

DAM
ROE
PET
TIS
TY,
SVT
mem
cum
tudi
suaru
fition
gem
fieri
nus
fition
et r
KRA
iam
nou
nibu
ficio

inge
cum

B
P

w)
x)
y)
z)

DAMINE ^{w)}), KIRCK PATRICK, Ill. HALLERVS, ROEDERERVS, TRONCHINVS, SCHVLZIVS, PETITVS, SVLZERVS, BALDINGERVS, TISSOTVS, ROSENIVS, MACKENZIE, MATTY, GATTY et WAGLERVS, V. Cl. DIMSDALE, SVTTON, et sexcenti praeter hos alii, quos commemorare amplius nec licet, nec lubet. Qui cum variolas naturales et vitae, et formae pulcritudini, haud raro exitiosas esse intelligerent, id suarum partium esse censuerunt, vt terminos infestationis huius quouis modo prorogarent, contaginemque illam, qua nulla est capitalior, quoad eius fieri possit, aut penitus tollerent, aut saltem minus detrimentosam efficerent. Id quod vtrum infestationis ministerio fieri possit, an quavis alia via et ratione, quam multo meliorem existimarunt KRAVSIVS ^{x)} atque FRID. CASIM. MEDICVS ^{y)}), iam non attinet amplius anquirere. Id vnum scio, nouum hoc morbi genus esse et ab exteris nationibus illustrissimae feminae MONTAGVE beneficio ad nos translatum.

Magna ex hoc tempore rixarum acuendique ingenii materia medicis data est, plurimique, vt cum NASONE ^{z)} meo loquar,

Sine viribus ullis

*Bella instructa gerunt, multumque ab utraque cruoris
Parte datur.*

D 3

Id

w) Medicin. Wahrnehm. B. III. St. 3. p. 243.

x) Diff. De Variol. Exstirpat. Infit. substituenda Lips. 1762.

y) Sendichreib. von Ausrott. der Blattern Frft. 1763. et iterum, ni fallor, in Beobachtung. T. II.

z) Metamorph. XIV. v. 528.

Id vnum in votis est, vt vterque sine vlllo partium studio, atque omni adhibita diligentia, lubricum hoc periculique plenissimum argumentum pertractent, et quae demum cunque obseruando acceperint, humaniter edoceant. Ex hac enim rei inuestigatione ac inquisitione id tandem eueniet, vt veritati et suum decus reddatur, et omnis falsi vis pereat. Nam, vt praeclare olim **IVNO** apud **VIRGILIVM**,

Motos praestat componere fluctus.

Ego vero, cui pusillum animum, linguam barbaram et balbutientem, pacis denique amorem singularem natura dedit, id mihi non sumam, vt insitionis coryphaeis aut me audacter adiungam, aut cuidam eius aduersario flebiliter ogganniam, siquidem monuisse

*Id mihi satis est; haec vna potentia nostra est,
Ipse docet, quid agam. Fas est, et ab hoste doceri?*

II.

MORBILLI ET ROSEOLAE.

Alterum morborum incognitorum genus **MORBILLI** sunt, quos, ne tantum detrimenti exinde caperet respublica, primus omnium **FRANCISCVS HOME** ^{a)} Edinburgi per insitionis viam arceri atque per sanare tentauit. Antiquitates vero morbillorum illa Arabum tempora non excedunt, etsi eos olim **HIPPOCRATI** notos fuisse perhibuit

^{a)} Princip. Medic. p. 186. Cf. *Rosen* Kinderkrankheiten, Abschn. XV. p. 235. ed. secund.

buit GE. HIER. WELSCHIVS ^{aa)} atque praeterea MANARDVS cum herpete veterum conuenire dixerat: Id quod quam falsum sit, suo iam tempore demonstrauit HIER. MERCVRIALIS ^{b)}. Eodem enim fere tempore ac loco, et variolae, et morbilli commemorantur, neque, quod nouis in rebus, iisque sibi haud absimilibus, saepe numero vsu euenit, satis a se inuicem secernuntur. A quo errore ne RHASES ^{c)} quidem post multos alios sibi satis cauit. Expresse tamen MORBILLILOS SALVTARES censuit, qui *vehemente non sunt rubore, qui velocis processione, et apparitionis, et maturationis sunt*; MORTIFERI vero atque exitiosi sunt *fusci, virides, violacei* ^{d)}, *nigri* ^{e)}, *crocei coloris* ^{f)}, *rubei* ^{g)}; qui duri, tardae maturitatis, frequentis syncopis, et angustiae sunt, et occultantur iterum subito ^{h)}; si venter inflatus est et manibus percussus sonat ad modum tympani ⁱ⁾ cetera. AVICENNA ^{k)}

D 4

vero

aa) Curat. Propr. Dec. III. Cur. V. p. 136.

b) De Pueror. Morb. l. 2. p. 15.

c) De Variol. et Morbill. c. 14. p. 195. seq. ed. Chann. Cf. Avicenna Can. IV. Fen. I. Tract. IV. c. 9. p. 74. T. II. ed. Iunt.

d) Rhaf. ad Almans. l. VIII. 18. Cf. Humain quidam, qui ad calc. Gal. Opp. l. De Plant. p. 1005. T. XIII. ed. Chart. plantam Ierdelin morbillis conferre auctor est. Gabrieli. vero (vid. Vita eius in calc. Hist. de Medec. Freind. p. 307.) dicitur morbus, quem parui penant homines, nempe El-Haspa seu morbilli.

e) l. cit. p. 216. ed. Chann.

f) Maseriuweius ap. Rhaf. l. e. p. 250.

g) Rhaf. Division. c. 159. p. 210. ed. Chann.

h) Rhaf. l. c. p. 216. et Avicenna l. et pag. cit.

i) Mesue ap. Rhaf. l. c. p. 224.

k) l. et pag. cit.

vero teste, non, nisi *quantitate ac magnitudine*, variolae morbillique a se discrepant, id quod AVENZOAR ^{l)} his verbis definiuit, *quod variolae generantur ex humore magis grosso, et morbilli ex subtili et sicco procreantur*. Tandem FRANCISCO PEDEMONTANO ^{m)} iudice, *variolae, pasticum et morbilli ex genere sunt pestilentiosorum morborum*.

Immo vero ii ipsi, qui voculas ac syllabas studiose aucupantur, non satis sibi in variolarum ac morbillorum appellatione constituisse videntur. Glossa enim quaedam apud CANGIVM ⁿ⁾ adducitur ad ALEXANDRVM iatrosophistam referenda his verbis; *Turpedo nihil aliud est, nisi cutis deturpation, facta ex varia macularum diuersarum distinctione*. Hanc passionem quidam morbillum, i. e. *minimum morbum*, communiter dixerunt, eo, quod *patientes per totum corpus minutas videantur habere pustulas*. Alii *lepram*, quod sit leprae similis cet. Haec certe medicorum dissensio fuit etiamnum illo, quo DANSENERTVS ^{o)} vixit, tempore tanta, vt, qua potissimum ratione ac via haec valitudinis aduersae genera essent a se inuicem internoscenda, prorsum ignorasse viderentur, et suo quisque more in appellandis variolis atque morbillis vteretur. Qua
ex

1) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tr. VII. c. 2. p. 30. b. ex interpret. Mag. *Paravic.*

m) De Febre Putrid. c. 6. p. 174. b. Summ. II. P. I. Sect. II. ad calc. *Opp. Mesue.*

n) Glossar. Med. et Infim. Latinit. voc. *morbillus* p. 674. T. II. vbi simul quatuor turpedinis species explicantur. Cf. *Werthof. De Variol. et Anthr.* c. 3. p. 56.

o) De Febr. IV. 12. p. 510. sequ.

ex re non potuit non peruersa signorum caussarumque fieri notatio.

Nec defuerunt nostra aetate, qui vtrumque morbum eodem genere contineri, eandemque curationem requirere perhiberent, id quod audacter negat et pernegat HATTEP), medicus Gallus, etli iterum aliter poeta q), cum ita caneret, sensisse videtur:

*Verum illas dicam papulas, quae corpore toto
Rumpentes rapidae faciunt incendia febris.
Interea niueosque artus infantis et ora
Deturpant, et longa sui vestigia linqunt:
Siue cute emineant summa, morbique per omnem
Decursum, ardentes rutilo velut igne coruscant,
Seu gelidi humoris lento torpore grauatae
Subsident, primo quaeque ante rubebat in ortu
Pustula, paullatim albescat, lateque vagata
Desinat in densas maturo tempore crustas.*

Id vnum commemorasse sufficiat, AARONEM r) variolas et morbillos expresse a se inuicem distinguere, blattias vero, quas multi, iure, nescio, quo pro roseolis nostris habendas existimant, una cum variolis appellare: Id quod optime hisce GEORGII verbis fieri potest. Quemodmodum blattiae, inquit ille, variolae sunt coloris violacei, nigri, aliquando apparent, aliquando occultant cet. RHASES s)

D 5 vero

p) Medicin. Wahrnehm. B. II. St. V. n. 8. p. 344. Strasb. 1762. q) L. cit.

r) Ap. Rhaf. Continent. P. II. Tract. 13. c. 30. p. 419. vbi etiam ea, quae sequuntur, verba quaeras.

s) L. cit.

vero variolas et blactias sic a se differre putat, ut blactiae sint rubae, appareant in superficie cutis, sicut ignis ipsius, non sint profundae eminentiae, nec eminentes: Variolae habeant eminentiam, rotunditatem. — Sed mehercle non satis sibi constitit, cum hic blactias pro morbillis attulisse videatur, et alio loco tripliciter variolas, morbillos et blactias nomet. Interdum ^{t)} enim variolas, blactias et morbillos coniunxerat, interdum ^{u)} vero variolae et blactiae sibi solae opponuntur, hisque inesse dicuntur vox grossa et rauca, tempora eleuata, oculi rubicundi, lacrymae, nausea cum abominatione, eo tamen adhibito discrimine, ut blactiae accidant subito, variolae vero successiue; quemadmodum et alias ^{v)} signum prognosticum variolarum appellatur lumborum dolor, non vero blactiarum cet.

Similiter quoque TABRI^{w)}, qui RHASIS magister fuisse dicitur; IOSEPHVS AL SAHER f. VIGILATOR^{x)}, nec non filius MESVE^{y)}, alii. At vero GEORGIUS^{z)}, qui CHANNINGO videtur BACHTISHVA esse; *Blactiae fiunt*, inquit, *ex sanguine permixto multa colera, et variolae ex sanguine grosso multae humiditatis, et ideo inuenimus variolas*

t) Rhaf. De Variol. et Morbill. c. 3. p. 39. et c. 6. p. 89. Iterum c. 14. p. 189. et p. 195. ed. Chann. Similiter L. ad Almanfor. X. 18. Diuision. c. 159. p. 210. sequ. ed. Chann.

u) Continent. XVIII. 8. p. 241.

v) L. cit. p. 242.

w) L. cit. p. 217.

x) L. cit. p. 221. Cf. p. 236. ed. Chann.

y) L. cit. p. 224.

z) L. cit. p. 236. Sed dissentit vehementer a Channingo Illustr. Reiskii in not. ineditis ex Abuofaibah auctoritate.

riolas humidas, et blactias aridas et fccas cet. Porro apud BACHTISHVAM ^{a)} variolae, morbilli et blactiae expresse a se inuicem distinguuntur; Apud MASERIVWAIHV M S. IVDAEV M ^{b)}, leguntur, blactiae seu morbilli, similiterque alio loco ^{c)}, in blactiis ceu morbillis cet. Denique eadem blactiarum ac morbillorum signa sunt, adeoque in eam ingredior sententiam, blactias et morbillos prorsum sibi respondere, id quod magno WERLHOFIO ^{d)} iam visum est, etli iterum alio loco ^{e)}, INGRASSIAE ac HERM. CONRINGII auctoritate fretus, blactias inter variolas et morbillos medias esse et rubcolarum nomine insigniendas censuit. Sed in aliam quamcunque sententiam pedibus iuit FRANC. BOISSIER DE SAVVAGES ^{f)}, qui ex quorundam Gallorum more roseolam generatim pro morbillis adhibendam duxit, quia sic primitus nominata a traductoribus HALY ABBATIS; morbilli vero a latino-barbaris in plurali dicti sunt, quasi parui morbi, blactiae vero Aaronis interpret. cet. Videant, quaeso, qui linguae Arabicae satis gnari sunt, istane vocabula reuera RHASES reliquique medici seiunxerint, an debeantur potius minus fido interpreti. Id saltem ex Ill. REISKIO me nuper accepisse memini, dari apud Arabes non, nisi duo vocabula, quibus variolae ac morbilli exprimuntur, adeoque nobis, quae demum cunque, conferendis variis Arabum

a) L. cit. p. 247. ed. Chann.

b) L. cit. p. 250.

c) L. cit. p. 252.

d) De Variol. et Anthrac. c. 3. §. II. p. 59.

e) L. cit. p. 63.

f) Nosolog. Method. P. II. p. 386.

Arabum medicorum locis, vere colliguntur, paucis hic commemorasse sufficiat.

Id vnum porro adiciere placet, dari *quandam morbillorum formam*, cui a roseo forsitan colore nomen est *roseola*, aut, si mauis, *rubeola*, vt etiam fecisse videtur vetus interpretes HALY ABBATIS g). *Est species aliqua*, inquit, *quae vocatur rubeola*, *quae ex sanguine fit calido et subtili, et non multum malo, et haec species, cum ad statum peruenerit, similis fit milii granis aut paullo maior, et eius color rubeus, nec aperiuntur pustulae, sed fluunt.* Duo autem harum roseolarum genera esse dicuntur, quorum vnum in caussarum, symptomatum et signorum natura curationisque via morbillis abunde respondet; alterum cum tumore totius fere corporis, inflammatione, febre vehementi, et macularum rubrarum eruptione est, atque infantibus non raro mortem accelerat. Quod malum cum apud Vratislauienses dupliciter sumatur, cumque DAN. SENNETVS h), qui ei similitudinem quandam cum FORESTI *purpura et ruboribus* (ἐρυθρήματα) censuit intercedere, multus prae ceteris in symptomatum notatione sit, in nomine vero et genere inueniendo minus felix, liceat iam nobis eius verba adducere. *Maculae rubrae et quasi ignitae*, inquit, *cum vix effatu digno tumore per vniuersum corpus quasi quaedam parua erysipelata erumpunt in principio, seu morbi*

g) Theoric. VIII. 14. Vide, si placet, plura apud Hahnium in Antiqu. Variolar.

h) L. De Febrib. II. c. 12. p. 512. vbi simul quaedam notatu digna ex cadaueribus eorum, qui hoc morbo perierant; sedulo studioseque repetuntur.

morbi die quarto, vel quinto. In statu vero uniuersum corpus rubrum et quasi ignitum apparet, ac si uniuersali eryspelate laboraret. In declinatione rubor ille imminui, et maculae rubrae, latae, ut in principio, iterum apparent, quae tandem septimo vel nono die euanescent, epidermide squamarum instar decedente. Malum vero hoc graue ac periculosum, et saepe lethale est. Nam calor est feruentissimus, sitis inextinguibilis, et plerumque pulmonum, (unde tusses excitantur), faucium et aliorum viscerum inflammationes, deliria, et alia mala urgent. In declinatione tandem materia ad articulos extremorum transfertur, ac dolorem et ruborem, ut in arthriticis, excitat. Cutis squamarum instar decedit, mox pedes ad talos et suras usque intumescunt, hypochondria laeduntur, respiratio difficilior redditur, tandemque abdomen intumescit, aegrique non sine magno labore et post longum tempus pristinae sanitati restituuntur, saepe etiam moriuntur. Sic ille ex MICHAELIS DOERINGII, medici quondam Vratislauenſis, obseruatione.

Sunt haec (fateor) peregrina naturaeque apposite dicta, nec equidem nego, priorem illam rubeolarum formam esse ex morbillorum genere; posteriorem vero, quis est, qui eo referre temere audeat? Melius enim illa in febris scarlatinae genere, qualem Ill. VOGELIVSⁱ⁾ eleganter descripsit, videtur collocanda, et SYDENHAMII^{k)} eryspelati pustu-

i) Prael. De Cogn. et Cur. Morb. Class. I. §. 151. p. 111. seq.

k) Opp. T. I. p. 355. ed. Gen. Cf. Gontard in Medicin. Wahrnehmung. Band VIII. St. IV. n. 6. p. 244. Strasb. 1764. qui omne morbillorum genus a variolis quam maxime diuersum atque eryspelati adiungendum existimat; idque, ut nobis videtur, non iniuria.

pustulari cum maxime respondere. Esse vero rubeolas ad *febrem scarlatinam* referendas, praeter hos, quos iam adduximus, magnos viros bene docuerunt STORCHIVS ^{l)}, STOERCKIVS ^{m)}, PLENCIZIVS ⁿ⁾, IO. CONR. GVIL. SCHMIDTIVS ^{o)}, atque NEIFELDVSP); Id quod, vt in re dubia facile fieri solet, negarunt olim medici Vratislauenſes ^{q)} et nuper demum SAVVAGESIVS ^{r)} atque SELLIVS ^{s)} V. Cl. qui rubeolas ac morbillos inter se coniungendos et eadem medendi via compescendos putant. Sed falli merere illi sunt, vt mihi ob magnam medicorum atque vulgi ipsius diſſenſionem hoc morbi genus diligenter studioſeque obseruanti videtur.

Sunt enim morbilli ex *februm continuarum catarrhalium genere*, adiunctumque habent pulsum elatiorem ac mollem, perraro durum, *tussim*, interdum quoque *grauedinem*, *oculos lacrumantes*, maculas pulicum morſibus ſimiles, in pectore atque collo quandoque confluentes. Eruptio varia est, atque die ſecundo, tertio, quarto, quinto fit, ita tamen, vt sextus vel maxime pertineſcendus ſit ob vitae periculum, cui aegri patent. Quo superato,

l) Vom Scharlachſieber, ni fallor.

m) Ann. Medic. II. Menſ. Nonembr. p. 48. ſequ.

n) Opp. Medic. Phyſ. Tract. III. Seſt. II. §. 29. ſequ. p. 57.

o) In Epist. ad Cl. Frid. Guil. Klærich, Obſ. de febre scarlat. complexa.

p) Ratio Medendi Morb. Circuli Sanguin. Part. I. c. I. Subſeſt. X. §. 452. p. 153.

q) Hiſt. Morb. Vratisl. Ann. 1699. p. 18. et Ann. 1700. p. 185. ſequ.

r) Noſolog. Method. T. II. P. H. p. 386.

s) Rudiment. Pyretolog. Method. p. 156.

rato, subito conualefcunt, cutis autem furfurum more defquamatur. Accedit, quod linguae fa-
nae fimillima femper eft, colli dolor nullus, aliud
vero lubrica, eaque perpetua, nec fufpecta mali
comes. Tuffis fola, nifi a medico profpiciatur,
ne qua pe&toris labes exinde remaneat, morbum
et grauiorem, et periculofiorefficit.

Longe aliter fe habent *rubeolae*. Etenim illae
haud raro pertinent *ad febres continuas putridas*,
aegrosque vel poft fex hebdomadam fpatium in
emphyfematicum totius corporis tumorem conii-
ciunt atque mifere iugulant. Rubet autem omnis
cutis; vt in febre fcarlatina mos eft, idque vel
iam ab morbi principio, vel a die fecundo, pe&tori,
clunibus, femori, accidit, faciei contra et bra-
chio non femper: Lingua, tanquam ferro calido,
laeuigata eft atque excoriata, papillulis nerueis
quafi nudis. Accedit angina, modo maior, modo
minor, tandem ad feptimum circiter diem squa-
mae fruftillatim defluunt, atque febris tunc demum
fe remittit. Alui profluuium femper boni augu-
rii et euentus eft.

En diffimilitudinem morbillorum atque rubeo-
larum! Ineft quidem (fatebor enim) vtrique ru-
bor, fed is in morbillis pallidior eft, neque per
omnem cutim diffufus, in rubeolis contra inten-
fior atque profundior, adeoque videtur nobis per-
quam probabile, non caufiffe fibi fatis medicos,
qui contrariam opinionem defenderunt, et mor-
billos fortaffe confluentiffimos cum rubeolis ipsis
commutaffe.

Inci-

Incidimus nuper quoque in eam morbillorum speciem, quam SAVVAGESIVS^{t)} *rubeolam variolodem* dixerat, etsi, vt nobis quidem videtur, non satis recte rei que accomodate, quippe signa illa, quae afferenda putauit, morbillis nostris omnino respondent. Aderant vero *tussis sicca, frequentes frigoris et aestus vicissitudines, sitis vehemens, genarum rubor et tumor exiguus, oculorum dolor et lacrymatio, somnolentia leuis*, atque die demum *tertia pustulae quaedam acuminatae*, praeter consuetudinem *magnae atque rubrae* prodierunt, quarum aliae, elapso die sexto, fastigium quoddam habuerunt puris plenum, aliae vero breui furfurum modo deciderunt. Sed haec obiter, cum roseolae paucis essent commemorandae, quae similiter, vt morbilli, latuerant prorsum graecos latinosque medicos.

Neque iam nobis licet aut lubet esse verbosioribus, cum persuasum nobis sit atque cognitum, qui morbillorum origines vltra Arabum tempora proferre velit, fore profecto neminem, praesertim si, quae in variolarum inquisitione ac inuestigatione dicta sunt, ea omnino omnia velit in memoriam reuocare. Si qui vero sint, de qua re nullus dubito, modo ingenii humani morem vtcunque nouimus, quibus

Mediis scitemus in vndis,

id saltem nostro in veteres scriptores studio dabunt, vt, cum in graecis latinisque medicis lubrica et obscura sint omnia, vocularumque consent aucupiiis,

t) L. cit. p. 397.

cupiis, ab Arabibus solis hoc valitudinis sinistrae genus exordiamur. Nam, auctore HIER. MERCURIALI^{u)}, *eum variolae et morbilli sint nomina ab Arabibus inuenta, aequum est, ut eo pacto nos iis utamur, quibus ipsi sunt usi.*

III.

SVDOR ANGLICVS.

Tertium valitudinis genus, quod graeci latineque medici prorsum ignorarunt, videtur nobis esse *Sudor Anglicus*, qui et ὀδονύγερος et *febris sudatoria* dicitur. Qui morbus cum anno c l o c c c c l x x x v i. in Anglia ortus et quadraginta paene annos his terris familiaris ac proprius quasi fuisset, sic, ut internecinam hominum stragem perpetraret, atque vix hiemali tempore a mala sua natura et indole recederet; ad exteris tandem nationes, ac, LANGIO^{a)} teste anno c l o l o x x v i i i. demum in Germaniam, processit, eadem, qua in natali loco, immanitate vltus. Factum fortasse hinc est, ut istam *febrim* RODERICVS a FONSECA^{b)} *epidemiam, endemiam, et sporadem* appellaret; CAIVS^{bb)} vero *febrem pestilentialem contagiosam*; DAN. SENNERTVS^{c)} denique *e malignarum februm numero esse* arbitraretur.

Perie-

u) De Pueror. Morb. I. 2. p. 31. Cf. *Fuchsi Errat. Medic.* l. c. et si is vehementer errasse *Mercuriali* videtur.

a) Epist. Medicinal. L. I. Ep. 19. p. 85.

b) Consult. Medic. T. II. Conf. I. p. 2.

bb) Ap. *Freind. Hist. de Medecin.* P. III. p. 265. seq. ed. *Paris.*

c) L. De Febr. IV. 15. p. 557.

Perierunt tantum non omnes, quicumque in hoc malum inciderant. Nullis carbunculi papularumue vestigiis conspicuis, aderant *languor subitus, animi defectio, inquietudo summa, dolor capitis, pulsus celer et inaequalis, cordis palpitatio*, vel per multos annos et vitam omnem nonnunquam duratura cet. fueruntque ista indicio, hoc aegrotationis genus malignae esse indolis. Signum vero eius perpetuum quasque proprium *sudor* fuit, qui affatim per totum corpus et undatim quasi defluebat, atque intra viginti et quatuor horas, nisi aegri auram frigidiorē ad corpus inconsulto admiserant, omnem morbi vim atque perniciem auferēbat.

Magna olim medicorum fuit hoc de valitudinis genere disceptatio. Multi enim et sibi, et veteribus, dedecori esse existimarunt, nouam morbi formam adsciscere quasque adoptare, adeoque similiter, vt ille apud *PLVTARCHVM*^{d)}, edixerunt: Οὐ μέντοι νῦν γε καὶ χθὲς, ἀλλ' αἱ ποτε τῇ ταῦτα, καὶ εἰς οἶδεν, ἐξότρ' ἐφάνη. *Sed non heri sunt ista vel nunc edita. Semper fuere; quando extiterint, nemo scit.* Factum hinc est, vt, omni adhibita opera et studio, nefariam hanc iniuriam a caris istis capitibus abigere conarentur, eorumque in numero facile eminet *IO. LANGIVS*^{e)}. Qui vt veterum propugnator longe acerrimus est, ita etiam sudorem hunc, et priscis medicis putat fuisse notissimum, et ad febres *τυ-*

Φώδης

d) Sympos. VIII. Quaest. IX. p. 731. T. II. ed. Xyl.

e) Epist. Medicinal. L. I. Ep. 19. p. 85. ed. Hanov. Consentit *Rud. Aug. Vogelius* V. Cl. in Prael. Academi. §. 91. p. 63. sequ.

Φώδης aut ἐλώδης retulit, idque, ut nobis videtur, argumentis sane proletariis, quae multis refellere non attinet, etsi ab eius partibus stare videtur BALD. RONSSEVS f). Sed recta mediaque via, ut solet, incescit DAN. SENNERTVS g); Nonnulli, inquit, hanc febrem antiquis plane incognitam fuisse statuebant, quorum sententia plane absurda non est. Etsi enim ad malignarum febrium a medicis antiquis descriptarum speciem aliquam referri possit; tamen nulli apud antiquos determinatus hic malignitatis gradus fuit cognitus, aut certe non descriptus, cet.

Accedit praeterea BACONIS DE VERVLAMIO h) testimonium; cuius verba, cum omnem morbi nefandi naturam ad vivum expresserit, hic adscribere nobis liceat: Circa hoc tempus in autumno versus finem Septembris grassari coepit tum in ipsa urbe Londini, tum in aliis regni partibus, morbus quidam epidemicus, tunc temporis novus; cui ex natura et symptomatibus eius febris sudorifica nomen indiderunt. Morbus iste breves sortitus est periodos, tam in morbi ipsius crisi, quam in tempore durationis ipsius. Quippe qui eodem correpti erant, si intra spatium viginti quatuor horarum non morerentur, securi fere et sine metu erant. At quoad spatium temporis, per quod malitia morbi duravit, incoepit quidem circa vicesimum primum Septembris diem, cessavit autem sub finem Octobris sequentis. — Fuit iste morbus fibris pestilentis genus quoddam, neque tamen, ut videtur, in venis aut humo-

E 2

ribus

f) Ep. De Scorbuto II. p. 169. ad calc. Opp. Sennerti.

g) L. De Febr. IV. 15. p. 558.

h) Historia Regni Henric. VII. p. 18. ed. Lugd. 1647.

ribus sedem occupans, cum non pustulae, non purpureae aut liuidae maculae sequerentur, (massa scilicet corporis intacta.) Tantum malignus quidam vapor et aura ad cor aduolauit, spiritusque vitales petebat et occupabat. Vnde natura excitabatur ad eundem per sudores emittendum et exhalandum. Patuit autem per experientiam, quod morbus iste natura potius insidiatrix erat, eamque imparatam opprimebat, quam aduersus remedia obstinatus, si in tempore subuentum foret. Etenim si aegrotus in aequabili temperamento; quoad vestes et focum, detentus esset tepidumque bibisset, et cordialia etiam temperata sumisset; unde naturae ipsius opus nec calore irritaretur, nec frigore repelleretur, plerumque sanitas sequebatur. Verum innumeri homines ex eo subito occubuerunt, antequam curationis modus et regimen aegroti innotesceret. Opinio erat, morbum istum nequitiam ex epidemicis illis, qui simul contagiosi sunt, et de corpore in corpus fluunt, fuisse, sed a malignitate quadam in ipso aere, ex praedispositione tempestatum et mutationibus coeli crebris et insalubribus impressa manasse, atque breuis eius mora hoc ipsum indicabat. Haecenus ille. Sin vero cuius interlit plura hoc de morbi genere nosse, adeat IO. FREINDVM[†]), Anglum longe clarissimum. Quod si igitur verum est, vt est, medicos istorum saeculorum clarissimos nec morbi nomen imaginemue apud veteres reperisse, neque de natura eius ac ordine, quo collocanda haec lues esset, aut consensisse, aut consentire vnquam potuisse; non spero solum, verum etiam confido, qui hic in aliam partem temere negando transeat, fore sane neminem.

IV. MOR-

i) Hist. de Medecin. P. III. p. 264. ed. Paris.

IV.

MORBUS GALLICUS

In hoc, quod adhuc considerauius, corporis malo cum tantopere a se inuicem abhorrent medici, tum vel maxime in morbi gallici origine ac natura definienda inde ab anno c l o c c c c l x x x i i i i l . Tunc enim haec lues, FRACASTORIO ^{a)} teste,

In auras

Exiit, et tandem sese caligine ab atra

Exemit, duosque ortus et vincula rupit.

Tunc disceptationes, rixae, iracque exarserunt vehementissimae, aliique morbum hunc nouam reputarunt pestilentiam, alii vero, tanquam pro aris et focus contenderent, cum a priscorum hominum aetate ac cognitione non alienum fuisse ad rauedinem et rauim vsque vociferati sunt. Sed, vt mihi videtur, frustra et sine vlla veri specie. Nam si veteres promi condi sunt, vnde, quicquid velis, sumas, qui, quaeso, factum est, vt, cum haec lues appareret, tam subito tanta auctorum dissensio subnasceretur?

Apud SEBASTIANVM enim AQUILANVM ^{b)} morbus gallicus dicitur passio, nec a nostris proauis, nec ab alijs longe antiquioribus umquam visa; Apud NICOL. LEONICENVM ^{c)}, insolitae naturae morbus, Italiam et multas alias regiones inuadens: Apud

E 3

NICOL.

a) Syphilid. I. v. 100. p. 236. ed. Iunt. 1555. Cf. Mercurialis Medicin. Practic. L. IV. 1. p. 423 sequ.

b) De Morbo Gallic. c. 1. p. 7. Coll. Lujsin. Ven. 1566. T. I.

c) De Epidem. Morb. Gall. p. 15. T. I. d. 1011. 1012

NICOL. MASSAM ^{d)}, *aegritudo noua*; Apud IACOB. CATANEVM ^{e)}, *monstrosus morbus, nullis ante seculis visus, totoque in orbe terrarum incognitus*; Apud IOANNEM BENEDICTVM ^{f)}, *dispositio mala, quae probabiliter loquendo, nec diuino HIPPOCRATI, nec GALENO, nec AVICENNAE, aliisque medicis antiquissimis cognita fuerit*: Apud HIER. FRACASTORIVM ^{g)}, *nouus et diu nostro orbe incognitus morbus, similiterque apud MATTHIOLVM ^{h)} et VLRIC. ab HVTTEN ⁱ⁾*. At vero ab WENDELINO HOCK ^{k)} appellatur *aegritudo ignota*: CORADINO GILINO ^{l)} videtur morbus apud modernos *incognitus*; LAVRENT. PHRISIO ^{m)}, *incognitus et inuisus pestiferque morbus, non tantum vulgo, verum etiam doctis et in sacra medicina eruditis*: ALOYSIO denique LOBERAE ⁿ⁾, *morbis nunquam alias, ut in praesentia, notus, ignotusque ille veteribus, cum nulla eius indicia attulerint, cum tamen similes alias aegritudines tractarint, earum remedia adsignantes*. Immo vero secundum PETR. MAYNARDVM ^{o)} dicitur, *suo tempore detectus quidam morbus epidemialis, et secundum*

d) De Morb. Gall. c. 1. p. 36. T. I.

e) De Morb. Gall. c. 1. p. 123. T. I.

f) De Morb. Gall. c. 1. p. 148. T. I.

g) De Syphilid. f. Morb. Gall. c. 1. p. 173. T. I. et De Contagios. Morb. II. 11. p. 124. ed. Iunt.

h) De Morb. Gall. p. 215. Coll. Luissin. T. I.

i) De Morb. Gall. c. 1. p. 241. T. I.

k) De Morb. Gall. c. 1. p. 268. T. I.

l) De Morb. Gall. p. 296. T. I.

m) De Morb. Gall. c. 1. p. 299. T. I.

n) De Morb. Gall. c. 1. p. 321. T. I.

o) De Morb. Gall. Tract. I. c. 1. p. 336. T. I.

cundum ANTON. BENIVENIVM ^p), novum morbi genus; AEPHONSVS. FERRVS ^q) autem existimat, de morbo, quem gallicum appellant, neminem ex antiquis scriptoribus aliquid in specie atoma scripisse.

Neque tamen subistamus in testibus iis adducendis, qui morbi huius novitatem satis superque demonstrarunt. Multorum enim testimoniis et plus fidei adhibendum videtur, et lectori hinc facilius aditus paratur ad perspicendum, quam male fecerint, qui omnia veterum medicorum diligentiae deberi censuerunt. Nam et apud IOANN. DE VIGO ^r) dicitur illo tempore apparuisse quoddam morbi genus quasi per totam Italiam incognitae naturae: Apud ANTON. GALLVM ^s), novum malum: Apud LEON. FUCHSIUM ^t), morbus novus omnique aeuo prior incognitus: Apud ANTON. MYSAM BRASAVOLVM ^u), nova lues: Apud GABRIEL. FALLOPIVM ^v), morbus temporibus patrum nondum repertus, nondum auditus, et paulo post, novum morbi genus: Apud BARTHOLOM. MONTAGNANAM ^w), morbus HIPPOCRATI, GALENO, AVICENNAE, et aliis medicis antiquis incognitus: Apud MARINVM BROCARDVM ^x), nova aegritudo: Apud BENE-

E 4 DICT.

- p) De Morb. Gall. p. 245. T. I. Coll. Luiss.
q) De Morb. Gall. L. III. c. 1. p. 373. T. I. et p. 137. ed. Basil. 1538.
r) De Morb. Gall. c. 1. p. 386. T. I. Coll. Luiss.
s) De Ligno sancto non permiscendo, c. 1. p. 396. T. I.
t) De Morb. Gall. p. 514. T. I.
u) De Morb. Gall. p. 564. T. I.
v) De Morb. Gall. c. 1. p. 662. T. I.
w) De Morb. Gall. Confil. p. 5. T. II. Coll. Luiss.
x) De Morb. Gall. p. 9. T. II.

DICT. RENIVM ^y), nostris temporibus morbus gallicus exortus, quem priora secula non viderint, aut cognouerint: Apud PETR. TRAPOLINVM ^z), morbus HIPPOCRATI, GALENO, AVICENNAE incognitus, et aliis medicis antiquis: Apud BERNARDINVM TOMITANVM ^a), infectio noua, insueta, atque auribus hominum, Italiae praesertim, inaudita: Apud MICH. IO. PASCHALIVM ^b), affectus antiquioribus ne per somnium quidem notus: Apud PROSPERVM BORGARVTIVM ^c), nouus in Italia morbus, antiqua carens appellatione, affectusque horribilis: Apud ALEXANDRVN denique TRAIANVM PETRONIVM ^d), morbus, si non cognitione, certe curatione nouus et antiquis incognitus cet. Sed ohe, iam satis defensorum est, ne iusto longiores simus.

Restat, vt paucis aduersarios addamus, qui hanc luis venereae nouitatem prae fracte negandam existimarunt. Quorum in numero habentur multi, iique clarissimi viri, SEBASTIANVS AQVILANVS ^e) et MARCELLVS CVMANVS ^f), cui idem ac morbus Càmpanus est, leprae similis, a PA-

PIA

y) De Morb. Gall. Consil. p. 13. T. II.

z) De Morb. Gall. p. 47. T. II.

a) De Morb. Gall. L. I. c. 5. p. 65. T. II.

b) De Morb. Gall. p. 146. T. II.

c) De Morb. Gall. Method. c. 1. p. 151. T. II.

d) De Morb. Gall. L. I. c. 2. p. 2. ad calc. T. II. Coll. Luisin. Cf. si placet, Fürstenauii Desiderat. Medic. n. II. S. 31. p. 162.

e) L. cit. c. 1. p. 2. T. I.

f) Obseru. Med. in Welsch. Syllog. Curat. S. 4. p. 30. Cf. Ger. Io. Voss. Theol. Gentil. III. 37.

PIA LOMBARDO iam anno c l o c c c. descriptus et anno demum c l o c c c c l x x x x v i. iterum visus. Neque nuper abhorruit ab hac sententia BECKETVS ^{ff}), atque morbum gallicum eundem cum lepra esse voluit. Qui si signa leprae atque luis huius, cuius natales adhuc quaerimus, bene inter se contulisset, aliter profecto iudicasset. Similiter haec morbi gallici nouitas inuila fuit IO. LANGIO ^g), CASPARI A REIES ^h), CAMPERIO ⁱ), MICH. ANGELO BLONDO ⁱⁱ), DODONAEI ^k), ZACUTO LVSITANO ^l), MAYNWARINGIO ^{ll}), medico Londinensi, aliis; omnium tamen maxime VALESIVS ^m) et CAROLVS MVSITANVS ⁿ)

E 5 hac

ff) Vid. ap. *Weiz.* V. Cl. Chirurg. Auszüge aus Disp. B. V. n. 6. p. 182. sequ.

g) Epistol. Medicinal. L. I. Ep. 42. p. 187. ed. *Hanov.*

h) *Camp. Elyf. Iucund. Quaest. Qu. 59. p. 766.*

i) *Prax. II. 12.*

ii) *De Orig. Morb. Gall. deque ligni Indici ancipiti Propriet. p. 234. sequ. Coll. Chirurg. (Gefner).*

k) In Annot. ad *Beniuen.* ni fallor.

l) *Princip. Hist. L. I. Hist. 73. p. 527. sequ. Hoc in loco veteribus notus et contagiosus ad distans dicitur.*

ll) In *Hist. et Myster. Luis Vener. c. 2. p. 17. ed. Frst. 1675. vbi, disculis plurimis reliquorum medicorum sententiis, hoc morbi genus nouum esse negat, idque eo argumento fretus, quoniam quaedam eius symptomata iam commemorantur apud veteres. Quod an sufficiat, aliis ad iudicandum relinquimus.*

m) In *Valesian. p. 13. sequ. et in Epid. Hipp. IV. Text. 1. et 4. p. 317. sq. et passim aliis in locis horum commentar. Cf. Dan. Sennert. Prax. L. VI. P. IV. c. 1. p. 121. sequ. qui haec placita argumentis suis refellenda curauit.*

n) *De la Maladie Venerienne L. I. Chap. 4. p. 88. T. I: Chirurg. Theoretico-Pract. f. Trutina Chir. T. IV. c. 4. p. 8. sequ. Cf. Pajsch. Inuent. Nou-Antiqu. c. 6. p. 383.*

hac in re principatum tenuerunt, quorum alter huius mali originem inde ab priscis temporibus et quauis immodica luxuria repetiit, adduxitque TIBERIVM Caesarem, similiter vt CASAVBONO ^o) vitium est, tanquam testem idoneum; alter vero ex vlcerum prouentu incredibilique libidinum apud veteres consecratione et sibi et rei suae praeclare consultum voluit. At mehercle, infeliciter.

Habet quidem haec TACITVS ^p), de TIBERIO loquens: *Erant, qui crederent, in senectute quoque corpus habitum pudori fuisse, quippe illi pergracilis et incurua proceritas, nudus capillo vertex, vlcerosa facies, ac plerumque medicaminibus interstincta. Attamen haec omnia coniecturae debebantur et quorundam hominum inuidiae, qui ei ob crudelitatem suam minus fauerant, atque turpe illud capillorum profluium prae ceteris culparant. Neque etiam fas est in signis nonnullis acquiescere, vt sine dubio hisce verbis fecit VALESIVS. Cui autem nunc medicorum narraretur, alicui facta esse in capite vlcera sordida et glabriciem capitis et menti sine febre, et cum exulceratione pudendorum et faucium, ac postremo nudata excidisse ossa, qui non affirmaret esse citra dubium gallicum morbum? Fuerunt vero in illa tempestate tales plurimi. Ob quos et multos alios affectus, qui in hoc opere et aliis HIPPOCRATIS narrantur, adducor, vt censeam, nihil in illo morbo esse nouum, quod-*
que

^o) Comm. in Suetonii Vit. Tiber. c. 68. seq. p. 375. ed. Graev. vbi subtiles tumores per indurata et idque explicat.

^p) Annal. IV. 57.

que priora secula non viderint. Cerea profecto veterum scriptorum monumenta sint necesse est, in quibus, quicquid placuerit, reperiundum sit, si haec coniectandi ratio valeat. Fac vero, TIBERIVM vere gallico morbo laborasse, vt VALESIO videtur, qui factum est, vt PLINIVS, cum mentagrae carbunculiue tempus rite definiisset, huius morbi, siue antiquus, siue recens fuerit, nusquam meminerit? Meminissent vero sine dubio, qui post TIBERII fata vixerunt, si quid exinde maculae tyranno inurere potuissent.

Similiter vehementer fallitur CAROLVS MV-SITANVS, qui quaeuis CELSI, GALENI, AVICENNAE, ceterorumque medicorum loca studiosius anquirat, aut etiam MARTIALIS^{q)} lusibus abutitur. Ille enim quosdam traducendo sic callide risit:

*Ficosa est vxor, ficosus et ipse maritus,
Filia ficosae est, et gener atque nepos.
Nec dispensator, nec villicus vlcere turpi,
Nec rigidus fossor, sed nec arator eget.
Cum sint ficosi pariter iuuenesque senesque,
Res mira est: Ficos non habet vnus ager.*

O quam bene praeclareque haec dicta essent, si nullum vlcus pertinax et impurum, nisi a lue venerea, nasceretur, neque haec potius de turpi cynaedorum malo explicanda viderentur! Huc enim sine dubio IUVENALIS^{r)} respexerat, cum ita quasi ab lectore quaereret:

Quis

q) L. VII. Epigr. 71.

r) Sat. 2. v. 8. sequ.

*Quis enim non vicus abundat
Tristibus obscuris? Castigas turpia, cum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinaedas.
Hispida membra quidem, et dura per brachia setae
Promittunt atrocem animum, sed podice laeui
Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.*

Attulerunt (fateor) GALENVS reliquique medici singula fortasse symptomata, quae propria quasi ac familiaria gallico morbo sunt; sed haec omnia obiter, imperfecte, nec satis huic malo apposite. Hinc si luis gallicae naturam et indolem probe perspectam habuerant atque cognitam, aut de summa negligentia accusandi sunt, id quod in tantos tamque praeclaros viros nullo modo cadere potest, aut ex hoc silentio satis elucescat necesse est, morbum hunc pestiferum veteribus medicis fuisse incognitum, in quo consentientes habemus IO. FREINDVM ^{rr)} atque RICH. MEADIVM ^{s)}. At vero nouo argumento vltius est *Illustr. REISKIUS* ^{ss)}, ad hanc nostram sententiam diruendam, idque *ab ingenti penis inflammatione* repetitur, quae, teste ABI QSEIBAH, nata fuerat ex impuro cum bestia concubitu, cum caruncula vrethram obstruente, sanata modo prorsus empirico atque crudeli. Impositum glabro lapidi penem medicus subito praeter aegri expectationem, qua poterat vi, percutiebat manu in pugnum coacta, ut obturaculum et vlcus dissiliret. Sapit hic casus,

^{rr)} Hist. de Medecine, P. III. p. 266. sequ. ed. *Paris*. vbi simul omnes aduersariorum dubitationes bene refutantur.

^{s)} Von den Kinderpock. L. I. p. 6. ed. *germ.*

^{ss)} Obseruat. Miscell. Leid. 1746. def. p. 28.

sus, pergit Ill. REISKIUS, luem veneream, et posset inferuire illis pro argumento, qui morbum hunc etiam veteribus cognitum fuisse contendunt. Accidit autem is casus circa annum Christi 940. Cuius argumenti infirmitatem cum probe persentisceret vir magnus, qua est mentis peripicacia, statim in margine haec adscripsit. Meam non facio istam litem de antiquitate huius venereae. Id tamen miror, ab antiquitatis patronis argumentum inde allatum non fuisse, quod veterum cinaedi passi fuerint in naribus et in palato vitium, a quo clare non potuerint eloqui, sed ῥέγγχειν, stertere et ronchissare debuerint. Cf. diserta, sed acris oratio DIONIS CHRYSOSTOMI *Tarsica prior*, n. XXXII. et praesertim p. 409. ἐπιχώριόν τε νόσημα ταῖς ῥίσι ἐμπέπτωκεν. Et p. 410. Ἀποχωρῶν πτόρνυται, καὶ κείνος ἐνθὺς ἀνεβόησεν, ὥς ἔη κίναδος. Cf. IULIANI CAESARES p. 4. l. 30. ed. HEVSING. et ex PLINIO citata ibidem in not. p. 57: ISIDORVS MERCATOR, scriptor seculi septimi, in canone XVII. Synodi Ancyranæ ex Codice Iustelli: Pro his, qui in animalibus, ut animalia, fruti sunt, vel in masculis, leprosi efficiuntur.

Peregregie profecto illa, et ingenio magni REISKII dignissima. Sed liceat nobis hic modeste dissentire, quoniam a medico veram morbi cuiusque naturam expressam percipimus, non symptoma quoddam: hoc enim potest multis corporis nostri malis adiunctum esse, quae nunquam pro luc gallica eandem ob causam habenda existimes. De cinaedis autem peruelim lectores meminerint, quae supra retulimus, cum VALESIVM et CA-

ROLVM MVSITANVM, summos eiusdem sententiae patronos, leuiter corrigereinus.

Eadem, aut si mauis, longe maior, ac vehementior disceptatio, de *luis* huius foedae nomine orta est, cum alii eam dicerent morbum gallicum^{t)} vel Francigenum^{u)}, quia eius originem ab expeditione CAROLI, Gallorum regis, vnice repeterent; alii morbum Italum^{v)}, idque Galli fecerant, FRACASTORIO^{w)} teste, nominis iniuriam in Italos retorquentes; alii morbum Neapolitanum^{x)}, alii *luem* Hispanicam, morbum Hispanicum, scabiem Hispanicam^{y)}; alii morbum Indicum^{z)} siue serpiginem Indicum^{a)}; alii *luem* veneream^{b)}; alii scabiem Gallicam^{c)}, alii pudendagram^{c)} aut etiam ex PLI-

NII

t) Nicol. Leonice. l. c. p. 15: Massa l. c. p. 36: Scanzolus l. c. p. 110: Iac. Cataneus l. c. p. 123: Matthiol. l. c. p. 215: Hock. l. c. p. 269. seq.

tt) Laurent. Phrissius l. c. p. 300.

u) Fracastor. l. c. p. 173. et Fallop. l. c. p. 663.

v) L. cit.

w) Hutten l. c. p. 241: Hock l. c. p. 270: Phrissius l. c. p. 300: Io. de Vigo l. c. p. 386: Io. Paschal. l. c. p. 146. T. II.

x) Ant. Gall. l. c. p. 392. seq: Leon. Fuchsius l. c. p. 514: Io. Manard. l. c. p. 519: Fallop. l. c. p. 663: Io. Sylius l. c. p. 141. T. II.

y) Alphons. Ferrus l. c. p. 374. T. I. et Prosp. Borgarut. l. c. p. 150. T. II.

z) Casp. a Reies Camp. Elys. Iucund. Quaest. Qu. 59. p. 764.

a) Fernel. Coll. Luis. cit. p. 524: Prosp. Borgarut. l. c. p. 151. T. II.

b) Amat. Lusitan. l. c. p. 560: Fallop. l. c. p. 662: Reies l. c. Hier. Reusner ap. Wessch. Syllog. Obseru. p. 60. T. I: aut etiam *luem* gallicam, vt Alex. Fontana p. 611. Coll. Luis.: Ant. Fracastorianus l. c. p. 722: Bern. Tomitan. p. 58. T. II.

c) Ant. Gallus l. c. p. 396: Casp. Torrella l. c. p. 423: Io. Manard. l. c. p. 519: Fallop. l. c. p. 663.

NII imitatione et quadam papularum in mento eruptione ducti *mentagram* ^{d)}; alii, qui ab Arabum steterant partibus, hoc mali genus *saphati* et *tusum* ^{e)} appellandum esse existimarunt; alii morbum *S. Maeuii* ^{f)}, id quod praecipue apud Germanos usu venit, aut *Menium* ^{g)}; alii *Parthonopaeum* ^{h)}, *ροσμικόν* ⁱ⁾, *catholicum* ^{k)}, *europaeum* ^{kk)}, morbum *curialem* ^{l)}, denique *malum mortuum* s. *melancholicos varos* ^{m)}.

Similis ratio nominum est, quae apud plebeios obtinuerunt. Sic hunc morbum Hispani appellant *Paturfam* ⁿ⁾, aut etiam *de las Buas* ^{o)}; Catalonii, Valentini ac Arragonenses morbum *S. Semen-*
ti ^{p)} idque ex CASP. TORRELLAE mente eam ob causam, quia in duodecimo libro Christiani, edito a
magi-

d) *Matthiol.* l. c. p. 219: *Hock* l. c. p. 272.

e) *Natalis Montesaurus*, l. c. p. 103: Quem vero eundem cum lue gallica esse negat *Ant. Scanarolus* l. c. p. 110. seq.

f) *Io. Benedi.* l. c. p. 148: *Fracastor.* l. c. p. 173.

g) *Hutten* l. c. p. 241: *Fallop.* l. c. p. 663: *Prosp. Borgarut.* l. c. p. 151. T. II.

h) *Ant. Gallus* l. c. p. 396: *Io. Syluius* l. c. p. 141. T. II.

i) Sic eum appellarat *Blasius Hollerius*, teste *Syluius* l. c.

k) *Prosp. Borgarut.* l. c. p. 150. T. II.

kk) *Bernardin. Tomitan.* l. c. p. 64. T. II. Coll. *Luisin.*

l) *Hock* l. c. p. 270: *Casp. Torella* l. c. p. 420. idque, eo auctore, in vltiori Hispania, quia curiam insequitur.

m) *Casp. Torrella* l. c. et *Matthiol.* l. c. p. 213.

n) *Fracastor.* l. c. p. 173: *Io. Aimenar.* l. c. p. 311. Nomen illud ab Indis repetiit *Fallop.* l. c. p. 663. Quo iure, alii videant.

o) *Consalv. Ferrandus* l. c. p. 380. seq.: *Io. de Vigo* l. c. p. 386.

p) *Ap. Hock* l. c. p. 270. et *Casp. Torrellam* l. c. p. 421, 430. seq.

magistro FRANCISCO XIMENES, scriptum invenerunt, similem morbum alias orbem inuasisse, aut si mauis, quia eius auxilio implorato plurimi curantur, et praesertim, si ad eius corpus perueniunt pedes ambulando et eleemosynam quaerendo cet. Similiter apud Genueses dicebatur, *lo male de la Tavelle* apud Tuscos, *lo male de le Bulle*, et apud Lombardos denique; *lo male de le Brosule* 9): Apud Celtas vero, *grossa varola*, idque, auctore ANTONIO GALLO 10), quod pustulis undique totum corpus scateret, exanthematum more, quos Latini varos dicunt, cet.

In tanta igitur nominum diuersitate dubii tandem haeserunt multi medici, nec, quod potissimum eligendum sit, satis sibi constiterunt. Accidit id vel maxime BERNARDINO TOMITANO 11): Siue hic morbus Gallicus sit vocandus, inquit, siue Hispanus, siue Italus, siue Neapolitanus, ego nunc communem infectionem dixerim, cum iam orbem paene totum peruagarit. — Neque etiam magnam vim in eo facerem, ut morbum vel pestem, vel contagium, vel mentagram, vel scabiem, vel variolam gallicam appellemus, vel et pudendagram, vel alio quouis nomine, eum vocemus, ut Syphilidis aut *κακκαφροδίτης*, hoc est, *mae lae veneris*.

In quo cum tanta sit veterum auctorum dissensio, ut alius aiat, alius neget, non mirum profecto esse debet, hos multo magis in mali huius immantissimi

q) Ap. *Io. de Vigo* l. c. p. 386.

r) L. cit. p. 296: *Casp. Torrella* l. c. p. 430. vbi id potissimum *Parisis* et a *Franciae* litteratis factum esse dicitur.

s) L. cit. p. 64. T. II. Coll. *Luissin*.

manissimi origine ac causa tantopere a se inuicem abhorruisse, ut exinde facile colligas, nouum hoc morbi genus fuisse. Alii enim eius natales ad ea tempora referunt, quibus CAROLVS, Gallorum rex, Neapolitanum regnum bello adortus est, ea-que est sententia omnium antiquissima ^t); alii ad contagem quandam, siue illa a meretricum vendibilium venere ^u) orta sit, siue a coitu cum leprosis ^v) et elephantiacis; alii ab astris ^w) malum repetendum existimarunt: alii ab inundationibus ^x), pluuiarum frequentia

t) Leonicen. l. c. p. 15. T. I. Coll. Luif.: Cataneus l. c. p. 123: Benediſt. l. c. p. 149: Fracaſtor. l. c. p. 173, qui tamen eum contagioſum eſſe ex parte negat: Matthiol. l. c. p. 218: Hutten l. c. p. 241: Hock l. c. p. 268: De anno ipſo autem ambigunt. Phriſio enim (l. c. p. 299.) Petr. Maynardo (l. c. p. 336.) et Beniuenio (l. c. p. 345.) videtur annus 1496. eſſe; at vero Io. de Vigo (l. c. p. 386.), Caſp. Torrellae (l. c. p. 424. ſeq.), Montano (l. c. p. 476.), Manardo (l. c. p. 634.), Fallopio (l. c. p. 662.), Fernelio (l. c. p. 524.), Nic. Macchello (l. c. p. 634.) et Muſae (l. c. p. 564.) annus 1494. Cf. maxime hac de re Caſp. a Reies Camp. Elyſ. luc. Quaefſt. Qu. 59. p. 768. et Heuermann. Beobachtung. P. II. p. 1. ſeq.

u) Montan. l. c. p. 477: Manard. l. c. p. 521: Fernel. l. c. p. 527.

v) Caſp. a Reies l. c. p. 770. Ab ſola vero ſpiritus admiſſione contagem iſtam repetiit Benediſt. Viſtorius Fa-
uentinus p. 528. T. I. Coll. Luifin.

w) Maſſa l. c. p. 41; quos riſerat Benediſt. l. c. p. 149: Ap. Hutten l. c. p. 242: Hock l. c. p. 270: Ab conſtellatione Phriſius l. c. p. 301: Petr. Maynard. l. c. p. 338: Fernel. l. c. p. 524: Io. Langius Epist. Medicinal. L. I. Ep. 42. p. 181: Sed diſplicuit haec ſententia Montano l. c. p. 476. et Muſae l. c. p. 577. ſeq.

x) Leonicen. l. c. p. 32. T. I. Coll. Luif.: Hutten l. c. p. 142.

quentia^{y)} et aeris corruptione^{z)}; alii ab hepate^{a)}; alii ab aquarum pestilentia^{b)} atque pane gypsi adiectione exitioso; alii denique ab potione vini^{c)}, quod Hispani leproforum sanguine contaminarant:

Sed ne hic quidem constitit hominum in coniectando temeritas, quippe alius aliam opinionem pro arbitrato profundendam curauit. Sic enim famosus ille empiricus, FIORAVANTI^{d)} mali huius

y) Natalis l. c. p. 103. seq. Leonicen. l. c. quem redarguerunt hac de re Manardus l. c. p. 519. atque Musa l. c. p. 575.

z) Heuermann. Beobachtung. P. II. p. 7. seq.

a) Nic. Massa l. c. p. 37: Matthiol. l. c. p. 218: Hutten l. c. p. 242: Phriscus l. c. p. 312.

b) Fallop. l. c. p. 662.

c) Sic senserat Andr. Caesalpinus Specul. Art. Med. Hipp. L. IV. 2. p. 235. sequ. ed. Frst. et prae ceteris c. 3. p. 239. Cf. Heuermann. Beobacht. P. II. p. 8.

d) Del Tesoro della Vita Hum. I. 14. p. 10. b. inprimis vero cf. Heuermann Beobacht. P. II. p. 8. et Paschium Inuent. Nou. Antiqu. c. 6. p. 380. Sed falluntur vehementer, si qui ita senserint. Et si enim facile largiar, Cannibales vt carniū humanarum esui aduetissimos, ita etiam hac dira lue infectos esse; tantum tamen absum ab ista opinione, vt eam ludicram, fallacem minusque veram iudicem. Quid enim isti ad nos, qui hisce deliciis nunquam fuimus dediti? Deinde omnia omnino, quae de id genus epulis Thyesteis proferuntur, incerti auctoris sunt, adeoque fide nostra indignissima. Accedit et illud, quod Fiorauanti male rei suae consuluisse censendus est, cum reliquarum bestiarum exemplo abuteretur ad auctoritatem quandam sutili huic rei conciliandam. Id enim audacter adfirmat, animantia quaeque, vbi sui generis carnem deuorarint, paucis diebus interiectis, defluuia fetarum, pilorum, plumarumque perpeffa fuisse. Sed falsus profecto in experiundo Fiorauanti est. Sues enim et feles ipsos foetus suos, inter omnes constat, perlubenter deglutire, inprimis

PR
huius
deduxe
cra aum
nonae
tum ca
perhibe
consens
Nec ab
luem v
nis cum
Wurm
tribuun
quadan
que cu
STER
ter ten

prim
visc
ricu
eis
ven
nug
e) Hi
f) Tu
g) Ep
h) Cf
i) Io.
k) Si
P.
Fer
p. 2
nan
Ep
W
kk) A

huius originem et causas ex *esu carnum humanarum* deduxerat, quippe, eo auctore, mercatores, sacra auri fame lucrique studio ducti, in magna annonae caritate minutatim caesa mortuorum militum cadauera variis ciborum generibus admiscuisse perhibentur; quocum, quod satis mirari nequeo, consentit magnus BACO DE VERVLAMIO ^{e)}). Nec absimilis HELMONTII ^{f)}) coniectura est, qui luem veneream natam esse credidit ex coitu hominis cum equo, qui ulcere foetido diffunderet, quem den *Wurm* dicunt. Porro alii hanc pestem *Nigritis* attribuant, ut SYDENHAMVS ^{g)}) fecerat; alii pro quadam *leprae* ^{h)}) aut *scabiei* ⁱ⁾) specie habent, eamque cum *elephantiasi* ^{k)}) confundunt, alii, ut LISTERVS ^{kk)}), cum virga hoc in malo vehementer tendatur, oriri illud ab ictu et esu serpentis

F 2 perhi-

primis si secundas prius deuorant, lupos vero canum viscerationibus gaudere, neque tamen vnquam ex periculosa ista exitiosaque voracitate id genus infortunii eis accidisse, aut ipse vidi, aut etiam ex colonis ac venatoribus rescire potui. Abeant igitur, qui hisce nugis delectantur, resque suas agant feliciter.

e) *Hist. Natural. Cent. I. 26. p. 15. Amstel. 1661.*

f) *Tumul. Pestis, Opp. p. 222.*

g) *Ep. II. ad Paman. p. 204. T. I. ed. Genev.*

h) *Cf. Heuermann l. c. p. 5.*

i) *Io. Benedikt. De Morb. Gall. p. 148. T. I. Coll. Luis.*

k) *Sic Sebastian. Aquilan. l. c. p. 2. seq.: Catan. l. c. p. 125: Fallop. l. c. p. 663: Fracastor. l. c. p. 177: Fernel. l. c. p. 526: Matthiol. l. c. p. 215: Hock l. c. p. 269: Negat Manardus l. c. p. 517. asserit vero Maynardus l. c. p. 521. Cf. Io. Langii Epist. Medicinal. I. Ep. 42. p. 181. Paracelsus ap. Heuermann. l. c. p. 8. et Wedel. Exercit. Medico-Philol. Dec. IV. Cent. II. Ex. 9.*

kk) *Ap. Weiz. l. cit. p. 182. sequ.*

perhibent; alii denique aliter, semperque ambigentes^{l)}, siquidem etiam a medicis quaerebatur, *lues gallicus morbus esset, nec ne*^{m)}; *utrum epidemicus*, et id genus alia, quae et apud BERNARDINVM TOMITANVMⁿ⁾ leguntur, et certissimo argumento sunt, hoc yalitudinis aduersae genus nouum veteribusque medicis incognitum fuisse.

Id quod etiam vel exinde patet, quod IOANNES BURCHARDVSⁿⁿ⁾, *Argentinenfis, capellae Alexandri VI. Papae clericus cerimoniarum magister*, cum huius pontificis res gestas describeret, non, nisi anno *ccccclxxxvii.* quo Carolus VIII. Galliarum rex, apoplexia correptus perierat, et *cortegianas h. e. meretrices honestas* expresse nominet, et aliquos morbo gallico laborantes adducat. *Hoc mane*, inquit BURCHARDVS, *fuerunt mitrati sex rustici et venditores olei, et suffigati, ex eo, quod recepto pretio a quibusdam morbo gallico laborantibus, qui illorum oleo tinis imposito et balneati ab eadem infirmitate se liberos euadere sperabant in his tinis oleo plenis illos balnari permiserant, et post balneum oleum in vasis suis reposuerunt, et pro bono et mundo aliis per urbem more solito vendiderunt.* Iam vero

l) Petr. Trapolin. l. c. p. 46. T. II. Coll. Luifin.

m) Sic Bernardin. Tomitan. l. c. p. 66. T. II.

n) L. cit.

nn) Hist. Arcan. f. De Vita Alex. VI. Papae f. Excerpt. ex Diario Burch. p. 44. et p. 77. sequ. ed. Leibnit. ubi iterum in foedissima conuiuia cuiusdam descriptione quinquaginta meretrices honestae, Cortegianae nuncupatae, quas paulo post urbanas dixerat aliquis, pluribus describuntur.

vero *Ferdinandus*, Siciliae et Neapolis rex, anno
 clccccclxxxiii. obiit *sine luce, sine cruce et*
sine deo, vt idem ille BURCHARDVS °) iure, ne-
 scio, quo memoriae prodidit, atque sequenti anno
Carolus, Francorum rex, hoc regnum bello ador-
 tus est, neque prius aliquis auctor fide dignus
 morbi huius turpissimi meminit, adeoque hinc
 profecto sequitur, eum non, nisi hoc temporis
 interuallo ortum fuisse videri.

Similis ratio *symptomatum* est, quae morbo
 gallico adiuncta quaeque propria sunt. Quae cum
 tam varie ac multipliciter a se recederent, acci-
 dit, vt innumerae fere mali huius species fierent,
 quarum partim meminit PROSPER BARBARV-
 TIVS °°), partim vero maiori cum diligentia, et
 accuratatione lucidoque ordine ANTONIVS MV-
 SA BRASAVOLVS P). Quae signorum diuisio
 quia et lectu dignissima videtur, et scitu perquam
 necessaria, veniam facile lectores nobis daturus,
 existimamus, si ista ad verbum adscripserimus.
A simplicibus, inquit ille, *ita exordiamur.*

Scabies gallicae.

Dolores gallici.

Tumores gallici.

Defluuium pilorum.

Defluuium dentium.

Vnguium casus.

Oculorum amissio vel peruersio.

Gonorrhoea.

F 3 Hae

o) L. cit. p. 6. seq. °°) L. cit. p. 153. T. I.

p) L. cit. p. 565.

Hae sunt simplices species, ex quibus 28. oriuntur duplices, videlicet

*Scabies gallica cum doloribus.
Scabies gallica cum tumoribus.
Scabies gallica cum defluvio pilorum.
Scabies gallica cum dentium casu.
Scabies gallica cum unguium casu.
Scabies gallica cum oculorum amissione.
Scabies gallica cum gonorrhoea.*

*Dolores gallici cum tumoribus.
Dolores gallici cum defluvio pilorum.
Dolores gallici cum dentium casu.
Dolores gallici cum unguium casu.
Dolores gallici cum amissione oculorum.
Dolores gallici cum gonorrhoea.*

*Tumores gallici cum defluvio pilorum.
Tumores gallici cum dentium casu.
Tumores gallici cum unguium casu.
Tumores gallici cum oculorum amissione.
Tumores gallici cum gonorrhoea.*

*Defluuium pilorum cum dentium casu.
Defluuium pilorum cum unguium casu.
Defluuium pilorum cum oculorum amissione.
Defluuium pilorum cum gonorrhoea.
Dentium casus cum unguium casu.
Dentium casus cum oculorum amissione.
Dentium casus cum gonorrhoea.*

*Vnguium casus cum oculorum amissione.
Vnguium casus cum gonorrhoea.
Oculorum amissio cum gonorrhoea.*

Post

Post duplices species, quae viginti octo sunt, triplices sequuntur species, quae ex tribus simplicibus sunt complicatis, et sunt numero quinquaginta sex, videlicet

SCABIES gallica cum doloribus et tumoribus.

Scabies gallica cum doloribus et defluvio pilorum.

Scabies gallica cum doloribus et dentium defluvio.

Scabies gallica cum doloribus et unguium casu.

Scabies gallica cum doloribus et oculorum amissione.

Scabies gallica cum doloribus et gonorrhoea.

Scabies gallica cum tumoribus et pilorum defluvio.

Scabies gallica cum tumoribus et casu dentium.

Scabies gallica cum tumoribus et unguium casu.

Scabies gallica cum tumoribus et oculorum amissione.

Scabies gallica cum tumoribus et gonorrhoea.

Scabies gallica cum defluvio pilorum et casu dentium.

Scabies gallica cum defluvio pilorum et casu unguium.

Scabies gallica cum defluvio pilorum et oculorum amissione.

Scabies gallica cum defluvio pilorum et gonorrhoea.

Scabies gallica cum dentium casu et unguium casu.

Scabies gallica cum dentium casu et oculorum amissione.

Scabies gallica cum dentium casu et gonorrhoea.

Scabies gallica cum unguium casu et oculorum amissione.

Scabies gallica cum unguium casu et gonorrhoea.

Scabies gallica cum oculorum amissione et gonorrhoea.

DOLORES gallici cum tumoribus et pilorum defluvio.

Dolores gallici cum tumoribus et dentium defluvio.

Dolores gallici cum tumoribus et unguium casu.

Dolores gallici cum tumoribus et oculorum amissione.

Dolores gallici cum tumoribus et gonorrhoea.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et dentium casu.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et unguium casu.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et oculorum amissione.

Dolores gallici cum defluuio pilorum et gonorrhoea.

Dolores gallici cum defluuio dentium et casu unguium.

Dolores gallici cum defluuio dentium et oculorum amissione.

Dolores gallici cum defluuio dentium et gonorrhoea.

Dolores gallici cum unguium casu et oculorum amissione.

Dolores gallici cum unguium casu et gonorrhoea.

Dolores gallici cum oculorum amissione et gonorrhoea.

TUMORES gallici cum casu pilorum et casu dentium.

Tumores gallici cum casu pilorum et casu unguium.

Tumores gallici cum casu pilorum et oculorum amissione.

Tumores gallici cum casu pilorum et gonorrhoea.

Tumores gallici cum casu dentium et casu unguium.

Tumores gallici cum casu dentium et oculorum amissione.

Tumores gallici cum casu dentium et gonorrhoea.

Tumores gallici cum casu unguium et oculorum amissione.

Tumores gallici cum casu unguium et gonorrhoea.

Tumores gallici cum oculorum amissione et gonorrhoea.

DEFLUVIUM pilorum cum casu dentium et casu unguium.

Deflu-

Defluuium pilorum cum casu dentium et oculorum amissione.

Defluuium pilorum cum casu dentium et gonorrhoea.

Defluuium pilorum cum casu unguium et oculorum amissione.

Defluuium pilorum cum casu unguium et gonorrhoea.

Defluuium pilorum cum oculorum amissione et gonorrhoea.

CASVS dentium cum casu unguium et oculorum amissione.

Casus dentium cum casu unguium et gonorrhoea.

Casus dentium cum oculorum amissione et gonorrhoea.

Unguium casus cum oculorum amissione et gonorrhoea.

Post species triplices, quae quinquaginta sex sunt, species quadruplices numerare oportet, hoc est, quae sunt ex quatuor passionum praedictarum complicatione, et sunt numero sexaginta quatuor; videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et defluuiio pilorum.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et dentium casu.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et unguium casu.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuiio pilorum et casu dentium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuiio pilorum et casu unguium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio pilorum et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio pilorum et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio dentium et casu unguium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio dentium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluuio dentium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, casu unguium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, oculorum amissione et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum ac casu dentium.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum et casu unguium.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio pilorum et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium, et casu unguium.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluuio dentium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, amissione oculorum et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium et unguium casu.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu unguium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum et casu dentium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum et casu unguium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium et casu unguium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, et oculorum amissione.

Dolores

Dolores gallici, cuu tumoribus gallicis, defluuio dentium et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum pilorum defluuio, dentium casu, et casu unguium.

Dolores gallici, cum pilorum defluuio, dentium casu et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum pilorum defluuio, dentium casu et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio pilorum, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluuio dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

TVMORES gallici, cum defluuio pilorum, dentium casu, et unguium casu.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, dentium casu, et oculorum amissione.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, dentium casu et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et oculorum amissione.

Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium et gonorrhoea.

Tumores

Tumores gallici, cum defluvio pilorum, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluvio dentium, casu unguium et oculorum amissione.

Tumores gallici, cum defluvio dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Tumores gallici, cum defluvio dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DEFLUVIUM pilorum, cum defluvio dentium, casu unguium et oculorum amissione.

Defluviu pilorum, cum defluvio dentium. casu unguium, et gonorrhoea.

Defluviu pilorum, cum defluvio dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Defluviu pilorum, cum casu unguium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Defluviu dentium, cum casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Nunc illa sequuntur, quae species vel modos faciunt per complicationem simul quinque simplicium specierum, et sunt numero quadraginta septem.

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, et casu dentium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, et casu unguium.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis tumoribus gallicis, defluvio pilorum, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu dentium, et casu unguium.

Scabies

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu dentium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu dentium, et gonorrhoea,

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu unguium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et unguium casu.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et casu unguium.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu unguium, cum oculorum amissione et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et casu unguium.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Dolores

*Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium
et unguium, cum oculorum amissione.*

*Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium
et unguium, cum gonorrhoea.*

*Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium,
cum oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*Dolores gallici, cum defluuio pilorum, casu unguium,
oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*Dolores gallici; cum defluuio dentium, casu unguium,
oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*TVMORES gallici, cum defluuio pilorum, casu
dentium, et unguium casu, cum oculorum amissione.*

*Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium,
cum unguium casu, et gonorrhoea.*

*Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu dentium,
cum oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*Tumores gallici, cum defluuio pilorum, casu un-
guium; oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*Tumores gallici, cum defluuio dentium, casu unguium,
cum oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*DEFLVVIVM pilorum, cum casu dentium, cum
casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.*

*Post hos quadraginta septem modos, qui sunt per com-
plicationem quinque simul simplicium modorum, sequun-
tur viginti duo modi, qui sunt ex complicatione sex mo-
dorum simplicium simul, videlicet*

*SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumori-
bus gallicis, defluuio pilorum, casu dentium et
casu unguium.*

Scabies

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, pilorum defluvio, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, dentium casu, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, dentium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et oculorum amissione.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione et gonorrhoea.

Dolores gallici, cum defluvio pilorum, dentium casu, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

TVMORES gallici, cum defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Post

Post viginti duos modos ex missione sex simplicium modorum simul, octo sequuntur modi, per complicationem septem simplicium modorum, videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, et oculorum amissione.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum doloribus gallicis, defluvio pilorum, casu unguium, dentium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Scabies gallica, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

DOLORES gallici, cum tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, casu unguium, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Post species illas, quae variationem habent per septem, (et octo sunt species) illae sequuntur, quae variationem habent per octo conditiones. Verum cum tantum octo

sint conditiones, quae octo faciunt simplices species, idcirco erit tantum una species, quae omnes octo habebit conditiones, et omnes simplices species complectetur, videlicet

SCABIES gallica, cum doloribus gallicis, tumoribus gallicis, defluvio pilorum, casu dentium, unguium casu, oculorum amissione, et gonorrhoea.

Hactenus praeclare reique apposite ANTONIVS MVSA BRASAVOLVS, etsi posthaec quaedam symptomatum mutatio sensim pededentimque facta est. Fuit enim, poeta iudice,

*Tristius haud illis monstrum, nec saevior vlla
Pestis, et ira deum stygiis sese extulit undis.*

Qua de causa nec mirum est, si medici in huius mali natura et describenda, et definienda, incredibile, quantum a se ipsi recesserint, et quid adversus calamitatem tantam tamque pestiferam audendum esset, prorsum ignorarint.

Ex his igitur, quae adhuc pluribus commemoranda duximus, facile colligitur, morbum gallicum, si per se spectetur, novum esse veteribusque incognitum, quicquid contra ogganniant aduersarii, omniumque maxime IO. LANGIVS 9), hoc potissimum

9) Epist. Medicinal. L. II. Ep. 14. p. 559. Cf. L. I. Ep. 42. p. 187. vbi ex eo, quod singula symptomata, qualia in lue gallica occurrant, etiam attulerit Hippocrates, sibi plaudit incredibiliter. Neque tamen exemplis fatis certis ac firmis usus est, quippe quævis morborum genera, quibus singulae nationes obnoxiae sunt, si quando aliena

PRISCIS MEDICIS INCOGNITIS. IOI

tiffimum argumento fretus, quod *exoleti veterum morbi quotannis denuo incrudescant, et renouentur, et, ut Comicus ait, nil dictum modo, quod non sit dictum prius. Ita nil in morbis modo accidit, quod non acciderit olim.* Turpe profecto; o cara lepidaque capitula, foret medicis veteribus, si in notanda morbi huius noti et facile debellandi natura tantopere a se inuicem dissensissent. Nam id genus lites aut ab causae ignorance proueniunt, aut malae fidei decipiendique studio acceptae ferendae sunt. Quod ut graues magnosque viros dedecet, ita illud nostris hominibus recte dabitur vitio, si cum GALENO suo errare, quam in rectam viam deduci maluerint. Nusquam enim in veterum scriptorum libris commemorantur morbi gallici nomen, origo, causae, medendique rationes, neque, eo viso, medici tam attoniti fuissent, ut aegrorum salutem omnino desperandam existimarent. Hinc VLRICVS HVTTENVS^{r)}: *Quid refert, inquit, saepe declamatum a me prius dicere, quantam ego pecuniam curando hoc morbo elocauerim? Quas torturas, quae supplicia, sub chirurgicis exhauserim? Quas cruces tulerim? Quantum mihi virium ex medicorum inscitia deperierit? Sed haec de morbo Neapolitano sufficiant.*

G 3

V. CON.

aliena loca petant, noua sine dubio et incognita nominanda sunt; idque etiam de morbo Neapolitano valere puto.

r) De Morb. Gall. Praefat. p. 240. Coll. *Luissin*.

V.

CONVULSIO CEREALIS, RAPHANIA,
KRIEBELKRANKHEIT, NECRO-
SIS VSTILAGINEA.

Non ita multo post quam apparuerat lues gallica, caput extulit morbus quidam dirus, nec a veteribus medicis vlsam commemoratus. Qui cum saepenumero populariter hinc inde grassaretur, atque propter symptomatum truculentiam ex conuulsionum genere esse videretur, factum est, vt nostri homines cum a sensus dolorisque vehementia *Krampffucht*, *Kriebelkrankheit*, appellarent: DAN. SENNERTVS ^{a)} vero, *febrem malignam cum spasmo*, SAVVAGESIVS ^{b)} *necrosin vstilagineam*, LINNEVS ^{c)} *raphaniam*, a *raphani raphanistri* copia inter frumenta disseminati, BALDINGERVS ^{cc)} V. Cl. *conuulsionem cerealem*, alii denique aliter, vt rebus in nouis fieri solet.

Primi, quoad eius equidem memini, hoc varietudinis aduersae genus adduxerunt *Medici Marburgenses* ^{d)} atque GE. HORSTIVS ^{dd)} *morbi con-*

a) L. De Febr. IV. 16. p. 562.

b) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 547.

c) Amoenitat. Academic. Vol. VI. p. 430. in Diff. De *Raphan.* Vpsal. 1763.

cc) Progr. Secale Cornutum perperam a nonnullis ab infamia liberari, Ien. 1771.

d) Von einer ungewöhnl. ansteck. Krankh. Marb. 1597.

dd) Opp. Medic. L. III. P. II. Append. Observ. Medic. singul. p. 299.

conuulsui maligni et epidemici nomine, qui anno c1313LXXXVI. in Hassia, Westphalia, vicinisque locis immaniter saeuit, deindeque tempore vario variis locis infensus fuit, qualem in Holsatia, Saxonia, Lusatia superiori, Pomerania, Polonia, Silesia, cet. usu venisse meminerunt GOTTL. BVDAEVS ^{e)}, WEDELIVS ^{f)}, FRID. HOFMANNVS ^{g)}, WALDSCHMIDIVS ^{h)}, VATERVVS ⁱ⁾ SCHOBERVS ^{k)}, BURCKHARDVS ^{l)}, BERGENIVS ^{m)}, aliique multi, quos in vniuersum omnes commemorare nec licet, nec lubet, praesertim cum hac nostra aetate malum hoc Saxoniae prae ceteris exitiosum fuerit, magnumque tulerit scriptorum prouentum, id quod fugere posse puto neminem.

Quod aegrotationis genus cum forma varia varioque vultu procederet, accidit, ut huc illuc in caussis inueniendis et perscrutandis traherentur medici, aliique aërem humidum atque pluuias frequentes, alii peruersam victus rationem ⁿ⁾, alii iterum

G 4

secale

- e) In Consil. Medic. von der Kriebelkrankh. Budiss. 1717.
- f) Diff. De Morb. Spasmod. Epidemic. maligno, Ien. 1717.
- g) Medicin. Rational. Systemat. T. I. c. IX. §. 15. seq. p. 304. ed. Hal.
- h) Diff. De Morb. Epid. Conuulsu. per Holsat. grassante, Kil. 1717.
- i) Diff. De Morb. Sp. smod. Popul. Siles. Vitemb. 1723.
- k) Acta Vraclavia. Mens. Ian. 1723. p. 73. Cf. Mens. Iul. 1717. p. 87. seq. et Mens. Decembr. p. 397.
- l) Satyr. Medic. Siles. Spec. III. Obs. IV.
- m) Diff. De Morb. Epidem. Spasmod. Conuuls. contagii experite, Fests. ad Viadr. 1743.
- n) Periculis in Hipp. I. Nat. Hom. II. Compend. II. T. III. p. 132. T. III. ed. Chart. Coum. fenem,

secale cornutum ^o), prae ceteris accusarent; alii vero
luis

fenem, qui communem morborum causam in aerem traustulisse videbatur, vehementer culpaturus. Cuius verba ex versione vulgari haec sunt. *Qui in Aeno, urgente fame, vescebantur leguminibus, (ὀσπριοφάγοις) cruribus vacillabant. Qui vero erua edebant, hos genuum dolor infestabat. Nec vero nos id latet, cum quidam, cogente fame, triticum semiputre manducasset, in communem ob communem causam incidisse morbum. Aliquando etiam cum totus exercitus vitata uteretur aqua, similiter eodem morbo omnes adflictos fuisse milites.* Porro L. De Febr. I. 4. p. 110. T. VII. ex frumento corrupto aut febres pestilentes ac putridae ortae dicuntur, aut etiam homines *ἐξανθήμασι φαρμάδεσσι καὶ λαρμάδεσσι* correpti. Immo vero Comment. in VI. Epid. V. Text. 35. p. 539. T. IX. post coturnicum veratro pastorum esum frequentibus musculorum distentionibus perquam multos in Doride, Boeotia, Thessalia et Athenis obnoxios fuisse perhibet. Cf. Iulii Caesaris Comment. De Bello Civil. II. 22. vbi Massilienses, cum in annonae caritate panico veteri atque hordro corrupto vesci coegerentur, ne fame perirent, in dirissimam pestilentiam incidisse dicuntur.

- o) Sic post multos veterum senserunt Tiffotus, Nachricht von der Kriebelkrankheit, p. 36. seq. vbi simul multa auctorum loca ad veritatem sententiae huius defendendam adferuntur. Similiterque etiam Taube, V. Cl. (Nachr. von der Kriebelkrankh. im Herzogth. Lüneburg). Adseffores Collegii Medici Hafnienf. (Bericht vnd Bedenken die Kriebelkrankh. betreffend cet. Abschn. II. p. 131.) Exc. Wichmannus (Beytrag zur Geschichte der Kriebelkrankh. im Jahre 1770.) innumerique alii, quos omnes omnino per temporis angustias propositumque nostrum iam in medium adferre nefas est. Negarunt vero prae ceteris hanc *seccalis cornuti* turpitudinem Schlaegerus (Versuche mit dem Mutterkorn, Cass. 1770. 4.), Leidenfrostius (In den Duisburg. Anzeig. St. 47. seq. 1770. et St. 1. 1771.), Modelius (Vntersuch. des Mutterkorn. von Zeiher, Wittenb. 1771. 8.), Eschenbachius (Bedenk. von der Schädlichk. des Mutterkornes, Rost. 1771. 8.), Vogeliu, V. Cl. (Schutzschrift für das Mutter-

luis huius dirae contagem ab *vermibus minutis* et vix adspectabilibus repeterent, vt TILLETVS atque READIVS P); alii ab *raphanistri SEMINE* q); alii denique aliter, vt in re tam occulta et venenata fieri haud raro solet, pronunciandum sibi esse existimarunt.

In tanta igitur clarissimorum virorum dissensione, ad quorum partes transfugarum more me conferam, plane non video, et si quid viderem, tamen inter viuos nusquam tuta aut accepta est iudicis illaudabilis sententia, nisi velim cum *Briseide* apud OVIDIVM r) exclamare:

At mea pro nullo pondere verba cadunt.

G 5

Praestat

Mutterkorn p. 3. seq.), Titius, Boehmerus (Diff. De Constitut. Epidem. Halae ad Salam inque eius confin. 1771-72. obseruata, Sect. I. §. 2. similiterque Sect. II. Praef. cet.)

- p) Journal. Encyelop. Année 1772. T. VII. P.I. p. 66. vbi Tilletus tanti inuenti auctor dicitur, simulque Readius huc refert diram illam *Atheniensium pestilentiam*, nec non *ignem sacrum*, *ignem S. Antonii*, *ignem infernalem* cet. quae valitudinis genera olim populariter graffata sunt. Sed, vt nobis videtur, eodem iure, quo sibi nuper Hahnus noster in istis malis variolarum vestigia inuenisse persuaferat. Cf. si placet, Raymondum (Hist. de l'Elephantiasis p. III. seq.) cui sane *ignis S. Antonii* s. *infernalis* s. *malum ardentium*, videtur cum *necrosi* s. *gangraena*, quae ex secalis cornuti victu sequitur, prorsum conuenire.
- q) Ita Linneus Diff. cit. Sed, pace magni viri, nobis aliter videtur. Est enim haec caussa, si qua est, subitanea facileque interitura, adeoque nec tot tantorumque malorum auctor atque effretrix. Sed videant hac de re alii, quibus solis datum est

Rerum cognoscere causas.

r) Heroid. Epist. III. v. 98.

Praestat saltem omnia diri huius morbi *signa* adducere. Sed referenti mihi mens stupet horrentque capilli, adeoque hac in re, cum qui ista post DAN. SENNERTVM accuratius exprefferit, sciam praeter Illustr. VOGELIVM^{s)} prorlus neminem, verbis eius abuti liceat. *Extrema*, inquit, initio *suppor*, dorsum dolor occupat, cum sensu *punctionis* atque *fornicationis* per totum corpus. Aliquamdiu post *membra* modo *obrigescunt*, modo *conuelliuntur*, modo *contrahuntur*, oculis *simul* *rigidis*, aut *distortis*, oreque *saepe* *distracto*, *pharynge* *constrictio*, *reuulsaque* *lingua*. *Musculi* omnes *vehementer* *dolent*, sic, ut *aegri* quidam *prae dolore* *vociferentur*, quin adeo *delirent*, ac *furibundi* *huc illuc*, nisi *vinculis* *coerzantur*, *discurrant*, *gravesque* *sibi iniurias* *inferant*. *Alii* *visum* *perdunt*, *alii* *rationem*, sic, ut *vel stulti*, *vel melancholici*, *vel maniacy* *euadant*. *Interdum* quoque *febris* atque *bulimos* *se immiscent*, multique praeterea *aegri* *nausea* et *vomitione* *torquentur*; *Multis* *alius* *per totum morbum* *fluit*. *Artus* post *repetitos* *motus* *conuulsivos* *subinde* *intumescent*, *saepeque* *etiam* *vesiculae* *aqueae* *ac tubercula*, aut *exanthemata* *miliaria* *in iisdem* *exsurgunt*. *Quibusdam* *sanguis* *ex naribus* *fluit*, aut *ex pulmonibus* *reieicitur*. *Aliis* *ungues* *de digitis* *excidunt* *extremorum*. *Paroxysmi* *semel*, *bis*, *ter* et *amplius* *de die* *redeunt*, ac *intra* *unam* *aut* *duas* *horas* *iterum* *decedunt*, *sudore* et *sopore* *saepe* *successente*, ac *stupore* *superstite*. Atque haec *tota affectio* *modo cito* *intra* *primam* *hebdomadem*, *modo* *tarde* *intra* *unum* *vel* *duo*, *quin* *plures* *mensis* *fini-*
tur,

s) Praelect. Academ. De Cognoscend. et Curand. Praecip. Corp. Hum. Affect. Class. V. S. 492. p. 397.

tur, sic, ut multi quidem pereant, alii vero, seruata vita, in alios neruorum morbos, epilepsiam, mentis affectiones, paralyses, tetanum, aut in phthisin conuincantur, aut denique salubriter per sudores atque scabiem iudicentur. Multis, finito morbo, vertigo, amblyopia, caecitas, auriumue tinnitus aliquamdiu remanet. Aliquando etiam prior morbus recurrit, huius praesagium voracitas exhibet. Haecenus magnus ille

VOGELIUS.

Quibus se ita habentibus, facile ad perspicendum est, hoc mali genus non, nisi a communi plurimisque familiari causa repeti oportere. Quae vero ista sit, iam non amplius acquirere animus est. Id vnum scio, hunc morbum fuisse veteribus incognitum, adeoque non possum non eorum subridere pertinaciam, qui quiduis potius, quam quod antiquis istis hominibus quaedam auctoritatis insignia detrahantur, aequo laturo sint animo. Inauditum scilicet scelus est amici, nefariumque facinus, si cui in mentem venerit tam impudenter eorum famam proscindere, meritisque recentiorum, quicquid priscorum esse debebat, audacter adiungere. Concurrunt ad arma, tantamque iniuriam a laribus suis, vi quasi omni adhibita, depellere allaborant. Sed ita est rerum humanarum conditio, ut aliter *Φιλόκαιρος*, aliter *παλαιόφιλος* sentiat, neque semper optime quisque meminerit illius Platonici apud GALENUM, veteres multa ignorasse, adeoque ea aut prorsum non nominasse, aut minus recte.

Ego vero, qui homo sum medicus scilicet, pusilli animi paucarumque virium, neque vspiciam
lynceus,

lynceus, soleo semper ex verbis et re ipsa cuncta diiudicare, non ex virorum magnorum auctoritate, adeoque dabitis, o amici, id (spero) meae simplicitati, ut mihi saltem caecutiam, atque in hoc ineundo morborum incognitorum numero dubius quasi et anceps haeream, ne quid detrimenti res publica medica exinde capiat aut gloriae vestrae temere detrahatur. Habermus certe multo plures valitudinis aduersae formas, quarum natura et indoles sine dubio veteres quosque medicos latuit, quales sunt *spina ventosa*, *abscessus pericardii ac mediastini* cet. id quod bene docuit IO. FREINDIVS ^{t)}, Britannorum medicorum nuper longe doctissimus. Sed ne cui iusto durior videar in adfirmando, aut pertinacior saltem in extollendis istis minutiis, haec paucis dixisse nobis sufficiat.

t) Hist. de Medecine, p. 149. sequ. et p. 159. seq. vers. gall.

SECTIO II.

DE

IIS MORBORVM GENERIBVS, VBI NOMINIS DISSENSIO, REI VERO CONSPIRATIO EST.

Perspectis quibusdam morborum generibus, quae aut penitus latuerunt veteres, aut saltem non ad viuum satis rei quae apposite expressa sunt, sequitur ut ea, *quae nomine quidem differant, re vero ipsa conuenire videantur*, paucis perlustremus. Superuacuum enim foret taedii quae plenissimum, si in praefando et argumenti nostri veritas demonstranda esset, et lectorum animus vocularum mellitarum lenociniis alliciendus, ne hac in re verba sibi dari existiment. Si qui vero sint, quibus nos multum a vero aberrasse videamur, hos rogatos etiam atque etiam velim, ut, cum in litterarum bonarum atque medicinae commoda nati sint, quaeuis aut male atque obiter dicta, aut minus vere eleganter expressa, et emendare, et luce sua collustrare haud dedignentur, modo ab omni partium studio et inuidiosa orationis virulentia sibi caueant.

I. FEBRES

I.

FEBRES CVM ERUPTIONIBVS, FEBRIS
PETECHIALIS, FEBRIS MILIARIS S. PVR.
PVRA, FEBRIS HVNGARICA S. PAN-
NONICA, CASTRENSIS,
MILITARIS cet.

Primam igitur morborum speciem, in qua praeter nomen reliqua conueniunt, sine dubio efficiunt febres illae, quae vulgo *exanthematicae* appellantur, variisque comprehenduntur nominibus. Sunt vero illa *febris puncticularis*, *peticularis*, *lenticularis*, *puncticulæ*, *peticulæ*, *petechiae* ^{a)}; *febris maligna cum peticulis*, quam olim, cum ingrauesceret, teste ROD. AFONSECA ^{b)}, similiter, ut morbum gallicum, curare empirici ausi sunt: *Febris miliaris* s. *purpurata*, *Febris Hungarica* s. *Pannonica*, *Febris militaris*, *castrensis*; *Febris vorticata*, *Scarlatina* cet. Multa profecto nomina, at vero re ipsa a se non, nisi eruptionum figura, et maiori mino-
riue

a) Hoc nomen a *pungendo* deductum videtur, quippe *Seneca*: (Ep. 53. p. 152. T. II. ed. Lips.) *Pedes dolent*, inquit. *articuli punctiunculas sentiunt*. Similiterque L. De Vita Beat. c. 15. p. 353. T. I. *voluptatum dolorumque punctiunculas* adfert. Apud *Sauuagesium* contra (Nosol. Method. Class. III. Ord. I. 5. p. 393. P. II.) *febris miliaris* nostra dicitur *Peticularis culicaris* ex Petri a Castro sententia. At vero *petechiae* comprehenduntur p. 414. comuni *purpuræ* nomine.

b) Consil. Med. 31. T. II. p. 180. Cf. si placet, *Ge. Hier. Welschius* Curat. Propr. Dec. VI. Cui. I. p. 287. sequi. Ibi enim et varia morbi nomina, et causae sedulo anquiruntur, eiusque natales inde ab priscais temporibus repetuntur.

riue signorum caterua aut malignitate abhorrentia,
liquidem huc vel maxime accommodes, quae
olim de capillorum defluvio maculisque capitis
Q. SERENVUS SAMMONICVS ^{c)} dixerat: . . .

*Nonnunquam variant maculae parvisque parumper
Orbitis adpersum ducit noua vulnera tempus.*

Hinc, si quid video, factum est, vt veteres haec
omnia generatim ἐξανθήματα appellarent, et aut
τὰ ὑπὸ δέρμα ἀφισάμενά ἐς τὸ ἔξω φύματα,
τὰ γεγόμενα ἔλκεα καὶ κρίνοντα πυρετὸς φύ-
ματα, ἴδρωι cet. inter signa referrent indicato-
ria, aut voc. πυρετὸς συνεχῆς et τέρμινδοι, sine
ullo abscessus metu coniungerent, aut denique
ipsi λαχῆνας, λέπρας, et λεῦκας in harum eru-
ptionum numero collocarent sic, vt id τῶν ἐξαν-
θημάτων genus interdum sit quaedam ἀπόσασις,
interdum vero non. Sed haec obiter, vt, quam
late vocabuli huius notio apud veteres pateat,
optimi quique perspiciant.

Expressis vero verbis, vt mihi quidem vide-
tur, ab HIPPOCRATE febris petechialis, non vero
febris miliaris, vt Ill. VOGELIO ^{d)} placet, in se-
cundo Epidemicorum ^{e)} libro describitur. Qui
cum multus fuisset in morbis populariter grassan-
tibus, maximeque iis febribus, quae plerumque
sudore

c) L. De Medicin. n. 9. p. 416. Coll. Steph.

d) Praelest. cit. p. 99. seq.

e) Epidem. II. Sect. III. p. 697. T. I. ed. Lind. Cf. For-
sum ad h. l. p. 1021. et in Oecon. Hipp. p. 369. omnium-
que maxime Galenum ad h. l. Text. V. p. 156. T. IX.
ed. Chart.

sudore iudicantur, haec quoque addere non dubitauit. Ἐγένοντο καὶ ἐν τοῖσι θερυνόισι πυρετοῖσι περὶ ἐβδόμην, καὶ ὀγδόην, καὶ ἐννάτην, τρηχίσματα ἐν τῷ χρωτὶ κεγχρώδεα, τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοισι μάλιστα ἵκελα ἀναδήγμασιν, ἔκ πάνυ κνησμώδεα. ταῦτα διетέλει μέχρι κρίσιος. Fiebant autem in febribus aestiuis circa septimam, octauam et nouam diem aspretudines in cute miliariae, culicum morsibus maxime similes, non valde pruriginosae. Hae perseverabant usque ad iudicationem.

In quo certe, vt nobis videtur, plura sunt petechiarum, quam purpurae vestigia, quippe ex recentiorum medicorum auctoritate, experientiaeque teste, huic potius insunt formatae in vesicularum morem pustulae, in illis contra verae maculae, culicum morsum referentes, id quod sane verbis Hippocrateis τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γινομένοισι μάλιστα ἵκελα ἀναδήγμασιν satis superque respondet. Huc etiam, ni fallor, pertinet SILENI^f) historia, vbi omnia febris malignae indicia adsunt, et octaua nascuntur die ἔξανθήματα, μετὰ ἰδρωτός ἐρυθρὰ, σρογγύλα, σμικρὰ, οἷον ἰόνθοι· παρέμενε, ἔκ ἀφίσατο. Exanthemata cum sudore rubra, rotunda, parua, velut vari; permanebant, non abscedebant. Id quod an praeter petechias alium morbum referat, iudicare non ausim. Similiter illa, quae EUPHRANORIS^g) filio acciderunt, ἔξανθήματα οἷα τὰ τῶν κωνώπων δήγματα (exanthemata velut culicum morsus):

nec

f) Epid. I. Sect. III. Aegr. II. p. 674.

g) Epid. V. §. 33. p. 793.

nec non in PHERECYDE ^{h)} praeter τὸ δέρμα τὸ ὑπὸ τὰς τρίχας ἐσιγμένον (*cutis sub pilis interpuncta*) octaua etiam die apparuerunt ὡς ὑπὸ κωνῶπων ἀναδήγματα (*velut culicum morsus*).

Sin vero ista verba, quae superius adduxeram, sic a se inuicem distinguas, quemadmodum LINDENIVS voluisse videtur, adiecta vocula ἢ, vncinisque septa, facile ad perspicendum est, utramque sententiam locum habere posse, quia tunc τὰ τρηχίσματα ἐν τῷ χρωτὶ κεγχρώδεα ad *febrem miliarem* referri possint, reliqua vero ad *febrem puncticularem*.

Quod discrimen quo minus necessarium est ad morbi naturam et formam intelligendam, eo suavius sine dubio ferientur legentium animi, si quae eius vestigia apud veteres multis ante seculis, quam CRATO, RIVERIVS, DIEMERBROECKIVS, WELSCHIVS, NEVCRA NTZIVS ⁱ⁾ alique haec valitudinis aduersae generā pro nouis venditarent, reperiri aut meminerint, aut etiam doctorum virorum, in primisque magni TRILLERI ⁱⁱ⁾, testimoniis approbari intellexerint. Hic enim praecclare hos *papularum miliarium* natales inde ab HIPPOCRATE repetiit atque tam docte demonstrauit, ut, qui amplius dubitare aut possit, aut velit, sciam prorsus neminem.

HERODOTVS

h) Epid. VII. §. 41. p. 863. Cf. Galen. Method. Med. V. 12. p. 122. T. X. ed. Chart.

i) De Purpura, c. 1. p. 6. seq.

ii) In Exercit. De Febre miliari, priscis graec. medicis haud incognita, p. 327. sequ. T. II. Opuscul.

DOTVS vero iamiam apud AETIVM^k) peregre in hoc eruptionum genere versatus est, adeoque ipsius verba ex versione huc adducere nobis liceat, adiectis tamen notatu dignis voculis graecis: In febrientibus, inquit, assidue fiunt pustulae (συνεχέςατα έξανθήματα) circa labia et nasum, iuxta febrium solutionem. (περὶ τὰς λύσεις τῶν πυρετῶν ὡς ἐπίπαν). Verum in principijs febrium non simpliciorum, sed a prauis humoribus ortarum, (κακοχυμοτέρων) circa totum corpus exoriuntur vices similes culicum moribus. (μῶλωπες ἐμφερεῖς τοῖς

k) Tetrabl. II. Serm. I. c. 129. p. 234. Coll. Steph. et ed. graec. Aldin. L. V. p. 96. b. Huc spectant Foresti (L. VI. Obs. 59.) ἐνδοθήματα, quae respondent satis nostris petechiis. Sed multi, iique clarissimi virorum doctorum, iure, nescio, quo sibi in animum induxerunt, hoc in loco Herodoteo commemorari variolas. Quorum in numero sunt Augenius (L. De Febr. IX. 11.), Primerosius (L. De Febr. p. 436.), Zacutus Lusitanus (Med. Princ. Hist. p. 165.), Schenckius (Method. Variol. et Morbill. Dignosc. c. 5.). Thom. Bartholinus (Cista Medic. Locul. 58. p. 593. seq.), imprimis vero Hahnus l. c. et pluribus hoc in loco collectioni Steph. quae nuper ad nos auctoris lege peruenit, allinendum putauit defendendae huius opinionis gratia. Negarunt vero Sebizius (Diff. De Variol. et Morbill. III. §. 17.), Herm. Conringius (Diff. De Variol. et Morbill. §. 37.), Freindius (Hist. Med. p. 74.), Werthofius l. cit. p. 30. seq. Cf. Hier. Mercurialis. De Pueror. Morb. 1. 2. p. 14. ubi illud morbi genus, cum quasi a culicum morfu nasci diceretur, in prauarum febrium numero collocandum esse censuit. Denique alii viri docti, quorum in numero nomen nuper professus est Car. Strackius (Osseruati. Medicinal. De morbo cum petechiis p. 305. seq.), illas cutis aspritudines, quae ap. Hipp. commemorantur, culicumque moribus similes sunt, nostris petechiis conuenire diserte negant.

τοῖς ἀπὸ κωνώπων δήγμασι): in malignis autem et pestilentibus febribus (κακοήδεσι καὶ λοιμώδεσι πυρετοῖς) exulcerantur, et quaedam ad carbunculorum speciem accedunt. Omnes autem multitudinis corrupti et habitum erodentis humoris signa sunt. Quae vero in facie oriuntur, omnium malignissimae sunt, deteriores autem sunt plures, quam pauciores, et maiores, quam minores, et quae cito delentur, quam quae multo tempore durant. Deteriores item feruentes, (πυρῶντα) quam quae pruritus inducunt. Et quae quidem succedunt aluo suppressa, aut moderatas egestiones faciente, bonae sunt: Quae vero fluente aluo et vomitibus vexantibus fiunt, malae: Si vero succedentes aluum reficent, bonae. Sequuntur ad pustulas (ἐξανθήμασι) febrium malignitas, (κακοήδεια τῶν πυρετῶν) et plerumque etiam animi deliquia. —

Haec, nisi me omnia fallunt, accommodate ad petechias, quoniam ibidem vibices similes culicum moribus, febres malignae, et pestilentes, papulae per totum corpus dispersae cet. commemorantur.

At vero eodem loco etiam, ut nobis videtur, facta est febris miliaris s. purpurae mentio, de quo audiamus iterum ipsum HERODOTVM. Fiunt porro, inquit, aliquando pustulae magnae, colore albae, (ἐξανθήματα μεγάλα κατὰ χροάν λευκά) modicum pruritus inducentes, redundantes in femoribus, natibus, lateribus, et summa ventris plerumque parte. Originem autem ex multa lenta et alba materia habent. Hae vero cum toto corpore curantur. Neque enim gravem morbum minantur, si saltem modico vitæ quis utatur. Quod si febres in his vrentes fiant, commodum

fuerit frigidam dare in exacerbationum vigoribus, morbo in vigore existente, nisi viscera habeant, quae facile laeduntur.

Fiunt etiam aliquando pustulae rotundae, inaequales, subalbidae aut subrubrae, (ἐξανθήματα σρογγύλα, ἀνώμαλα, ὑπόλευκα ἢ ὑπέρρουθρα), cum eleuatione carnis, (μετ' ἐπανασάσεως τῆς σαρκός) aut varis similes, qui in facie oriri solent, (ἰόνθοις τοῖς ἐν πρῶσώπῳ παραπλήσια καὶ σκληρὰ), et durae sunt, ac multum pruritus inducunt, ut vigiliarum causa fiant, dum indefinens adest scalpendi desiderium. Consequuntur autem hae plerumque ad febres intermittentes et minime grauem indicant morbum. — Porro quae valde rubrae (τὰ πάντα ἐξέρρουθρα) sunt, pessimae existunt. His autem deteriores sunt lividae, nigrae et tumidae, similes existentes carnibus compunctis: (τὰ πελιδνὰ, καὶ μελανὰ, καὶ ἐξογκῆμενα, ὅμοια ὄντα ταῖς ἐσιγμέναις σαρκί): Redundant autem in facie, et pectore, et ventre, lateribusque ac dorso. Tales a principio aggredi non oportet, sed differre. Si enim non successerit, in eum, qui curationem aggressus aut pollicitus est, culpa recidit. Si vero permanserint hae usque ad vigorem, et non progrediantur in peius, non omnino negligere oportet, etiamsi raro, attamen aliquando, opem ferre, et opportuno tempore medicamenta adhibere, atque magna animaduersione curare. Quae enim post mortificationem superficiei ex alio emergunt, (τὰ ἐπὶ νεκρώσει τῆς ἐπιφανείας ἐκ βάθους γινόμενα) quid aliud significarint, quam vitam aliquo modo ab internis efferri! —

Haecenus HERODOTVS.

Con-

Continetur profecto hisce verbis vera *febris miliaris* s. *purpuræ* imago, neque facile quemquam negaturum puto, modo signorum horum explanationem attentius perlegerit, *purpuram albam* et *rubram* vel maxime sic describi et posse, et oportere. Aliqua vero verborum Herodoteorum pars aut similiter de quodam *purpuræ* genere intelligenda est, quam *scorbuticam* et *diuturnam* vulgo appellant, quia hæc eruptio levis existimatur et sine febre esse, aut potius, nisi vanus augur sum, hac descriptione *febris* nostra *scarlatina* vel *urticata* latere videtur, si quidem hæc aliqua ex parte cum iis certe conueniunt, neque ab hac sententia prorsum alienus fuit magnus WERLHOFIVS ^{kk}).

Qua de caussa satis mirari non possum, quid sit, quod medici longe clarissimi, qui patrum memoria vixerunt, hæc morborum genera noua censuerint, cum, a nomine si recesseris, cetera tantum non omnia apud veteres reperirentur. Id quod ab iis, qui in HIPPOCRATIS, GALENI reliquorumque medicorum graecorum latinorumque lectione assidui et paene toti erant, vnquam fieri potuisse vix crediderim. Fecit tamen præ ceteris HIERONYMVS FRACASTORIVS ^l), qui *lenticulas* inter *vere pestilentes* et *non pestilentes medias*, *contagiosas*, et hinc *malignas* magis, quam *pestilentes* esse voluit. *Hæc febres*, inquit ille, *annis c̄l̄ōl̄ōv. et c̄l̄ōl̄ōxxviii. in Italia primum apparuere* ætate nostra non prius notæ, certis vero regionibus familia-

H 3

res.

kk) Lib. cit. c. II. §. 5. p. 34. seq.

l) De Contagios. Morb. II. 6. p. 119. b. ed. Vener.

res, ut Cypro, et vicinis insulis, maioribus etiam nostris cognitae. Valgus lenticulas aut punctacula appellat, quod maculas proferant lenticulis aut puncturis pulicum similes. Quidam mutatis litteris peticulas dicunt. —

Quare cum tam multum interfit perspicere, rectene hoc de morbo, quem apud HIPPOCRATEM maximeque HERODOTVM, legere me memineram, reique apposite statuerim, nec ne, liceat nobis iterum FRACASTORII verbis ad consensionem signorum morbi que ipsius intelligendam vti. *Contagiosa est et haec febris, inquit, sed non celeriter, nec fomite, et ad distans, sed tantum per tractationem infirmi. Per initia autem cum febres omnes pestilentes placidae sint, et mites, tum haec adeo placide inuadit, ut vix admittere medicum aegri velint: unde et medicorum multi plurimum decepti sunt, expectantes resolutionem morbi paullo post, nec quicquam contra parantes; mox vero signa malignae febris aperiebantur. Nam quamquam calor mitis pro natura eiusmodi febrium sentiebatur, interne tamen perturbatio quaedam percipiebatur, tum et fractio in toto corpore lassitudoque more fatigati. Decubitus erat supinus, caput grauescebat, sensus hebetes erant, et mens magna ex parte post quartum aut septimum non constabat, oculi rubescebat, verba multa dicebantur; urinae primum exalbidae, ut plurimum excernebantur, plenae tamen, mox rubentes, et confusae, aut similes vino granatorum: pulsus rarus et humilis — excrementa corrupta, foetentia: circa quartum et septimum in brachiis, dorso et pectore maculae rubentes, saepe et puniceae, erumpabant puncturis pulicum similes, saepe maiores, imitatae*
lenti-

lenticulas, unde et nomen inditum est: Sitis autem aut nulla, aut parua aderat, quibusdam et vigiliae, interdum in eodem utrumque per vices: Status aliis ad septimum, aliis ad quartum decimum, aliis et ultra. Urina quibusdam detinebatur, quod pessimum signum erat: — Perituros sua signa praecedebant, sicuti et euasuros: Mala erant, si statim aeger virtute defici se sensisset; si adsumto leui pharmaco ingens alui deiectione secuta fuisset; si, facta crisi, non accessisset alleuatio; Nam vidimus, quibus librae tres sanguinis erupissent e naribus, paullo post tamen obiiisse: Malum item, si urinae detinebantur, si lenticulae delituisent, si aegre erupissent, si liuidae fuissent et valde puniceae. Quod si aut omnia, aut plura ex his accessissent, certissima sequebatur mors; euasio vero, si contraria aut omnia, aut plura apparuissent.

Egredie mehercle haec, FRACASTORII omnia dicta sunt, et apposite feбри illi, cuius iam iam HIPPOCRATES, HERODOTVS et ACTVARIVS meminerrant, id quod olim PETRVS ACASTRO ¹¹⁾ similiter demonstrauit, ea tamen lege atque conditione, vt facta hic curatior sit signorum recensio, adeoque illa prae ceteris digna videantur, quae commentarii loco in veterum medicorum monimenta haberi possunt.

Perspexerunt autem id iam sua aetate DAN. SENNERTVS ^{m)} et cum maxime IO. LANGIVS ⁿ⁾, similiterque de noua hac Italorum febre iudicandum existimarunt, etsi id, vt nobis videtur, ni-

H 4

mis

¹¹⁾ De Febre Peticul. Sect. I. §. 6. p. 6. ed. Norimb. 1652.

^{m)} L. De Febr. IV. 13. p. 555.

ⁿ⁾ Epist. Medicinal. L. II. Ep. 15. p. 561. ed. Hannov.

mis generatim ac sine vlla adiecta circumscriptione. Fateor, inquit LANGIVS, ob mutatam victus rationem et siderum influxu alteratam loci, aeris aquarumque naturam, et corporis hominum temperaturam, alios exolescere et desinere morbos, et exoletos veterum morbos denuo quoque incrudescere et innouari. Oriri vero novos morbos, quorum vestigia saltem ante non apparuissent, pernego; quod febris lenticula approbat, quae ante, quam FRACASTORIVS nasceretur, per Graeciam passim saeuit. Id quod sibi verbis HERODOTI apud AETIVM demonstrandum fumsit, quae ne bis terue eadem dixisse videamur, studio dedicate opera iamiam omittenda existimamus.

Febris vero Hungarica s. Pannonica, castrensis, militaris cet. in qua primum anno c1510 LXXVI. milites in Hungaria correpti sunt, eadem fere, quae lenticularis, est, quippe et natura sua signorumque vehementia nullo modo a se inuicem videntur abhorrere, et illae maculae, quas pulicum morbiui similes dixerat HIPPOCRATES, satis superque conuenientiam docent. Hinc factum est, vt DAN. SENNERTVS o) alique luem hanc Hungaricam verbis Hippocrateis contineri arbitrarentur. MARTINVS RVLANDVS P) vero, cum in hoc validudinis genere versaretur, illud ab diuino sene inter πεμφιγώδεις πυρετὰς referri auctor est, maximeque πεμφιγώδεις τῇ θερμότητι putat affligere, non tam, quod exsiliantium et manui occurrentium

o) L. De Febr. IV. 14. p. 543. Cf. Paschii Inuent. Nou. Antiqu. c. 6. p. 385.

p) De Pernicios. Luis Vngaric. Tecmarfi et Curat. c. 1. p. 14. seq.

tium scintillarum sensum praebeat, sed et quod maligna sua ebullitione, si non pustulas, quae alias fibres τὰς μετὰ τῶν περιφίγων comitantur, attamen illis analogas et maculas, lenticulas morsusque pulicum referentes producat: unde quibusdam lenticularis febris, Italis praesertim et Gallis, nuncupatur. Sed sufficiant haec de febris iis, qui cum eruptione sunt.

II.

MORBI PERIODICI.

Nouum valitudinis aduersae genus multis videntur esse ii morbi, qui certo ambitu statoque tempore redeunt, neque tamen veram febrium naturam et formam exprimunt. Qui cum nostra aetate saepius recurrant, factum est, vt multi viri clarissimi, omniumque optime IO. CASIM. MEDICVS^{a)}, hos sibi seorsim pertractandossumerent. Non adeo obuium (fateor) illud nomen apud veteres medicos est, si a vulgari febrium intermittentium ac remittentium typo recesseris, neque particulatim isti recensentur, qui certis quali occultisque limitibus circumscripti eodem tempore eodemque modo reuertantur: Attamen non desunt exempla, ex quibus eorum antiquitas celebritasque intelligitur.

Apud GALENUM^{b)} enim legitur, teste PAVLO, palpitatio cordis, quae singulis annis verno tem-

H 5 pore

a) Geschichte Periodisch. Krankheit. Karlsr. 1764.

b) Apud Paulum L. De Re Med. III. 34. p. 457. Coll. Steph. et ed. graec. Basil. p. 91. sequ. vnde repetit Valscius de Taranta Philon. Pharmac. III. 12. p. 267. ed. Nyl.

pore hominem quendam infestare solebat: *vehemens coxae dolor* ^{c)}; *dysenteria cruenta* ^{d)}; *ophthalmia periodica* ^{e)}, cet. Similiter ARETAEVS ^{f)} atque ARCHIGENES apud AETIVM ^{g)}, talem *miſtus cruenti* speciem commemorarunt: Quae si non fiebat, aut temere cohibebatur, effecit *gravitatem corporis, morbos articulares, vertigines, deliria, insanias, oculorum caecitates, malum corporis habitum, hydropem* cet. Commemorantur porro apud VALESCVM de TARANTA ^{h)} *febris, cuius accessio recurrebat trigesimo quoque die ad annum trigesimum continuando; vomitus periodicus a cephalaea periodica* apud WARBURGVM ⁱ⁾, virum amicissimum, fimiſisque a calculis biliaris repetendus apud III. HALLERVM ^{k)}; *profusio sanguinis ex poro, quae singulo quoque mense graviter afflictabatur*, apud ANT. BENIVENIVM ^{kk)}; *haemorrhagia oris periodica* apud BOOTIVM ^{l)}; *asthma periodicum* ^{ll)} apud Budiffinenses.

c) Gal. Definit. Med. n. 290. p. 265. T. II. ed. Chart.

d) L. De Symptom. Cauſſ. III. 7. p. 96. T. VII.

e) L. De Febr. 1. 16. p. 147. T. VII.

f) De Cauſ. et Sign. Morb. Diut. II. 3. p. 53. ed. Boerh.

g) Tetrabl. III. Ser. III. c. 3. p. 548. Coll. Steph.

h) Philon. Pharmaceut. VII. 10. p. 597. ed. Frſt. 1599.

i) Diff. De vomitu period. a cephalaea period. orto, caſu quodam illustrato, Hal. 1770. qui se ipsum hoc in loco deſcripſerat, iamque ab hoc malo ſine vlllo tabis pulmonariae periculo ac metu, vt tunc temporis illi videbatur, liberatus eſt.

k) Opuscul. Anatom. Argum. Min. Obſ. 39. p. 328.

kk) De Abdit. Morbor. Cauſſ. c. 4. p. 207. ed. Baſil. 1529. ad calc. Scriban.

l) L. De Affect. Omiſſ. c. 7. p. 25. ad calc. ed. Borell. Frſt. 1676.

ll) Budiffin. Sammlung. n. VI. p. 33.

nenses. Immo vero palpitaciones cordis, tusses violentas ac inanes, capitis dolores atque in primis amaurosin veram certa hora redeuntem et corticis peruiani ministerio curatam apud Illustr. STOERCKIVM ^{m)}); morbum quendam neruorum, qui certo tempore infestabat, apud IO. AVG. PHIL. GESNERVM ⁿ⁾); sanguinis sputum per periodos recurrens apud PETR. FORESTVM ^{o)}); vehementem capitis dolorem, qui ad quemuis lunae motum reuertebatur ^{p)}); morbum lateralem periodicum apud BERN. VERZASCHAM ^{q)}); haemorrhoides vesicae periodicas apud CORNEL. PEREBOOMIVM ^{qq)}); caecitatem denique periodicam apud IO. IANINVM ^{r)}), chirurgum gallum, memini me legere. Si cuius vero interest scire plura recentiorum medicorum exempla, MEDICI V. CL. libellum ipsum adeat.

III.

ABSCESSVS LACTEI.

Ex hoc morborum genere, quos adhuc pertractauimus, sine dubio etiam illud est, quod vulgo *μετάσσειν lactis*, aut si ad exteriores corporis partes propellitur, *abscessus lacteos* appellant. Nam fuisse olim aut saltem potuisse hoc malum in pueris

m) Annus Medic. I. p. 75.

n) Beobachtung. P. I. n. VIII. p. 163.

o) L. XVI. Obs. 22. p. 34. sequ.

p) Journ. Encyclop. T. VIII. P. I. Nov. 1772. p. 126.

q) Obseru. Medic. Cent. I. Obs. 15. p. 39. ed. Basil. 1677.

qq) Aët. Nat. Curios. T. V. Obs. 9. p. 25. Similiter ibidem commemorat Consbruch (Obs. 26. p. 86.) *dolorem grauem et periodicum in dentis euulsi alueolo, cortice peruiano discussum.*

r) In Mem. sur l'oeil cet. v. ap. Richterum Bibl. Chirurg. Band II. St. I. p. 130.

peris nasci, atque aliena loca petere, perquam credibile est, et ASTRVCCIO ^{a)}) ipsi sic videtur, siquidem veteres medici, in primisque omnium HIPPOCRATES ^{b)}), purgationis eius, quae post partum fieri debet, rationem longe maximam habendam esse voluerunt, ne ad aliena loca delata mulierem in periculum vitae coniiciat. At vero partim ob diuersam victus rationem, partim ob quasdam causas alias, quas iam multis anquirere non attinet, rarius occurrit ille morbus apud veteres, quam vt quid certi hac in re statuere auserim. Sed vbi ad nostra tempora ventum est, minus infrequens hic morbus esse videtur. Apud DAN. SENNERTVM ^{c)}) enim ex SCHENCKII et ANDR. LAVRENTII obseruationibus confirmatur, magnam lactis vim per vesicam et vterum delatam esse, quale quid etiam per interanea factum esse alio loco ^{d)}) legere me memini. *Abscessus lactei* vero accidunt, si quid humoris huius, mutata sede naturali, ad quascunque externas corporis partes deferatur, stagnando corrumpatur, atque in verum pus abeat. Commemorarunt haec abcessus genera PVZOS, LEVRETVS, SMELLIE ^{dd)}) SWIETENIVS ^{e)}), LVDWIGIVS ^{f)}),

HEL-

- a) Les Maladies des femmes c. 16. §. I. p. 451. seq. T. V.
 b) Praedict. I. §. 10. p. 477. T. I. ed. *Lind.* similiterque in *Coac. Praenot.*
 c) Medicin. Praet. L. IV. P. III. Sect. II. c. 4. p. 523.
 d) Medicin. Wahrnehm. Band I. Stück II. n. 6. p. 99.
 dd) Hebammenkunst B. III. Samml. 43. p. 483. sequ. vers. germ.
 e) Comment. in Aph. *Boerh.* §. 1329. p. 610. T. IV. ed. *Hildb.*
 f) Aduersar. Med. T. II. P. I. n. VI. p. 183. sequ.

HELDIUS^g), FRID. VAN ROOYE^h), VIGERVS et PLANCHONVSⁱ), SCHLEGELIVSⁱⁱ), alii, quos, si placet, legisse poenitebit puto neminem.

IV.

MALVM HYPOCHONDRIACVM
ET HYSTERICVM.

Nouum valitudinis aduersae genus, in quo praeter nomen omnia consentiant, *malum est hypochondriacum atque hystericum*. Vtrumque vero quanta signorum dirissimorum caterua insignis atque famosum sit, maximeque *malum hypochondriacum*, nisi in arte salutari vitaeque vsu hospes plane ac peregrinus sit, fugere puto neminem. Inuasit enim multorum, doctorum in primis, hominum animos peruersa illa pestiferaque sane opinio, vt, si qua ventriculi intestinorumque labe corripiantur, aut hebetiores in cogitando sint, illico ad praecordia, tanquam ad anchoram sacram confugiant.

g) In *Levrets Kunst der Geburtshülfe*, Vorred. meminit id genus mali, vbi ex lactis metastasi resolutio linguae orta est, eaque non vincenda, nisi prius magna pustularum vis cum vrina lactea foras secesserat.

h) Diss. De Apoplexia Lactea, *Lugd. Bat.* 1771. in qua multa, eaque praeclare dicta et magni in lactis migratione vsus continentur.

i) Journ. de Medec. T. XXXVI. v. ap. *Richter*. Bibl. Chirurg. B II. St. II. p. 97. sequ.

ii) Diss. De Metastasi in morbis §. 15. b. p. 48. sequ. Cf. si placet libellum, qui nuper Lipsiae prodit, hoc nomine: *Sammlung Auserles. Abhandlung* St. I. in quo *Puzos*, *David*, *Levretus* et *Deleurye* hac de re scripta in nostram linguam versa prostant.

fugiant. Neque (turpe dictu) defuerunt in Asclepiadarum collegio, vt nuper iure suo questus est Ill. VOGELIVS ^{a)}), qui cum hoc morbi genus aut non satis intelligerent, aut semper in ore saltem haberent illud HORATII ^{b)}) effatum:

*O ciues, ciues! Quaerenda pecunia primum est,
Virtus post numos;*

tamen sacra auri fame compulsi quamuis inflationem ciborumue nauseam hoc nomine insignientem existimarunt.

Mira profecto mali huius facies ac forma est, quam bene naturaeque apposite nuper expressit VOGELIVS ^{c)}), similiterque illud, vt PROTEVS apud VIRGILIUM ^{d)})

Omnia transformat sese in miracula rerum.

Alius enim aliter cum hoc morbo conflictari solet, incredibilisque auctorum est in causa eius anquirenda definiendaque dissensio. Prohibemur autem et temporis angustiiis, et argumenti huius dignitate, quin eos omnino omnes in publicum prodire iubeamus, aut in refellendis ludicris nonnullis minusque firmis sententiis toti simus.

Multa vero, ni fallor, apud veteres occurrunt mali hysterici vestigia, neque eorum signa vlio modo ab iis discrepant, quae hodie illi vulgo attribuantur.

a) Praelect. Academ. Class. V. §. 542. p. 436.

b) Epistol. L. I. Ep. I. v. 53. sequ.

c) L. cit. §. 543. p. 437.

d) Georgic. IV. v. 441.

buuntur. Primum enim apud HIPPOCRATEM ^{e)}, cum in virginum mulierumque morbis versaretur, ex sanguinis multitudine profluuioque naturali impedito gigni dicuntur *timor*, *caligatio oculorum*, *strangulatio*, *moeror animique tristitia*, *spectrorum visa*, *mortis desiderium* cet. quibus peractis, tandem resipiscunt. Huc accedit, quod alio loco ^{f)} in eo conuulsionis genere, quo corripitur solent mulieres, (*ὄραν αἱ ὑσέρες πνίγωνσι*) etiam collocantur *repentina αἰσωνία*, *stridor dentium*, *cutis nigra*, *dolores ad caput et collum* ^{g)}, *vomitibus acidi* ^{h)}, *inflatio ventris et uteri* ⁱ⁾, *oculorum distortio*, *salivae fluxus ac spuma* ^{k)} iis, sane, qui in herculeum morbum incidunt, *similis*; *urinae stillicidium* ^{kk)}, *tumores pedum*, *coloris sorditas*, *anhelatio*, *anxietudo*, *ciborum auersatio*, *suffocatio* ^{l)}, *febris*, *rigor*, *dolores velut globuli in ventre oberrantis ac tormina*; *dolor capitis*, *modo in una, modo utraque parte* ^{m)}; *sopor profundus*, *flatus emissio* ⁿ⁾, *rosio stomachi* ^{o)}, *flavus oculorum color* ^{p)} cet. Quae si cum recentiorum auctorum descriptionibus conferre vellem, tempus me profecto deficeret, non materia.

Huc

e) L. De Virgin. Morb. p. 356. T. II. ed. Lind.

f) L. Nat. Mulier. §. 3. p. 359. T. II.

g) L. cit. §. 18. p. 371.

h) Ibid.

i) L. cit. §. 35. p. 393.

k) L. Morb. Mul. II. §. 16. p. 545. T. II.

kk) L. Morb. Mul. I. §. 17. p. 427.

l) L. De Nat. Mul. §. 41. seq. p. 397.

m) L. Morb. Mul. II. §. 60. p. 527.

n) L. cit. §. 16. p. 546.

o) L. cit. §. 18. p. 547.

p) L. cit. §. 64. p. 594.

Huc accedit, quod DIOCLES CARYSTIVS apud GALENV^{q)} huius morbi, quem alii *melancholicum*, alii *flatuosum* appellarant, originem, causas et convenientiam cum eo, qui vulgo *malum hypochondriacum* dicitur, descripsit quam accuratissime, adeoque, si quid video, ex his conficitur, *mali hysterici* natales et nomen inde ab veteribus esse repetendum, appositeque rei olim dixisse HIPPOCRATEM^{r)}, cum haec, experientia duce, scriberet: Τὰ πλείστα τῶν ὑσερικῶν ποίεσιν αἱ φύσαι. σημεῖον οἱ ἐρευνγοὶ καὶ οἱ περὶ γαστέρα ψόφοι, καὶ ἐπάρματα ὀσφύος, καὶ περὶ νεφρὸς ἀλγήματα, καὶ ἰσχία. Plurimas utri affectiones flatus faciunt. Signum sunt rudus et strepitus circa ventrem, et lumborum tumores, et dolores circa renes ac coxas

Similis ratio *mali hypochondriaci* est. Quod etli non eodem semper, quo nos hodie utimur, nomine veniat, tamen eius causas, signa, euentus, tam bene accurateque exprefferunt veteres, nihil ut accuratius. Commemoravit illud et ad viuum iam descripsit DIOCLES CARYSTIVS^{s)}, qui (fateor) in morbi huius inuestigatione ac inquisitione haud infeliciter olim versatus est. Eum vero ab aliis ὑποχονδρίακον καὶ Φυσώδες νόσημα appellari,

q) De Loc. Affect. III. 10. p. 441. T. VII. ed. Chart.

r) Epidem. VII. §. 34. p. 838. T. I. Cf. Aëtii Tetrabl. IV. Serm. IV. c. 68. p. 812. Coll. Steph. vbi et brevis signorum imago fit, et causarum inuestigatio sic, nihil ut accommodatius haec omnia referat, simulque ille auctor est, eam strangulationem a Sorano appellatam esse flatuosam perfrigerationem non inflammationem.

s) L. cit. pag. cit.

appellari, eiusque praecipua signa esse *moestitiam, metum, dolorem, oculorum caligationem* cet. GALENVS auctor est.

Inflatio haec apud AETIVM ^{t)} et PAVLLVM ^{u)} a mala ciborum concoctione repetitur, quae in iis, qui praecordiis laborare dicuntur, similiter accidunt. Cum vero neque per os, inquit ibidem GALENVS, neque per sedem excernitur, inflationem appellatam producit. Mira saepenumero huic flatuum naturae adiuncta est symptomatum dirissimorum cohors, quam, ne mihi ipse fingendo consuluisse videar, placet ARCHIGENEM ^{v)} loquentem inducere. Accedit affectis, inquit ille, stomachi gravitas, et distentio, multosque fallit, tanquam in ipsum solum dolor innitatur. Etenim malum aliquando quidem iuxta totum pectus, aliquando vero retro iuxta colulum ac dorsum, atque ipsa vertibula irruit; Sarpe autem et utrinque occupatos tenet. Aliquando autem et tumorem circa os ventris efficit, ructusque inanes fiunt modice alleuantes, inhibitioque flatuum, qui per aluum excerni consueverunt. Succumbit autem et tumor ipse iuxta ventrem, ad manuum impositiones sublaxus cedens. Quibusdam eorum et dolores accidunt, et appetitus perditiones, ac capitis dolor: Si vero ante perfectam restitutionem cibum accipiant, amplius membra ipsa inflantur, et cum dolore amplius distenduntur, qui saepe ad claviculam usque differtur, ipsasque scapulas ac uniuersam

t) Tetrabl. III. Serm. I. c. 27. p. 466. Coll. Steph.

u) De Re Med. III. 14. p. 424. Coll. cit. et ed. gr. Basil. p. 65.

v) Ap. Aëtium I. et pag. cit.

sam spinam, ultra hoc, quod et ructus cohibentur; ut aliqui iam non dissimile quiddam suffocationi se perpeti aestimarint. —

Varia hinc malo huic nomina ex fede data sunt, sic, ut *splenis inflatio* diceretur, quia tunc temporis, auctore AETIO^{w)}, *tumor loci consequitur, qui, imposita manu, ad tactum cedit, et distentionem loci infert*: Apud HIPPOCRATEM^{x)} vero *morbis niger*, ut SPONIO^{y)} videtur, qui eum, conferendis causis atque signis, non tantum pro mali hypochondriaci specie, verum etiam pro *melancholia hypochondriaca summi gradus* haberi vult. Similiter morbus ille, ut eidem SPONIO^{z)} placet, *Φγορῆς*^{a)} nominatur, si cum insigni moerore tristitiaque coniunctus sit. Neque, quantum equidem video, iniuria. Habent enim ista morborum genera multa inter se communia, qualia sunt doloris sensus, anxietas, lucis hominumque odium, timor, visa somniaque horrenda, quae interdum hypochondriacos sine materia, ut in scholis loquuntur, infestare solent, et ipsi nuper vidimus in docto quodam nobisque amicissimo viro, qui ubi nimis litterarum, maximeque philosophiae studiis, impalluerat,

w) Tetrabl. III. Serm. II. c. 9. p. 521.

x) L. De Morb. II. §. 35. p. 61. seq.: L. cit. §. 66. p. 90. T. II. Omnium optime autem L. cit. §. 71. seq. p. 93.

y) Comment. in Aph. Hipp. Sect. III. §. 2. p. 110. Cf. Sect. III. §. 6. p. 176. et Gefner. Beobacht. n. III. p. 55. sequ. R. I. ubi multa de nigro hoc morbo disputantur.

z) L. cit. Sect. V. 80. p. 391.

a) Hipp. L. De Morb. II. §. 70. p. 93. T. II. ed. Lind. Cf. Dan. Sennert. Prax. Med. L. III. P. V. Sect. 1. c. 1. p. 505.

palluerat, tandem in veram mentis hebetudinem, marcorem, rerumque fere omnium obliuionem incidit.

Pertinet huc etiam, nisi me omnia fallunt, illud morbi genus, quod ab HIPPOCRATE ^{b)} dicitur *ἀνάσκη*. Accidere enim ibi commemorantur cibi et fastidium, et desiderium, dolor oris ventriculi, vomitus salivae, bilis, pituitae, vnde aliquid leuaminis oriatur; item ructus, aestus, desidendi cupiditas ac flatuum emissio; dolor capitis et corporis, quasi aciculis pungeretur, crurum grauitas atque infirmitas, exindeque marcor cet. quae, dici vix potest, quam bene cum dirissimis hypochondriacorum tormentis conueniant. Eodem loco habendae sunt quarta et quinta typhi species, quarum apud HIPPOCRATEM ^{c)} fit mentio, ob caussarum signorumque similitudinem. Quorum in numero eminent inflatio, dolor, atque tormina, venter magnus et durus, alius nulla, rigor, febris cet. His adde si placeat, morbum illum, quem Celsus senex a praecipuo signo morbum ructuosum ^{d)} appellandum duxerat.

In tanta igitur horum morborum, quos veteres commemorarunt, consensione ac conuenientia cum malo hypochondriaco fieri nullo modo potest, vt quis adhuc dubitet, aut in forma eius intelligenda turpiter alucinetur, modo semper illud poetae in mentem reuocet:

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas!

I 2 Idque

b) L. De Morb. II. §. 64. p. 88. T. II.

c) L. Intern. Affectionib. §. 45. p. 251. et §. 46. p. 253. T. II.

d) L. cit. §. 67. p. 90.

Idque eo magis, quia secundum HIPPOCRATEM^{e)} τὰ ὑποχόνδρια μετέωρα et σπληνῶν ἐπάρσιες semper sunt mali augurii.

V.

SCORBVTVS.

Nouum morbi genus, vt IO. WIERO^{a)}, CITESIO, IO. FREINDIO^{aa)}, aliisque videtur, *Scorbutus* est, quem barbari *gingipedium* olim appellarunt. Infestat plerumque nautas marisque accolae, atque militibus haud raro familiaris est. Sed falluntur vehementer, quibus hic morbus nouus habetur, vt nuper demum sensit SWIETENIVS ὁ πᾶν^{b)}. Meminerunt enim eius iam iam medici veteres, effi nomine aut tecto aut minus definito, vt DAN. SENNERTVS^{bb)} sua aetate PETRVS FORESTVS^{c)} ac nuper demum RICHTERVS^{cc)} et RAYMONDVVS^{d)} luculenter demonstrarunt.

Primus enim, ni fallor, eum commemorauit HIPPOCRATES^{e)} sub *magni splenis* nomine; quoniam

e) Coac. Praenot. p. 565. et Epidem. V. Sect. II. p. 800. T. I. ed. Lind.

a) Observ. De Scorbuto p. 188. seq. ap. Sennert. vbi plura hac de re auctorum loca allegantur.

aa) Hist. de Medecin. P. III. p. 286. ed. Paris.

b) Comm. in Boerh. Aph. 1148. p. 590. T. III. ed. Hildb.

bb) Medicin. Practic. L. III. P. V. Sect. II. c. 1. p. 542. seq.

c) Obs. II. L. XX. p. 292. sequ.

cc) Progr. In Hipp. Scorbuti antiquitates Gotting. 1774. Quam scriptionem nunquam ad manus venisse, vehementer doleo.

d) Histoire de l'Elephantiasis, p. 119. sequ.

e) L. De Affectionib. §. 21. p. 172. T. II. ed. Lind.

quoniam ii omnes, qui hoc malo laborant, fiunt κακόχροιοι, καὶ καχελκίees, καὶ δυσώδες ἐκ τῆς σόματος, καὶ λεπτοὶ. Mali coloris, malis ulceribus scatent, et ex ore graue olent, et tenues euadunt. Sed ne huic loco plus fidei adhibuisse videamur, quam fas est, videamus, quae alias ee) de hoc malo adferuntur. Sunt vero eius signa, inflatio, splenis tumor, durities atque dolor, foeda coloris in nigrum, pallidum, liuidumue mutatio, malus auris gingivarumque odor, sic, ut hae a dentibus discedant; tibi-
 arum ulcera, et ἐπιθυκτίδες, membrorum marcor, alui segnities cet. Quibus si ex sequenti splenis morbo adiunxeris dolores acutos, in iugulo, mam-
 mis, humero atque scapulis, colorem corporis plum-
 beum, ulcuscula tibi-
 arum prurientia, quae tandem in magna ulcera transeunt; profluvia intestinorum αἱματώ-
 δεα et ἰώδεα cet. facile ad perspiciendum est, haec omnia non, nisi de scorbuto nostro explicari posse, praesertim si bene memineris, illa et inesse haud raro huic valitudinis aduersae generi, et minus tu-
 ta crurum ulcera, in iis, qui ex magnis splenibus laborant, fore, HIPPOCRATEM Coum atque PAULIUM f) praedixisse.

Mirari hinc satis non possum, quid sit, quod IO. WIERVS g) hanc lienis magni cum scorbuto conuenientiam temere pernegaret. Huc etiam sine

I 3

dubio

ee) L. Intern. Affect. §. 34. p. 239. T. II.

f) De Re Med. L. III. 49. p. 473. Coll. Steph.

g) L. cit. p. 189. Cf. Ronssum, Magn. Lien. Hipp. c. II. p. 147. seq. et Sal. Alberti De Scorbut. n. 117. p. 244. et p. 254. seq. ad calc. Sennert. Opp.

dubio pertinet, quod Cous senex ^{h)} in splenis magni signis etiam collocandas existimauit *gingiuas malas et oris graueolentiam*. *Ὁυλα δὲ πονηρὰ*, inquit, *καὶ σόματα δυσώδεα, οἷσι σπλῆνες μεγάλοι. ὁκόσοι δὲ ἔχουσι σπλῆνας μεγάλης, μήτε αἰμορροαγία γίνονται, μήτε σόμα δυσώδες, τριτέων αἰ κνήμαι ἔλκεα πονηρὰ ἔχουσι, καὶ ἐλάς μέλαινας*. *Gingivae vitiatæ et ora graueolentia his sunt, quibus splenes magni. Quicumque vero habent splenes magnos, et neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiae ulcera praua habent, et cicatrices nigras*. Sed iterum hoc loco de scorbuto agi negat I O. WIERVS ⁱ⁾, aiunt vero I O. LANGIVS et DAN. SENNERTVS ^{k)}, neque ego, cur praeclaris istis viris in tanta idoneorum argumentorum copia temere repugnem, video.

Aliud familiare scorbuti nomen apud veteres est, vt multis videtur, *icterus niger*, cuius prae ceteris meminerunt HIPPOCRATES ^{l)} atque PAVLVS ^{m)}. Sed falluntur vehementer, si qui hanc descriptionem sine vlla lege ac conditione adhibent, cum signa morbi nigri atque scorbuti, incredibile, quantum a se differant, atque coloris foeditas, capitis grauitas, corporis inualitudo, pedum tumor cæt. a quouis succorum vitio nasci possint. In quo

h) Praediēt. II. §. 42. p. 518. T. I.

i) L. cit. p. 189. seq.

k) L. De Scorbut. c. 1. p. 16. seq.

l) L. De Morb. II. §. 35. p. 61. et L. Intern. Affect. §. 51. p. 235. T. II. ed. Lind.

m) De Re Med. III. 49. p. 473. Coll. Steph.

quo consentientes habemus BALD. RONSSEVM ⁿ⁾,
IO. ECHTIVM ^{o)}, SAL. ALBERTVM ^{p)}, alios,
qui hoc in loco exprimi scorbuti imaginem auda-
cter negant. Neque, quantum equidem video,
iniuria. Ipse enim HIPPOCRATES ^{q)} studio de-
ditaque opera haec adieciſſe videtur, ἢ μὲν σπλη-
νώδης ἔη. *Si splenicus fuerit.* Huc etiam sine du-
bio spectauit CAELIVS AVRELIANVS ^{r)} cum
in lienosorum signis haec collocaret. *Praeterea oris*
foetor aegrogantes afficit, cum gingivarum putrefactio-
ne, et defluxione. Hinc eam medicorum dissensio-
nem feliciter sic tollendam, existimauit, DAN.
SENNERTVS, vt *icterum nigrum scorbuto adiungi*
posse, at vero nec semper, nec aequo pede, bina
haec inter se mala conuenire statueret. Similiter
se gessit in *vittilagine nigra*, quam GALENVS ^{s)} ad-
duxerat, atque τὸ δύνατον societatis concessit,
necessitatem vero perfectamque conuenientiam
iure suo pernegauit.

Quibus ita se habentibus, alia nobis adhuc
addere, atque prae ceteris *voluuli* exemplo apud
HIPPOCRATEM ^{u)} abuti liceat. In prima enim
huius mali specie commemorantur *status in omni*
corpore, color plumbeus, rigor perpetuus, squamula-
rum

n) L. De Magn. Lien. Hipp. c. 3. p. 149.

o) L. De Scorb. p. 183.

p) L. De Scorb. n. 165. p. 251. ad calc. Opp. Sennert.

q) L. De Morb. II. § 35. p. 62.

r) Morb. Diut. III. 4. p. 449. ed. Amman.

s) L. De Scorb. c. 1. p. 15. Cf. Medicin. Praet. L. III.
P. IV. c. 11. p. 500.

t) L. De Symptom. Caus. III. 3. p. 89. T. VII. ed. Chart.

u) L. Intern. Affect. § 47. seq. p. 254. T. II. ed. Lind.

rum casus quasi ab affusa calida, tumor pedum, crurum grauitas atque tremor, anhelatio, si quis iter per accliuia loca fecerit; vlnarum dependentium imbecillitas, magna per noctem sitis, mala ciborum digestio cet. His adiiciuntur in secunda voluuli specie, quam HIPPOCRATES in palustribus regionibus accidere, nec non ab aquae potu ac aestate maxime, fieri perhibet, color pallidus, qualis malicorii esse solet, oculique morbum regium mentientes cet. Tertiae demum speciei iterum sua signa sunt propria quasi atque familiaria, diciturque ille voluulus αἱματίτης, Sic enim Caus senex v): Ἐκ τῆς σώματος κακὸν ὄζει, ἀπὸ τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ ἄλλα ἀφίσταται· καὶ ἀπὸ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥέει. ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῶν σκελέων ἔλκεα ἐκφυνδάνει, καὶ τὰ μὲν ὑγιαίνεται, τὰ δὲ ἄλλα προσγίνεται. καὶ ἡ χροὴ μέλαινα καὶ λεπτόδερμος. περιφοιτᾷν δὲ καὶ ταλαιπωρεῖν ἐπὶ πρόθυμος. Ex ore male olet a dentibus, et gingivae abscedunt, et a naribus sanguis fluit. Aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant,

v) L. cit. §. 49. p. 256. Desideratur in quibusdam editionibus et Codd. post ταλαιπωρῶν particula ε, indeque denegarunt Ronssseus l. c. p. 151. et Wierus l. c. p. 190. hisce verbis omnem auctoritatis vim. Idque recte, modo vere ac tuto τὸ, ε, abesse posset, neque ea omnino symptomata, quae praecesserant, illud desiderarent, praefertim cum Hippocrates (L. Int. Aff. §. 39. p. 244. T. II.) occasione secundae morbi regii formae expresse dixerit, ὅτις προθυμὸς ἐστὶ πρὸς τὸ πορεύεσθαι καὶ φοιτᾷν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτῆς τὰ σκέλεα ὑποφέρειται. Hic promptus ad iter faciendum et ambulandum, sed prae debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferunt. Alii, teste Foëssio ad h. l. p. 704. ε πρόθυμος legi malunt. Similiter Celsus IV. 9. p. 215. ed. Krausf. legisse videtur.

lant, et alia sanescunt, alia emergunt. Et color niger fit, et cutis tenuis. Est autem ad deambulandum ac laborandum non promptus. Quae signorum descriptio nisi scorbutum nostrum ad viuum exprimat, quid tandem aliud, plane non video.

Qua de causa cum hoc morbi genus, quod *σομακάκην* et *σκελοτύρβην* appellarunt, ob oris ulcera crurumque resolutionem, olim STRABONE^{w)} teste, Galli, Rom. Imperatoris, copiis in Arabia fuerit exitio, aut cum hac Hippocratea descriptione conuenire necesse est, vt nobis videtur, aut saltem eandem, quam apud GALENUM^{x)} legere me memini, esse *σκελοτύρβην*, etfi, vt dubia in re atque coniecturali facile fieri solet, DAN. SENNERTVS^{y)}, corruptus quasi RONSSEI at-

I 5 que

w) Geograph. XVI. ad fin. p. 781. et ni fallor, Galenus Comm. in L. Nat. Hom. II. Text. 3. p. 132. T. III. ed. Chart. similiter de aquarum vi venenata exercitusque interitu pronunciauit, et ap. Olauum Magnum (L. IX, 38. et L. XVI, 51. De Septentr. Region.) scorbutus morbus *castrensis* dicitur.

x) Definit. Medjc. n. 293. p. 265. T. II. ed. Chart.

y) L. cit. Cf. Sauvages Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 36. et p. 441. qui inter scorbuti nomina etiam retulit *Stomacacen* et *Scelotyrbem* Plinii, *Ileon Haematiten* et *magnos splenes Hipp.* Ronsseus vero l. cit. multus est in confutanda voc. *σκελοτύρβης* notione, quam prisca adhibuerant ad hoc valitudinis genus significandum; Sed temere ac citra vllam necessitatem. Illa enim *παράλυσις* secure locum suum obtinet, modo haec omnia rite inter se comparaueris. Porro Epist. II. p. 171. aduers. Wierum demonstrauit, scorbutum interdum sine maculis crurumque vlcerebus esse posse, non vero simul sine omni gingiuarum vitio ac foetore oris, interdum vero cuncta in peius ruere, aliterque contingere. Adeo nihil ita perpetuum est, inquit, quin alterationem aliquam

que WIERI auctoritate, hanc ad scorbutum nostrum referri posse negat, contra IO. LANGIVS ^{a)}) ait, vterque tamen, vt nobis videtur, bene inter se conueniunt.

Nam et STRABO, et is, qui definitiones haece medicas conscripsit, huic valitudinis aduersae generi παραλυσίν τινα περὶ τὰ σκέλη adsignant, et quotidiana experientia vsuque confirmati scimus, dirum illud signum scorbuti, si inueterarit, proprium quasi ac familiare esse. Id quod more suo sic expressit PLINIVS ^{a)}): *Nec bestiarum solum ad noendum scelera sunt, sed interim aquarum quoque ac locorum. In Germania trans Rhenum castris a Germanico Caesare promotis, maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus soluerentur. Stomacacen medici vocabant et scelotyrben ea mala. Reperta auxilio est herba, quae vocatur Britannica, non neruis modo et oris malis salutaris, sed contra anginas quoque et serpentes.*

Alio *oscedinis* nomine vsus MARCELLVS ^{b)}) est, ad hoc morbi genus significandum, eamque esse nostro

quam non suscipiat. Solent etiam morbis multa accidere pro loci, temporis, et naturae ratione. Cf. Sal. Alberti L. De Scorb. l. cit. p. 257. qui Strabonis verba per, ὡς παραλυσίς, explicat, atque hac via omnem distensionis causam tolli posse censuit.

^{z)}) Epist. Medicinal. L. II. Ep. 14. p. 558. ed. Hanov.

^{a)}) Hist. Nat. XXV. 3.

^{b)}) L. De Medicament. c. 11. p. 291. Coll. Steph. Cf. Quae contra *Ronssium* hac de re monuit Dan. Sennertus (Med. Practic. L. III. P. V. Sect. II. c. 1. p. 542. seq. vbi simul argumentis, iisque firmissimis, demonstratur, longe aliam

nostro scorbuto conuenientissimam, cum primis ex eo elucescit, quod illam et inter vlcera ginguiarum orisque vitia referat, et herbae Brittanicae vsu auferendam suadeat, in quo cum PLINIO mirifice consensit.

Ab hoc demum tempore vsu venit, vt hoc valitudinis aduersae genus in dies ingrauesceret, maiorique symptomatum multitudine hominum vitae strueret insidias, ex quo non potuit non eius natura et indoles plenius intelligi. Meminit enim RODERICVS A FONSECA ^{c)} hoc malum Lusitanis accidisse, qui primi orientalem Indiam nauigando inuenerunt. Nam in quodam promontorio, pergit ille, cum bibissent aquam cuiusdam fluminis, omnes gingivae tumefactae sunt adeo, vt os non caperent, et Zithum, quod fit ex illis aquis, non deponit vitium illud. Pane secalino nutriuntur, multo caseo utuntur, carnibus porcinis piscibusque salitis, brassica multa vescuntur, leguminibus quoque multis, quo victu et utuntur nautae illarum regionum. —

Multiplicem vero huius mali formam maximeque mutabilem esse, vel ex eo licet colligere, quod quo recentior illa pestis in regione quadam fuit, eo crudelius se gesserit. Id quod ita GEORGIVS

FABRI-

allam esse illam *oscedinem*, cuius Gellius (Noct. Attic. IV. 20. p. 75. b. ed. Ald.) meminit. Cf. *Hier. Mercurial.* Var. Lect. V. 10. p. 108. vbi variae doctorum hominum de *oscedine* sententiae recensentur ac explicantur. De herbae Brittanicae autem vsu in oris vlceribus vide, si placet, *Dioscoridem* (Mater. Med. IV. 2. p. 246. ed. Sarac.), *Plinium* (Hist. Nat. XXV. 3. et 5.), alios.

c) Consult. Medic. II. p. 33. T. I.

FABRICIVS ^{d)} ad viuum expressit. *Grassatus est hoc anno nouus et inauditus in his terris morbus, quem nautae Saxoniae vocant den Scharbock, qui est inflammatio (alii legunt, inflatio) in membris partium carnosarum, cui quo celerius adhibetur medicina, eo citius malum restringitur. Sin mora accedit paullo tardior, sequitur membri affecti mortificatio, quam siderationem nostri, Graeci σφάκελον dicunt, ultimum gangraenae malum. Nam caro ab ossibus defluit, et continua quoque e lue corrumpuntur. Fuit idem morbus contagiosus, multorum mortalium graui periculo. Haecenus ille, neque absimiliter, qui nostra aetate hoc de malo libellos conscripserunt, etsi et accuratione, et diligentia summa praeis hominibus longe antecellunt.*

Ex his igitur, quae adhuc diximus, facile colligitur, perperam sane nimisque ex praepiudicata opinione agere, qui ob quandam nominis dissimilitudinem scorbutum in nouorum morborum numero collocandum esse existimant, siquidem, auctore SENNERTO ^{e)}, nihili refert, quod nomen scorbuti apud hos auctores non extet. Neque enim de nomine hoc, quod septemtrionalibus hisce regionibus saltem vsitatum fuisse et esse facile conceditur, sed de re et morbo ipso est quaestio, sub quocunque etiam nomine eum proposuerint. Neque id satis firmum est, quo nonnulli euincere volunt, scorbutum antiquis plane incognitum, quod

d) Annot. Vrb. Misnae L. II. sub Hist. Ann. 1486. ap. *Paschium* Inuent. Nou-Antiqu. c. 6. p. 388. Cf. *Remb. Dodaenus* Observ. Medic. c. 33. qui scorbutum apud *Brabantos* ἐπιδημιώτερον anno 1356. fuisse auctor est ob triticum corruptum ex Borussia aduectum.

e) L. cit. p. 548.

quod scilicet nemo veterum macularum mentionem fecerit, quae sint infallibile scorbuti indicium, ut, quando apparent in cruribus, medicus non dubitet de scorbuto. Et enim non semper apparent maculae, etiam in iis regionibus, ubi scorbutus familiaris: et variant symptomata pro regionum et corporum varietate. Neque tamen HIPPOCRATES maculas plane praeteriisse videtur, cum colorem crurum nigrum fieri dicit, quae sunt maculae illae nigrae.

Est igitur in tanta malorum caterua, quae varia sub forma valitudini vitaeque hominum infidiantur, prudentis certe medici, veterum recentiorumque scriptorum monimenta diurna nocturnaque manu versare, ut, si quid olim aduersus tantam tamque diram pestem inuentum sit, illis qualibuscunque copiis grati lubentesque abutamur, neque morborum nouitatem temere stupeamus, siquidem, MANILIO ^{f)} iudice,

*Fata regunt orbem, certa flant omnia lege,
Longaque per certos signantur tempora cursus,
Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.*

VI.

RACHITIS.

Aliud in mentem venit valitudinis sinistrae genus, quod plurimis medicorum videtur nostrae aetatis esse, diciturque *rachitis*, quae vera infantum *αῖργοπλα* est cum tumore articulorum, membrorum omnium marcore, foedaque corporis totius deformitate. Qui morbus cum olim strages ederet

^{f)} Astronomic. IV. v. 14. seq.

ederet incredibiles, atque in dies magis magisque aggrauesceret, factum est, vt horrendum illud vitium curatius *tabis pectoreae* nomine describeret ARNOLDVS BOOTIVS ^{a)}, adeoque inuentoris loco a multis haberetur. Hunc paullo post exceperunt FRANC GLISSONIVS ^{b)}, IO. MAYOVIVS ^{c)}, alique praeter hos multi, quos omnes omnino commemorare nec huius loci est, nec proposito nostro satis accommodatum.

Sed falluntur, vt nobis videtur, vehementer, si qui GE. FRANCKII de FRANCKENAV ^{ce)} et magni BRENDII ^{d)} auctoritate freti, veteribus medicis hunc morbum tetrum atque perniciosum prorsus incognitum fuisse perhibent. Non enim profecto licet nobis tam duriter sentire, siquidem illa valitudinis forma illos nullo modo latuit, et apud HIPPOCRATEM ^{dd)} hisce verbis ad viuum expressa videtur. Ἀναίνεται μύελος ὁ κατὰ τὴν ῥάχιν μάλιστα, ὁπόταν τὰ φλέβια ἀποφραχθῇ, τὰ ἐς τὸν μυελὸν τείνοντα, καὶ ἢ ἐκ τῶ ἐγκεφαλοῦ

a) L. Affect. Omiff. c. 12. p. 35. ed. Petr. Borell.

b) Tr. De Rachit. Lond. 1650. 12.

c) Diff. De Rachitide, in Opp. p. 383. seq. Cf. Sauvages Nosol. Method. T. III. P. II. p. 403. sequ. vbi hoc valitudinis genus bene naturaeque apposite describitur.

ce) Satyr. Medic. XVII. §. 3. p. 327.

d) Diff. I. De Rhachitide, §. 2. p. 2. sequ. P. II. Opuscul. Medicor.

dd) L. Intern. Affection. §. 14. p. 214. T. II. ed. Lind. Cf. si placet, consentientem Gallum medicum, *Le Vacher de la Feutrie*, in *Trait. des Rachitis*, Paris 1772. et *Richterum*, optimum libelli huius iudicem, Bibl. Chirurg. B. II. St. II. p. 62. sequ.

Φάλα
πάσχα
λαγνε
πίπτε
χηλο
ὁσφύ
ἐνλοτε
διαχα
κατ
ὁκόσα
πονέε
ὡς ἀπ
ὁσφύ
λα πα
me, cu
ratae,
autem
tur eti
tus inc
in lumi
quando
sistitur.
cipio q
gis ten
dolet.
ulcera
alia ve

A
tidi, e
vt eo
bus sa

Φάλαξ ἔφοδος, διὰ κάκωσιν δὲ τῷ σώματος τάδε
 πάσχει καὶ νοσέει· (ἀνάνιεται μάλιστα καὶ ἀπὸ
 λαγνείης·) τάδε ἔν πάσχει. ὀδύνη ὀξείη ἐμ-
 πίπτει αὐτῷ ἐς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐς τὸν τρα-
 χηλον, καὶ ἐς τὴν ὀσφύν, καὶ ἐς τὰς μύας τῆς
 ὀσφύος, καὶ ἐς τὰ ἄρθρα τῶν σκελέων, ὥστε
 ἐνίοτε ἔδύναται συγκάμπειν, καὶ ἡ κόπρος ἔ-
 διαχωρεῖ, ἀλλ' ἴσαται. καὶ δυσβρέεται. ἔτος
 κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς νόσος ἡσυχαιότερον διάγει.
 ὁκόσα δ' αὖν ὁ χρόνος τῇ νέσῳ ἀπομηκύνηται,
 πονεῖ ἀπαντα μᾶλλον· καὶ τὰ σκέλεα οἰδέει,
 ὡς ἀπὸ ὑδέρου, καὶ ἔλκεα ἐκφυνδάνει ἀπὸ τῆς
 ὀσφύος· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὑγιαίνειται, τὰ δὲ ἄλ-
 λα παραφύεται. *Reficcatur medulla spinalis maxi-
 me, cum venulae ad medullam tendentes fuerint obdu-
 ratae, itemque ex cerebro accessus. Propter corporis
 autem afflictionem haec patitur et aegrotat. (Reficca-
 tur etiam a venere.) Haec igitur patitur. Dolor acu-
 tus incidit ipsi in caput, et in collum, et in lumbos, et
 in lumborum musculos, et in articulos crurum, ut ali-
 quando flectere non possit. Et stercus non secedit, sed
 fislitur. Et urinae difficultate vexatur. Hic in prin-
 cipio quidem morbi quietius degit. Quanto autem ma-
 gis tempus morbo prolongatur, tanto magis omnia
 dolet. Et crura velut ab aqua inter cutem tument, et
 ulcera a lumbis emergunt, et alia quidem sanescunt,
 alia vero nascuntur.*

Accommodata satis haec descriptio est *rachi-
 tidi*, etsi (fatebor enim) non tam perfecta, nihil
 ut eo tempore, quo in Anglia ceterisque regioni-
 bus saevire atque in dies latius serpere inciperet, et
 multi-

multitudine signorum, et caussarum inuestigatione addi potuisse videatur; id quod certe summa in veteres esset iniuria. Insunt enim haec, quae HIPPOCRATES commemoranda censuit; omnino omnia in hoc infantili morbo, *capitis et colli vitia, lumborum articulorumque imbecillitas, ut vix ac ne vix quidem flecti possint; glandularum abdominis laesio, quam adiecta vocula, ὀδύνη ἐς τὴν ὀσφύν*, ab *μυῶν τῆς ὀσφύος studio* deditaque opera seiuinxit: *instrumenta digestionis infirma*, quae verbis his, καὶ κόπρος ἔ διαχωρεῖται, ἀλλ' ἴσεται, continentur: *tumor pedum ὡς ἀπὸ ὑδῆρος* cet. Quae quam bene rachitidi conueniant, cum maxime hinc elucescit, quod vterque morbus haud raro tabe quadam finiatur, adeoque HIPPOCRATES a signo principe, quod per, ἀναίνεται ὁ μυελός, exprimitur, et plerumque post mortem simul in infantili corpore inuenitur, hoc valitudinis aduersae genus appellasse censendus sit. Neque in iis vocalis: Ἀναίνεται μάλιστα καὶ ἀπὸ λαγνείης, est aliquid remorae aut dubitationis positum. Sunt enim hae aut vncinis suis sepiendae sic, vt, tanquam per similitudinem morbi exemplique loco, addita videantur, tabem nimirum hanc etiam a nimio veneris vsu in adultis hominibus oriri posse, aut potius, nisi me omnia fallunt, hic aliena sunt, praesertim cum paullo ante varias tabis species recensuisset, atque in hac maxime multus fuisset, HIPPOCRATES, cui νεογάμους et φιλολάγνους *) obnoxios esse dixerat.

Animus

*) L. Morb. Mulier. II. §. 49. p. 75. T. II. ed. Lind.

Animus est, hic omnem signorum congeriem, quam olim IO. MAYOVIVS ^{f)} in ipsis mali huius incunabulis collegerat, diligenter adscribere, ut, quantum ille ab HIPPOCRATE, et hic iterum a recentioribus recedat, facillimo intelligatur negotio. *Proportio partium*, inquit MAYOVIVS, *irregularis est; Caput nempe iusto maius; facies habitior; ingenium, quam pro aetate, acutius; membra externa, praesertim musculosa, gracilia et extenuata: cutis laxa et flaccida: Ossâ, quoad maximam partem, incurvata, et quae circa articulos sunt, prominentia et nodosa. Spina etiam varie inflectitur: Pectus angustum est, sternum vero acuminatum; Costarum extremitates nodosae: abdomen subtumidum et tensum. Haec exterius observantur. Interius autem cernitur hepar iusto maius, uti etiam parenchymata fere omnia: Ventrîculus et intestina in maiorem, quam in sanis, molem adfurgunt: Mesenterium glandulis iusto maioribus, si non strumis, afficitur. Haec in abdomine. In thorace pulmones infarcti et tumidi cernuntur, iidemque nonnunquam purulenti, strumosi, et pleurae saepissime adnascetes. Iugulares venae et carotides arteriae iusta proportionem ampliores nonnumquam reperiuntur; cerebrum autem non, nisi proportionem et mole peccat. His denique accedit partium fere omnium eneruatio, item torpor quidam, et laboris exercitiique impatientia. Neque enim pueruli, nisi sedentes, ludere possunt, et vix pedibus insistant, et tandem in morbi progressu a debili collo vix sustineri potest capitis onus cet. Consentit* cum

f) I. cit. Cf. Sydenham Proceff. Integr. p. 521. T. I. ed. Gen. et Vogel Praelect. Academ. p. 549. qui hoc malum pro quadam *εργασία* habet.

cum hac MAYOVII imagine mirifice STRACKIVS g), qui id genus cadauera omni adhibita diligentia et accuratione inscruit, atque suas exinde repetiit descriptiones.

Rachitis vero haec, an prorsum idem ille morbus sit, qui apud HIPPOCRATEM h) ἀνάτην dicitur, vt SPONIO i) visum est, iudicare equidem non ausim, siquidem eum supra ob maiorem signorum similitudinem pro quadam mali hypochondriaci specie habendum esse duximus. Si quis vero hoc in loco eundem sibi videre videatur, quia commemorantur *frequens desidendi cupiditas, erum debilitas, marcor* cet. temere repugnare animus non est, modo ea, quae antecesserant, verba legerit attentius, atque cum rachitide rite compararit.

VII.

VARIA CVTIS VITIA ET ERVPTIONVM GENERA.

Ἐκζήματα, Pruritus, Ἐπιδερμίδες, Papulae et Pusulae, Vitiugo, Alphus, Leuce, Lepra Iudaeorum, Psora seu Scabies, Lichenes, Lepra Graecorum et Elephantiasis, Lepra Arabum, Elephantia Arabum.

Multa olim disceptatio, cum lues gallica, horrendum, quanta cum saevitia et crudelitate per omnes Europae partes vagaretur, medicorum longe doctissimorum animos tenuit, vtrum eiusdem, cuius *lepra et elephantiasis*, naturae indolisque esset, nec ne. In quam contrariam sententiam qua ratione

g) Acta Phil. Med. Hassiac. p. 159.

h) L. De Morb. II. §. 64. p. 88. T. II. ed. Lind.

i) Comment. in Aph. Hipp. Sect. III. §. 71. p. 179.

tionē quibusue argumentis idoneis compulsi potuerint ire pedibus, prorsum non video, siquidem signorum facies mirifice discrepat, eumque errorem iam NIC. LEONICENVS ^{a)}, IAC. CATA-NEVS ^{b)}, HIER. FRACASTORIVS ^{c)}, alique multi bene maximaque cum doctrinae copia refellendum diluendumque existimarunt. Id vnum tamen relinqui apud multos et veteres, et recentiores video, vt, quoties ad *varia cutis vitia* accesserint, nominum multitudine quasi obruantur, ac in isto vocabulorum lubrico huc illuc agitati nesciant, qua demum via et ratione sint isti scopuli praeteruehendi, ne quid exinde detrimenti capiant.

Magna est (fatebor enim) vocularum copia, quibus graeci medici ad id genus vitia significanda vti solent, suntque, GALENO ^{d)} duce, λέπρη, ψώρα, κνησμός, ἄλφος λευκός, ἄλφος μέλας, λευκή, λειχήν ἀπλῆς, λειχήν ἄγριος, nec non ἐκζέματα, ἐπινυκτίδες, φλυκταίναι, ἐλεφαντίασις cet. Apud Latinos vero vocantur vitiliginēs, impetigines, papulae, pustulae, eruptiones, maculae cet. incredibilisque haud raro fit nominum permutatio, vnde non potuerunt non maximae disputationes ac rixae gigni.

Nascuntur vero eruptiones istae omnes, eodem GALENO ^{e)} teste, *ex solidarum partium vitio*,

K 2

fic,

a) De Morb. Gall. p. 15. T. I. Coll. *Luisin*.

b) L. cit. c. 3. p. 127. sequ.

c) De Morb. Contagios. c. 13. p. 128. ed. *Ven*.

d) Introduct. c. 13. p. 393. T. II. ed. *Chart*.

e) Comment. in *Hipp*. L. De Aliment. III. Text. 29. p. 276. T. VI.

fic, vt etiam communi nomine, ὄγκοι περὶ τοῖς σώμασιν, comprehenderentur. Hinc si quid est in nobis ingenii atque virium, iam in eo versabimur vnice, vt, praemissa singularum vocum notatione propria, et mali, quod exprimunt, natura breuiter explicata, veram tandem elephantiasis ac leprae indolem demonstremus. Quam bene rei-que apposite, alii videant.

A) Ἐκζέματα, ἐπιφυκτίδες,
Φλυζάνιον.

Primus cutis morbus commemoratu dignus ille est, qui apud HIPPOCRATEM ^{f)} et AETIVM ^{g)} per ἐκζέματα aut ἰδρωα, apud PLINIVM ^{h)} vero per sudorum papulas exprimitur: Isque fit, si in toto corpore pustulae oriuntur cum dolore ac sine sanie. A CELSO ⁱ⁾ istae referuntur ad ἐξανθήματα, communi pustularum nomine comprehendenda. Sunt vero illae interdum latae ^{k)}, et humoribus cuti infartis debentur, interdum exulcerantur simul, atque exprimunt, ni fallor AETII ψυδράκια, quae apud POLLUCEM ^{l)} πυρώδη ἐξανθήματα, αὐτόματα, ἐλκώδη ἐν ἐπιφανείᾳ, dicuntur, apud CELSUM autem propter coloris foeditatem humorisque acris profusionem φλυκταίνας ἐλκώδεις sunt. Neque abfimiles sunt PAVLLI ^{m)}

ἐπι-

f) Aph. 21. Sect. III. p. 80. T. I. ed. Lind.

g) Tetrabi. IV. Sermon. I. c. 128. p. 675. Coll. Steph.

h) Hist. Nat. XXIII. 4.

i) De Medicin. V. 28. p. 326. ed. Krausf.

k) Pault. IV. 8. p. 506. Coll. Steph. et ed. gr. Basil. p. 136.

l) Onomast. IV. 25. n. 3. p. 219. sequ.

m) L. cit. c. 9. pag. cit.

ἐπιφυκτίδες siue pustulae nocturnae, nomine ab illo tempore, quo dolor maxime infestare solet, ducto. Dicuntur autem *ulciscula sua sponte enascentia*, (ἐλκύδρια ἀπὸ ταυτομάτης ἐξανθῆντα) bullarum instar, (Φλυκτανοειδῆ) subrubicunda, ex quibus ruptis suberuente sanies (ἰχώρ ὕψαιμος) defluit. CELSVS ⁿ⁾ contra sub hoc pustularum nomine, tanquam genere, Φλυζάκιον et ἐπιφυκτίδα, tanquam speciem, attulit sic, ut prior sit paullo durior pustula, subalbida, acuta, ex qua, quod exprimitur, humidum est, posterior vero sit pessima pustula, colore vel subliuida, vel subnigra, vel alba, cum vehementi inflammatione et exulceratione mucosa cet.

PLINIVS ^{o)} ἐπιφυκτίδας non tantum ob similitudinem ambustis adiungit, verum etiam eas explicat per *ulcus*, quae et *syce*, in angulo oculi perpetuo humore manans, in quo imitatus fuisse videtur HIPPOCRATEM ^{p)}. Quidam, pergit ille, eodem nomine appellant pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes, atque sic bene cum CELSO, GALENO ^{q)}, AETIO ^{r)}, PAVLLO ^{s)}, reliquisque medicis convenit. Similiter ei alio loco ^{t)} eadem sunt *epinyctides*, quae pustulae; easdem in societate lentiginis, ulcerum manantium, ulcerum oris, et furfurum ^{u)} adfert, illisque eorum sane medicamentorum mini-

K 3

sterio,

n) L. et pag. cit.

o) Hist. Nat. XX. 6. Cf. Oribas. Synopf. VII. 37. p. 116. Coll. Steph.

p) Epidem. III. Sect. III. p. 725. T. I. ed. Lind.

q) Method. Medend. II. 2.

r) L. cit.

s) L. cit.

t) Plin. Hist. Nat. XX. 10.

u) Hist. Nat. XXIII. 8.

sterio, quibus *lentigines*, *pterygia*, *paronychia*, *condylomata*, *tetra ulcera*, *ambusta* v), percurantur, succurri facile ac tuto posse auctor est.

Ex quo conficitur, omnia haec eruptionum genera, secundum veterum medicorum doctrinam, ex communi quadam causa deducenda videri, communibusque quoque medicamentis persananda, adeoque *epinyctides* apud PLINIVM w) sine dubio eadem sunt, quas alio loco proprie per *papularum eruptiones* expresserat. Sed aliter, ut in rebus fieri solet coniecturalibus, FRANC. BOISSIER de SAVVAGES x).

B) Κνησμός *sive Pruritus.*

Alterum *ἐξανθήματων* genus videtur *pruritus* (*κνησμός*) esse, qui, auctore PAVLLO a), aut a senectute oritur, isque nec perfecte sanabilis, aut a pravis humoribus, atque hinc adducuntur apud DIOSCORIDEM b) *κνησμάδι ἐξανθήματα*, et apud HIPPOCRATEM c) *magnum κνησμάδεα σώματα*. Est vero ille, quantum ex veterum medicorum scriptis patet, vel per totum corpus diffusus

v) L. XXIII. 9.

w) Hist. Nat. XXIII. 9.

x) Nosol. Method. P. II. p. 20.

a) De Re Med. IV. 4. p. 504. Coll. Steph. Cf. Hipp. Epid. I. Sect. III. p. 670. T. I. ed. Lind.

b) Parabil. I. 124. p. 32. ed. Sarac. ubi ille pruritus etiam dicitur singula corporis loca occupare; Ibidem enim adduxit *τὰς περὶ τὰ αἰδοῦν κνησμούς*. Cf. Oribas. Morb. Cur. III. 22. p. 626. et Aretaeus, (De Sign. et Caus. Diut. Morb. I. 16. p. 47. ed. Boerh.) apud quem *κνησμοῖδες* appellantur, qui ex malo corporis habitu laborant.

c) Coac. Praenot. p. 565. T. I.

diffusus ^{d)}, vel vehementior aegreque tolerabilis, nec domandus vlla ratione; modo pruritui adiunctus est calor feruidus et cutis siccitas, modo veram scabiei naturam induit, cuius praecipua caussa in pilis, iisque radendis, latuisse fertur.

Praeclare hinc sua iam aetate THEOPHRASTVS ^{e)} scripsit: Πολλάκις διὰ τὴν ἀλμυρίδα τὴν ἀπὸ τῆς ἰδρωτὸς γινομένην ἐρεθισμῶ τινι κνησμός, καὶ ἐπ' αὐταῖς τινὲς ἰονθώδεις γίνονται. Saepe fit, ut propter sudoris falsuginem pruritu quodam eruptiones oriantur varis similes. Similiter, CAELIO ^{f)} AVRELIANO teste, in auriginis signis pruritus est, et ariditas corporis, et velut exustione solis aspera cutis superficies: Id quod paullo post simpliciter per pruritus, exprimit, quocum mirifice consensit olim MACER ^{g)}, poeta recentior, cum hisce verbis:

Pruritus mordax scabiesque cutis laceratrix,
magnam illorum cutis vitiorum similitudinem ac coniunctionem adumbratam vellet.

Qui pruritus cum facile, ut supra vidimus, in scabiem, ceteraque cutis mala transeat, omniaque fere medicamenta, quorum usus ut in hoc morbo,

K 4

ita

- d) Aëtius Tetrabl. IV. Serm. I. c. 126. p. 671. Coll. Steph.
e) L. De Sudorib. p. 457. ed. Heins. Cf. Serapion Practic. Tr. V. 4. p. 540. ed. Iunt. 1550.
f) Morb. Diut. III. 5. p. 456. ed. Amman. At Morb. Diut. IV. 2. p. 497. in phthiriasi explicanda voc. pruritus corporis, usus est.
g) De Virib. Herb. v. Paratella f. Lopathum v. 8. p. 89. b. ed. Jo. Atrociani. 1530.

ita etiam prae ceteris in elephantiasi, vitiligine, impetigine, maximi momenti est, hic iterum ab ARCHIGENE atque PAVLLO commendentur; consequitur, prima morborum cutis stamina sine dubio ab hoc pruritu, tanquam fonte peremni, videri repetenda.

C) Papulae, Pustulae.

Similis ratio *papularum* et *pustularum* est, quas a se inuicem distinxisse putandus CELSVS ^{a)} est, etsi iterum aliter SENECA ^{aa)}. Nam quantum equidem ex descriptione colligere mihi videor, sine dubio *papulae* eius ἑρπης sunt, cuius GALENVS apud AETIVM ^{b)} meminit. Oritur illud vitium, cum superficies cutis aut humore acri quasi tantum, exasperatur, rubet et roditur, quae certe leuior mali forma est; aut etiam proserpendo altius malignitate sua carnes exedit, vnde noua fit species ^{c)}; aut denique *pustulae* multae et paruae, milioque similes in cutis superficie gignuntur, et tunc ἑρπης κεγχρωδης dicitur, cui οἱ ἐκ τῶν ἐπι-
υυκτίδων ἑρπητες apud HIPPOCRATEM perfecte respondent. Prima certe specie quam CELSVS

a) De Medicin. V. 28. n. 15. p. 336. ed. Krauf. vbi de *pustulis*, et n. 18. p. 340. vbi de *papulis* sermo est.

aa) De Vita Beat. c. 27. p. 369. T. I. et Epist. 72. p. 233. T. II. ed. Lips. Cf. Sauvagesius L. cit. p. 16. vbi etiam *papulae* et *pustulae* differre dicuntur, nec non reliqua cutis ἑλκυσματα sedulo explicantur.

b) Tetrabl. IV. Sermon. II. c. 63. p. 729. Coll. Steph.

c) Galeni I. c. et L. De Tumorib. c. 9. p. 318. T. VII: Method. Medend. ad Glaucon. II. 1. p. 368. T. X. ed. Chart.: Cf. Oribas. Morb. Curat. III. 49. p. 635. Coll. Steph. vbi et reliquae herpetis species referuntur.

commemorat, tertia simul species GALENI contineri videtur, media vero ipsa ἀγρία vocatur. Sed audiamus, quaelo, hac de re CELSUM ipsum, ut, quam potissimum viam sequatur, lector videat. Papularum, inquit, duo genera sunt. Altera est, in qua per mininas pustulas cutis exasperatur, et rubet, leuiterque roditur, medium habet paucillo lauius: tarde serpit. Idque vitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρίαν, id est, feram, Graeci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur exulceraturque, ac vehementius et roditur, et rubet, interdum etiam pilos remittit. At vero AETIVS^{d)} papulas dixit iis similes, quae a feruida aqua ambustis emergunt, non tamen multum dolorem inducentes. Quibus ruptis, pergit ille, sublaui humoris copia paullatim effluit, ad biduum aliquando ac triduum durans. Hae feminis, quibus menstrua defecerunt, aut alias non recte profluunt, saepe in cruribus oriri solent; infantibus vero aliquando in toto corpore, verum viris rarissime accidunt.

Ex quo satis elucescit, cum iisdem papulis etiam ceteri homines, maximeque mulieres, quae succis prauis laborant, sint obnoxiae, idque sine vlla febre, perperam profecto fecisse HAHNIUM, qui exinde variolas existimauit deducendas, siquidem alio loco AETIVS^{e)} infantum papulas ab his sedulo seiungendas curauit.

Accedit, quod Romani promiscue pustulis et papulis vsi fuisse videntur, nulla certe habita discrimi-

K 5 minis

d) L. cit.

e) Tetrabl. IV. Sermon. I. c. 129. p. 675.

minis ratione. PLINIVS ^{f)} enim τὰς ἐπινοκτίδας per *pustulas* explicandas censuit, similiterque alio loco ^{g)} adduxit ab leni tantum urticae tactu pruritum *pustulasque* adusto similes, in ambustis ex vino *pustulas* ^{h)}, ulcera, *pustulas*, et fluxiones sanguinis, *pustulas* capitis, ad *pustulas* et igni sacro ⁱ⁾, ad eruptiones *pustularum* ^{k)}, capitis ulcera, *pustulas* papulasque ^{l)}, papulas ^{m)} et lentigines, papulas pruritusque ⁿ⁾, capitis ulcera, et *pustulas* papulasque ^{o)} cet. Ad has vero ulceratas papularum pustularumque eruptiones persanandas eadem, quibus obuiam eundum psorae est, remedia et commendantur, et adhibentur a veteribus medicis, adeoque facile ad perspicendum est, quomodo haec omnia ad varias auctorum dissensiones auferendas sint accommodanda.

D) Vitiligo, Ἀλφος, Λεύκη, Lepra Iudaeorum.

Noua cutis labes est, quae a Latinis *vitiligo* dicitur, a Graecis vero ἄλφος et λεύκη. Sed hac in re, incredibile, quantum a se inuicem auctores dissentiant. Apud HIPPOCRATEM ^{p)} enim λαιχῆνες, λέπροι, λεῦκαι, coniunguntur, ita tamen, ut leucae sint ex morbis quam maxime mortiferis, reliqua vero ex atra bile deducantur.

f) Hist. Nat. XX. 20.

h) L. XXXI. II.

k) L. XXIII. 9.

m) L. XX. 20.

n) L. XXII. 25; L. XXIII. 3; L. XXXV. 15.

o) L. XXXI. II.

p) Praedict. II. §. 49. p. 521. T. I. ed. Lind.

g) L. cit. d. 26.

i) L. XXII. 25.

l) L. XXXI. 10.

cantur. Alio vero loco pp) λέπρη, καὶ κνησμὸς, καὶ ψώρα, καὶ λαχῆνες, καὶ ἄλφος, καὶ αἰλώπεκες, communiter a pituita repetuntur, et αἰσχος μάλλον, ἢ νασήματα nominantur, quocum etiam CELSVS q) videtur consentire. Vitiligo quoque, inquit ille, quamvis per se nullum periculum adfert, tamen foeda est, et ex malo corporis habitu fit.

Sunt autem, eodem CELSO auctore, mali huius tres species, ἄλφος, μέλας, λεύκη, estque haec omnium grauissima, a qua sententia nec PAVLLVS r) abhorruit. At vero apud AETIVM s) ἄλφος eiusdem cum leuce et lepra speciei esse, et a veterum ἀλφαίνειν deductum dicitur, iterumque aliter GALENVS t), qui duas tantum adferendas duxerat vitiliginis formas albam et nigram, leuce seiuncta, quippe haec non, nisi colore albo, a quo nomen habet, vitiliginem albam longe superet, et aspritudine cutis inferior lepra sit.

Differunt

pp) L. De Affection. §. 34. p. 182. T. II. ed. Lind. Cf. L. De Morb. I. §. 3. p. 3. T. II. vbi λέπρα et λαχὴν in iis morbis, qui periculosi non sunt, commemorantur.

q) L. De Medicin. V. 28. n. 19. p. 341.

r) De Re Med. III. 6. p. 505. seq. et ed. graec. p. 56.

s) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 132. p. 676. Coll. Steph.

t) Introduc. c. 13. p. 387. T. II. Cf. L. De Sympt. Causs. III. 4. p. 90. T. VII. ed. Chart. Similiter Plinius (Hist. Nat. XXXI. 10.) meminit vitiliginis albae, alio vero loco, (L. XXII. 25.) nigrae, eaque omnes sic adsociantur lepris, vt, si reliqua curatius omnique adhibita diligentia perlegeris, et cum maxime remedia, eas omnino omnes ad scabiem, tanquam genus, referri facile videas. Apud Serapionem (Practic. Tract. V. c. 5. p. 54. ed. Iunt.) dicitur Morphaea alba et nigra, fimilisque Arabum omnium in explicando ratio est. Cf. Roland. Med. Rat. L. I. 48. p. 260. ad calc. Opp. Albucas.

Differunt autem re ipsa ἄλφος et λεύκη non, nisi colore ac gradu, vt ex POLLVCE ^{u)} patet, vocaturque ἄλφος, teste CELSO, vbi color albus est fere subasper, et non continuus, vt quaedam quasi guttae dispersae esse videantur. Interdum etiam latius, pergit ille, et cum quibusdam intermissionibus serpit. Μέλας, colore ab hoc differt, quia niger est, et umbrae similis, cetera eadem sunt. Λεύκη habet quiddam simile alphi, sed magis albida est, et altius descendit; in eaque albi pili sunt, et lanugini similes. Omnia haec serpunt: Sed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos et Melas in quibusdam variis temporibus et oriuntur, et desinunt. Leuce, quem occupauit, non facile dimittit.

Est porro ἄλφος aut recens, aut inueteratus, adpectu et tactu alper, λεύκη vero profundius serpit, et pilos etiam colore albo ac glabritie inficit. Immo vero secundum ORIBASIVM ^{v)} alphorum similis, vt leuce, origo est, eiusdemque cum lepra et scabie naturae cet. Sed quicquid tandem hoc in argumento dissensionis apud auctores vete-

res

^{u)} Onomastic. IV. 25. n. 3. p. 219. Cf. *Hesychium* (Lexic. p. 595.) vbi λευκή dicitur ἄνδός τε τῶν περὶ τὸ σῶμα γινόμενον, ἄλφος vero λευκή τις ἐν τῷ σώματι. Similiter *Dioscorides* (Parabil. I. 118. p. 30. ed. *Sarac.*) ἄλφος λευκός et λευκός a se inuicem distinguit, et c. 119. p. 31. μέλας ἄλφος habet. Huc etiam respexisse censendus est *Mart. Auerianus*, (Comment. in *Gal. Art. Parv.* p. 270. et p. 367.) cum ex varia succorum labe atque acrimonia nasci perhibet aut vitiligines nigras et albas, aut pruritum, psoram, et lepram, aut denique elephantem. Cf. si placeat, de omnibus hisce cutis vitiis *Sauuagesium* Nosolog. Method. P. II. p. 9. sequ.

^{v)} *Synopf.* VII. 48. p. 117. Coll. *Steph.*

non,
patet,
albus
quasi
latius,
serpit.
et um-
quiddam
escendit;
haec
Alphos
ntur, et
mittit.

teratus,
fundius
infi-
v) al-
ue cum
tandem
s vete-
res

(Lexic.
μα γινώ-
ter Dio-
μας λευκός
μαλανός
st Mart.
t p. 367.)
afci per-
urritum,
f. si pla-
Nofolog.

res sit, peccasse tamen nullo modo videbimur, si partim ob horum morborum ac leprae societatem, partim ob caussarum similitudinem, quae ubique viscidus, pituitosus, lentus humor est, partim denique ob remediorum conuenientiam, quibus et huic cutis labi, et pforae ac leprae occurri debuit, vt CRITO apud GALENUM^{w)} voluit, in certissimam ingredimur sententiam, fuisse apud veteres medicos cuncta haec cutis vitia leprae quasi praecursores: Quae si pertinaciores essent, eadem, qua lepra et elephantiasis, ratione, iisdemque medicamentis auferenda videbantur. Hiac sorte, ni fallor, factum est, vt CARTHEVSEVS^{x)} V. Cl. has vitiliginis formas communi leprae maculosae nomine comprehenderet.

Restat, vt paucis de lepra Iudaeorum videamus. Varii varie hoc de morbo iudicant. Alii enim, vt PETR. ROQUIVS^{xx)}, eam cum tertia vitiliginis specie CELSI conuenire statuunt; alii, vt SPENCERVS^{y)} eandem cum Arabica esse; alii, vt magnus LUTHERVS^{yy)}, non multum a scabie mala differre putant; Alii, vt TOVRNEFORTIVS, contendunt, lepram in oriente speciem esse luis venereae, id quod vehementer miror, cum signa vtriusque mali tantopere a se diffideant; alii denique aliter,

w) L. Compos. Medicam. Sec. Loc. I. 3. p. 342. T. XIII. ed. Chart.

x) De Morb. Endem. p. 271. Cf. si placet, Försius Oecon. Hipp. p. 35. et 382.

xx) Comment. Saurini in Vet. Test. T. II. p. 354.

y) De Legib. Ebraeor. p. 186.

yy) Comm. ad Leuitic. XIII, 4

ter, vt in re dubia et hac nostra aetate coniecturali fieri solet, beneque nuper demonstraui 10. SIM. LINDINGER^{z)} V. Cl. sic, vt tandem hanc fuisse speciem leprae adhuc nobis ignotam coniectaret. Sed, pace tantorum virorum, nobis non ita videtur. Etenim lepram MOSES^{zz)} legislator sic descripsit, vt leucae Graecorum prorsus conueniat: Deinde illud morbi genus, quod Christus, diuinus hominum sospitator, plurimis in aegris persanasse dicitur, ARNOBIUS^{a)} per vitiligines expressit: Denique MANETHON apud AELIANVM^{aa)} ex lactis suilli esu alphos et lepras nasci auctor est, atque animalis huius caro quam interdicta Iudaeis fuerit, constat inter omnes. Hinc non possum non ab Ill. CARTHEVSE^{b)} stare partibus, qui hanc Iudaeorum lepram pro vitilagine alba maligna s. Leuce habendam esse censuit. Vide vero hoc de morbi genere, si placet, THOM. BARTHOLI-

NVM,

z) De Ebraeor. Vet. Arte Medica, P. I. §. 13. sequ.

zz) Leuitic. c. 13. sequ. p. 116. ed. germ. Hal. At vero vers. graec. l. cit. c. cit. p. 172. sequ. ed. Reinecc. identidem occurrunt voc. λέπρα, λευκή, ἄλφοι, λέπρα ἐξ αὐτοῦ, λέπρα τῆς κεφαλῆς καὶ τῆ πύργωνος, θρίξ λευκή ἐν τῷ ὄφθαλμῳ, λέπρα παλαιαμένη, ἐλὴ λευκαίνουσα, πυρρόζουσα, θρίξ μέλαινα cet. adeoque de vera leprae Iudaeorum et leucae conuenientia dubitaturum amplius puto neminem.

a) Aduers. Gentil. L. I. p. 28. ed. Lugd. 1651. Consentit vero mirifice Hier. Mercurial. Var. Lect. III. 18. p. 75.

aa) Hist. Animal. X. 16. p. 214. ed. Gejn. Cf. Plutarch. Sympot. IV. Qu. 5. p. 175: Tacit. Hist. V. 4: Cunaeus De Rep. Ebraeor. II. 24. p. 368. maximeque omnium Rabbi Bechai ap. Lindinger. l. c. p. 27. qui in libris quibusdam medicis se legere meminit, infantem, si lac suillum sugat, lepra oppleri.

b) De Morb. Endem. §. 5. p. 273.

oniectu-
rauit 10.
em hanc
iectaret.
ita vide-
r sic de-
nueniat:
diuinus
erfanasse
xpressit:

M^{aa}) ex
est, at-
Iudaeis
possum
bus, qui
maligna
ero hoc
THOLI-
NVM,

sequ.

At vero
necc. iden-
ἐπεὶ ἐξαρ-
ευνή ἐν τῇ
ζῆσιν, θρίξ
et leucae
nem.

Consentit
8. p. 75.

Plutarch.
Cunaeus
omnium
libris qui-
si lac fuit

NVM, RICH. MEADIVM, REINHARTVM,
medicum Saganensem cet. quippe hi, cum mor-
bos biblicos percenserent, mali huius foedissimi
atque horrendi simul meminerunt.

E) Pfora.

Reliquum est, vt, quid apud veteres *pfora* sit,
videamus, cuius vis atque sacuitia interdum tanta
est, vt omnem medici vim et artem eludat, adeo-
que in eos illud poetae multi transferant:

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἔλκεσι βρύων.

Aliis medens, at ipse ulceribus scatens.

Fuit vero *pfora* cum pustulis, si quidem apud
PHAVORINVM^{a)} et HESYCHIVM^{b)} *Φύμα*
per *ψώρα* ἢ ἕτερον *Φύμα* explicatur, idque *παρὰ*
τὸ ἀπτεσθαι καὶ κνήθειν τὰ πεπονθότα μέρη
τῆς σώματος, apud GALENVM^{c)} autem vocatur
ἐλκωδεςέρα, quam in lepra fieri solet. Similis
eius apud latinos significatio est. SENECA^{d)}
enim hanc Graecorum *pforam* per *foedam corporum*
scabiem explicat, in eaque simul, eodem auctore,
delectat, quicquid exasperat, id quod paullo ante per,
ulcera quaedam manus nocituras appetunt et tactu gau-
dent, ad viuum profecto expresserat. Alio autem
loco^{e)} *scabiem*, *vitiligem* et *foedam ex albo varietat-*
em a se inuicem disiungenda existimauit. Neque
absumi-

a) Lexicon. p. 1858. et p. 1878.

b) L. cit. p. 961. ed. Schreuel.

c) Introduct. c. 13. p. 387. T. II. ed. Chart.

d) L. Tranquillit. Anim. c. 2. p. 219. T. I. ed. Lipf.

e) Quaest. Natural. III. 25. p. 674. T. II.

abſimiliter PLINIVS, magnus proſecto vir, et in iſtis verborum ſignificationibus auctoritatis haud contemnendae. Interdum enim occurrit ſimpliciter *ſcabies* et *prurigo* hominum quadrupedumque ^{f)}, interdum vero fit naturalis quaedam quaſi eorum morborum, qui cutim infeſtant, et remediorum colligatio atque coniunctio. Hinc legas illa verba, *ad alopecias* et *pforas* ^{g)}, *pruritus* et *pforae* ^{h)}, *cauſtica* *ad pforas*, et *lepras* et *lentigines* ⁱ⁾, *ad lepras*, *furunculos*, *lichenas* et *pforas* ^{k)} cet. Similiter huc pertinent, ni fallor, *furfures corporis* ^{l)}, *furfures ex facie* ^{m)}, *furfures cutis* ⁿ⁾ rel. quos ſine dubio pro ſcabie et pſora ipſa poſuit, praefertim cum hi furfures ſidiſſimi quaſi ſint cutis vlcerae comites atque pediſſequi, eodemque modo alias ^{o)} per *impetigines* quacunque cutis turpitudines iam particulatim enumeratas expreſſerat.

Dicitur vero hoc mali genus apud AETIVM ^{p)} *pfora aſperior*, *inueterata*, *diuturna*; quae in callum indureſcit, hincque magis exacerbatur; Interdum exulceratur, et tunc demum apud POLLUCEM ^{q)}, *ψώρα ἐλκώδης, ὑπερουθρὸς, ἐξανθήσεις ἔχουσα ἐν αὐτῇ*, ſine dubio nominatur. Quae quia ſimul cum pruritu ac dolore magno eſt, videtur nobis et illis reſpondere, quas AETIVS *pforas ſanie fluente*

f) Hiſt. Nat. XXIII. 1.

g) L. XX. 5.

i) L. XXX. 4.

l) L. XXII. 25.

n) L. XXIV. 7. et iterum L. XXVIII. 12.

o) Hiſt. Nat. XXII. 25.

p) Terrabl. IV. Serm. I. c. 126. p. 672. ſeq. Coll. Steph.

q) Onomastic. IV. 25. n. 3. p. 219.

h) L. XXIII. 1.

k) L. XXXI. 11.

m) L. XXIII. 8 et 9.

N
fluent
vidis
dam
raro
terar
prote
non
NII
aucto

F
a pri
elepha
et ad
ſcabie
id ad
elepha
lico
quo
vicer
maxi
tibus
habu

r)

s)

t)

u)

v)

w)

x)

y)

z)

A)

B)

Grum.

*fluentes et foetidas dixerat, et cum ulceratis atque fer-
vidis in furis eruptionibus apud ORIBASIVM^{r)} quo-
dam modo conuenire. Nam eadem psorae haud
raro etiam crura occupant, cum maxime si inue-
terarint, et a genibus vsque ad pedum digitos
protenduntur sic, vt elephantiacorum corporibus
non abssimiles sint. Hinc forsitan gemursae PLI-
NII^{s)} respondet illud cutis vitium, quod, eodem
auctore, inter digitos pedum nascebatur.*

Huc etiam, ni fallor, pertinent remedia, quae
a priscis medicis simul ad psoras aegre sanabiles et
elephantiasis principium, ad psoras in callum obduratas
et ad leprosas dispositiones, ad pruritus et psoras, ad
scabiosos pruritus, cet. commendantur. Quibus si
id adiunxeris, quod GALENVS^{t)} leprae, scabiei ac
elephantiasis ortum similiter ex humore melancho-
lico deducat; porro quod idem curationis genus,
quo in psora debellanda vsi sunt veteres, in leuce,
vcleribus capitis, herpete, tuberculis, et cum
maxime in lichenibus humentibus, pinguibus, tumen-
tibus, ac multo humore manantibus, hic etiam locum
habuerit, ecquod mirum, si exinde et horum
omnium

r) Apud Aët. I. cit. p. 674.

s) Hist. Nat. XXVI. 1. Aliter de gemursa censuit Illustr.
Trillerus in Additament. ad Diff. De Vespert. Morb.
Cur. Div. §. 17. p. 264. sequ. T. III. demonstrauitque
more suo i. e. docte ac pereleganter, hunc morbum
prorsus cum Talmudistarum Gumretha conuenire, quae
legisse puto poenitebit neminem. Cf. Moegling Diff.
sub El. Camerarii praef. habita Tubing. 1727. De Ge-
mursa Pliniana clauis pedis maligniori specie cet.

t) Comment. in Hipp. L. De Humor. III. Text. 20. p. 574.
T. VIII. ed. Chart.

omnium vitiorum similitudinem communemque naturam intelligas, et gradu tantum illa sine vilo erroris metu existimes a se inuicem abhorrere. Adeas, si placet, FRANG. BOISSIER de SAVVAGES^{u)}, quo duce atque magistro mali huius turpitudinem perspexisse poenitebit, puto, neminem.

F) *Lichenes.*

Alius cutis morbus *λευχῆνες* sunt, et apud CELSUM^{a)} sine dubio *impetigo* nominantur, et si audacter adfirmat HIER. MERCVRIALIS^{b)}, hos CELSI esse scabiem. Aliter enim sensit DAN. SENNERTVS^{c)} cui CELSI *impetigo* videtur *lepra* Graecorum esse, PLINII contra *impetigo* cum lichene conuenire. Sed quo iure ita MERCVRIALIS statuerit, prorsus non video.

Primum enim diserte scabies illa apud CELSUM segregatur ab *impetigine*, quoniam, ORIBASIO^{d)} teste, hae facile *in lepram et scabiem transeunt*, atque quaedam lichenum species *ἀγρίαι* dicitur. Hinc forte fit, vt apud GALENUM^{e)}

λευχῆν

u) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 462. et Foësius Oecon. Hipp. p. 691.

a) L. De Medicina V. 28. n. 17. p. 339. ed. Krausf. Similiter Foësius l. cit. p. 379. Ap. Martial. vero hisce verbis:

*Non vlcus acre pustulaeue lucentes,
Nec triste mentum sordidiue lichenes.*

b) De Cutan. Morb. H. 6. p. 188.

c) Medic. Practic. V. P. I. c. 28. p. 133. et c. 30. p. 139.

d) Synopf. VII. 49. p. 117. Coll. Steph.

e) Introduc. c. 18. p. 393. et c. 13. p. 386. T. II. Cf. in Hipp. L. De Aliment. Comm. III. Text. 29. p. 277. T. VI. ed. Chart.

λαγχὴν ἀπλὴς et ἄγριος occurrant. Immo vero CELSVS hanc minime malam censuit, quae similitudine scabiem repraesentat. Distat vero, pergit ille, ab ea, quia magis exulcerata est, et varis similes pustulas habet, videnturque esse in ea quasi bullulae quaedam, ex quibus, interposito tempore, quasi squamulae resolvuntur, certioribusque haec temporibus reuertitur. Quae ex re colligitur, hanc impetiginis formam potius papulis siue bullis, quas PAVLLVS f) commemoravit, videri convenientissimam. Porro scabies CELSI ex pituita nasci perhibetur, atque cum sanie ac vlceratione pruriente esse, PAVLLVS contra lichenas ex acribus tenuibusque humoribus, admista pituita, repetendos existimat, eosque facile in lepram et scabiem transitorios. Quicquid vero non, nisi certa quadam lege ac conditione adhibita in scabiem permutari solet, nondum profecto per se vera est scabies. Denique quidem (fateor) apud GALENVM atque PAVLLVM quaedam lichenum species est, quae ἄγρια dicitur, nec leuioribus cedit remediis, ab acrioribus vero exacerbatur; Sed respondet illa, ni fallor, potius quartae apud CELSVM impetiginis speciei.

Huc accedit, quod scabies vulgaris tantum non semper, quantum apud veteres et recentiores medicos legere me memini, solam cutis superficiem maximeque manus, laedere solet, at vero haec omnia impetiginis genera, CELSO teste, oriuntur in pedibus, et manibus, atque ungues quoque infestant, idque sine dubio haud raro tam immaniter, vt

L 2

DIO-

f) De Re Medica IV. 10. p. 506. Coll. Steph.

DIOSCORIDES ^{g)} τὰς ἐκ λαγχήνων ἐλάας, earumque remedia referat. Lichenes praeterea, vt ex PAVLLO colligitur, interdum pueris infensi sunt, quippe hi prae ceteris propter acriorum, succorum atque pituitae multitudinem variis papularum generibus patent, interdum vero hinc illinc per corporis superficiem vagantur, cutimque deturpant multipliciter, cum maxime mentum; id quod commemorarunt ARETAEVS ^{h)} atque ORIBASIVS ⁱ⁾. Accedit, quod, GALENO ^{k)} auctore, cutis superficies, in scabie, lepra et lichenibus similiter squamulis deturpatur, id quod sine maxima horum morborum conuenientia dici non poterat. Ex his igitur, quae adhuc diximus, facile conficitur, impetigines et lichenas nullo modo a se inuicem differre, cunctaque ista cutis vitia dudum ante, quam Romanis innotescerent, Graecis insensa fuisse.

Sed in quancunque aliam sententiam ingressus est PLINIVS ^{l)}, cum lichenas oris siue mentagram describeret. Scio. At vero audiamus ipsum perorantem. *Sensit et facies hominum, inquit, nouos omnique aeuo priore incognitos, non Italiae modo, verum etiam vniuersae prope Europae, morbos: tunc quoque nec tota Italia, nec per Illyricum Galliasue, aut Hispan-*

g) Parabil. I. 115. p. 29. ed. Sarac.

h) De Sign. et Causs. Diut. Morb. II. 13. p. 70. ed. Boerh.

i) Synops. VII. 49. p. 118. et L. VIII. 35. p. 128. Cf. De Loc. Affect. Curat. ad Eunap. IV. 52. p. 652. Coll. Steph.

k) Comm. in Hipp. Aph. IV. Aph. 77. p. 188. T. IX. ed. Chart.

l) Hist. Nat. XXVI. 1.

Hisp
mae
vitae
renda
grae
tur,
multe
ment
oculis
pectu
haec
Tiber
liam,
ba,
porta
plebes
itu,
medic
sticis
stum
pto g
adfer
I
maxi
dem
pustul

m)
n)
o)
n
d
f

Hispanias, magnopere vagatos, aut alibi, quam Romae circaque, sine dolore quidem illos ac sine pernicie vitae, sed tanta foeditate, ut quaecunque mors praefenda esset. Grauiissimum ex his lichenas appellauere graeco nomine, latine, quoniam a niento fere oriebatur, ioculari primum lasciuiam, (ut est procax natura multorum in alienis miseriis) mox et usurpato vocabulo mentagram, occupantem in multis totos utique vultus, oculis tantum immixtis, descendente vero et in colla, pedusque ac manus, foedo cutis fursure. Non fuerat haec lues apud maiores patresque nostros. Et primum Tiberii Claudii Caesaris principatu medio irrepsit in Italiam, quodam Persino equite Romano, Quaestorio scriba, cum in Asia apparuisset, inde contagionem eius apportante. Nec sensere id malum feminae, aut seruitia, plebesque humiles, aut media, sed procures, veloci transitu, osculi maxime, foediorum multorum, qui perpeti medicinam tolerauerant, cicatrice, quam morbo. Cautis namque curabatur, ni usque in ossa corpus exustum esset, rebellante taedio. Adueneruntque ex Aegypto genitrice talium vitiorum medici, hanc solam operam adferentes, magna sua praeda. Haecenus PLINIVS.

Insidiabatur (fateor) hoc morbi genus cum maxime formae pulcritudini, et hinc apud eundem auctorem leguntur *lichenes oris* ^{m)}, adiunctis *pustulis* ⁿ⁾, similiterque MARCELLVS ^{o)} *lichenem*

L 3 per

m) Hist. Nat. XXVIII. 12.

n) L. XXXV. 17.

o) De Medicament. c. 19. p. 321. Coll. Steph. Cf. Senneriti Pract. Medic. L. V. P. I. c. 30. p. 139. qui ut has difficultates, quae ex auctorum dissensu nasci solent, feliciter tolleret, idque sic, ut ne quid detrimenti exinde caperet

per mentagram explicat, quia hoc vitium neglectum solet per totam faciem et per totum corpus serpere, et plures homines inquinare. Caue tamen, ne quem-

vis

caperet res medica, duplicem lichenem fuisse perhibet; alterum, cuius graeci medici meminerunt, eumque leuiorem ac eundem cum impetigine; alterum vero, qui Claudio imperante, innotuit, eumque esse *λαχνην ἀγριον*, mentagram contagiosam, populariter grassantem, qui apud Pollucem (Onom. IV. 25. p. 3. p. 219.) *τρεχών, δισδιάτος, ἀνθρωπίνος* appellatur. Sanxerat haec omnia, ut ipse fatetur, Plinii (Hist. Nat. XX. 1 et 9: L. XXII. 25: L. XXIII. 7.) testimonio et auctoritate fretus. At vero ille primo loco impetiginem et scabiem per psoram atque lichenas explicat; altero furfures corporis, lichenas et leprae, ac paulo post, impetigines, pruritus, lentigines, vitiligines nigrae, ac leprae, seorsim pertractantur; ultimo denique loco leprae, psorae, lichenas, lentigines particulatim adferuntur. Neque id genus lichenum formas, ut Sennerto placuit, apud Galenum (Compos. Medicam. Sec. Loc. V. 3. seq. p. 470. T. XIII. ed. Chart.) aut apud Plinium legere me memini, adeoque non possum hac in re prorsum ei adsentire. Cf. si placet, reliqua Plinii loca, in quibus lichenas commemorantur, quaeque nos subscripsimus, ut, an recte fenserimus, ceteri me longe oculatiores perspicacioresque viri videant. Sunt vero haec.

L. XX. 7. lepras, lichenas, lentigines.

L. cit. c. 21. expresse adferuntur lichenas et ulcera oris.

L. XXII. 22. eadem sunt remedia ad alopecias, psoras, lepras, phthiriasas, quas paulo post excipiunt scabrae genae.

L. XXIII. 2. occurrunt remedia ad compefcendos lichenas, furfuresque, lepras, et ulcera manantia.

L. XXIV. 9. lichenas et lentigines.

L. XXVI. 4. lichen dic. foedum malum.

L. XXVIII. 4. dic. lichenas et lepras ieiunae illitu adfiduo arceri.

L. XXVIII. 12. in faciei vitis expresse collocantur lichenas oris, ibidemque similiter, cicatricibus ac lichenis, leprisque.

L. XXX.

vis veterum medicorum locum, vbi menti *scabrities*, *ficosi faciei tumores*, *manantes menti papularum eruptiones*, *impetiginosi menti tumores*, cct. occurrunt, per lichenas hosce explices. Haud raro enim quaevis alia vlcera hic exprimuntur, vt apud AETIVM ^p), atque GALENUM ^q), qui *ficofas menti papulas μεντάγγρας*, alii vero *λειχήνας ἀγγρίδης* appellant.

Hinc hoc lichenum genus quidem nouum in Italia visum, sed reuera non fuit, siquidem diu ante apud Graecos exitiosum fuerat valitudini, vt ex HIPPOCRATE ^r), GALENO ^s), aliisque patet. Qua de caussa vehementer fallitur HIER. MERCVRIALIS ^t), si ex nominis mentione, apud

L 4 veteres,

L. XXX. 4. in oris vitiliis *lichenes* sunt, simulque paullo post eadem remedia commendantur *psoris*, et *lepris*, et *lentigini*.

L. XXXI. 9. haec occ. *Lepras*, et *furunculos*, et *lichenas*, et *psoras* emendat, quibus paullo post etiam *pruritus* additur.

L. XXXII. 7. coni. *lichenas* et *lepras*.

L. XXXV. 15. quaedam sulphuris species auferre dicuntur *lichenas a facie* et *lepras*.

L. cit. 17. coni. *lichenas* et *pustulas*. Similiterque Crito Galenum (Compof. Medicam. Sec. Loc. V. 3. p. 466. T. XIII.) πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν γενείων λεχάνους, adduxit remedia. Sed de *lichene equorum*, qui in genibus ac super ungulas gignitur, vide Plin. Hist. Nat. XXVIII. 11. et Dioscoridem L. De Re Med. II. 45. p. 99. ed. Sarac.

p) Tetrabl. II. Serm. IV. c. 14. sequ. p. 372. Coll. Steph.

q) Compof. Medic. Sec. Loc. V. 3. p. 471. T. XIII. ed. Chart.

r) Aph. 20. Sect. III. p. 80. T. I. ed. Lind. et passim aliis in locis.

s) L. cit. c. 7.

t) L. cit.

veteres, auctorumque de mali huius natura et loco, quem potissimum infestarat, dissensu sibi temere putauit repugnandum. Praeclare enim hac de re HIPPOCRATES ^{u)}: Αἱ διαίται ὅσον γινώ-
 ναι, μὴ ἐξαιδῆσαι. Ξυμφοραὶ γὰρ πολλαί. Ἀγα-
 θοῖσι δὲ ἡττοῖσιν αἱ ὁμοιοτήτες πλάνας καὶ
 ἀπορίας. *Vidus rationes, quantum fieri potest, co-
 gnoscendae. Nam non nosse, multarum calamitatum
 res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt er-
 rores ac difficultates.*

Nulla vero modo lichenes abhorrent a psorae
 lepraeque natura, quippe haec omnia, auctore
 THEOPHRASTO ERESIO ^{v)}, διὰ τὴν πικρότη-
 τα τῆ χύμης nascuntur, et inter se iungenda sunt.
 Παραπλήσιον δὲ τρόπον τινὰ τέτω καὶ τὸ περὶ
 τὴν ψώραν, καὶ τὰς λειχήνας, καὶ λέπραν, καὶ
 ὅλως ὅσα ἐκφύματα γίνεταί. *Simili ratione fit
 scabies, papulae, lepra, et omnino ceterae huiusce ge-
 neris eruptiones. Ad hanc etiam morborum conue-
 nientiam respexisse videtur IULIANVS impera-
 tor ^{w)}, cum praeter alia corporis vitia ψωράτι-
 νες καὶ λειχήνες, οἷον ἐκκεκαυμέναι, TIBE-
 RIVM notasse perhibentur. Accedit, quod et
 iisdem veteres vtuntur remediis ad haec cutis
 mala perdomanda, vt a DIOSCORIDE ^{x)} aliis-
 que fit, et a CRITONE apud GALENVM ^{y)} at-
 que*

u) Epidem. VI. Sect. VIII. p. 822. T. I. ed. Lind.

v) L. De Sudorib. p. 457. ed. Heins.

w) In Caesarib. p. 9. P. II. ed. Paris. 1630.

x) Parabil. I. 126. p. 33. ed. Sarac.

y) De Medicam. Facult. Sec. Loc. V. 3. p. 466. T. XIII.
 ed. Chart.

maxime ad nasum atque malas nasci solent, etsi temere negare non ausim, varia haec cutis vitia societate quadam veluti turpissima combinari facile potuisse, praesertim cum etiam *ficosi menti tumores*, qui ex ORIBASII ^{c)} testimonio *germina ulcerosa, rotunda, subdura, rubicunda, atque cum dolore sunt, et ut plurimum in capite atque etiam in reliquo corpore nascuntur*, prae ceteris mento a CRITONE, GALENO, ARCHIGENE, adiudicentur, et haud raro naturam manantium ulcerum induant.

Ex his igitur, quae adhuc dicenda duximus, facile conficitur, lichenas veterum medicorum nec feram scabiem esse, neque cum lepra vel elephantiali prorsum conuenire, ut multis videtur, sed, iudice HEVRNIO ^{d)}, *distinguuntur secundum magis et minus*. Quare id vnum, si lubet, facile concesserim, transire hunc morbum foedum atque turpem in lepram ac scabiem posse, adeoque in medio quasi esse positum; Hac enim sola ratione omnis auctorum dissensus dilui ac tolli posse videtur, atque sine dubio illud cutis vitium, quod CAROLVS CVRZIA ^{e)} descripsit atque persanauit,

ex

c) L. cit. c. 14. p. 373. Coll. *Steph.* Videtur huc etiam locus *Martialis* (L. VII. Epigr. 71.) pertinere, cum *ficosam uxorem ficosumque maritum more suo ridet, aut etiam, ut multis videtur, de illo condylomatum genere intelligendus est, quod cinaedis ex turpi venere accidisse fertur*. Hinc qua ratione haec *Valesius* ad lucem gallicam transferre potuerit, prorsus non video.

d) Comment. ad *Hipp. Aph.* 20. L. III. p. 265. quo in loco multa simul praeclare beneque de his quibuscunque cutis vitis, eorumque affinitate ac natura dicuntur.

e) Medicin. Wahrnehmung. B. I. St. 2. n. 5. p. 96. *Hst. et Strash.*

ex hoc lichenum genere fuit; in quo tamen, si quis aliter sentiat, temere ei refragari non ausim.

G) *Lepra Graecorum et Elephantiasis.*

Praemissis omnibus iis vitiis, quibus cutis aut tota, aut per partes saltem deturpari et potest, et solet, reliquum est, ut ad *lepram Graecorum* ac *elephantiasin* propius accedamus, et, qua ratione a se inuicem abhorreant, paucis videamus. Est autem *lepra*, teste HESYCHIO ^{a)}), *πάγος τῆς ἐπιφανείας τῆς σώματος*, adhibuitque hanc vocem HIPPOCRATES ^{b)} ad quamvis scabritiem significandam, cum, *ἐλέπρα τὴν κύσιν*, diceret. Neque male turpem morbi huius originem sic recensuit Q. SERENVS SAMMONICVS ^{c)}):

Illotus sudor et inopia nobilis escat

Saepe graui scabie correptos asperat artus.

Sunt enim *lepra* et *scabies*, auctore PAVLLO ^{d)}), eiusdem generis, nec nisi magnitudine ac vehementia inter se differunt. *Vtraque harum affectionum*, inquit, *asperitas cutis est cum pruritu et eliquatione, ex atrabilario humore generationem habens. Vtrumque lepra per profunditatem corporum cutem depascitur orbiculatiore modo una cum hoc, quod squamas piscium squamis similes dimittit. Scabies autem magis in superficie*

a) Lexic. p. 594.

b) Epidem. V. §. 8. p. 773. T. I. ed. Lind. Cf. Sauvages Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 458. vbi omnes leprae formae bene reique apposite describuntur.

c) De Medic. n. 7. p. 416. Coll. Steph.

d) De Re Med. IV. 2. p. 502. Cf. Forjous Oecon. Hipp. p. 380.

perficie haeret, et varie figurata est, et furfuracea corpuscula remittit. Immo vero, si ARCHIGENI apud AETIVM ^{e)} fides sua constat, lepra longe leuior est leuce ac alphi, quoniam lepra aspera est ad contactum, et pruritus locorum inducit, cutis superficie sola laesa, cum leuce, ut supra vidimus, profundius haereat, colore valde mutato, atque multo cum laeuore sit, alphas. vero in squamarum similitudinem cuti adsideat: Quocum consensisse existimandus GALENVS est, cum ei asperitudinem tribuat τῶν ψυδρακλῶν simillimam.

Accedit et illud, quod hominum leprae causa proxima apud CALMETVM ^{f)}, virum apprime doctum, et testem locupletissimum, est innumerabilis vermium copia, oculo non, nisi armato detectorum, qui pruritu vehementi producto, cutem internam et externam, carnem, musculos et nervos paulatim perederunt. Nolo iam multus esse in examinanda vel refellenda doctorum virorum sententia, qui qualvis cutis eruptiones ab insectis repetunt. Fac vero, eam esse verissimam, tunc sane ex his colligitur, lepram omnem, tanquam quandam scabiei turpis ac foedae speciem, reputandam et diiudicandam esse.

Porro similis ratio leprae, scabiei atque impetiginis illius est, cuius genus, teste CELSO ^{g)}, peius et simile papulae ferae est, sed asperius rubicundiusque, figuras varias habens. Squamulae, pergite ille, ex
summa

e) Tetrabl. IV. Serm. I. c. 134. p. 679. Coll. Steph.

f) Sic ap. Lindingerum V. Cl. in L. De Ebraeor. Vet. Arte Med. P. I. §. 16. p. 33. sequ.

g) De Medicin. V. 28. n. 17. p. 339. ed. Kraus.

summa cute decidunt, rosio maior est, celerius et latius procedit, certioribusque etiam nonnunquam priori temporibus et fit, et definit. Haec tamen leprae clementia non videtur semper eadem fuisse, vt eadem, qua plora et impetigo, via et ratione persanaretur, si quidem apud AETIVM^{h)} remedia ad scabros et leprosos ungues proferuntur in medium, quibus ii et emolliendi, et sine vlceratione auferendi videbantur. Nolumus iam POLLVCISⁱ⁾ definitioni inhaerere, qua lepra sunt iidem *λαιχῆνες τραχεῖς, πολλὰ ἐλαώδεις, λεπίδωτοι, ὑπόπυργοι, ἢ ὑπερυθροὶ, ἢ ὑπόλευκοι, δυσίατοι, καὶ φθείροντες τὰς ὀνυχας;* neque cum ACTVARIIO^{k)}, placet curiosius anquirere, vtrum lepra ἀπὸ τῶν λεπίδων, an vero secundum NICANDRI scholiasten ἀπὸ τῆς λεπρύνεσθαι deducenda sit, aut gordiis debeat, vt Ill. LINNEO^{l)} et MARTINO^{m)} videtur. Haec enim omnia aut nihil, aut admodum parum conferunt ad naturam huius mali intelligendam. In eo tamen veteres medici a se ipsi dissentiunt, vt alii lepram contagiosam esse pernegarent, affirmarent vero iterum alii.

Vtrumque equidem existimem pro varia morbi conditione varioque vsu fieri posse, neque, vt nobis videtur, mala HIER. MERCVRIALISⁿ⁾ con-

h) Tetrabl. IV. Serm. II. c. 79. p. 733. Coll. Steph. Cf. Plin. Hist. Nat. XX. 20.

i) Onomastic. IV. 25. n. 3. p. 219.

k) Method. Medend. II. 11.

l) Amoenit. Academ. Vol. VII. n. 7. p. 95.

m) Abhandl. der Schwed. Academ. B. XXII. p. 301. Similiter Ed. Bancroft, Naturgesch. von Gujana, p. 240.

n) De Morb. Cutan: H. 5. p. 182.

coniectura est, cum sub CELSI impetigine, quam ceteri pro scabie ferina habuerant, turpem hanc cutis inquisitionem latere censent; At vero in eo vehementer fallitur, quod hanc leprae notionem in quacunque eius specie reperiri gloriatur. Praeter secundam enim vix aliqua satis respondere videtur ARCHIGENIS atque PAVLLI descriptionibus, nisi velis ita propter HIPPOCRATIS ^o) auctoritatem sentire, qui Atheniensis cuiusdam meminit, ex pruritu totius corporis, maxime vero testium ac oris, vehementiori laborantis, cuius cutis adpectu foeda et οἷόνπερ λέπρη, crassa esset, indeque prorsum intractabilis. Prohibemur tamen multis de causis, quo minus haec aut de lepra, aut de quadam saltem impetiginis forma explicemus, in primis vero, quia is ad hanc pruritus iniucunditatem leniendam cutisque crassitudinem auferendam τὰ θερμὰ λειτρά, quae Melierant, adhibuisse fertur. Iam vero haec eadem sanandae elephantiasis via apud AETIVM ^p) est, quippe

^o) Epidem. V. §. 4. p. 765. T. I. ed. Lind. Vfus est voc. ξυσμός, quae, Erotiano teste, propria quasi ac familiaris Coe feni est, atque per κνησμόν explicanda.

^p) Meminit harum aquarum Caelius Aurelianus (Morb. Diut. II. 1. p. 361. ed. Amst.) quod sint frigidae virtutis, solutione laborantibus, vel fluore quorumlibet officiorum naturalium a veteribus sint approbatae. Similiter L. Morb. Diut. V. 2. p. 562. aduersus arthritidem commendantur, et paullo post l. c. c. 4. p. 575. in eorum numero collocantur, quae aluminis habeant qualitatem. Sic Galenus L. Method. Med. VIII. 2. p. 180. T. X. et L. Simpl. Medic. Facult. I. 7. p. 6. T. XIII. ed. Chart. eas aduersus vlcera, rheumatismos cet. valere perhibet. Cf. Aëtius Tetrabl. III. Serm. III. c. 33. p. 575. et Tetr. IV. Ser. I. c. 125. p. 670. Coll. Steph.

quippe aut natationes in mari, aut in sulphurulentis et aluminosis aquis, non extreme frigidis, quales sunt aquae Albulae in Italia vocatae, omni, qua fieri potuit, diligentia commendantur.

De lepra vero Arabum, cum tantopere ab hac abhorreat, nec nisi nomine eodem sit, alio loco differendum erit, modo prius, quid sibi velit *elephantiasis*, ex ipsis veterum medicorum monumentis intellexerimus. Est enim, ut olim naturae apposite cecinit Q. SERENVVS SAMMONICVS 9),

*Elephas morbus tristi quoque nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed citâ praecipitans funesto fata veneno.*

Varia facta huius morbi apud veteres mentio est, ac de vera eius origine disceptatum inter medicos aequae ac philosophos. PHILO enim medicus apud PLVTARCHVM 10) elephantiasin non multis annis ante gigni atque innotescere solitam esse auctor est, atque audacter adfirmat, μηδένα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τῆ πάθης τέττε πεποησθαι λόγον, ὡς ἕτερα μικρὰ καὶ γλίσχρα, καὶ δυσ-θεώρητα τοῖς πολλοῖς ἐνταῦντα. Neminem veterum medicorum de eo mentionem facere, cum quidem in res minutas, viles, et obscuras disputationem infumere non posthabuissent. Porro PLVTARCHVS ex APOLLodoro refert, hoc valitudinis genus vna cum aquae metu innotuisse Asclepiadis tempore. Iam vero

9) De Medic. n. 11. p. 417. Coll. Steph. Cf. Förstius Oecon. Hipp. p. 198.

10) Sympos. VIII. Qu. 9. p. 731. T. II. ed. Xyl.

vero hic, teste PLINIO ⁵⁾, *actate magni Pompeii, orandi magister, nec satis in arte ea quaeſtuofus, magnae auctoritatis fuit, adeoque, cur documentis his idoneis multi temere refragentur, plane non video. Similiter enim ſenſerat CAELIVS AVRELIANVS ⁶⁾. Veterum autem medicorum, inquit, nullus iſtius paſſionis curationem ordinavit, excepto Themifone, atque ex philoſophis, Democrito, ſi vere eius de elephantiaſis conſcriptus dicitur liber. Id quod etiam exinde patet, quod, ex GALENI ⁷⁾ fide plurimi eorum, qui Alexandriam urbem incolunt, elephantiaſi laborant, atque illud mali genus in Germania et Myſia rariffime, apud Scythas vero, qui contenti lactis potu erant, fere nunquam accidiffe ferebatur.*

Dicunt hunc horrendum morbum CELSVS ⁸⁾, ARETAEVS ⁹⁾, CAELIVS AVRELIANVS ¹⁰⁾ atque ARCHIGENES ¹¹⁾ *elephantiaſin*, alii *leontiaſin*, alii *ſatyriaſin*, alii denique, vt GALENVS ¹²⁾ auctor eſt, addunt *ὀφίαſιν*, *ἀλωπεκίαſιν* et *λώβην*. Quae nomina cum non, niſi ſignorum magnitudine ac diuerſitate a ſe inuicem diſſentiant, minutis hiſce diuiſionibus inhaerere amplius non lubet, ſiqui-

5) Hiſt. Nat. XXVI. 3.

6) Morb. Diut. IV. 1. p. 493. ed. Amman.

7) Method. Medend. ad Glaucon. II. 12. p. 390. T. X. ed. Chart.

8) De Medicin. III. 25. p. 176. ed. Krauſ.

9) De Sign. et Cauſſ. Diut. Morb. II. 13. p. 69. ed. Boerh.

10) L. cit.

11) Ap. Aëtium Tetrabl. IV. Serm. I. c. 120. p. 633.

12) Introducſt. c. 13. p. 386. T. II. et L. De Tumorib. praeter Natur. c. 24. p. 320. T. VII. ed. Chart.

liquidem si cuius haec scire interest, facile legi apud auctores supra allegatos possunt.

Est vero elephantiasis, quatenus ex AETII atque PAVLLI ^{a)} locis coniectando adsequor, morbus gravis et prope insanabilis, adspectu foedus, contagiosus, atque propter aerem ulcerum foetore corruptum insidiosus, cum clanculum quasi ab internis visceribus foras delabatur, ac tunc demum nasci videatur; Id quod aduersus ARCHIGENEM negat et pernegat IO. PALMARIVS ^{b)}, atque ab eius quodammodo partibus stetisse censendus est MARCELLVS, EMPIRICVS ^{c)}, quo auctore, hoc malum plerumque a facie auspicatur, primumque oritur quasi lenticulis variis et inaequalibus, cute alba, alibi crassa, alibi tenui, plerisque locis dura, et quasi scabida, et ad postremum sic increfcit, ut ossibus caro adstricta, tumescentibus primum digitis atque articulis, indurescat.

Porro elephantiasis, si PAVLLI verbis abuti liceat, cancer quidam in toto corpore est, cuius duae dantur species; altera, quae subrubros elephantos, eosque mitiores quodammodo et minus malignos efficit; altera, quae cum exulceratione totius fere corporis, maximeque faciei, et tumidis eminentiis est, atque extremis partibus vim infert maximam; vtraque vero humori viscido et acri, cibis difficilis materiae, focor-

a) De Re Medic. IV. 1. p. 500. Coll. Steph.

b) L. De Elephant. c. 1. p. 260. in Coll. Morb. Contagiosor. Cf. Sauvagesius Nosol. Method. T. III. P. II. p. 449. seq. qui morbum hunc bene descripsit.

c) De Medicament. c. 19. p. 332. Coll. Steph.

foecordiae et otio illiberali debetur, et in regione calida aequae ac frigida, in viris potius, quam feminis, in pueris atque iuuenibus, cum pubescere incipiunt, aequabiliter gignitur.

Mira olim hic morbus sacuitia et inmanitate vsus est ad valitudinem labefactandam, adeoque certe dignissimus, cuius signa, praeunte verbis ARCHIGENE ^{d)}, hic adscribamus. Consequitur eos, inquit, qui obnoxii futuri malo sunt, segnities, spiratio tarda, spirandi difficultas, motus difficilis, assidua constrictio alui; urinarum, veluti sunt iumentorum lotia, excretio, respiratio grauis et foetida, ructus continui, qui etiam ipsis aegris aliquid molestiae addunt; appetitus non obtusi quidem, neque inflammati, impetus in venerem intensus. Iam vero ubi ad cutem progressum fuerit malum, malae primum crassiores fiunt et mentum; deinde rubescunt, non florido, sed liuido rubore. Et sub lingua venulae varicosae fiunt ac nigrescunt: quod signum est; etiam viscera ipsa in simili constitutione esse, eiusmodi plane, qualis in porcis quibusdam circa interna videtur, quae grandinis nomine insignitur. Quandoque vero et per omne corpus eminentiae apparent, et praesertim iuxta summam frontem ac mentum. Corpus praeterea ipsorum magnum esse videtur, et cuiusdam intolerabilis grauitatis sensus eis adest: unde neque potu, neque cibo admodum suauiter delectantur. Pusillanimes fiunt ad omnia, neque prae vitae amore vitam relinquere et contemnere possunt, neque affectionem ipsam generoso animo perferre, verum veluti seipsos condemnantes, se occultant, et notos homines vi-

tant.

d) L. cit. Cf. Galen. Definit. Medic. n. 296. p. 266. T. II.

tant. Quidam porro ex eis ad modum eorum, qui suffocantur aut strangulantur, maxime circa somnos, afficiuntur. Quemadmodum igitur perfecte a malo, eiusque diurnitate victis frustra manum admouemus, ita et abstinere ab iis, qui iam affectione corripiti et tentari videntur, plane desperantium hominum est et malignorum. Humanum enim et plenum benevolentiae signum est, in extremis etiam malis usque ad experimentum procedere, ad difficultatem affectionis compescendam. Haecenus ARCHIGENES.

Ex his facile intelligitur, quanti momenti olim et curae hoc valitudinis aduerſae genus fuerit, cui inerant et tumores cutis efferati atque inflammati, et maiores atque liuentes eminentiae, nigrae valdeque liuidae, ulcera pascendo proserpentina, condylomata oris cet. Porro natura huius mali, ut inter omnes constat, rebellis est, atque haud raro, ut poeta perbelle,

In ipsos saeva medentes

Erumpit clades, obsuntque auctoribus artes;

Immo vero ARETAEVS^{e)} elephantiasin omnis sanationis expertem esse censuit.

Quare non possumus non ex his, quae adhuc commemorauimus, colligere, morbum hunc propter remediorum similitudinem^{f)}, quorum usus in pruritu, impetigine, psora et lepra multus fuerat, omnium cutis vitiorum primum quasi esse,

M 2 praec-

e) De Curat. Morb. Dint. II. 13. p. 134. ed. Boerh.

f) Plin. Hist. Nat. XXVII. 12.

praefertim quia GALENVS g) auctor est, quosdam elephantiasi laborantes viperarum esu in lepram incidisse maximo cum valitudinis emolumento.

Nouus olim hic et incognitus morbus in Italia fuit, teste PLINIO h). Diximus, inquit, elephantiasin ante Pompeii Magni aetatem non accidisse in Italia, et ipsam a facie saepius incipientem, in nare primum, velut lenticula; mox inualecente per totum corpus, maculosa, variis coloribus et inaequali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabie aspera; ad postremum vero nigrescente, et ad ossa carnes apprimente, intumescens digitis in pedibus manibusque cet. Conueniunt haec praeclare cum CELSI i) descriptione, exindeque, vt haec obiter moneam, colligi posse videtur, vixisse hunc paullo post Pompeii tempora, quoniam haec elephantia ab eo ignotus pene in Italia morbus appellatur.

H) *Lepra Arabum.*

Quibus rite peractis atque cognitis, facile ad intelligendum est, cuius naturae ac indolis lepra sit Arabum, et quatenus a Graecorum lepra differat.

De

g) L. De Tumoribus l. c. Cf. L. De Subfigurat. Empir. c. 12. p. 345. T. II. et L. Simpl. Medic. Facult. XI. II. p. 296. T. XIII. ed. Chart.

h) Hist. Nat. XXVI. 1. Cf. Caelius Aurel. Morb. Dint. IV. 1. p. 492. ed. Amman. cuius curationis via non abhorret a Graecorum instituto. Adduxit vero eodem etiam loco qui primi huius morbi meminerunt, quorum in numero sunt Democritus atque Themijon, atque huius denique sectatores, quibus corruptione quadam et laxatione extremae cutis in corporibus haec passio generari videbatur.

i) De Medicin. III. 25. p. 176. ed. Kraus.

De quo cum olim diu multumque sit in vtramque partem disputatum, propter gallicae luis novitatem ac vetustatem, non placet hic iterum multis verborum ambagibus abuti, quibus legentium animos huc illuc traheremus. Pleni enim maiorum nostrorum libri sunt, qui in hoc malo explicando versantur, adeoque adeant, si quorum haec penitius nosse intersit, NICOL. LEONICENV^a) ASTRVCCIVM^b) ceterosque fere omnes.

Est vero *lepra Arabum*, cuius quatuor species effecit ROLANDVS^c), *elephantian*, *alopecian*, *leoninan*, *tyriasyn*, vera graecorum medicorum *elephantiasis*, etsi, incredibile, quantum scriptores hac in re a se inuicem dissentiunt. Sed bene hanc ita descripsit AVICENNA^d): *Lepra est morbus ortum habens ex bile atra per totum corpus sparsa, unde intemperies partium, forma et figura, et tandem etiam ipsa continuitas corrumpitur, et est cancer communis corpori toti.* Neque ab hac sententia alieni sunt SERAPION^e), RHASES^f), AVENZOAR^g), AVERROES^h), ALSAHARAVIVSⁱ), alii.

M 3 Sunt

- a) De Morb. Gallic. p. 15. seq. T. I. Coll. *Luisin*.
- b) De Morb. Vener. L. 3. p. 11. et c. 14. p. 94.
- c) Rat. Medend. IV. 14. p. 303. ad calc. *Opp. Albucase*.
- d) Can. III. Fen. IV. Tr. 3. c. 1.
- e) Practic. Tr. V. 15. p. 56. b. ed. *Iunt*.
- f) Ad *Almans*. De Re Med. L. VI. 35. p. 129. ed. *Basil*. 1544.
- g) Rectificat. Medic. et Regim. L. II. Tr. VII. c. 11. fol. 31. a. ex int. Mag. *Paravicini*.
- h) Colliget L. III. 7. fol. 15. a. ed. cit. *Auenz*. vbi expresse lepra dicitur *cancer uniuersalis*.
- i) Practic. Tract. XXXI. c. 2. fol. 135. a. ed. *Aug. Vindel*. 1519.

Sunt vero leprae huius, vt medici Arabes memoriae prodiderunt, signa potiora, *auriculae atlenatio*, *foetidissimus faciei sudor*, *oris inflatio cum magna et valida rubedine*, *pectoris pedumque frigus tantum*, vt moueri nesciant, *anhelitus stridura*, *raucedo vocis aut subtiliatio*, *cutis asperitas*, *alteratio coloris et offuscatio albedinis oculorum*, *nodi et vistigia in corpore dura et lapidosa*; *Ingrossantur*, *pergunt illi*, *digiti et indurantur genua*, *fit pustulatio superficiei corporis*, *paucitas capillorum*, *et tenuitas*, *et depilatio ipsorum*, *et augmentatur amissio motus in extremitatibus*, *et inuadunt aegrum terribilia somnia et mala ulcera*, *et cum protenditur tempus*, *depilantur pili superciliorum*, *oculorum*, *et pili nasi*, *et palpebrarum*, *et incipit distractio nasi*, *et eius profundatio*, *et foetor anhelitus*. *Signa demonstratiua perfectionis leprae satis patent*, *et non possunt latere sensus hominum*, *quoniam alteratur color*, *et perditur vox*, *et depilantur pili totaliter*, *et ulceratur superficies corporis*, *et fluit ex ea putredo cum vehementia foetoris*, *et incipiunt cadere extremitates*, *et lacrymantur oculi cet.*

Est autem haec lepra, ni fallor, ea Arabum recentiorum species, quam, teste NIEBVHRIO^{k)}, vulgo *Madsjurdam* s. *Dsuddam* appellant, eique certe insunt plurima signa, quibus, vt supra vidimus, *lepra Arabum* inleſtare ſolet. Immo vero videtur nobis Graecorum elephantiasis eſſe, quippe ſimili ſymptomatum caterua circumuallata quaſi eſt, neque vllum hac in re dubium relinquitur,

k) Beſchreib. von Arabien, p. 135. ſequ. vbi tres ſpecies leprae commemorantur et explicantur.

tur, cum Arabes medici lepram Graecorum seorsum pertractarint, elephantiasin non item. Nec iniuria. Est enim haec non, nisi summus scabiei apud PAVLLVM, et impetiginis apud CELSUM gradus, neque ullo modo dissentit AVICENNA^{l)}. *Albaras nigra*, inquit, *est illud, quod etiam impetigo excoriatiua, et est scabiositas accedens cuti, aspera, vehemens, et facit squamas, sicut squamas piscium, cum pruritu, atque est cum humore melancholico.* In quo tanta est Graecorum et Arabum consensio, nihil ut magis esse possit, adeoque satis mirari non possum, quid sit, quod et veteres, et recentiores medici hac in re tantopere a se inuicem recedant, cum non, nisi caussarum signorumque ratio habenda videatur. Iam vero hasce species, et si nomine diuersas, maxima intercedit similitudo, sic, ut alterum in alterius locum facile possit concedere. Huc enim sane pertinent MACRI^{m)} verba:

*Est leprae species, elephantiasisque vocata,
Quae cunctis morbis maior sic esse videtur,
Ut maior cunctis elephas animantibus extat.*

M 4. *Ele-*

l) Can. XIV. Tr. 2. c. 9. Cf. Serapion Practic. Tract. V. 2. seq. p. 53. Est vero inter albaram et lepram Arabum illud discrimen, iudice Aljaharano, (Pract. Tr. 51. c. 2. P. IV. p. 136. a.) quoniam cum lepra corrumpitur dispositio creationis, et cadunt extremitates, in albara autem sequitur pruritus et cutis asperitas tantum, et corruptio quidem complexionis cholerae nigrae in eo est diuersa; in lepra vero aequalis, et uniuersas species leprae communicat casus capillorum penitus cet.

m) De Virib. Herbar. v. *Nepeta* v. 13. sequ. p. 35. ed. Io. Atrociani 1530.

I) *Elephantiasis Arabum.*

Nouum morbi genus est, quod *elephantiasis Arabum* nominatur, eiusque Graeci ac Latini nusquam meminerunt. Est vero, quantum coniectando ex spinosis Arabum locis adlequimur, quoddam cutis vitium, ex varicum genere, quod pedes quasi solos infestare solet. Ita enim HALY ABBAS ^{a)}: *Ulcera, quae in pedibus et cruribus fiunt, elephas vocantur. Et elephanticus morbus apostema est melancholicum, quod in cruribus fit et pedibus, et eius signum est, quod pedis figura elephanti figurae similis sit.* In quo consentiunt AVICENNA ^{b)}, RHASES ^{c)}, AVENZOAR ^{d)}, ALSAHARAVIVS ^{e)}, AVERROES ^{f)} cet. adeoque aut sibi non satis constitit HALY ABBAS, cum alio loco *elephantiasin* Graecorum more nominaret, similemque redderet descriptionem, aut etiam, ut videtur, *albaram albam* AVICENNAE, quae CELSI *impetigo* est, secundum HIER. MERCVRIALEM ^{g)} vero illius *leuce*, turpissimo errore cum *albara nigra* permutavit. Sed salua res est, modo id memineris, videri eum libros suos quasi retractasse, adeoque puto constabit inter omnes, *elephantiasin Graecorum*

a) Theorie, L. VIII, 15.

b) Can. III. Fen. 22. Tract. 1. c. 16. p. 967. T. I.

c) Ad *Almans.* L. IX. 93. p. 274. ed. *Basil.* 1544.d) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tract. VII. c. 25. p. 33. a. ed. *Mag. Paravic.*

e) Practic. Tract. XXVIII. c. 11, fol. 110. a.

f) Colliget L. III, 7. p. 15. ed. *Opp. Avenz.*g) De Morb. Cutan. II. 5. p. 184. Cf. *Fracastor.* De Morb. Contag. II. 13. p. 128. seq. ubi haec cutis vitia bene signisque suis propriis a se inuicem discernuntur.

rum et lepram Arabum eundem prorsum morbum esse, a quo toto, quod aiunt, caelo differat Arabum elephantia.

Sunt vero huius mali secundum RHASEN signa praecipua qualique propria. Crura intumescunt, et totus habitus atro colore suffunditur, venaeque, quas varices appellant, apparent: aut, ut ALSAHARAVIVS describit, fit inflatio cruris et pedis, donec ingrossantur valde, et simulantur cruribus et pedibus elephantis. — Et quando perfecta et consummata fuerit aegritudo, nulla valet ingeniatio circa eius curationem, sed possibile est sanari apud sui originem. Addantur praeterea, si placet, alia ex AVICENNA^{b)}, grossities cruris et pedis, cum effusione sanguinis, color pedis rubeus, deinde niger, nodi scissio, ulceratio cet. Occurrunt id genus vitia etiamnum in Arabia, et Malabarica maxime, KAEMPFEROⁱ⁾ teste, similiterque in Aegypto, ut PROSPER ALPINVS^{k)} auctor est. Sed haec haecenus.

Ex his enim, quae de plurimis ac potioribus cutis morbis, eorumque discrimine, proferenda duximus, facile conficitur, miram eos omnino omnes intercedere similitudinem et caussarum, et signorum, nec nisi magnitudine ac vehementia a se inuicem abhorrere. At vero limites inter has diuersas impetigines adsignare, inquit FRANC. BOIS-

M 5 SIER

h) L. cit. Cf. *Constantin. African. L. De Elephant. p. 322.* ad calc. *Opp. Albucase ed. Basf. 1544.*

i) *Amoenit. Exotic. Fasc. III. Obs. 8. p. 552. seq.*

k) *De Medicina Aegypt. I. p. 25. sequ. Cf. Cartheuser De Morb. Endem. p. 258. seq.*

SIER de SAVVAGES ^{l)}, difficile est, tum quia lepra et elephantiasis raro hodie videntur, tum quia diuersae illae virulentiae non raro mixtae aut combinatae reperiuntur in eodem subiecto. Videntur tamen, nisi vanus augur sum, omnes horum cutis vitiorum species sub communi pforae nomine, tanquam genere suo, contineri, sic, vt pruritus, ἐκζέματα, CELSI pustulae ac papulae, herpes, lichen, vitiligo nigra et alba, lepra Graecorum Latinorumque impetigo, levio-rem scabiei speciem referant, eamque mirifice inter se complicitam; elephantiasis vero Graecorum et lepra Arabum mediam pforae formam constituent, atque mala sint turpitudine sua et crudelitate infestissima; vltima tandem eaque truculentissima habeatur Arabum elephantiasis, quippe quae omnia cutis vitia foeditate sua quam longissime superat, et tantum non semper est insanabilis.

In quo si errauerint multi ante nos medici, videntur aut oscitanter in legendis veterum medicorum cum Graecorum ac Latinorum, tum vel maxime Arabum monumentis, signisque rite conferendis versati esse, aut temerarii in iudicando fuisse, cum, quae natura sua multum a se inuicem discrepabant, ob quandam nominis aut signi cuiusdam similitudinem eadem esse morborum genera sibi persuaderent; aut denique laboris improbi magnitudine maliue pertinacia deterriti hastam animumque abiecerunt: Accidit enim illis, quod medicis in longorum morborum curatione, siquidem, CELSO ^{m)} teste, longus morbus,

cum

l) Nosol. Method. T. III. P. II. p. 435.

m) De Medicin. III. I. p. 112. ed. Krausf.

cum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est.

Multa praeterea (satebor enim) supersunt in his morborum apud veteres nominibus enodandis ac explicandis: Sed id cum a proposito nostro alienum est, quaecunque de hoc argumento dici aut poterant, aut debebant, pluribus edisserere, tum etiam verendum est, ne quibus longa hac de cutis vitii disputatione, dudum fuerim taedio atque oneri. Id vnum omnes sciant peruelim, haec nec doctrinae ostentandae gratia, nec carpendi animo a nobis dicta esse. Animus enim erat, *varias morborum species* recensere, in quibus praeter nomen consentiant veteres ac recentiores medici, adeoque nec illa cutis vitia, quae passim apud exteros occurrunt, prorsum praetereunda videbantur.

VIII.

MORBUS VENAE CAVAE. ACUTVS ET ΚΕΔΜΑΤΑ ΑΡΕΤΑΕΙ.

Multa restant morborum genera, quorum natura, si per temporis angustias nobis liceret esse tam copiosis, hic videretur pluribus commemoranda. At vero multis de causis commoti non, nisi morbum quendam *venae cauae*, cuius ΑΡΕΤΑΕΥΣ meminit, *ἀσθμα πνευμῶδες*, ac *venam Medinensem* breuiter recensēbimus, siquidem exinde de iis, quae praetermittere nos oportuit, facile iudices.

Magna vero inter viros doctos orta est controuersia *utrum acutus venae cauae morbus atque*
κέδματα,

κέδματα, quorum ARETAEVS ^{a)} meminit, hodiernum occurrant atque sint eadem, an potius omnino obsolesuerint. Posterius nobis signa morbi huius rite pensitantibus nullo modo videtur veritati esse consentaneum, prius vero vel maxime, adeoque ne nimis temere haec adfirmasse perhibear, placet iam singula percensere.

Primum igitur multus ARETAEVS est in describenda venae cauae sede vasorumque inde proficiscentium positu, sic, vt, quoad eius per istorum temporum opportunitatem fieri posset, utraque vena cum superior, tum inferior, ad viuum naturaeque apposite exprimatur. Deinde illam variis morbis acutis obnoxiam esse auctor est, quamvis, vt in eiusmodi rebus obscuris fieri solet, veterum medicorum alius aliter censeat. Quibus praemissis, morbum ipsum sic describendum existimauit.

Γίγνεται δ' ἐν ἀμφιτήν-
δε τὴν φλέβα καὶ κέδμα-
τα, εὔτε βηγνυμένη αἰμορ-
ραγὴ ὥκιστα κτείνει, ὑπερ-
θεῖν μὲν, διὰ πλεῦμονος καὶ
ἀρετηρίας ἐκχεομένη, ἢ ἐν
τῷ θώρηκι βραγὴ. ἢ δὲ πα-
ρὰ τὴν ἀρχὴν, εἰς τὴν καί-
τω κοιλίην τοῖσι ἐντέροισι
περιέχεται, ὡς ἐμπλέσιν
τὰ ἔντερα, εὔτε πρῶτον κατ'

In hac itaque vena κέδμα-
τα oriuntur, quando sang-
guis copiosius erumpens ci-
tissime vitam delet, per su-
periora quidem, per pulmo-
nes et arteriam effluens, si
in pectore fiat effractio: Si
iuxta principium, in inum
ventrem descendens, in inte-
stinis continetur, atque adeo
intestina replentur, cum
prius, quam deiectus sanguis
in

a) De Sign. et Causs. Acut. Morbor. II. 8. p. 20. et L. De
Causs. Morb. Diut. L. 12. p. 41. ed. Boerh.

ἐν ἐκφανῆναι τὸ αἷμα, θνή-
σκουσι οἷδε· ἣν δὲ ἡ κοιλίη
πληρευμένη αἵματος.

Γίνεται δὲ καὶ φλεγμο-
νὴ ἀμφὶ τὴν φλέβα, αἰτάρ
καὶ ἥδε ὀξείως κτείνει, ἣν
μεγάλη ἐστίν. πῦρ μὲν γὰρ
δριμύ, δακνῶδες, ἐν τῇσι
κοιλίῃσι ἀμφοῖν ἐγκατατε-
γμένον, βραχὺ δὲ μένον
ὑπερίσχον, ὡς δοκεῖν ἀπτό-
μένῳ λεπτήν ἔμμεναι θέρ-
μην. ὁ δὲ ἄνθρωπος καίει-
σθαι δοκεῖ· σφυγμοὶ σμι-
κροὶ, πυκνότετοι, ὀκισίον τι
πεπιεσμένοι, καὶ δεινωμέ-
νοι· ψύξις αἰκρῶν, δῆψος
καρτερὸν, σώματος ξηρό-
της, πρῶσώπε ἐρύθημα
ζὺν ἀχρῶν· ὑπέρυθρα δὲ
τὸ ζύμπαν σῶμα, ὑπο-
χόνδρια σκληρὰ, ἀνεσπα-
σμένα, ὀδύνη ἐπὶ δεξιᾷ μᾶλ-
λον, καὶ παλμὸς τῆςδε πα-
ραμῆκης, μέχρι τῆς λαγό-
νος. μετεξέτεροισι δὲ καὶ
τῆς ἀρετῆς τῆς παρὰ τὴν
ἐσχίαν, ἣν ὁ σφυγμὸς ἐς
τὸ ἕτερον ὑποχόνδριον δια-
σημαίνει· ξυμπαθὴς γὰρ
καὶ ἥδε γίνεται παρ' αὐ-
τήν ἐπ' ἀριστερᾷ κειμένην,
ὡς τῆς ἐπὶ τῷ παντὶ ἔδεν
ἐπικεφίσεως, ἀλλ' ἔδεν τὸ
δέξιμα μαλθακότητος. ξηρόν
δὲ τόδε, καὶ εὐσπὸν, καὶ

in conspectum detur, homi-
nes intereunt, et ventriculus
sanguine redundat.

Nascitur et circa venam
phlegmonē, quae et ipsa, si
magna sit, celeriter homi-
nem tollit. Ignis enīti acer
mordaxque in ambabus ca-
vitatibus inclusus accenditur,
paucusque duntaxat foris ap-
paret, ut tangenti flamma te-
nuis esse videatur. Aeger
vero sese comburi existimat.
Pulsus artēriarum exigui
sunt, creberrimi, ac veluti
oppressi atque repulsi. Fri-
gus adest extremorum, sitis
aspera, oris siccitas, facies
decolor rubet. Omne cor-
pus subrubidum est, praecor-
dia dura sunt atque reuulsa,
dolor in dextra parte maior,
et cum eo palpitatio in lon-
gitudinem ad ilia usque pera-
veniens. Quibusdam et ar-
teria secundum dorsum in-
flammat, quod pulsatio
in alteris praecordiis mani-
festat. Nam et ipsa venae
cauae morborum particeps
efficitur iuxta illam in fini-
stro latere posita, utpote ea;
quae in omne corpus diduci-
tur, nihil leuaminis adferen-
te, neque cutim emolliente.
Cutis autem sic affectorum
squalida,

τρηχύ· καὶ ἐπὶ δὲ μᾶλλον
 ἐν τοῖσι ἐξίσχουσι ὁσώδεσι,
 οἷον ὀλεκραῖνω, γένασι, ἢ
 κονδύλοισι· ὕπνοι ταραχώ-
 δεες, κοιλίῃ τοῖς μὲν ἐδὲν
 ἐκδιδοῖ, τοῖς δὲ σμικρὸν, δρι-
 μύ, χολῶδες, ἔραι ξανδαί,
 δακνῶδες· τὴν γνώμην ἔ-
 παρὰφοροι μὲν, νοθεροὶ δὲ
 καὶ μαρασμώδεες, εὐτε ὁκό-
 σοι τήνδε καταΐασι·ν ἐδόν,
 καῦσον ἐκάλεον. καὶ γὰρ
 καὶ τῷ γένει τῷ καύσει
 τὰ παρέοντα, καὶ ἐν φθι-
 νοπῶρῳ γίγνεται· ἔπει τὸ
 θνητῶδες καὶ ἀκμᾶζεσι, καὶ
 νέοισι, οἷσι ἰσχὴν ὑπὸ διαί-
 της πονηρῆς καὶ ταλαιπω-
 ρίης ἢ ἔξις. τέσσαρες καὶ
 δεκαταῖοι οἶδε τὰ πολλὰ θνη-
 σκεσιν· οἷσι δ' ἂν ἐς μῆκος
 ἢ νέσος ἀφίκηται, ἐν δι-
 πλασίοισι ὄλυνται· ὁκόσοι
 δὲ ἢ σμικρὴν ἀρχῇθεν ἰσχ-
 σι τὴν φλεγμονήν, ἢ τῆς
 μεγάλης καταβραχύ δια-
 λυομένης, διαδιδράσκουσι μὲν
 τὸν ἑλθερον, ἐδέπω δὲ ἀ-
 φιένται τῷ κακῷ. οἱ δὲ
 μακρὸν μὲν τὸν χρόνον τὸν
 καῦσον νοσέουσιν· ἀποπνέ-

Iqualida, rugosa atque aspera
 est: Sed in partibus promi-
 nentibus atque ossibus, ut in
 cubitis, genubus, digitorum-
 que articulis magnis, talis
 conspicitur. Somni tumultu-
 osi fiunt, alius quibusdam
 nihil reddit, quibusdam exi-
 guum, acre, biliosum: lo-
 tium acre mordaxque est.
 Mens utique his constat,
 sed quadam segnitie torpet,
 et corpus tabe consumitur.
 Tum quotquot hunc habi-
 tum viderunt, eum καῦσον
 appellarunt, quandoquidem
 quae adsunt, sub ardoris ge-
 nere collocantur. Per au-
 tumnum haec labes exori-
 tur, cum ferum quiddam et
 immane sapit. Viros ac iu-
 venes occupat, quibus mala
 viuendi ratio laboresque té-
 nuem corporis habitum
 compararunt. Decimo quar-
 to die hi plerumque moriun-
 tur: Quibus morbus diutius
 trahitur, duplo longiori tem-
 pore pereunt. Quotcunque
 autem aut ab initio pusillam
 phlegmonem habent, aut
 magnam, paulatim remit-
 tentem, mortem quidem
 euadunt, sed nondum mor-
 bo liberantur. Hi longo sane
 tempore causo laborant; ve-

ται δὲ τὰ κινδυνώδεα, αἱ
ὀδυνηαὶ καὶ ξυντάσεις τῶν
ὑποχονδρίων, καὶ ἡ κα-
κοσφυζία, καὶ τῆς γνώ-
μης τὸ ναθεῖς· ἔτι δὲ ἔμ-
νης ἔασιν ἀσσώδεες, ἀλύον-
τες ξὺν ἀπορίῃ· ξύνεσι δὲ
ὁ, τε καύσος, καὶ τὸ δί-
ψος, καὶ τῆς γλώσσης,
καὶ τῆς σόματος ἡ ξηρό-
της· ἀναπνεύσει πολλὸν, μα-
κρὸν ἔλκοντες, καὶ ἀθρόον
ὄλον τὸν ἥερα, ἐς ἔμφυ-
ξιν ἐπισπώμενοι· ἀτὰρ εἰ-
τε πίνεσι ψυχρὸν χανθὸν
πολὺ πλεῖστον, καὶ ἐς μὲν
βραχὺ ἀνεγκέφισθησαν, ἔτ'
αὐτοῖς ἐξάπτεται τὸ δίψος,
αὐτοῖς αὖθις πίνεσι· καὶ ἥδε
ἡ διαδοχὴ τῆς κακῆς. —

rum omnia periculosa iam
desinunt, dolores, praecor-
diorum distentiones, et pul-
sum malitia, et mentis igna-
via. Adhuc tamen fastidiosum
sunt, languentes, consilii in-
opes; Simulque et ardor, et
fistis, et linguae orisque sicci-
tas aegrum discruciant, mul-
tum diuque trahentes spi-
rant, et subito totum aere in
vna spiratione refrigerandi
caussa adducunt. Verum si
frigidam quam plurimam af-
fatim bibunt, breui interual-
lo molestia leuantur. Post-
modum ipsis fistis accenditur;
rursusque vberime aquam
ingurgitant. Et haec est mali
successio et reciprocatio. —

Quae ARETAEI verba si quis attentius perle-
gerit, illico (spero) intelliget, duo hic valitudi-
nis aduersae genera commemorari, vt iam ante
nos et WIGGANVS ^{b)} credidit, cum diserte ve-
nae cauae inflammationem ab illo morbo seiunge-
ret, quem κέδματα nominant, et nuper demum
praeclare rei apposite BALDINGERVS ^{c)} V.
Cl. demonstravit. Alterum enim sine dubio per
venae cauae κέδματα explicatur, alterum vero eius
inflammatione cernitur.

Sunt

b) De Aretaei in reb. Anatom. Scientia, p. 18. ed. cit.
Boerh.

c) Progr. De Venae Cauae Acut. Morb. Jen. 1771.

Sunt vero κέδματα apud auctores varios varia. GALENVS ^{d)} enim haec explicuit per τὰς ἐκ ρεύματος χρονίς διαθέσεις, ἥτοι περὶ τὰ ἀρθρα σύμπαντα, ἢ ἐξαιρέτως περὶ τὰ κατ' ἰσχίον. *Diurnos ex defluxione affectus, vel in omnibus articulis, vel praecipue circa coxam.* Neque multum ablimiter alio loco ^{e)}, vbi κέδματα dicuntur τὰ εἰς τὰ σκέλη κατασκήπτοντα ρεύματα, καὶ μάλιστα γ' αὐτῶν τὰ εἰς τὴν πρώτην διάρθρωσιν, ἥτις ἐστὶ κατ' ἰσχίον. *Fluxiones in crura decumbentes, et ex ipsis eas maxime, quae primum articulum, vbi coxendix est, occupant.* Apud EROTIANVM ^{f)} vero κέδματα sunt αἱ χρόνιαι περὶ τὰ ἀρθρα διαθέσεις, (*affectus in articulis diurni*) apud PHAVORINVM ^{g)} contra χρόνια ἀλγήματα, (*diurni dolores*) videnturque illi HIPPOCRATEM ^{h)} potissimum secuti, qui in Scytharum morbis equitando contractis collocarat κέδματα, quae ibidem *pedum inualitudo* sunt. Repetuntur porro illa, auctore COO sene ⁱ⁾, a fluxionibus. Ἦν δ' ὀλίγον ρέυσιν, ἰσχιάδα καὶ κέδματα ἐποίησεν, ἐπὴν ρέον παύσεται. *Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum et articulorum diurnam affectionem facit, vbi fluere cessauerit.* Quo in loco similiter, vt in priori, omnia deberi videntur rheumatismo, qui

primum

d) Exeges. Voc. Obsolete. Hipp. p. 93. T. II. ed. Chart.

e) In Epidem. VI. Comment. V. Text. 22. p. 530. T. IX.

f) In Glossar. Hipp. Obsole. Voc. p. 123. T. II. ed. Chart.

g) Lexic. p. 1025. ed. Camerar.

h) L. De Aere cet. §. 50. p. 357. T. I. ed. Lind. Cf. *Foetus* Oeconom. Hipp. p. 331.

i) L. De Loc. in Hom. §. 19. p. 374. T. I.

primum acrimonia sua interiores coxarum articu-
lorumque partes infestet, et tandem tumoris natu-
ram induat, id quod hisce verbis, ἐς τὸ δέρμα
Φῦμα ποιήσῃ, expresseerat HIPPOCRATES.
Hinc, Ill. TRILLERO ^{k)} iudice, haec Scytharum
valitudo videntur fuisse *callosi et inueterati tumores*
περὶ τὰ γεννητικὰ μόρια s. *tumores inguinum*. Ele-
ganter profecto ista, nec infelicitur, cum eadem
morbi causa sit et apud Scythas, et apud M. SER-
VILIUM, quem sic loquentem induxerat T. LI-
VIVS ^{l)}: *Tumorem hunc inguinum in equo dies noctes-*
que persequendo habeo cet. Immo vero bene cum
euento conueniunt, quae ex HIPPOCRATIS ma-
gni sententia fuerat *impotentia*. Denique alio lo-
co ^{m)} κέδματα, nisi quid accesserit, in eorum
morborum numero collocantur, qui non sunt
mortiferi, continenturque hoc genere *melancholia,*
podagra, coxarum dolor, frequens disidendi cupiditas,
febris quartana et tertiana, stranguria, lippitudo, le-
ptra, lichen, arthritis, cuius immanitas haud raro
tanta sit, ut multi exinde omnem manuum, pe-
dum vocisque usum amittant. Paulo post ⁿ⁾ vero
expresse κέδματα in longis morbis collocanda esse
perhibentur.

Quod si verum est, ut est, efficitur, κέδματα
multipliciter apud veteres explicanda esse, et tan-
tum non semper ad tumorum ulcerumque roden-
tium formam referenda, quae aut externas corpo-
ris

k) Obseruat. Critic. IV. 20. p. 426.

l) Histor. Rom. XXXV. 39.

m) Ap. Hipp. L. De Morb. I. §. 3. p. 3. T. II.

n) L. cit. p. 4.

ris partes adorianur, adeoque per multum temporis spatium sine vlllo vitae periculo sustineri queant, aut etiam ad interiora delabantur, rosione sua vasorum compagem resoluant, veram efficiant διαπίδησιν, vt in scholis loquuntur, adeoque breui vna cum sanguine vitam ipsam auferant.

Consentiunt haec, vt nobis videtur, cum ARETAEI verbis, vbi per κέδματα copiosum sanguinis profluium gigni perhibet, idque, eo indice, aut per pulmones fiat necesse est, si quid mali in pectore accidat, aut etiam intestinorum ministerio sese exoneret. Quibus se ita habentibus, ecquis est, qui, an ARETAEVS τῶν κεδμάτων nomen ab externis humani corporis rosionibus ad internas reuocarit, amplius dubitare possit aut velit? Mutato enim vocabulo, eadem tibi hodie narratur fabula.

Respondent enim haec morbi euenta omnium optime aut *aneurysmati*, si qua magnae arteriae vis inferatur, aut etiam, *varici*, si in vena caua vitium lateat. Κίσσος enim, nisi totus fallor, hoc sensu quoque apud veteres occurrit, estque, GALENO °) teste, ἀνεύρουσις τῶν φλεβῶν τῶν ἐν τοῖς μηροῖς καὶ σκέλεσιν ἀπὸ παχέος καὶ μελαγχολικῆς γενόμενος αἵματος. *Varix est venarum, quae in femoribus et cruribus habentur, a crasso et melancholico sanguine facta dilatatio.* Accedit et illud, quod eos etiam vlceratis partibus P) haud raro acci-

o) In Hipp. Aph. Comment. VI. Aph. 21. p. 260. T. IX. Cf. Foëf. Oeconom. Hipp. p. 338.

p) Method. Medend. IV. 2. p. 82. T. X. ed. Chart.

accidere dixerat, nihilque mehercle prohibet, quo minus *κίστος* siue varix quidam internus similiter nasci possit, eoque fieri periculosior, quo maiora magisque necessaria ad vitam sustinendam instrumenta offenderit.

Qua de re cum subtilioris anatomes scientia ob eam scholae doctrinam, qua sanguinem arteriis contineri negabant medici quidam veteres, maximeque *pneumatici*, temere negligetur, aut vtrumque, vti iam diximus, locum habere potest, aut etiam a sola vena caua repetendum est, quae, vt inter omnes constare arbitror, immane, quantum distendi sensim pedetentimque potest, et tandem rumpi, qualia passim exempla HIPPOCRATES ^{q)} magnus videtur adumbrasse. Neque recentiores haec prorsus silentio praetereunda censuerunt.

Vena enim caua, inquit Illustr. HALLERVS ^{r)} ex LAVRENTII fide, rupta fuit, cum cor amplissimum, aortae ostium brachii capax, et aneurysmate distentum esset. Atque alio loco ^{s)}: Venas obstrui certum est, inquit; certum est intumescere, et enormiter quidem se ipsis maiores reddi, multo, quam in arteriis, euidentiis. Obstructas vidi aliquoties coacto sanguine, qui in polyposas fibrillas coiuerat. Vidit Bontius et repetiit Blancardus, cauam venam materie adiposa plenam, et duplo ampliorem, quam oportebat. Hinc sane conficitur, venae cauae ruptionem obuium

N 2 morbi

q) L. De Morb. I. §. 19. p. 23. T. II. ed. Lind. Consentit vero aneurysmatis descriptio ap. Galen. Definit. Medic. n. 378. p. 272. T. II.

r) Element. Physiol. L. IV. Sect. IV. §. 10. p. 402. T. I.

s) Ibid. L. VI. Sect. IV. §. 13. p. 240. T. II.

morbi genus esse posse et debere, praesertim, cum, teste HIPPOCRATE ^{t)}, *κίρσος* a nimia venae distensione subnascatur, exindeque facilis ad scissuram sit transitus.

Fuit quoque, ni fallor, in hac sententia olim HAENISCHIVS ^{u)}. ARETAEΟ *κέρματα* hoc in loco sunt, inquit, siue repletiones, siue rupturae venarum, ortae vel ex multitudine, vel feruore sanguinis. Alludit enim ad hebraicum *Cadah* i. e. accensus est siue incanduit, sic dictum quasi incendium, germanice *Entzündung*, quod utrumque eiusdem originis est. Comprehendit igitur nomen suo complexu id, quod alias *ἀνεύγυσμα* dici solet *ἀπὸ τῆ ἀνεύγυειν* i. e. dilatando. Quibusdam etiam speciali nomine *κίρσος*, latine varix. Hic enim tumor est tactu blandus, a sanguine et spiritu ab arteria aut vena profusus excitatus: Quo aperto, sanguis affatim erumpit, et una vitalis spiritus, ut aeger saepe in medicorum manibus desiciat cet.

Huic autem scissurae praeter aortam quaeuis magna et minora vasa patent, estque descriptionum huius mali apud scriptores medicos tanta tamque immensa copia, ut, vnde exordiar, nusquam videam. Fuit tamen horum dux quasi ac coryphaeus, dum viueret, MORGAGNIUS ^{v)}, qui

t) L. De Morbo I. §. 10. p. 13. T. II.

u) In Edit. Opp. Aretaei p. 320. Aug. Vindel. 1603. Cf. quae Donald Monro de variis aneurysmatum formis, maximeque aortae, litteris consignauit in L. Essais and Observ. Phys. Edinb. Vol. III. et exinde repetiit Rich-terus Bibl. Chirurg. B. II. Stück I. p. 3. sequ.

v) De Sedib. et Causs. Morb. Epist. XXVI. p. 281. sequ. Similem venae cauae inferioris dilatationem vidit Baldingerus optimus. v. Progr. De Venae Cauae Acute Morb. p. 8.

qui nominis sui gloriam praeclare factis magnisque facinoribus cum omni posteritate adaequauit. Qui cum multus fuisset in eorum morborum genere, cui quaevis corporis arteriae, maximeque aorta, sunt obnoxiae, haec etiam mala venae cauae accidere posse auctor est idoneus. Ceterum saepius contingit ruptio, inquit ille, *si in arteriis, in magna; Si in venis, in caua.* In hac ob causas, quas continuo attingemus. — *Etsi omnis sanguis, ut per venam cauam, sic etiam per pulmonarem transeat necesse est; plura tamen sunt, quae difficiliorem eius transitum per illam facere, quam per hanc possint.* Primum oppositi aduersisque ferme inter se alvei superioris cauae et inferioris, ut adscensus hinc difficultatem, illinc desuper ruentis sanguinis pondus et incursum accedant. Deinde crudi adhuc crassioresque succi, et necdum permisti, effectum cauae sanguinem onerantes. Denique obices, qui aut morborum, aut affectuum animi vi, aut quancunque aliam ob causam expedito per venam cauam sanguinis motui plurimi se possunt obicere, quippe non in dexteris tantum cordis caueis, sed et in pulmonaria arteria, et pulmonibus, et vena ipsa pulmonari, et sinistris cordis caueis, et arteria magna. — Tanto facilius tum dilatatio, tum ruptio accidet in vena caua, quanto plures causas esse ostendimus, ob quas sanguis in hac retardetur, et, quod consequitur, cumuletur, cumulus autem fibras tunicarum eius infirmet ac distrahat; unde, urgente sanguinis copia, primum vena in varicem dilataetur, deinde vero ob tunicarum extenuationem, quae dilatationem sequitur, aut etiam ob erosionem, quae disiractioni fere succedit, rumpatur. Sed varices cauae, nisi immanes sint, minus incur-

runt in oculos diffecantis, quam aneurysmata aortae. Venae enim propter tunicarum tenuitatem concidunt, subtracto sanguine, quod, caua in ventre incisa, accidit. Quamobrem cum vitiorum cauae suspicio est, dissectionem a thorace incipies, aut si forte sanguis, cadauere ab aliis antea perspecto et visceribus ventris extractis, defluerit, aqua aut aere, quoad eius satis est, iniecto, curabis, ut, quae cauae fuerit latitudo, cognoscas, idque praesertim, cum dextras cordis caueas nimia aut dilatatione, aut contractione affectas animaduuerteris, aut etiam sinistras. Hinc enim quoque, ut paullo ante dictum est, accidit, ut, retardato sanguinis motu, caua dilatetur, quod prima ostendet ex VIEVSSENII historiis, c. 16. propositis, Tractatus de cordis structura.

Num vero hunc, pergit magnus MORGAGNIUS, an alium potius huius venae morbum indicauerit ARETAEVS, cum scripsit: In hac vena κέδναται oriri, quando copiosus sanguis erumpens citissime vitam delet: quaerere praetermitto, cum propter variantes ibi lectiones, ut PETRVS PETITVS malit: Si vena rupta sanguinem effuderit, tum praesertim ob latius patentem vocis illius, κέδναται, significationem, ex GALENO in Exegeſi ita expositae: Veteres ex fluxu affectus. Illud certius est, ARETAEVM de huius venae ruptione loqui, et primum quidem in thorace, ut, quae continuo addit, ostendunt, quamquam non apparet via, per quam ex illa disrupta sanguinem in pulmones asperamque, unde effluat, arteriam deducat. Sed quare ARETAEVS coniecerat venae cauae disruptionem, anatome tandem oculis ipsis subiecit. Ut mittam exempla in ventre disruptae, quo, incertus sum, an attineat casus,

sus, quem DONATVS (De Med. Hist. Mirabil. IV. c. 9.) indicat apud AMATVM LVSTANVM, cuius in scriptis necdum inueni; in thorace, atque adeo intra pericardium viderunt LAURENTIVS, (Hist. Anatomi. Corp. Hum. L. IX. Qu. 18.) HACQVINETVS, (Ephem. Nat. Curios. Dec. I. An. I. Obs. 101.) PVERARIVS, (Ad Burnet. Thesaur. Medic. L. III. Sect. 58. in fin.) LANCISIVS, (De Subit. Mort. Obs. Physiol. Anat. V.) alii. Sed omnes, si secundum excipias, cuius maxime iuuna, quantum Bartholinus retulit, est observatio, cum aliis in vicinia morbis coniunctum inuenerunt, primus cum aortae et ventriculorum cordis dilatatione, quartus cum aortae duntaxat, tertius cum membraneo quodam carneoque corpore. Haec tenus MORGAGNIUS.

Dubitanter (fatebor enim) haec quidem maximam partem pronunciauit ille, vt eius est mos, si satis sibi non constat, sed nihilofecius reliqua naturae reique tam apposite dicta sunt, vt, qua deum alia ratione ARETAEI *κεδμετα* explicanda sint, prorsus non videam. Quare non possum non a BALDINGERI ^{w)} mei stare partibus, quo iudice, eo fere omnia redeunt, sermonem esse de venae cauae ruptura, cuius causa, siue sit varix seu dilatio praeternaturalis, seu erosio quaedam, quae est effectus inflammationis, haec erit perinde.

Est igitur haec *venae cauae scissura*, vt nobis videtur, primum morbi genus, quod sibi describendum ARETAEVS sumserat: (De aduersariorum enim argumentis paullo post videbimus:)

N 4

adeo

w) Progr. cit. p. 9.

adeoque reliquum est, vt etiam de altero paucis dicamus, quae a verbis hīsce incipit: *Γίγνεται δὲ καὶ φλεγμονὴ ἀμφὶ τὴν φλέβα, ἀτὰρ καὶ ἥδε ὀξέως πτείνει, ἣν μεγάλη ἐστίν.* Nascitur et circa venam phlegmone, quae et ipsa, si magna sit, celeriter hominem tollit. Est vero hicce morbus, vt ex ARETAEI verbis satis superque patet, vera inflammationis forma, et ex eo potissimum genere, quod a veteribus *καῦσος* ^{x)} dicitur, siquidem et signa eidem illi prorsus consentiunt, et curationis via eadem est, *venaesectio, cucurbitulae in praecordiis, scarificatio in scapulis, cataplasmata, alui ductio, medicamenta refrigerantia, exercitatio modica ad sudores euocandos, balnea ad aestum temperandum* cetera.

Quae cum ita sint, satis mirari non possum quid sit, quod multi, hanc duplicis morbi descriptionem audacter pernegantes, in quamvis aliam sententiam ingressi sint, viderintque aliquam verborum *συνάφειαν*, quam nec olim HAENISCHIVS viderat, nec nuper BALDINGERVS noster, neque et ego, si tantis me nominibus adiungi fas est, vnquam ex ARETAEI verbis extorqueri posse speraueram. Est enim hic, vt inter omnes constat, in signorum natura explicanda verborumque delectu longe diligentissimus, adeoque

x) Cf. *Alexander Trallian. L. XII. 3. p. 692. ed. Guinth.* vbi brevis et accommodata febris huius ardentis est explicatio. At vero l. cit. c. 8. p. 779. ex Aëtio adf. *ἰσχυροπυλατώδεις διαθήσεις*, vnde in visceribus nascitur febris ardens et hēctica. Quod malum si ventriculum infestat, dicitur febris illa *καρυρία*: Sin vero hepar, *τυφώδης*; Si denique pulmonem, *πνευμονώδης* est.

que vtrumque valitudinis sinistrae genus bene a se inuicem distinxit sic, vt, praemissa τῶν κεδμάτων notatione ac effectū, tandem ad ipsam venae cauae inflammationem propius accedat, iisdem illis verbis vsus, quae supra commemorauimus. Quae φλεγμονή si idem, quod κέδματα, significat, vt contrariae sententiae patronis visum est; vnde, quaeso, sedula ista signorum enumeratio, quae vtrique morbo conueniunt? Qui factum est, vt alio loco y), cum in persananda venae cauae inflammatione versaretur, nusquam τὰ κέδματα, quorum signa iam seorsim explicuerat, iterum cum hoc morbo recenseret, nisi velis ea prorsus excidisse confiteri? Intelliget enim (spero) optimus quisque, aliam medendi viam in venae cauae inflammatione adhibendam esse, aliam in rosione, qualis certe in τῶν κεδμάτων valitudine adfuerit necesse est? Omnis igitur horum descriptio aut alias referenda est, aut saltem vncinis suis includenda separatimque explicanda, ne qua inter legendum mora fiat rerumque confusio.

At vero κέδματα ex inflammatione nasci posse, equidem non nego, quoniam id genus vlcera eam haud raro excipiunt, aut saltem acrimonia sua vasorum oscula rodendo horrendum illud malum efficiunt: Id vnum nego et pernego, cuncta illa signa, quibus in describenda venae cauae inflammatione ARETAEVS vsus est, ad amussim κέδματα ipsa exprimere, ac cum iis prorsum consentire, adeoque nec vnum eundemque morbum

N 5 esse

y) De Curat. Acut. Morb. II. 7. p. 108. ed. Boerh.

esse posse. Varia sunt argumenta, quibus duplex illud morbi genus, quod in vena caua potest accidere, facile tolli posse putant aduersarii, adeoque non incongruum videtur, ea singulatim per censere, vt, qua de caussa ab eorum partibus stare recusamus, neque hic obsoletum morbum inuenimus, omnes aequi harum rerum arbitri ac iudices intelligant.

Primum in eo sibi non satis cauisse videntur contrariae opinionis defensores, quod et κέδματα, quae in vena caua gigni solent, et inflammationem ipsam inter se confunderent. Si enim illa τῶν κεδμάτων signa propria quasi et communia sunt, neque hoc copiosum sanguinis profluuium sine praegressa inflammatione fibrarumue ruptione esse potest, qui factum est, vt ARETAEVS, cuius in obseruando diligentia tanta est, quanta est maxima, hoc in loco tantopere alucinaretur, effectumque morbi causae ipsi anteponeret? Vnde, amabo, vna eademque res bifariam diuidi potuit, vt in κεδμάτων explicatione haec adderet, αἰμορροαγὴν ὥκιστα κτείνει, (Sanguis copiosus erumpens citissime vitam delet) et paullo post iterum, vbi ad ipsam venae cauae inflammationem ventum erat, καὶ ἥδε ὀξέως κτείνει, ἣν μεγάλη ἐστίν, (quae et ipsa, si magna sit, celeriter hominem tollit)?

Ex his enim conficitur, aduersarios temere ac sine vlla necessitate cateruam exemplorum morbosque similes quaevisse. Idem enim morbus alius alio tempore esse potest, atque cum diuersis signis accidere, adeoque nec illud argumentum magni momenti

momenti est, quod ille autumnō magis, quam alio tempore grassari perhibetur. Haec enim profecto verba, nī fallor, ad solam venae cauae inflammationem pertinent, scripseratque ARETAEVS illa ex obseruatione sua, qua condocfacti scimus, alia alio tempore aliisque cum signis valitudinis aduersae genera fuisse prae ceteris exitiosa. Nec ab hac sententia profecto abhorret ipse ARETAEVS. Etenim, eodem teste, quibus rupta vena caua est, ii breui moriuntur. Qui vero ex inflammata illa laborarunt, interdum e mortis morbique tam diri ac pestiferi faucibus erepti liberatique sunt.

At vero hunc venae cauae morbum hodie insolentem et obsoletum esse aiunt. Audio. Sed, vt nobis videtur, iniuria. Si enim hoc morbi genus tam rarum ac insuetum fuisset, vt multi, iique haud contemnendae auctoritatis viri in animum induxerunt, vnde, quaeso, incredibilis illa veterum medicorum dissensio, vt de sede eius acriter disceptarent, atque alii omni venae id genus mali attribuerent, alii vero, quorum in numero ipse ARETAEVS²⁾ est, illud *νωτιαίας φλεβός καὶ ἀσθηγής* proprium esse existimarent? Porro nec hac in re quicquam valet aut exemplorum copia, quae certe supra iam retulimus, aut magnorum virorum auctoritas, quoniam haec certe omnium maxime lubrica, fallax et minus firma est: neque etiam quaedam signorum diuersitas nimis vrgenda est, quippe hic et vitae genus corporisque conformatio spectetur necesse est, et victus ratio. Quod
si osci-

2) De Curat. Acut. Morb. II. 7. p. 108. ed. Boerh.

si oscitanter neglexeris, non poteris non in errorem identidem incidere. Hac enim via, si qua alia, hodie tot nouorum morborum species effingendae forent, quot paene aegri sunt, cum nec morbi lateralis, vt hoc vtar, facies sibi semper in singulis respondeat. Quemadmodum vero malus ille botanicus est, qui in quauis herbarum varietate nouam se censeat inuenisse speciem, ita etiam medicinae male consultum foret, si quis ex singulis signis aut euentis, quae apud aegros non acciderunt aequabiliter, nouum morborum ordinem constituere anniteretur.

Huc etiam illud ipsum exemplum spectare videtur, quod de *catalepsi* ex CAELIO AVRELIANO ^{a)} quidam adducendum existimarunt. Dissensus enim nominum aut quorundam symptomatum nullo modo argumento esse potest, hanc CAELII catalepsin longe aliam esse, quam quae hodie fieri solet. Id vnum exinde vincitur, malum hoc varia sub forma medentum operam eludere, vt in omnibus fere neruorum distensionibus vsu venit, adeoque nominis haud raro significatum esse multiplicem.

Sed quid, quaeso, impedit, quo minus hunc morbum, quem ARETAEVS per *κένουρα* expresserat, apud CAELIUM ^{b)} communi *fluoris sanguinis* nomine commemorari existinemus? Qui cum varia eius genera ex veterum doctrina in medium protulisset, quae aut *eruptione* accidant, aut

putre-

a) De Morb. Acut. II. 10. p. 95. sequ. ed. Amman.

b) De Morb. Diut. II. 10. et II. p. 390. sequ.

putredine, aut osculatione, aut denique expressione; id quod ipse non, nisi eruptione, vulneratione atque putredine fieri posse putat; tandem in viscerum vasorumque affectorum numero venam maiorem, quae spinæ coniuncta est, collocandam censuit, sanguinisque profluvium cum per os, tum per interanea fieri diserte docuit. Est porro perquam veri simile, verbis hisce: *Tubercula illa, quae ERASISTRATVS et Graeci condylomata vocant, quae visibus occurrunt, quae sunt similia haemorrhoidis, ex quibus sanguis fertur* cet. exprimi sine dubio atque significari ARETALI κέδματα, adeoque, si quid video, ex asse respondere medicorum recentiorum aneurysmati videntur, praesertim cum ibidem et arteriae, et venae simul commemorentur.

Accedit et illud, quod id genus profluvia suo quaeque ordine ac magnitudine recensentur, atque maximam partem dicuntur difficulter sanabilia. *Ulceratione facti fluores*, inquit iterum CAELIVS^e), *difficiles curatione ab iis, qui eruptione fuerint effecti, iudicantur, siquidem, transceso atque praetermisso initio, novitatis fructu caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet.* — *Item ex occultis partibus venientes ab iis, qui proprias tenuerint partes.* Etenim adhibita adiutoria occultis vel celatis partibus, vitiata suae virtutis sinceritate, perueniunt sanis primo locis excepta ac deinde transmissa. — *Si vero, qui ex hypozygo membrana fluores venerint, difficiles curatu iudicantur: et magis, si ex diaphragmate, — item ex arteria, hoc est, pulmonis calamo.* Omnium praeterea maxime difficilis atque

^e) L. cit. c. 12. p. 397.

atque grauior curatione ex pulmone fluens accipitur, ob iuge spirationis officium cet.

Neque sane dubia aut minus certa CAELII AVRELIANI fides esse debet, quod hunc *venae magnae morbum* non omni adhibita diligentia et ac-curatione expresse-rit. Ipse enim nunquam id mali genus, de quo nos loquimur, obseruasse videtur, quoniam semper haec addidit: *Vt quidam memo-rant, quoties ex maiori vena ferri dicitur cet.*

Qua de re cum ista vasa tot tamque variis iniuriis sint obnoxia, vt multipliciter rumpi lacera-rique possint, neque desint sanguini exitus varii, mirum profecto est, quod multi hac in rerum luce caecutire, quam veritati victas manus dare ma-lint, aut etiam ad latentes quasdam causas ac re-pugnantias, quae nusquam sunt, illico confugere. *Sufficit enim, inquit alio loco d) ipse CAELIVS, ad disciplinam significationis faciundae manifesta com-probare.*

Sed restant adhuc alia virorum contrariam opi-nionem defendentium argumenta, quae paucis di-luere ac confutare nobis liceat. Aiunt enim, ne-que de iecoris inflammatione ARETAEVM loqui, neque hinc, altera parte inflammata, alteram simul condolere, vilo modo sequi. Recte quidem haec omnia, nisi hepar ab nostro auctore e) *φίσις φλεβών* appellaretur, fierique posset facillimo ne-gotio, vt quis in re tam graui et obscura incurrat atque offendat. Perspectum enim habent atque

cogni-

d) Morb. Diat. V. 10. p. 587.

e) Aretaeus De Caus. et Sign. Acut. Morb. II. 7. p. 19.

cognitum medici maximi, iique clarissimi, quam fallacia viscerum inflammatorum tumorumque latentium signa sint; id quod nuper Illustr. VOGELIVS f) bene demonstraui; fallunturque hac in re identidem sic, vt, vbi ad cadaueris sectionem ventum est, longe aliam mali sedem et causam inueniant. Quod cum nostra aetate haud raro vltu eueniat, ecquid mirum, si, quicquid de venae cauae inflammatione ARETAEVS habet, id certe repetendum existimarit ab inferiore eius parte, quae abdomine continetur, neque tam difficilis cognitu, sicuti ista in thorace, putanda est. Neque tamen iecur nobis videtur tam immune ab inflammatione illa esse, si quod in vena caua vitium est, quippe, ALEXANDRO g) teste, variae hepatis inflammati notae sunt varique gradus, in quibus eminent *febris ardens, vomitus biliosus et aeruginosus, iuguli dolor, tussicula, septi transversi coarctatio, sensus grauitatis, dolor vehementissimus, si in tunica aut ambientibus vasis constiterit, tumor, animi defectio, corporis tenuatio et pallor, exindeque aqua intercus cet.* Tanta enim signorum similitudo iecinoris ac venae cauae inflammationem intercedit, vt amplius dubitare nequeas.

Immo vero mala fide nuper cum aduersario egisse videtur vir quidam auctoritatis atque doctrinae haud contemnendae. Dicat igitur iam nobis *aliquis causam*, inquit ille, *cur de venae cauae, nec simul de arteriae hepaticae deque venae portae acuto morbo*

f) Opuscul. Medic. Select. Diff. IX. §. 5. p. 248.

g) De Medic. L. VIII. l. p. 388. ed. Guinth.

morbo scripserit ARETAEVS? Cur uni venarum generi hoc tribuit, quod pluribus aut iunctim, aut separatim tribuere debuisset, si sedes morbi, quem descripsit, in iecore foret quaerenda? Ecquis haec vnquam adfirmavit? Non enim latere poterat virum clarissimum, quanto cum studio et accuratione ARETAEVS vasorum, quae ab iecinore dimanant, consensionem, immo vero eorum inflammationem particulatim docuerit, adeoque nec vnquam fieri posse puto, vt, hepate immuni, vena caua sola laederetur. Quid? quod ipse ARETAEVS^{b)} noster alio loco arteriae morbum commemorauit, qui inscribitur, *Θεραπεία νωτιαίας φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας ὀξείης νόσος*, et argumentum ipsum iterum hisce verbis incipit: *Τὴν τῆς κοίλης φλεβὸς φλεγμασίην καὶ παχείης ἀρτηρίας*. Illud enim nullo modo praetereundum videbatur, cum hac sola notatione omnis dubitationum vis pereat penitusque cadat. Porro neque ea semper in ARETAEO verborum accuratio quaerenda est, quam hodie sane ex diligentiori cadauerum lustratione hausimus, siquidem non quid debuisset scribere, sed quid per istorum temporum opportunitatem fieri potuit, cogitandum prae ceteris est. Magna profecto est eritque meritorum ARETAEI gloria, quod et venam portarum a vena caua bene seiunxit, et illius ipsius primordia duxit ab ipso iecinore, aliter ac multis nostrorum hominum videtur.

Equidem non is sum, qui, quicquid morborum vitae sanitatiue aduersum est, inde ab antiquissi-

b) De Curat. Acut. Morb. II. 7. p. 108. ed Boerh.

N
quid
add
esse
petu
pulo
tura
tion
dere.
ta n
quae
adeo
AVR
ut pa
gener
quae
quer
mus
nus
rysm
vae in
nostr
BOE
DIO
etc,
ROS
que

i) A
k)
l) C
m)
Gram

quissimis temporibus repetendum censeam, aut adueriariis temere repugnem adferentibus, *alios esse eiusdem ex aliis causis effectus*, et qui propter perpetuas naturae leges omne morbi genus apud omnes populos omni tempore reperiri debere opinentur, *hos naturam ipsam cum eius pro animantium status et conditionis diuersitate diuersa vi et operatione aperte confundere*. Id vnum peruelim nobis illi concedant, multa morborum genera obsoleta videri aut noua, quae, mutato nomine, hodiernum vsu eueniunt, adeoque nos haud pigeat iterum cum CAELIO AVRELIANO ⁱ⁾ loqui. *Fieri potest*, inquit ille, *vt particulares vel speciales passiones nouae fieri possint; generales autem vel principales, quarum dominio ceterae quaeque subiiciuntur, fieri nunquam possint*.

Quibus se ita habentibus, ARETAEI locum, quem haecenus multis percensuimus, sic explicemus necesse est, vt aliud valitudinis aduersae genus *κρόματα* sint, quae cum varice rupta vel aneurysmate prorsum conuiant, aliud vero ipsa venae cauae inflammatio, quae similiter, vt olim, ita etiam nostra aetate infensa vitae humanae est, vt ex BOERHAAVIO ^{k)}, SWIETENIO ^{l)}, LIEVTAVDIO ^{m)}, aliisque satis superque patet. In quo recte, an perperam versati simus, penes TRILLOS, KRATZESTEINIOS, atque optimos quosque medicos esto iudicium.

IX. ASTHMA

i) Acut. Morb. III. 15. p. 226. ed. Amman.

k) De Cognoscend. et Curand. Morb. Aph. 936.

l) Comment. ad h. l. p. 109. T. III. ed. Hildburgh.

m) Synopf. Vniuers. Prax. Medic. p. 249. ed. Amst.

IX.

ASTHMA PNEVMODES
ARETAEI.

Alia morbi forma, cuius ARETAEVS ^{a)} meminit, ἀσθμα πνευμῶδες est, atque de illa nuper acris quaedam disceptatio inter viros doctos orta est, quorum alter cum haud paucis aetatis nostrae medicis censuit, pertinere hunc morbum ad antiquatas humanae naturae leges, ad corporis vitia, quibus non, nisi maiores nostri fuerint vexati; alter vero rationibus, iisque firmissimis fretus, illum recentioribus non esse ignotum, satis superque demonstravit. Age igitur, liceat nobis iterum more fueto ARETAEI verba huc adscribere, vt tandem, a cuius partibus standum sit, cuicunque legentium liberum sit.

Ἀσθματος ἰδέη τὸ πνευμῶδες, καὶ ἀπὸ τῆ πνεύμονος τὸ πάθος ὅπως ἐπ' ἀσθματι. Ξυνὰ γὰρ καὶ τὰ παρόντα· σμικρὸν δὲ καὶ τὸ διάφορον. δύσπνοια μὲν γάρ, καὶ βῆξ, καὶ ἀγρυπνία, καὶ θέρμη ξυνά· καὶ ἀποσιτία, καὶ ἰσχυρότης ὄλε. καὶ γὰρ αἰσχυρὸν ὃν τὸ κακὸν ἀποτείνεται, πλήν ἐ περαιτέρω ἐνὸς ἔτεος.

Asthmatis species est τὸ πνευμῶδες, et a pulmone hoc vitium, quemadmodum et anhelitus oritur. Quae insunt enim, vtrique communia sunt, et exigua differentia est. Nam spirandi angustia, et tussis, et vigilia, et caliditas, vtrumque vitium comitantur. Item in cibos odium, et totius corporis extenuatio. Id enim malum cum foedum sit, producit, neque tamen anni spatium excedit.

Nam

^{a)} De Sign. et Causs. Diut. Morb. I. 12. p. 41. sequ. ed. Boerh.

ἦντε γὰρ τὸ μετόπωρον
 ἄρξη, εἰς τὸ ἔαρ ἢ τὸ
 θέρος ἀπογίγνεται· ἦντε
 χειμῶν, ἐς τὸ μετόπωρον
 τελευτῶσι τὸν βίον. ποτὲ
 γὰρ καὶ γέροντες ἀλῶναι
 ῥηϊδιοὶ καὶ ἀπόφρικτοι, ἀ-
 λόντες ὅσον βραχέως ῥο-
 πῆς, ἐς εὐνὴν θανάτῳ χρέος.
 ἀγχις αἵ πάντες ἀπνεῖοι,
 σφυγμοὶ σμικροὶ, πυκνοί,
 ἀμυδροί. ἀλλὰ τὰς μὲν
 ζυνὰ πρὸς τὸ ἀσθμα· ἰδίᾳ
 δὲ ἀναβήσσει ὡς ἀνάζον-
 τες. ματαιοπονέει δὲ· ἔ-
 δὲν γὰρ ἀνάγει. εἰ δὲ τι
 τῷ πλεύμονος ἀποβραχέει
 βίη, σμικρὸν, λευκόν, σφυγ-
 γύλον, χαλαρῶδες· θώ-
 ρηξ εὐρύτερος μὲν, αἰδιό-
 σφοδρος, ἢ δὲ ἀνέλκωτος. ἦν
 δὲ ἀνεκπύητος ὁ πνεῦμον
 ἢ, ὑγρῶν δὲ ὁκοίων τὶ πε-
 πηγότων ἔμπλεως, διαλή-
 ψιες τῶν παροξυσμῶν τῷ
 δὲ μέζονες. οἱ μὲν ἔν ἀπε-
 πνίγησαν θάσσον, πρὶν τι
 καίκιον εἰς τὸ πᾶν ἀπο-
 σκῆψαι. μετεξέτεροι δὲ
 εἰς ὕδρεον περὶ λαγόναι ἢ
 ἀνασάρκα τὸ πάθος τε-
 λευτᾷ.

Nam si autumnī tempore
 aegrotare quis inceperit, ve-
 re aut aestate futura vitam
 finiet: Sin hieme, sequenti
 autumnō moriturus est. In-
 terdum et senes in hanc la-
 bem facile incidunt, et exter-
 riti. Ea correptis, leui mo-
 mento ad perniciem opus
 est. Omnes simillime spira-
 tione priuantur: arteriarum
 motus parui, crebri, infirmi
 sunt. Sed haec et in anhelitu
 reperiuntur, priuatim vero
 hi tussunt, tanquam aliquid
 expulfuri, cum tamen irritus
 eorum labor sit: (*nihil enim
 reiciunt*) verum si quid ex
 pulmone vi extruditur, illud
 exiguum, album, rotundum,
 grandinosumque est. Pectus
 in his latius utique est, non
 obtortum, non ulceratum.
 Tamen si autem pulmo non
 suppurat, humorum tamen,
 veluti concretorum, plenus
 est, temporis intercapedines
 inter huiusce morbi accessio-
 nes longiores sunt. Nonnulli
 ex his celerius suffocati sunt,
 quam aliquid deterius omne
 corpus inuasit: nonnullis
 vero in hydropem circa ilia
 aut in eum, qui ἀνασάρκα
 dicitur, morbus iste mutatur
 ac definit.

Continetur hisce ARETAEI verbis vera profecto anhelitus imago atque species longe diris-
sima quae hodiernum obtinet, etsi mutato nomine,
neque equidem vsquam video, qua ratione hoc
valitudinis aduersae genus a viris clarissimis potue-
rit in obsoletis collocari. Conueniunt enim omnia
omnino signa *asthmatis pneumodis et scirrhi* inter se
admirabiliter, debenturque, ARETAEO teste, pul-
moni sic, vt *πλεῦμος* GALENO ^{b)} idem sit, quod
φθὸν, ἢ τὸ πλευνῶδες πάθος. Quod si verum
est, sequitur, primariam *asthmatis pneumodis*
causam atque sedem non, nisi a pulmone repeti
oportere, adeoque quandam eius formam pecu-
liarem esse. Hinc nec *ὀρθόπνοια* est, quam paullò
ante ad viuum ARETAEVS noster expresserat;
neque *asthma flatulentum*, vt aduersariis videtur,
quia longe alia eius signa et euentus sunt; neque
etiam *tuberculum crudum* esse potest, siquidem di-
uersa cum apud HIPPOCRATEM ^{c)}, atque GA-
LENVM

b) Exeges. Obsolet. Voc. Hipp. p. 99. T. II. ed. Chart.

c) L. De Morb. I. §. 14. p. 18. T. II. ed. Lind. et L. cit. II.
§. 55. p. 81. vbi *φύμα ἐν τῷ πλεύμονι* dicitur intra qua-
tuordecim dies inflammari ac suppurari, interdum etiam
per anni spatium protrahi. At illud *ἀσθμα πνευνῶδες*,
quod Aretaeus descripserat, nec pus adiunctum habet,
nec *ὀρθόπνοιαν*, neque dolorem vehementem cet. Si-
militer illud *φύμα τῷ πλευνῶ*, quod Hippocrates (I. cit.
§. 59. p. 84. et L. De Intern. Affect. §. 10. p. 207. T. II.)
commemorat, hoc asthma nullo modo esse potest, cum
longe alia morbi sit facies, etsi negare non ausim, a
tuberculis hisce hydropem oriri posse, vt L. De Intern.
Affect. §. 25. p. 226. legitur, aut etiam *σενωχωρίαν* et
ὀρθόπνοιαν effici, vt Alexandro (L. V. 3. p. 242. ed.
Guinth.) visum est. Cf. Akakiae Comment. in Galeni
Art.

LENVM^{d)}; tum apud ALEXANDRVM TRAL-
LIANVM^{e)}, caussarum et symptomatum notatio
est, maximeque illud cum suppuratione esse dici-
tur, quam ab hoc anhelitus genere procul abesse
iusserat ARETAEVS. Accedit et illud, quod signa
huius asthmatis propria, quae *tussis sicca, molesta,
irrita*, nec non *sputum paruum, album, rotundum*
atque *grandinosum* (χαλαζώδες) sunt, amplius
dubitari non potest, esse hoc morbi genus idem
illud *asthma scirrhosum*, quod hodie in scholis sic
appellatur. Etenim haec pulmonis vitia simili-
tudo tanta intercedit, vt, quid magis conueniat,
prorsum equidem ignorem. Neque hic longis
verborum ambagibus opus esse videtur, partim

Q 3

quia

Art. Paru. p. 265. vbi praeter ea, quae tuberculum cru-
dum cum reliquis pulmonum vitis habet communia,
signum primum quodque proprium esse perhibetur,
quod *nulla aut inflammatio, aut erysipelas praecessit*.
Porro commemoratur apud *Sauagesium* (Nosolog.
Method. T. II. P. II. p. 162.) *dyspnoea*, quae a tuber-
culis sine vlllo sputa nascitur, eique *phthisis sicca* (l. cit.
T. III. P. II. p. 269.) idem esse videtur, quod tuber-
culum crudum apud *Hippocratem*; at vero *phthisis cal-
culosa*, (l. cit. T. III. P. II. p. 276.) quae asthmati hu-
mido debeatur, cum hac nostra specie, quam *Aretaeus*
attulerat, prorsus conuenire. Id quod vt satis vere
ac ex veterum scriptorum sententia factum sit, vehe-
menter vereor.

d) L. Respirat. Difficult. II. 7. p. 255. T. VII. Omnium
autem maxime L. De Loc. Affect. IV. II. p. 474. T. VII.
potiora Galeno videntur signa *tuberculi crudi* esse *diffi-
cultas respirationis sine vlllo stertore*. Sin vero idem
cum stertore sit, a lentis viscidisque humoribus repeti
oportere auctor est.

e) De Re-Medic. V. 3. p. 242. ed. *Guinth.*

quia in argumento illo demonstrando praecclare ante nos versatus BALDINGERVS ^{f)} V. Cl. est, partim quia idem sputum grandinosum, quod, teste ARETAEO, ad hunc morbum significandum praeceteris pertinet, commemorarunt inter veteres GALLENVS ^{g)}, ALEXANDER TRALLIANVS ^{h)} atque PAVLLVS ⁱ⁾, inter recentiores autem FERNE-LIVS ^{k)} LOMMIVS ^{l)}, BERN. VERZASCHA ^{m)}, DAN. SENNERTVS ⁿ⁾, ABRAH. VATERVS ^{o)}, MORGAGNIUS ^{p)}, SAVVAGESIVS ^{q)}, innume-rique

f) Progr. Aretaei asthma pneumodes recentioribus non esse ignotum, p. 7. sequi. Prodiit vero illud Ienae 1772.

g) L. De Loc. Affect. IV. II. p. 477. T. VII. ed. Chart. Ibidem enim se vidisse ait hominem, qui diuturna tussi vexatus, et exiguum lentumque expuens, frustum quoddam paruo grandinis grano (χαλασίω μικρῷ παραπλήσιον) consimile exscreavit, ac deferens ei ostendit, atque rursus non multos post dies aliud rel. Paullo post vero addit: Ceterum grandines magna ex parte erui magnitudinem aequabant, interdum maiores, ut et minores cet.

h) L. cit. V. 4. p. 243. vbi hoc vitium expresse a phymate siue tuberculo crudo seiungitur.

i) De Re Medic. III. 28. p. 447. et c. 31. p. 451. Coll. Steph.

k) Patholog. V. 10. p. 549. ed. quint. Frft. 1593.

l) Obseruat. Medicinal. p. 138. ed. Ien.

m) Obseru. Medic. Cent. I. Obs. 17. p. 44. ed. Basil. 1677.

n) Medicin. Practic. L. II. P. II. c. 7. p. 188. ed. tert. et Institut. Med. L. II. P. II. c. 9. p. 250. seq. quo in loco multa Sennertus, ut solet, in usum medicorum collegit.

o) Diss. De Calc. in Loc. inusitat. natis, p. 19.

p) De Sedib. et Caus. Morb. Epist. XV. Art. 17. sequi. p. 133. ed. Venet.

q) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 180. quo in loco ille perhibet, hoc mali genus in animantibus brutis fac-
pius

rique alii, quos omnes omnino adducere nec lubet, nec necesse est, praesertim si attentius perlegatur LAVR. HEISTERI^r) dissertatio, qua quicquid aut ad huius asthmatis scirrhusi naturam et indolem describendam, aut ad dubitationes aliter sentientium refellendas villo modo pertineat, vere reique apposite demonstratur.

In tanta igitur signorum euentorumque consensione, quae ARETAEI ἄσθμα πνευμῶδες atque recentiorum medicorum *asthma scirrhosum* intercedit, ecquis est tam durus atque incredulus, ut, nomine mutato, idem morbi genus esse audacter neget atque perneget? Bene hinc et argumenti digni-

O 4

tati

pius accidere, in hominibus contra rarius. Qua in re quantopere errarit, ex Morgagnii fide ac testimonio pluribus docuit Baldingerus, vir clarissimus nostrique amicissimus, l. cit. p. 8. At vero *dyspnoea calculosa*, cuius alio loco Sauvagesius (l. c. p. 162.) meminit, et *asthma pneumodes Aretaei*, videntur nobis certe vnus idemque morbus esse, etsi eos suo more seorsim pertractauit. Etenim insunt illi similiter *respiratio parua et frequens, sitis continua, sputum paucum*, et in pulmone post mortem *lapilli minuti, friabiles, casei venteris fragmentis similes*, immo vero interdum *calculi gypsei expectorati sunt*. Cf. si placet, Galenum l. De Symptom. Caus. II. 4. p. 72. T. VII. ed. Chart. Ibi enim describitur quoddam *tussis* genus, quod plurimi, iique longe clarissimi sectae pneumaticae medici, cum maxime *Athenaeus*, adduxerant, in eaque similiter, ut in *Aretaei* asthmate pneumode, *nullum sputum* reici solere dicitur. Quae vtrum inter se satis conueniant, nec ne, equidem affirmare non ausim, siquidem tussis huius a Galeno non, nisi obiter et tanquam in transitu facta est mentio.

r) Diss. De Asthmate Scirrhoso, Helmst. 1749.

tati apposite. III. BALDINGERVS^{s)}: *Neque pulsus, inquit, neque exitus morbi, nimirum in hydropem, antiquatas naturae leges prodit; Nam sunt symptomata, quae quotidie nostris temporibus obseruantur, et asthma- tis naturam ac indolem constituunt. Senibus vero familiare esse debet vitium. Nam rigida sunt horum so- lida, et facile spissescunt, atque in lapillos condensan- tur humores. Non desunt vero exempla, in iuniori- bus etiam animalibus, et hominibus, et brutis, mor- bosas indurationes adiuisse. Sed de asthma pneu- mode ARETAEI hactenus.*

X.

VENA MEDINENSIS.

Vltimum restat morborum genus, in quo quae- dam est nominis repugnantia, signorum vero simi- ludo maxima. Dicitur hoc corporis vitium apud Arabes barbarosque medicos *Vena Medinensis* a), *Vena egrediens* b), *Vena exiens* c), *Vena ciuilis* d), eamque alii pro *pedesellis* habent, vt NATALIS MONTESAVRVS e), alii vero, negant ac perne- gant, quorum in numero fuit ANTON. SCANA-

ROLVS

s) L. cit. p. 8.

a) Avicenna Canon. L. IV. Fen. III. Tract. 2. c. 21. p. 132. T. II. ed. Iunt. 1595.

b) Franc. Pedemont. De Apostem. Sanguin. Sect. II. P. II. Summ. I. c. 7. p. 185. b. ad calc. Opp. Mesue.

c) Alsharaius Practic. Tract. XXVIII. c. 12. fol. 118.

d) Rhazes ad Alimanfor. De Re Medic. L. VII. 24. p. 179. ed. Bist. 1544.

e) De Morbo Gall. c. 2. p. 101. T. I. Coll. Luifin.

ROLVS ^{f)}), idque recte, vt nobis videtur. Seorsim enim pedesellos recensuit AVENZOAR ^{g)}). Neque porro confundenda cum vitibus s. *tortura vena* est, quae secundum ALSAHARAVIVM ^{h)}) et ALBVCASEN ⁱ⁾) videntur *crurum* esse *varices*, neque etiam cum morbo *bouino* ^{k)}), qui bobus cum maxime accidit, et, tanquam vermis, in omni cute vagari credebatur. Multo minus ii audiendi sunt, quibus *grando suum* videtur veterum dracunculo, quem Maurorum familia *venam Meden* appellat, satis superque respondere, vt IO. IAC. ALBERTVS ^{l)}) senserat, neque vero qui taediosam veri inquisitionem ac inuestigationem detrectantes novum hoc morbi genus, medicisque graecis inco-
gnitum fuisse clamitant, etsi hac sola re, quam in veterum scriptis hospites ac peregrini sint, vel in-
viti profitentur.

Est enim in describenda *vena Medinensi* omnium Arabum longe diligentissimus et accuratissimus AVICENNA ^{m)}). *Est, vt accidat, inquit, super partem corporis pustula quaedam, inflans deinde vesicat,*

O 5 *postea*

f) De Morb. Gall. p. 116. Coll. cit.

g) Rectificat. Medicat. et Regim. L. II. Tract. VII. c. 18. p. 32. b.

h) Practic. Tract. XXVIII. c. 10. fol. 110.

i) Method. Medend. L. II. 90. p. 160.

k) *Alsharau.* l. c. Sect. II. c. 11. fol. 82. b. et *Albucafe* l. c. c. 92. p. 163.

l) Qu. *An et quid grandini in sue cum scorbutu in hom. sit commercii*, p. 306. ad calc. Coll. Sennert. De Scorbutu.

m) L. supra cit.

postea egreditur ex eo quiddam rubeum, ad nigredinem declinæ; deinde non cessat prolongari, et prolongatur, et fortasse est ei motus voluntarius sub cute, ac si esset motus animalis, et quasi in veritate sit vermis; donec existiment quidam, quod sit animal, quod generatur, et existimat quidam, quod sit ramus villi nervi per vehementiam grossitudinis. Et plurimum quidem accidit in cruribus, et ego iam vidi eam super manus, et super latus, et multiplicatur in infantibus super utrumque latus. Et quando extenditur et abscinditur, magnificatur in eo labor et dolor: immo per spatium dolet, etsi non incidatur. Et GALENVS quidem dixit, quod non fuit comprehensum ex esse eius aliquid manifestum, super quod sit innitendum, quoniam ipse non vidit eam omnino. — Quanto plus fuerit materia, a qua generatur, acutior, erit dolor vehementior. Et fortasse accidet in corpore vno in locis quasi quadraginta eius, aut quinquaginta, ex qua tamen euadet cum curatione. Et minoratur in corporibus humidis et adfuetis balneationibus, et cibis humidis, et assuetis vino cum mensura. Et plurimum quidem generatur in Medena, et propter hoc proportionatur ei, et generatur etiam in terra Coraseni, et aliis, et multiplicatur iterum in terra Aegypti, et in terris aliis. — Hactenus AVICENNA. Similiter vero omnes fere reliqui Arabes ac barbari medici hoc de morbo eiusque curatione censuerunt, quæ cum maxime in stringenda vena plumbeæque molis appositu versatur. Eminent hoc in numero ALBVCASEⁿ⁾, ALSAHARAVIVS^{o)},

R HA-

n) Method. Med. II. 91. p. 162. ed. Basil. 1541.

o) Practic. Tract. XXVIII. c. 12. fol. 118.

RHASES P), AVENZOAR Q), FRANCISC. PEDEMONTANVS R), alii.

Est vero *vena Medinensis* quoddam vlceris pustulosi genus, quod in regionibus calidis et siccis, Arabia, Aethiopia, India et Aegypto, ex rosione vermis nascitur, quem Ill. LINNEVS S) appellat *gordium Medinensem*, atque figuris exprimunt WELSCHIVS SS), SLOANE T), ANDRY U), rel. Solet vero ille prae ceteris crura, interdum etiam brachia, manus, latera et pedes hominum, maximeque infantum, qui pravis succis scatent, misere infestare. Oritur in parte affecta dolor vehemens, vt hac de re addiderit AVENZOAR: *Moritur aeger in continenti. Sequitur inflammatio, tumor, abscessus vesicae in modum elatus, atque demum inde egreditur, AL-SAHARAVIO teste, vena ad modum subtilis chordae, aut vt ALBVCASE expressit, quasi sit radix plantae, aut animal, aut secundum AVENZOAR, aliquid ad similitudinem nerui, aut denique ex AVICENNAE descriptione, quiddam rubeum, ad nigredinem declinans, et quasi ramus villi nerui, idque variae quidem magnitudinis, sic, vt apud ALBVCASEN*
vermis

p) L. cit.

q) Rectif. Medic. et Reg. II. Tr. VII. c. 19. p. 32. b. ex transl. Mag. Paravicini Physici.

r) L. supra cit.

s) System. Nat. Class. VI. 275. 3. p. 194. T. I. ed. Becm.

ss) Diff. De Vena Medinens. s. Dracunc. Vet. p. 309.

t) Voyage of Jamaica T. II. p. 190. Tab. 233. Fig. 1.

u) De la generation des vers dans le corps de l'homme, p. 17.

vermis quinque palmorum et decem, immo vero viginti palmorum in viro quodam obseruatus esse perhibeatur.

Necque absimiliter morbum hunc grauem et pruriginosum nuper descripserunt LINDIVS^{u)} et cum primis DAV. HENR. GALLANDAT^{uu)}. Incipit, inquit ille, a tumore inflammatorio, qui plerumque ab ordinario furunculo nihil differt: Adiuncta habet eadem symptomata, semperque suppurationis via terminatur. Fit apertura, qua exit maior minorue puris quantitas, simulque corpus quoddam longum, rotundum, flexile, albicans, funiculi speciem figura et crassitie referens; quod corpus est organicum ac viuum, verboque ut dicam, verus mirae longitudinis vermis, cui inditum fuit nomen dracunculi. Hoc animal, quod plerumque octo, nouem decemue, immo et duodecim pedum longitudinem aequat, attrahitur prudentissime, voluiturque circum laminam ligneam, ut facilius exeat. Extrahitur autem sensim, magisque ac magis, quoties renouatur deligatio; sed adhibita summa cautela, ne discindatur. Si enim discideris, periclitatur vita aegroti. Sin autem extraxeris integrum, nulla sequentur symptomata maligna: Vulnus coalescet propediem, aegerque ad pristinam redibit sanitatem. Haecenus vir clarissimus

u) Versuch über die Krankheit. der Europ. in heifs. Klimat. T. I. Abschn. II. Cap. II. p. 52. vbi et descriptio mali huius atque curationis via naturae veterumque placitis fatis respondet, et ex Rouppio aduersus contrariae opinionis patronos breuiter adferitur, idem illud contagione quadam propagari.

uu) Diss. De Dracunculo s. Vena Medinensi §. 2. p. 105. sequ. in Append. Nou. Act. Nat. Cur. T. V.

rissimus. Cuius libellum si attente perlegeris, invenies certe, morbi huius causam, symptomata, signa et medendi viam bene naturaeque accommodata fuisse explicitam.

Quibus ita se habentibus, perperam profecto ii fecisse videntur, qui hoc valitudinis aduerſiæ genus novum atque Graecis incognitum fuisse sibi in animum induxerant. Praeter AVICENNAE enim testimonium huius morbi iam meminit GALENVS^{v)} et ad vitium descripsit *dracunculi tibiae* nomine; quem etsi nunquam ipse viderat, adeoque cuncta eius signa titubante quasi calamo expresserat, tamen in quadam Arabiae regione frequentiore eum esse auctor est. Δρακόντιόν ἐστιν ἕλκος φορὰν ἐπ' αὐτὸ ἔχον νέυρε ἀπὸ τῆ πλησίον μέρης. ἔρηται δὲ δρακόντιον, ἐπὶ ἐν ταῖς κινήσεσιν ἀναχωρεῖ τὸ νεῦρον ἐπὶ τὸ ἕλκος, καὶ κρύπτεται ἐν αὐτῷ. Dracunculus est ulcus, quod a parte propinqua ad ipsum nervi delationem habet. Dicitur autem est, quod nervus mouendo corpore in ulcus recedat, in eoque occultetur. Alio vero loco^{vv)} hi dracunculi varicibus similes esse, et magnum dolorem, dum paullulum prominentes moventur, concitare, immo vero eodem, quo varices, modo persanandos illos GALENVS auctor est. Neque ab hac sententia alienus

v) Definit. Medic. n. 437. p. 276. et Introduct. c. 18. p. 393. T. II. ed. Chart. appellatur hoc vitium *δρακοντίασις*. Cf. L. De Loc. Affect. VI. 3. p. 510. T. VII. vbi illi *dracunculi* dicuntur *natura nervosi, colore crassitudineque lumbricis similes*.

vv) Introduct. c. 19, p. 397.

alienus POLLVX ^{w)} fuit. Est enim ei δρακόντιον ἐκ τῶν περὶ κνήμας καὶ μηρὸς ἐλκῶν ἐκπίπτον τι νευρώδες ἐφθαρμένον, σπανίως μὲν τοῖς ἀλλοῖς ἐπιγιγνόμενον, αἰθιοψι δὲ ἐνοχλᾶν. Dracontium nervosum quiddam corruptumque ex tibiæ femorumque ulceribus excidens, raro quidem alios, Aethiopes vero frequenter infestans.

At vero, inquiunt aduersarii, haec rumore dubiisque auctoribus ad GALENI aures peruenerant, atque quam incertae id genus narratiunculæ sint, inter omnes constat. Non iniucunda mehercle aut superflua haec eorum dubitatio est, cum in veri inquisitione ac inuestigatione omnis adhibenda sit opera, ne alicubi offendas atque incurras. Habemus vero praeterea testes locupletissimos LEONIDAM apud AETIVM ^{ww)} atque PAVLIVM ^{x)} ipsum; Qui ubi ad dracunculum ventum erat, hoc morbi genus ea, qua solet, diligentia et accurratione descripsit, ut ne latum quidem vnguem ab Arabum notatione deflexisse ceniendus sit. In India et regionibus supra Aegyptum, inquit PAVLLVS, dracunculi (τὰ λεγόμενα δρακόντια) generantur, velut lumbricis similia animalcula quaedam, (καδάπερ ἐλμινθώδη τινα ζῶα) in musculosis partibus, brachiis videlicet, femoribus, tibiis: in pueris vero etiam in lateribus sub cute consistunt, et manifeste mouentur. Deinde temporis progressu diuturniore, iuxta dra-

w) Onomast. L. IV. c. 4. p. 223. ed. Seber.

ww) Tetrabl. IV. Serm. II. c. 85. p. 736. Coll. Steph.

x) De Re Medic. IV. 59. p. 534. Coll. cit. et ed. gr. p. 159.

dracunculi aliquam extremitatem, locus suppuratur, et, aperta cute, principium dracunculi foras procedit. Verum dum attrahitur, doloris inducit, et praesertim, ubi abruptus fuerit. Quapropter aliqui plumbeam molem ex dracunculo suspendendam esse dicunt, ut ne acervatim, sed particulatim, ex plumbi mole delapsio ipsis fiat. Alii hos damnantes, eo, quod nihilo minus ex pondere plumbi dracunculus abrumpatur, et vehementes dolores inducat, iubent partem demittere in aquam calidam, quo dracunculus ex caloris fomento foras procedat, atque ita digitis ipsum particulatim extrahere. Ceterum Soranus, neque omnino animal, sed nervi aliquius concretionem dracunculum esse putat, qui opinionem solum inducat, quod moveatur. Siue autem hoc sit, siue prius illud, ut Sorano et Leonidae, et aliis visum est, affusione calidae et cataplasmatibus concoctoriis in his utendum esse, quae ex aqua malsa, et farina triticea, aut hordeacea parentur. Sed et emplastra eiusdem facultatis usum quandoque probant. Commodum autem fuerit et id, quod ex baccis lauri, et quod ex melle constat. Nam ex horum usum dracunculus, siue corpusculum illud contentum, mortificatur, et excidit: Suppuratione vero contingente, si non exciderit, dissecetur cutis, et denudatum id, quod continetur, auferatur, et linamenta indantur, et deinceps suppuratoria curatio adhibeatur. Haecenus praeclare PAVLLVS.

Qua dracunculi imagine, an quid venae Medinensi similis sit, dubitaturum amplius puto neminem. Neque etiam dubitavit IO. FREINDIVS^{xx};

magnum

^{xx}) Hist. de Medecin. p. 20. sequ. vers. gall.

magnum nuper artis nostrae decus et ornamentum. Etenim et signa morbi, et curationis via ita inter se conueniunt, vt, mutato dracontii nomine, ac Arabe quodam fronti capitis praeposito, venae Medinensis descriptionem legere tibi videaris. Neque certe PAVLLI aetas vilo modo repugnat, qui cum recentior multo reliquis sit, optima quaeque ab Arabibus repetere potuerit. Fac enim, id vnquam vsu euenisse, etsi, si dicendum, quod res est, nusquam in eius scriptis vestigium quoddam me reperisse memini, quid GALENI auctoritati faciundum est? Aut quare SORANO et LEONIDAE, de dracunculi forma et medendi ratione disputantibus, fidem temere derogemus?

Sed in natura mali huius definienda boni hi viri similiter, vt Arabum medicorum optimi quique, vehementer errasse censendi sunt. Non enim illud a neruo quodam, sed vero verme proficiscitur, nostraque aetate etiamnum similiter fieri sollet, vt ANTON. SCANAROLVS y), ENGELBR. KAEMPFERVS yy), SAVVAGESIVS z), CARTHEVSEVS a), VOGELIVS b), alii multi demon-

y) De Morb. Gallic. p. 116. T. I. Coll. *Luisin.* vbi falsa simul istorum temporum refellitur opinio, venam Medinensem esse luem gallicam.

yy) Amoenitat. Exotic. p. 526. seq.

z) Nosolog. Method. T. III. P. II. p. 422.

a) De Morb. Endem. p. 207.

b) Prael. Academ. De Cognosc. et Cur. Praecip. C. H. Affect. §. 727. p. 641.

monstrarunt. Neque adeo GVIDO de CAV-
LIACO ^{c)} MANARDVS et IO. HEVRNIVS ^{d)} au-
diendi sunt, qui hoc mali genus aut ad *varices* re-
ferunt, aut ex *uredine succi crassi* repetunt, aut de-
nique pro *tumore tibias occupante. colore ac crassitu-
dine lumbricis simili*, hoc est *tereti et longo* venditant.
Demonstrauit enim non ita pridem Ill. NIEBVH-
RIVS ^{e)}, Arabes hunc morbum a verme aquis-
que stagnantibus repetere, eandem medendi viam
ac rationem, quam AVICENNA reliquique me-
dici docuerant ad eum explicandum etiamnum
adhibere, ne qua resolutio aut gangraena subna-
scatur, sicque haud raro plures simul tollere. Id
quod in Persia et America, vt CHARDINVS ^{f)}
et DAMPIERS ^{g)} memoriae prodiderunt, non ita
euenit, quippe hic non, nisi vnus gigni solet.

Hinc in eam ingredior sententiam, hoc morbi
genus, quod *vena Medinensis* et *dracunculus* appel-
latur non, nisi nomine differre, nec graecos qui-
dem latinorumque medicos latuisse vnquam, quic-
quid alii contra dicant. Sed haec hactenus.

Ex his enim, quae adhuc disputauimus, fa-
cile conficitur, pristinas naturae leges penitus an-
tiquatas non esse, sed ea omnino morborum ge-
nera,

c) Chirurg. Tract. II. c. 8. p. 129. sequ. ed. Lugd. 1572.

d) Ep. De Morb. Nou. et Mirand. p. 98. sequ. T. II. Opp.

e) Beschreib. von Arabien p. 133. sequ.

f) Voïages en Perse, p. 213. T. II.

g) Voïages, p. 340. seq. T. III.

nera, quae passim a veteribus commemorantur, hodieque vitam mortalium similiter demetere, etli ¹enter id haud raro fiat variaque sub forma, sic, ut minus cautos medicos facile fallant atque in errorem inducant. Quod argumentum ut est dignitatis vtilitatisque maximae, ita etiam, si illud curatius recensere vellemus, et breuitatis limites, quos nobis ipse constitueramus, sine dubio excederemus, et in legentium scientiam videremur iniurii, immemores profecto illius apud SENE-
CAM ^{h)}: *Enumerare omnes fatorum vias, longum est. Hoc unum scio, omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: Inter peritura viuimus.*

h) Ep. 91. p. 370. T. II. ed. Lips.

SECTIO III.

DE QVIBVSDAM MORBORVM GENERIBVS, QVORVM NOMEN ET SIGNA APVD VETERES AC RECEN- TIORES MEDICOS PRORSVM CONVENIVNT.

Cogitanti mihi veterum medicorum diligen-
tiam et accuratorem, quam in obseruan-
dis morborum signis ac causis adhibue-
runt, iniurii profecto in istorum manes omnium
maxime ii esse videntur, qui ex *Paracelsorum* et
Helmontiorum more meritis aliorum invident sic,
vt aut in furorem agantur, quoties priscorum ho-
minum studia dignissimis efferantur encomiis, aut
etiam in risum atque cachinnos proni sint, si quem
puluerulentis eorum libris perceperint impalle-
scere. Quorum peruersa ratio vt virum probum
dedecet, ita etiam omnem experientiae ac vsus
vim tollit. Homines enim isti, quos indicta causa,
neglectisque illorum litteris, reprobant, omnis
praeclarae veraeque medicinae duces ac coryphaei
sunt, fuerunt, erunt, eorumque fides et auctori-

tas tunc certe maxima cernitur, si, quam, legendis eorum monumentis, contraxeras in sentiendo ac iudicando stabilitatem atque constantiam, eademum ad aegrorum lectulos in vsum vocanda est. Accidit id, ni fallor, magnis quibusque viris, qui ab hoc veterum amore veracque sapientiae studio *Hippocratici* appellati sunt, **BALLONIIS, SYDENHAMIIS, BAGLIVIS, MEADIIS, BOERHAAVIIS, SWIETENIIS, FREINDIIS, HOFFMANNIS, WERLHOFSIIS, HAENIIS, TRILLERIS, HALLERIS, BRENDELIIS, RICHTERIS, TISSOTIS, ZIMMERMANNIS, BALDINGERIS** cet. Quorum scripta si legeris attentius, non poteris non, vnde et a quibus magistris profecerint, facile peruidere.

Varia adhuc morborum genera recensuimus, quae aut prorsum latuerunt veteres, aut saltem mutato nomine, hodieque vitae sanitatiue insensata sunt. Reliquum est, vt ex instituto nostro paucis videamus, in quibus morbis et veteres et recentiores medici prorsum conuenire videantur. Succurrunt vero tot consensionis huius exempla, vt, vnde incipiam, ignorem, et tempus me prius deficeret, quam materia, si his enumerandis diutius vellemus et ex merito inhaerere. Sed quia iam in antegressis fortasse nimius fuisse videar, haec qualiacunque placet adducere, ne hanc nostri libelli partem sicco, quod aiunt, pede transisse videar.

I.

ΛΥΚΑΩΝ, INSANIA LUPINA
S. CANINA.

Est quaedam apud veteres melancholiae species, quae *λυκάων* appellatur, vel *insania lupina* s. *canina*, de qua sic cecinisse multis videtur VIRGILIUS ^{a)}:

*Vidi ego saepe lupum fieri, et se condere silvis
Moerim.*

Neque abfimilis illa BELLEROPHONTIS imago apud poetam ^{b)} est:

*Ἡ τοι ὁ κακπεδίον τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὅν θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Qui miser in campis errabat solus Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Meminerunt horrendi huius morbi CAELIVS AVRELIANVS ^{c)}, ORIBASIVS ^{d)}, AETIVS ^{e)}, PAVLLVS ^{ee)} cet. eiusque signa sic describit praeceteris MARCELLVS EMPIRICVS. *Februario mense, aut etiam quacunque nocte exeunt, per omnia, imitantes lupos aut canes, et usque ad diem monimenta maxime aperiunt. — Pallidi sunt et visu imbecilli, et oculos siccos habent, hebetes, et non illacrymantes, et*

P 3

conca-

a) Eclog. VIII. v. 97. sequ.

b) Ap. Galen. Introduct. c. 13. p. 381. T. II. ed. Chart.

c) Morb. Acut. III. 9. p. 218. ed. Amm.

d) Synops. VIII. 10. p. 123. Coll. Steph.

e) Tetrabl. II. Ser. II. c. 11. p. 254. ibid. cf. Swieten.

Comm. in Boerh. Aph. 1120. p. 520. T. III. ed. Hilab.

ee) De Re Medic. III. 16. p. 426. ib. et edit. gr. p. 66.

concauos; lingua siccissima, nulla penitus in ore saliuā conspicitur; Siti enecti sunt, crura vero, quia noctu saepe offendunt, et propter adfidos canum morsus, sine remedio exulcerata.

Omnes vero cum veteres, tum recentiores, in eo conueniunt, hanc *λυκανθροπία* esse quandam melancholiae formam: Id quod olim multis demonstrauit IO. FRID. WOLFESHVSIVS^{f)}, adeoque non verentur HERODOTVS^{ff)}, PLATON^{g)}, PAVSANIAS^{gg)}, OVIDIVS^{h)}, PLINIVS^{hh)}, POMPONIVS MELAⁱ⁾, A. GELLIVSⁱⁱ⁾ cet. illas quarundam nationum in lupos permutationes pro fabulis habere. Idque nec iniuria, partim quod, experientia teste ac ALEXANDRO^{k)} auctore, horrendis haud raro ludibriis isti homines diuexantur, omniaque ea facinora, quae proterue fiunt, non, nisi a phantasia laesa nasci possunt, partim quod similis medendi via et ratio, ac in tristissima melancholia, hic locum habere perhibetur.

Sed haec, nisi totus fallor, et quoad caussarum signorumque inuestigationem, et quoad remediorum

f) In Orat. De Lycanthropis, *Lips.* 1591. habita. p. 13. seq. ubi plura hanc in rem docte atque Io. Bodini opinioni apposite commemorantur.

ff) In *Melpom.* f. *Histor.* IV. 105. p. 258. ed. *Gale.*

g) De *Republ.* IX. p. 565. T. II. ed. *Steph.*

gg) In *Arcadic.* f. *Hist.* VIII. p. 457. ed. *Xyl.*

h) *Metamorph.* I. v. 163. sequ.

hh) *Hist. Natural.* VIII. 22.

i) De *Situ Orbis* II. 1. ad fin.

ii) *Noct. Attic.* IX. 4. p. 121. seq. ed. *Ald.*

k) *L. I.* 16. p. 108. ed. *Guinth.*

rum vsum, nostra aetate satis sibi respondent. Viderunt enim id genus mali MART. AKAKIAS^{kk}) et DAN. SENNERTVS^l), SWIETENIVS^{ll}), praeterea teste SAVVAGESIO^m), FORESTVSⁿ), SCHENCKIVS, DONATVS ab ALTOMARI, RAVLINVS, alique multi, quos huc adducere non lubet, praesertim cum eos *λυκανθρώπης* in mentem reuocaris, quos DONATVS viderat, quique *per aua vagabantur, cadauera humana aut partes eorum secum gestantes; de cetero luridi, fœci, aduflī, sitientes* cet. Hac enim morbi similitudine commotus non possum non audacter adfirmare, eum et apud veteres, et recentiores medicos eundem prorsus esse.

Hinc etiam facile colligitur, illam *κυνανθρώπιαν*, quam, teste Ill. REISKIO^o), Arabes *ol*

P 4 Kalab

kk) Comment. in *Gal. Art. Parv.* p. 257. vbi hoc malum in *insaniae melancholicae* numero collocatur. Cf. *Caelius Rhodigin. Lect. Antiqu.* XIV. 45. p. 753. ed. *Ald.*

l) *Practic. Med.* L. I. P. II. c. 16. p. 429. et *Institut.* L. II. P. III. Sect. I. c. 7. p. 323. seq. et Sect. II. c. 4. p. 424. vbi varia hoc de *insaniae* genere exempla legere me memini.

ll) *Comm. in Boerh. Aph.* 1. cit.

m) *Nosolog. Method.* T. III. P. I. p. 391. seq.

n) *Observ. Med.* L. X. Obs. 25. et 26. p. 348.

o) *Diss. Miscell. Obs. ex Arab. Moniment.* *Leid.* 1746. defensa Obs. I. p. 10. quam vir ille clarissimus, qua est humanitate, beneuole nobiscum communicauit. Immo vero precibus nostris ita cessit, vt eam denuo prelo subicij permitteret, idque (spero) fiet propediem opera et studio *Fabri* nostri, viri clarissimi nobisque amicissimi. Cuius quanta vt in omni litterarum genere, ita in hoc vel maxime sit doctrinae praestantia, inter omnes constat.

Kalab nominant, atque interdum experiuntur, huc certe referri oportere. Illi enim, vt magni huius viri verbis vtat, *in canes vertuntur*, atque *sic infaniunt*, *flato quodam annuo tempore*, *ululant latrantque canum instar*, deinde sua sponte ad se redeunt cet.

II.

I N C U B V S.

Generis non absimilis est *incubus*, quem **PLINIVS** ^{a)} per *Faunorum in quiete ludibria* explicat, **THEMISON** vero *πνιγαλίωνα*, **DIOSCORIDES** *πνιγμὸν ἐνύπνιον*, alii denique *ἐφιάλτον* appellarunt. Cuius morbi nomina etsi apud veteres recentioresque medicos videntur a se inuicem abhorre, quia quisque haec a signo eius primario aut familiari repetierat, tamen nec in caussarum inuestigatione, nec in medendi via et ratione a se recessisse vlllo modo censendi sunt. **DIOSCORIDES** ^{b)} enim, **CAELIVS AVRELIANVS** ^{c)}, **ORIBASIVS** ^{d)}, **POSIDONIVS** apud **AETIVM** ^{e)} atque **PAVLLVS** ^{f)}, partim plebeias ac vulgares de hoc valitudinis genere opiniones narrant, veriori in

a) *Histor. Nat.* XXV. 4. Cf. *Caelius Rhodigin.* XIV. 47. p. 754. ed. *Ald.*

b) *Parabil.* I. 22. p. 7. ed. *Sarac.*

c) *Morb. Diut.* I. 3. p. 288. ed. *Amm.* quo in loco hic morbus dicitur plures interdum et populariter innuasisse, idque ex *Silvachi*, *Hipp. Sectatoris* fide, quondam Romae accidit.

d) *Synops.* VIII. I. p. 119. Coll. *Steph.*

e) *Tetrabl. H. Serm.* II. c. 12. p. 255. ib.

f) *De Re Med.* III. 15. p. 426. ib. et ed. gr. p. 66.

in medium adducta, illumque quasi praecurforem morbi-comitalis, insaniae, apoplexiae tandem, habendum esse existimant, partim eius causam ex crapula, cruditate ac visceribus abdominis reputant, partim eius signa, si quem aggrediatur hominem, bene rei que accommodata describunt. Insunt enim incubo, ut illis, maximeque CAELIO AVRELIANO videtur, suffocationis metus, vocis priuatio, grauitas, membrorumque motus quasi nullus, torpor in somnis, velut ab irruente quodam oppressio, anxietas summa, visorumque illusio tanta, ut, eodem teste, et se videre credant irruentem sibi, et usum turpissimae libidinis persuadentem: Cuius si digitos apprehendere nixi fuerint, fugatum existiment. Tunc autem, cum somno surrexerint, faciem atque transforationis partes vuidas et humectas sentiunt, attestante grauedine cervicis, cum tussicula leui, molli stimulatione commota. Plurimum autem possessis, pergit noster CAELIVS, accidit pallor, et corporis tenuitas, quippe cum somnum timendo non capiant cet.

Tam varia profecto mali huius imago est, nihil ut magis esse possit, similiterque illum olim hisce verbis expressisse videtur VIRGILIUS g):

*At velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Noctē quies, nequicquam avidos extendere cursus
Velle videmur; et in mediis conatibus aegri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notae
Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur.*

P 5

At

g) Aeneid. XII. v. 908. sequ.

At vero idem illud morbi genus eadem forma, iisdem signis, eademque ratione hodieque homines solet inuadere, vt conuenientiam eius maximam negare velle dementis sit. Nam et de iisdem signis aegri nostri haud raro conqueruntur, et eadem se respirationis difficultate, sudore multo, insomnio horrendo, sagarum denique insilientium adspectu terreri excruriarique sibi videntur, vt multis docuerunt DAN. SENNERTVS^{h)}, SAVVAGESIVSⁱ⁾, Ill. VOGELIVS^{k)}, alique multi, vt inter omnes constare arbitror.

III.

HYDROPHOBIA.

Alia melancholiae restat differentia, in qua mira veteres ac recentiores medicos intercedit consensio, diciturque ea *hydrophobia*. Etenim si qui cane rabido commorfi sunt, aut etiam ex febre vehementi laborarunt, subitus aquae liquorumque omnium timor nascitur. Malum profecto horrendum est, atque haud raro mortiferum, quod praeter DAN. SENNERTVM^{a)}, PALMARIVM^{b)}, SYDENHAMVM^{c)}, CHRISTOPH. NVGENT^{d)},

SWIE-

h) Praëtic. Medic. L. I. P. II. c. 29. p. 577. et Institut. L. II. P. III. Sect. I. c. 9. p. 335.

i) Nosol. Method. T. II. P. II. p. 128.

k) Praelect. Academ. §. 518. seq. p. 417.

a) Praëtic. Med. L. I. P. II. c. 16. p. 430.

b) De Morf. Can. Rabid. c. 1. seq. p. 331. in L. De Contagios. Morb.

c) Process. Integr. p. 524. T. I. ed. Genev.

d) Essay on the hydrophobie, Lond. 1753. Cf. Comment. Lips. Vol. V. P. II. p. 329.

SWIETENIVM^e), MORGAGNIVM^f), VOGELIVM^g), aliosque innumeros omnium optime descripsit SAVVAGESIVS^h). Sed id satis mirari non possum, quid sit, quod magnus ille vir, CAELII forsitan auctoritate ductus, hunc hydrophobiae morbum Graecis incognitum ac praetervisum fuisse dixerit. Nam in eo vehementer fallitur, cum, eodem CAELIO teste, eum iam commemorarunt DEMOCRITVS et HIPPOCRATES, POLYBVS, ANDREAS, SORANVS, ARTORIVS, DEMETRIVS, ARTEMIDORVS, similiterque CELSVSⁱ), DIOSCORIDES^k), GALENVS^l), ORIBASIVS^m), RVFVS et POSIDONIVS apud ARTIVMⁿ) cet. Immo vero pridem ex CAELII AVRELIIANI fide de morbi huius nomine, natura et sede disputatum fuit, sic, vt alii aliter iudicarent. Nonnulli enim eum appellarunt *Φεύγυδρον*, quemadmodum POLYBVS fecit, alii vero *ὕδρoφoβία* aut *φοβόδιψον*; Alii eum

e) Comment. in Boerh. Aph. 1130. p. 536. seq. T. III. ed. Hildb.

f) De Cauff. et Sed. Morb. L. I. Ep. 3. n. 30. sequ. et L. V. Ep. 61. n. 9. qui more suo i. e. docte atque ex ipsorum cadauerum lustratione haec demonstrauit.

g) Prael. Acad. §. 99. p. 71.

h) Nosol. Method. T. III. P. I. p. 355. seq. Cf. Caelius Aurel. Morb. Acut. III. 9. p. 218. seq. et Mercurial. Var. Lect. I. 2. p. 6. sequ. vbi de vera huius mali origine pluribus anquiritur.

i) De Medicin. V. 27. n. 2. p. 308. ed. Kranf.

k) Parabil. II. 113. p. 113. ed. Sarac.

l) Definit. Medic. n. 255. p. 262. T. II. ed. Chart.

m) De Morb. Curat. III. 72. p. 639. Coll. Steph. vbi praeter ceteris remedia aduersus canis rabidi morium commendantur.

n) Tetrabl. II. Serm. II. c. 24. p. 260. ib.

eum in neruis residere dixerunt, vt DEMOCRITVS, nostraque aetate magnus BOERHAAVIVS^{o)}, MEADIVS^{p)} et HVM. RIDLEGVS^{q)}; alii iterum, quorum in numero sunt ASCLEPIADIS sectatores, maximeque GAIVS, cerebrum eiusque tunicas; alii, vt MAGNVS EPHESIVS, cor, stomachum, diaphragma, ilia caputque simul, alii singula seorsim accusarunt; alii porro, vt ARTEMIDORVS et ARTORIVS solum stomachum affici; alii denique, qualis fuit EVDEMVS, hanc *hydrophobicam passionem melancholiam* esse perhibuerunt, sicque alii aliter, vt quauis in re ardua coniecturali et occulta fieri solet. Sed, ni fallor, omnium optime sensisse putandus est EVDEMVS, siquidem horrenda illa signa, quibus hoc mali genus apud veteres et recentiores medicos adumbratur, veram melancholiae referunt imaginem neruorumque laesionem, estque illud, auctore CAELIO^{r)}, *appetentia vehemens atque timor potus, siue vlla ratione, ob quandam in corpore passionem.*

Sunt autem terribilis huius morbi signa, vt CAELIVS, RVFVS ac POSIDONIVS litteris consignatum reliquerunt, *anxietas quaedam sine vlla ratione, atque iracundia, et corporis difficultas, insolitus motus, somnus etiam suspensus, atque turbatus, vel vigilia et simul cibi corruptio, stomachi grauedo, crurum atque brachiorum extensio, oscitatio iugis, et impigens leuandi voluntas, insueta etiam querela aeris,*

tan-

o) De Cognosc. et Cur. Morb. Aph. 1142. et Swieten ad h. I. p. 566. T. III. ed. Hildb.

p) Mechanical Account of Pois. Eff. II. p. 129.

q) Obs. De Asthmate et Hydrophobia, XXV. p. 108.

r) L. cit. c. 10. p. 219. seq. ed. Amman.

tanquam anstrini, quamvis serena fuerit, quies: Item difficilis toleratio atque taedium, et recusatio imbrum, parva bibendi voluntas contra consuetudinem. Obtinente passione, appetentia bibendi atque timor, primum ad ipsius aquae visum; Secundo etiam, si eius audierint sonitum vel nomen. Dehinc timor somentationis, olei; pulsus densus, parvus, inordinatus; quibusdam febri-
cula, saltus stomachi, torpor atque stupor articularum, subreptio atque extentio praecordiorum ad superiores partes, et officii ventris abstentio, urinae reddendae paul-
latim frequentatio, tremor atque conductio nervorum, vox obtusa et velut latrabilis, corporis spirae similis siue canina inuolutio, spiratio difficilis, iactatio corporis, omnis ad ingressum hominum, tanquam secum aquam adferentium, rubor vultus, atque oculorum, et corporis tenuitas, attestante pallore, cum frigore partium supe-
riorum, veretri frequens tensio, cum seminis inuoluta-
rio iactu, lingua prominens. In ultimo etiam singul-
tus et vomitus fellis, ac frequentius nigri; quibusdam et timor; manus oculis tenus admotae vel circum tractae. Quidam se agnoscere satentur esse naturalem vel consue-
tum aquae liquorem, cum sibi monstrauerint, sed com-
moueri, cum viderint, ut se ipse quoque Soranus vidisse testatur, in hac passione constitutum sese hortatum, li-
quorem ut sumeret, nec tamen potuisse cet.

Quae hydrophobiae signa si quis considerarit attentius, et cum eo, quod hodie usu euenit, rite contulerit, immo vero praeclaram illam histo-
riam studiosè perlegerit, quam nuper BUCHOL-
ZIVS^{rr)} V. Cl. actis Academiae Nat. Curios. in-
finuan-

finuandam curauit; non poterit non tantam peruideri mali huius conuenientiam, quanta est maxima. Neque etiam in eius exitu definiendo a se inuicem abhorrent omnium temporum medici, quippe, GALENO^{s)} auctore, hoc morbi horrendij pestiferique genus interdum intra tres quatuorue menses, interdum vero post integrum demum annum, ex quo homines commorfi erant, miseris vitam ipsam abstulit.

IV.

FVROR VTERI.

Ex vtero grauis turpisque morbus etiam nascitur, quem veteres ac recentiores aut *furorem uteri* appellant, aut *furorem ἐρωτικόν*, vt PLATONI^{a)}, aut *nymphomaniam*, vt SAVVAGESIO^{b)}, placuit. Etenim sunt secundum HESIODVM^{c)}.

Μαχλόταται δὲ γυναῖκες, ἀφαιρότατοι δὲ τ'
ἄνδρες

Salacissimae mulieres, et viri imbecillissimi,

atque patent eam ob causam huic malo prae ceteris puellae viro maturaе, viduae, ac praeter has, vt OVIDIVS^{d)} auctor est quaecunque

*Osculaque inseruit cupidae lustrantia linguae,
Lascium femori supposuitque femur.*

Hinc

s) In *Hipp.* L. Praedict. I. Comment. II. Text. 52. p. 735. T. VIII. ed. Chart.

a) *Ap. Cael. Aurel. Morb. Diut.* I. 5. p. 325.

b) *Nosol. Method.* T. III. P. I. p. 343.

c) *Oper.* et *Dies* v. 584.

d) *Amor.* III. *Eleg.* VII. v. 9. sequ. Cf. *Paulus De Re Med.* III. 56. p. 477. Coll. *Steph.*

Hinc illae lasciuiæ foedæ stimulis excitatae visis-
que phantasiæ delectatae ludicris, pudore omni po-
sito, honestatisque fractis repagulis, caeco volupta-
tum impetu abripiuntur, obuium quemque virum,
nudatis obliensis partibus, lenociniis, precibus, vi,
ad coitum alliciunt, et tam strenue, athleticæ ac
pugilicæ in veneris castris militant, ut turpium am-
plexuum numero vel *Messalinam* ipsam superent,

*Quae resupina iacens multorum absorbit ictus,
Et lassata viris, nec dum satiata recessit.*

Hinc veretrum muliebri praelongatur. Hinc ob-
nesandi amoris consecrationem incredibilis fit suc-
corum profusio, vulvae tumor atque hiatus, in-
tolerabilis abdominis ardor, vrina pauca et flamma;
Hinc, ut bene memoriae prodidit diuinus
HIPPOCRATES ^{e)}, moeror assiduus, melancholia,
insania, delirium, violenta mors, quam sibi
olim virgines Milesiæ hæc de re consciuisse apud
PLUTARCHVM ^{f)}, perhibentur, recentiori vero
ætate, ut DAN. SENNERTVS ^{g)} auctor est,
Lugdunenses similiter.

Hoc morbi genus omnium veterum medico-
rum optime SORANVS ^{h)} expresserat, quippe
eum

e) L. De Virg. Morb. §. 2. p. 356. T. II. ed. Lind.

f) De Virtut. Mulier. p. 249. T. II. ed. Xyl.

g) Practic. Med. L. IV. P. II. Sect. III. c. 5. p. 252. Cf.
L. I. P. II. c. 15. ubi furor uteri quaedam maniae spe-
cies esse dicitur.

h) Ap. Aëtium Tetrabl. IV. Serm. IV. c. 74. p. 817. Cf.
Aretæus De Sign. et Caus. Acut. Morb. II. 12. p. 26.
ed. Boerh. qui hunc morbum non vult appellari *στυ-
γίσην*, sed potius *μαχλοσύνην* tantum. quam ipse paullo
ante per, *ὁρμήν ἀσχετον ἐς ἐμῆλην*, Homeri vero Schol.
per,

eum nec reliquae eius differentiae latuerunt, minimeque *satyriasis*, cui adiuncta est *pudendorum ingens pruritus cum dolore*, ita, ut mulier assidue manus admoueat, atque ideo intolerabili veneris desiderio contabescit, et falsi humoris effluentis acrimoniam ac mordacitatem percipit, et loci uteri vicini inflammantur. Illud vero ardens coeundi desiderium saeuiores reddit affectionem cet. Neque absimiliter hunc morbum recensuerunt DAN. SENNERTVS, SAVVAGESIVS, alique multi, quos iam commemorare non lubet.

V.

VARIA HYDROPI GENERA.

Malus Corporis Habitus, Ascites, Tympanites, Anasarca s. Leucophlegmatia.

Tam communia multis abhinc seculis haec corpori humano vitia fuerunt, ut vix ac ne vix quidem explicatione quadam egeant, praesertim cum optimi quique medici in nominibus, causis, signis, mirifice inter se conueniant. Etenim, Q. SERENO SAMMONICO ^{a)} teste,

*Corrupti iecoris vitio vel splenis acerbus
Crescit hydrops, aut cum siccatae febre medullae
Atque aridae fauces gelidum traxere liquorem,*

Tum

per, τὴν πρὸς συνείαν κατωφίσταν explicuerat. At vero recte *Petitus* (Comm. in l. c. p. 167) iam monuit, id non, nisi *λογουαχίον* esse, atque usus est *Messalinae* Aug. exemplo ad demonstrandum, quae vera huius vocis sit significatio.

- a) De Medicin. n. 28. p. 422 Coll. Steph. Cf. si placet, Caes. Aurel. De Morb. Diut. III. 6. p. 461: *τὸν ὅλον* f. Synopf. IX. 22. p. 142. sequ. : *Aetaeus* De S. et Caus. Diut. Morb. I. 16. p. 46. seq. ed. Boerh.

*Tum lymphæ, interius vitio gliscente, tumescit,
Secernens miseram proprio de viscere pellem.*

Est autem malus corporis habitus, quem Graeci *καχεξία* appellant, haud raro praecursor quasi atque auctor reliquarum specierum, quippe ille ex ARCHIGENIS ^{b)} fide in aquositate diffunditur atque accidit ex longo morbo, ex viscere, quod scirrhus infestat, ex dysenteria et affectione coeliaca diuturna, ex suppressione suetae evacuationis, aut etiam, ut CAELIVS AVRELIANVS ^{c)} perhibet, ex intemperantia aegrotantis, vel curatione mala medicantis, ex medicaminibus saepissime potatis, ex fluxu haemorrhoidis longissimi temporis, aut vomitu, aut febribus longo tempore corpore affecto, aut collectionibus cet.

Quae corporis affectio, si per aliquod temporis spatium substiterit, necesse est aut in leucophlegmatiam transeat, aut ascitem ac tympanitem, quippe in malo corporis habitu et origo diri huius morbi, et causa primaria semper anquirenda est. In quo, dici vix potest, quantam diligentiam et accurationem adhibuerint medici veteres, HIPPOCRATES, ARETAEVS ^{d)}, GALENVS ^{e)}, ALEXANDER TRALLIANVS ^{f)}, AETIVS ^{g)}, PAVLLVS ^{h)}, omnium vero

b) Ap. Aëtium Tetrabl. II. Serm. II. c. 19. p. 534. Coll. cit.

c) L. et pag. cit.

d) De Caus. et Sign. Diut. Morb. I. 16. p. 46. et L. II. 1. p. 48.

e) Introduct. c. 13. p. 383. T. II. ed. Chart. ubi varia praeclare ac probabiliter hisce de hydropis generibus dicta sunt. Cf. L. De Sympt. Caus. III. 3. p. 89. et L. De Loc. Affect. V. 7. p. 497, T. VII.

f) L. IX. 1. seq. p. 512. ed. Guinth.

g) Tetrabl. III. Serm. II. c. 20. sequ. p. 534.

h) De Re Med. III. 47. p. 471. seq. Coll. Steph.

vero optime CAELIVS AVRELIANVS ⁱ⁾, qui et more suo, id est, studiose varias veterum medicorum sententias collegit, et veritati suum decus atque pretium reddidit. Probabilis enim prae ceteris illa est PROCVLI ^{k)}, qui THEMISONIS sectator fuit, et secundum plurimos dixerat hydropis differentias temporibus passionis adscribendas. Initium enim atque augmentum esse λευκοφλεγμῶν, cum adhuc secundum carnem fieri mutationem viderimus: Statum vero tympaniten, cum summa tensio secundum ventrem fuerit facta: Declinationem autem asciten, cum quadam indulgentia fuerit inflatio relaxata, et si CAELIVS paullo aliter hac in re senserat. Sed haec haec. Est enim hydrops obuium quoddam morbi genus, in quo caussarum natura et series eadem est, adeoque nullus dubito, qui, vel neglectis recentiorum medicorum testimoniis, iterum neget maximam his dari conuenientiam, fore prorsus neminem.

Plura profecto restant morborum genera, in quibus mira est et incredibilis paene veterum ac recentiorum medicorum consensio, varia alui profluvia, affectio coeliaca, dysenteria, diabetes, dolor coxendicis, morbus articularis, podagra cet. Sed haec, quae adhuc commemorauimus iam sufficiant. In re enim facili omnibusque cognita multis verborum ambagibus atque lenociniis vti velle, aut dementis est, aut saltem hominis male seduli.

i) Morb. Diut. III. 8. p. 467. seq.

k) L. et cap. cit. p. 469.

S E C T I O : I V .

DE

IIS MORBORVM GENERIBVS,
IN QVORVM NATVRA ET EVENTIS
DEFINIENDIS VETERES RECENTIO-
RIBVS MEDICIS LONGE DILI-
GENTIORES SVNT.

In ea semper opinione fui, ex quo propius ad
monimenta veterum medicorum accesseram,
magnum perfectumque medicum fore nemi-
nem, nisi qui eos verae saniorisque medicinae au-
ctores sibi ad imitandum proposuerit. Abhiben-
dam enim ii duxerunt, vt alia taceam, in mor-
borum natura et imagine adumbranda eam dili-
gentiam et accurationem, vt, nisi tyro in medi-
cina sis, non possis non in tantorum virorum ad-
mirationem rapi, qui nec imparati vnquam aut
praeoccupati ad aegrorum lectulos venerant, nec
in precariae enunciationis fidem falsis ludicrisue
obseruatiunculis vsi sunt ad lectorum animos in-
escandos. Solent enim veteres, etsi cetera non
negligunt, tamen in morborum signis ac euentis
tam diligentes et minutuli quasi esse, vt et verbo
cuique ac notioni suam vim constare velint, et

similitudinem aequae ac differentiam malorum eorum, quibus vita et valitudo hominum identidem est obnoxia, magno cum studio et ad viuum exprimant.

Quod quantae utilitatis sit in generibus aegrotationum corporis et perspiciendis, et diiudicandis, intelligent profecto ii cum maxime, qui quosdam recentiorum medicorum libros curatius perlegerunt. Aut enim a priscorum hominum more obseruandique studio prorsum descuerunt, aut quodam male sedulo innouandi pruritu incitati temere efflaxerunt nomina, aut denique eodem, quo herbarii nostri, modo veterum vocabula ad res suas exprimendas, easque saepenumero longe diuersissimas, audacter transtulerunt. Ex quo non potest non maxima rerum addiscendarum docendarumque confusio suboriri, detrimentumque irreparabile inferri ipsis medicinae studiis.

Nolo iam haec omnia singulatim percensere, aut magna exemplorum abuti multitudine, ad summationes meas confirmandas, quippe hoc opus iniquum est periculique plenissimum, nisi velim iterum in quorundam hominum reprehensionem incurrere, qui si sese semel ad magni alicuius viri auctoritatem composuerunt, aqua et igne interdicensum existimant, quicumque eum errare posse publice profiteatur. Ecquis vero est, qui, quantopere hac in re veteres nostris antecellant, turpiter ignoret? Liceat tamen nobis huic argumento paullulum immorari.

I.
A N G I N A.

Angina. communis ille faucibusque infestus morbus, quem GALENVS ^{a)} vniuersè per *φλεγμονήν τῶν κατὰ φάρυγγα μερῶν* expressit, solet a nostris medicis aut a sola causâ nominari, idque, quantum equidem video, non iniuria; aut etiam, si qua veterum vocabula existiment adhibenda, oscitanter nimis ea in re versari videntur. Aliis ^{aa)} enim *κυνάγχη* et *συνάγχη* grauior laesio est, *παρὰ κυνάγχη* vero et *παρασυνάγχη* mitior, alii vero haec nomina obiter adferunt, quasi eis nulla subiecta sit notio, nulla insit vtilitas; id quod summa est in veteres medicos iniuria.

Esti enim negari non potest, HIPPOCRATEM ^{b)}, ARETAEVUM ^{c)}, GALENVUM ^{d)}, et quos-

Q 3

a) In *Hipp.* L. De Viâ. Acut. Comm. IV. Text. 27. p. 136 seq. T. XI. et L. Meth. Medend. ad *Glauc.* II. 1. p. 397. T. X. ed. *Chart.*

aa) *Schacht* Instit. Med. Pract. L. V. c. 2. §. 6. p. 183. ed. *Vienn.*: *Ludwig* Instit. Pathol. Gen. P. III. c. 4. §. 252. p. 107: *Neisfeld* Rat. Medend. P. I. c. 2. Sect. III. §. 721. sequ. p. 250. rel.

b) L. De Morb. III. §. 10. p. 102. T. II. ed. *Lind.* Interdum hoc solo nomine omnes huius mali species significari voluit, quoniam multa eius placita, quae de morbi exitu reliquit, sine hac cautione viderentur dubia, ut ex eius lectione facile potest colligi.

c) De Caus. et Sign. Acut. Morb. I. 7. p. 3. et L. Curat. Acut. Morb. I. 7. p. 86. ed. *Boerh.*

d) *Introduct.* c. 13. p. 379. T. II. ed. *Chart.*: L. De Loc. Affect. IV. 6. p. 459. T. VII. vbi *κυνάγχη* ex spinâ laesione, eaque grauissima et rarissima, commemoratur. Cf. In *Praedict.* I. Comment. II. Text. 89. p. 755. seq. T. VIII. et In *Epid.* II. Comm. II. Text. 28. p. 145. T. IX. P. I.

quosdam praeterea alios, *κυνάγχην* eam appellasse videri inflammationem, quae interiores oris partes infestat, maiorique cum periculo est, *συνάγχην* vero, quae externas magis et visui obuius laedit; tamen cum apud ALEXANDRVM ^{e)} haec, vt genus, reliquae vero, vt differentiae, adducantur, idque rei apposite, siquidem veteres, GALENO ^{f)} teste, in verborum vlu parci fuerunt, et communi hoc nomine omnia respirationis laesae signa exprefferunt, vt hinc apud HIPPOCRATEM *παρακυνάγχη* ipsa *χαλαρωτέρην νῆσον* significet; iniurii profecto videmur in veterum medicorum manes, si in SAVVAGESIO aliisque felicem hanc nominum effingendorum propensionem laeti admiramur, at vero eos, qui similiter se gesserant multis ante seculis, proterue spernimus.

Neque tamen haec pestiferi acutissimique morbi definitio suis destituitur commodis, nec a CELSO ^{g)}, GALENO ^{h)}, PAVLLO ⁱ⁾, aliisque veterum penitus fuit praeterita. *Nostri anginam vocant*, inquit CELSVS; *Apud Graecos nomen, prout species est. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet, sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra soluuntur. Id συνάγχην vocant.*

Inter-

e) L. IV. 1. p. 219. et Gal. L. De Loc. Affect. l. c. p. 463.

f) L. De Loc. Affect. l. c. p. 462. et In L. Viſt. Acut. Comm. IV. Text. 27. p. 136. T. XI. Anginae vero species similiter, vt nos, recensuit Comment. IV. in Hipp. Aph. 34. p. 156. T. IX.

g) De Medicin. IV. 4. p. 1. p. 196. ed. Krausf.

h) L. cit.

i) De Re Med. III. 27. p. 446. Coll. Steph.

Interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultusque est. ὡς συνάγχη vocatur. Illa communia sunt: Aeger non cibum deuorare, non potionem potest: Spiritus eius includitur. Leuius est, ubi tumor tantummodo et rubor est, cetera non sequuntur. Id παγα-συνάγχην appellant.

Nulla autem modo fieri potest, ut quis hac nostrorum hominum negligentia acquiescat, qui quicquid non satis intelligunt, alto spernunt supercilio. Variis enim hisce veterum vocabulis cum locus, quem angina misere infestat, et natura magnitudoque mali exprimitur, quippe longe alia signorum est facies, si συνάγχη, fauces occupat, alia, si κυνάγχη. Neque mehercule praeter eunda observatio ARETAEI^{k)} est, qua συνάγχην

Q 4 οἶον

^{k)} L. supra cit. Haerent hic in verborum positu et explicatione interpretes, maximeque omnium post *Petitium*, (Comment. in h. l. p. 147. ed. *Boerh.*) magnus *Swietenius*, (Comm. in *Boerh. Aph. §. 783. T. II. ed. Hildb.*) Illi enim propter illam συνάγχης descriptionem, quam modo attulimus, paullo post non, ὡς συνάγχην ἀπὸ κυνάγχης γίνεσθαι, ut vulgo fit, sed potius ὡς κυνάγχην ἀπὸ συνάγχης κ. τ. λ. legendum esse perhibent. Sed temere, ut nobis videtur, et indistincta causa. Ipse enim *Aretaeus*, praemissa ea anginae specie, quae συνάγχη, aut, ut *Petito* placet, ὑάγχη appellatur, ad grauiorem illam κυνάγχην progreditur, eamque sic describit naturaeque accommodatae, ut inter legendum mens stupefcat horreantque capilli. Vfus autem hisce verbis est: *Εἰς τοὺς δὲ τοῖς μὲν κυνάγχη τοῖς φλεγμονὴ παρ' ἰσθμίου. Αδὲστ' sane laborantibus canis angina inflammatio tonsillarum, non vero συνάγχη τοῖς, ut fas erat, si coniecturae illi locus esse debebat, nec in codd. ac libris impressis aliter legitur. Immo vero Aretaeus, hoc malorum recensu*
ἰσθμίου,

οἷον συνέυσσαν ἔνδον καὶ ἄγχσαν (quasi interius
vergentem et angentem) appellavit, συνάγχην vero
ista longe perniciosiorem ac periculosiorem esse cen-
suit, adeoque boni etiam augurii, si haec in
συνάγχην transferit.

Qua de re prorsum non video, quid sit, quod
recentiores medici praeclaram hanc veterum, in
primisque ALEXANDRI TRALLIANI, divi-
sionem turpiter deſerendam exiſtinarent. Si enim
iam, inde ab HIPPOCRATIS magni tempore
συνάγχη et παρασυνάγχη non, niſi mali vehe-
mentia et magnitudine a ſe diſcrepant, quid pro-
hibet, quo minus ſimiliter συνάγχη et παρα-
συνάγχη dici et poſſit, et debeat, praefertim cum
nec veritati repugnet iſta diſtinctio, nec auctori-
tate omni deſtituatur? Neque ab hac ſententia
alienus fuit CAELIVS AVRELIANVS ¹⁾. Cui etſi
ſynanches

facto, tunc demum συνάγχην boni ominis eſſe adſcribat,
ſi in ſynachen tranſeat. Accedit et illud, quod Hip-
pocrates, (L. De Morb. III. §. 10. et 11. p. 102. T. II.
ed. Lind.) in quem Aretaeus tantum non ſemper, tan-
quam exemplum, intuetur et quodam verborum uſum,
et ſummam in deſcribendo diligentiam, ad grauiorem
anginae formam exprimendam ſemper adhibuit voc.
συνάγχη, ad leuiorem autem voc. παρασυνάγχη. Quid?
quod ea eſt ſignorum inter ſe conſenſio, ut hinc amplius
dubitare neſas ſit. Cf. quae ſupra ex Celſo commemo-
rauiſmus, et ubique συνάγχην leuiorem ea anginae
ſpecie eſſe intelliges, quae συνάγχη nominatur. Huc
etiam ſine dubio pertinet ille ap. Galen. L. De Serm.
III. 3. p. 230. T. III. ed. Chart. aut quiſquis huius libelli
auctor eſt, grauiſſimus aſſectus in faucibus, qui graece
lycoides dicitur, latine lupus, id eſt, ſtrangulator.

1) Acut. Morb. III. 1. p. 179. ed. Amman.

synanches nomen prae ceteris arrideat, tamen haec addere non dubitat: *Synanche alia est sine manifesto indicio, alia cum visibili atque manifesto: Et alia intra oris spatium, alia exterius, alia ex utroque hoc, exteriore atque interiore, parte dextra vel sinistra, aut in utraque.* His enim diuisionibus easdem illas, quas alii, anginae species profitetur, atque quidam, quorum in numero VALENS fuit, specialem discretionem etiam nominibus posuisse perhibentur. Immo vero cynanchen et paracynanchen, hynanchen, synanchen, parasyanchen, similiter, vt nos paullo ante fecimus, a loco, quem hoc malum occupat, et ab magnitudine appellandas anginae formas esse censuit, etsi reuera, eodem CAELIO auctore, nihil refert, speciales differentias proprietate nominum separare.

Similis ratio est AETII ^m), qui ex GALENO easdem quatuor anginae species, neglecto tamen nomine, adduxit, atque omnium longe grauissimam et periculosissimam a veteribus *κυνάγχην* vocatam fuisse auctor est, in quo consentientem PAVLLVM ⁿ) habet. *Internis faucium (Φάρυγγος)*
Q. 5

m) Tetrabl. II. Serm. IV. c. 47. p. 399. Coll. Steph.

n) De Re Med. III. 27. p. 446. Coll. cit. et ed. graec. p. 84. Sed minus fida et tuta hic iterum, vt multis alijs in locis, Jani Cornarii versio est. Habet enim inter alia haec etiam verba, quae lectorem graecae linguae ignarum facile in errorem inducere possent: *In synanchicis quandoque etiam suffocatio sequitur.* Nusquam autem in graeca Basileensi extat *κυνάγχης*, sed potius *κυνάγχης*, exindeque etiam colligitur, nos nec temere fecisse, cum *κυνάγχην* ceteris anteponeremus. Hac enim ratione eos, qui toti ex versionibus pendent, saepenumero iudicio labi oportere, quis est, qui non intelligat?

γος). musculis inflammatis, inquit ille, angina fit, quae synanche appellatur: externis vero, parasy-nanche. Eodem modo interni summi gutturis (λαρυγγος) musculi inflammati eam efficiunt, quae cynanche vocatur: externi vero eam, quae paracynanche. Consequitur ad omnes rectae cervicis spiratio, (ὀρθόπνοια) et dolor (πόνος) cum spirandi difficultate cet.

Porro veteres nec ea huius mali nomina prorsum latuerunt, quae a causa plerumque repetuntur, qualisque est angina inflammatoria, pituitosa, oedematosa, strangulatoria rel. quibus sibi nostri homines, incredibile, quantum perplacent. Memini enim, nisi totus fallor, id genus anginas apud HIPPOCRATEM ^o) me legere. Describitur vero hoc in loco quaedam species, quae a pituita nascitur, ad collum et maxillas coaceruata, febre interdum adiuncta, nec non deglutitionis ac respirationis difficultate. Iterum ^p) commemoratur κύναγχος ἀπὸ αἵματος, (angina a sanguine) quae certe nostra est inflammatoria; Denique ^q) κύναγχος, ubi τὸ ψυχρὸν et κολλῶδες ῥεῦμα acculatur, quae anginae forma non potest non pituitosae nostrae respondere, id quod etiam GALENVS ^r) videtur concedere.

Ad eas vero anginae species explicandas, quibus veteres medici utuntur, referenda sine dubio

ca

^o) L. De Morb. II. §. 9. p. 11. T. II. ed. Lind.

^p) L. De Loc. in Hom. §. 42. p. 388. T. I.

^q) L. De Vict. Acut. §. 39. p. 300. T. I.

^r) In Hipp. L. De Vict. Acut. Comm. IV. Text. 27. p. 136. T. XI. ed. Chart.

ea sunt, quae de vario exitu litteris consignatum reliquit diuinus HIPPOCRATES ^o). Angina enim grauissima et cum maxime primis diebus exitiosa perhibetur, si in faucibus non, nisi dolor multus et ὀξυπνοία vrget, estque, vt nobis videtur, ea, quae vulgo *κυνάγχη* dicitur. Altera similem dolorem adiunctum habet, tumorem, ruboremque faucium, minusque illa pertimescenda est, quae sine dubio *παρὰκυνάγχη* est, quippe, vt supra vidimus, bina haec mali genera expresse commemorarat HIPPOCRATES. Noua porro anginae forma habetur, quae cum faucium et ceruicis rubore est, eoque ad externas et magis obuias oris partes proiecto, cui pro magnitudine morbi signorumque vehementia diuersa diuersum nomen erit, atque, si placeat *συνάγχη* et *παρὰσυνάγχη* appellari poterit. Hisce vero diuisionibus ad verbum fere respondent praesagia, quae in *Coacis* ^t) repetuntur. Quae si attente diligenterque perlegeris, veterum in obseruando constantiam et accuratorem non poteris non admirari, eorumque subridere impudentiam dicam, an imprudentiam, quibus antiqua quaeuis sordent. Sed haec de anginae nominibus sufficiant, quippe hoc in genere documenta longe praeclariora restant.

Omnis

^o) L. Prognost. §. 23. p. 467. T. I. Cf. Galen. Comm. III. in h. l. Text. 16. sequ. p. 673. T. VIII. vbi has species nominatim a se inuicem seiunxit, neque tamen nimis recentiorum medicorum nomina vrgenda esse voluit. Philosophi enim virique magni est, non nomina impensius curare, sed rem ipsam prae ceteris, neque tamen ea sic negligere, vt ea susque deque habere videatur.

^t) Coac. Praenot. p. 555. T. I.

Omnis enim medici boni praestantia in eo maxime cernitur, ut ex certis quibusdam signis ad morbi naturam et indolem perueniat, et quo felicior in iis inueniendis est, eo profecto perspicacior ac praeclaro isto nomine dignior existimandus est. Fuit vero haec quasi veterum vis propria et familiaris, ut nihil inter obseruandum oscitanter negligerent, aut temere fastidirent, adeoque nec mirum videbitur, si in notatione signorum eorum, quibus angina continetur, nostris hominibus antissent quam longissime.

Sua hinc laus, honos atque gloria, HIPPOCRATI, ARETAE, GALENO, ceterisque medicis debetur; princeps vero omnium et quasi antesignanus hoc in genere existimandus CAELIVS AVRELIANVS^{u)} est, cuius verba, cum verana mali venientis, futurique exitus imaginem repraesentent, hic nobis adicere liceat. *Sequitur eos, inquit ille, qui iam passione tentantur, querela sine ulla ratione, atque difficilis motus colli et gutturis. Item saliuatio plurima praeter tumorem, et subdolens faucium sensus, cum asperitate sensibili. Item difficultas transuorandi liquoris soliti, saliuarum more collecti: Tunc spirationis velut impedimentum, tanquam obstantis crassioris humoris. Surgente vero ac crescente passione, sic, ut manifesto tumore pars fuerit rubens facta, videbitur tumor faucium atque vuae, et supra linguam partium, et summitatis gutturis, cum difficultate transuorationis omnium acceptorum. Praefocatio etiam pro*
tumoris

u) L. cit. c. 2. p. 181. sequ.

tumoris modo, spirationis difficultas, et nausearum provocatio. Dehinc sicca tensio, si quis os aegrotantis aperuerit, et digito linguam oppresserit, inuenitur. Crescente vehementius passione, omnium tumor efficitur, colli atque vultus, et humoris crassioris ac salinarum fluor, oculi prominentes, sanguinolenti, et venarum extensio. At si peius increuerit, linguae ultra dentes ad exteriora prolapsio, ariditas siue siccitas faucium, articularum gelidus torpor, pulsus celer, densus, iacendi difficultas, et magis in supino schemate, vel in latere: frequens etiam sedendi cupiditas, item loquutio non articulata, sed confusa, atque cum dolore. At si in exitum passio coeperit ferri, lior vultus, vocis amputatio, gutturis atque pectoris stridor, et recursio siue recursus poti liquoris; pulsus defectio, quam Graeci *ἀσπυγία* vocant, et quibusdam caninus vocis sonitus, quibusdam oris spumatio. Tunc etiam necessario mortis effectus. At si sine manifesto tumore fuerit passio, sequitur collorum tenuitas, cum extensione atque subreptione inflexibili. Item vultus et oculorum cauitas, frontis extensio, color plumbeus, spirationis difficultas plurima, nullo, ut supra diximus, manifesto tumore, siue inflatione aliqua apparente neque in internis, neque in externis partibus, hebetudo plurima atque imbecillitas aegrotantis; et celerrimus vel acutus cum praefocatione mortis effectus. At si circum colla se ignis sacer insuderit, siue in pectore apparuerit, et fuerit perseverans, frequentissime bonum portendit, siquidem adscensus tumoris ex alto ad superficiem venire videatur. At sine ulla ratione adiutorii cuiusquam medicinalis beneficii, repente non apparet, salutem negabit: Descensus enim a superficie corporis ad altiora monstratur,

stratur. At si forte non secundo irruens, vel ex alto acceptus ad superficiem fuerit ignis sacer, sed antecedens passionem, aut eidem concurrens, omnia mala significat. Humor autem plurimus, siue saliuarum fluor in crassitudinem coactus, si in statu apparuerit, mala ostendit. Post statum vero passionis, salutaria pollicetur. Alias enim plurimam praefocationem significat, alias corporis laxamentum. In quibusdam etiam tantum tumor increfcit, vt stricturem faciat in faucibus atque gutture, et mento. Haecenus praeclare CAELIVS.

Quod mali genus cum tam dirum sit atque pestiferum, nihil vt magis esse possit, ecquod mirum, si quidam iratus apud PLAVTVM ^{v)} haec in votis habuerit:

*In anginam ego nunc me vclim verti, vt veneficae illi
Faucesprehendam et enecem scelestam stimulatricem.*

Quibus praemissis, legat, quaeso, recentiorum medicorum libros, quisquis diuino seni eiusque adseclis omnem meritorum laudem impudenter ereptam velit, et tunc demum, quantum nostros et accuratatione in obseruando, et iusta in describendo breuitate superent, iure suo iudicet. Tunc enim temporis aut desinet in STHENELI ^{w)} morem loqui,

Ἡμεῖς τοι πατέρων μεν ἀμείνορες ἐυχόμεθ' εἶναι,

Nos patribus loquimur multum praestare vetustis,

aut

v) Mostell. Act. I. Sc. III. v. 61. sequ.

w) Ap. Galen. Suator. ad Art. Orat. c. 7. p. 7. T. II. ed. Chart.

aut saltem sibi ab ista linguae temperabit inmodestia, qua veteribus parcere nefas ducitur. *Inest enim, SENECA x) teste, omni seculo, quod sat est.*

II.

ΛΕΙΠΟΘΥΜΙΑ, ΛΕΙΠΟΥΤΧΙΑ,
ΣΥΓΚΟΠΗ, ΑΣΦΤΕΙΑ.

Sunt illae quidem quatuor animi defectionum species, quarum nomina varia sunt, quae vero re ipsa non nisi gradu a se inuicem discrepare videntur recentiorum medicorum plurimis, idque sine ullo delectu ac discrimine, adfirmatur. Eminent hoc in numero IO. RHODIVS a), SCHACHTIVS b), LUDWIGIVS c), III. VOGELIVS d), immo vero ipse SAVVAGESIVS e), cui satis est *leipothymiam esse cum pulsus bonitate, tinnitu aurium, subitoque calore, vertigine, camque a capite incipere; syncopen vero, si pulsus euanescit, aut saltem minuitur cum subita sensuum obscuracione viriumque defectione cet.*

Sed profecto, si haec omnia legeris, incertior multo es, quam ante fueras. Repugnant enim subita ista nostrorum hominum placita saniori

x) Epist. XVII. p. 54. T. II. ed. Lips.

a) Analect. ad Septalii Caut. L. VI. p. 383.

b) Institution. Medicin. Pract. L. VI. 7. p. 231.

c) Patholog. General. P. III. c. 2. §. 208. p. 38. seq. ed. sec. et Instit. Medic. Clinic. P. I. Tr. III. c. 6. §. 675. p. 312.

d) Praelect. Academ. Aph. 602. p. 502.

e) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 389.

niori veterum doctrinae, vt suo iam tempore con-
 queſti ſunt MERCATVS atque HIER. MERCU-
 RIALIS, et male proſecto huc illud PLATO-
 NIS^{f)} adducitur: Ὡς ἂν παραμελῶμεν ὀνομά-
 των, πλεσιώτεροι φρονήσεως εἰς τὸ γῆρας
 ἀφ' ἑξόμεθα. Nos ditiores ſapientia ad ſenectutem
 perueniuri ſumus, ſi nomina neglexerimus. Fieri
 enim nullo modo poteſt, vt ſine iis artes vllae, et
 prae ceteris medicina, rite doceri penitusque ad-
 diſci poſſint, niſi ſimul omnia morborum genera
 in ſuas ſpecies iterum bene naturaeque appoſite
 diuidantur. Hinc aut nefandae leuitatis eſt, ve-
 terum ſcripta et ſcita temere ſpernere, quorum
 hac in re accuſationem diligentiamque ſatis demi-
 rari nequeas, aut etiam ſummae eſt dementiae, ſi
 quid ſua vtilitate deſtitui vere videatur, illud am-
 plius initari et obſoletis iſtis nonnibus comme-
 morare identidem.

Gradu quidem (fateor) haec mala differunt,
 continenturque, tanquam ſpecies, vno eodemque
 genere; ſed id vnum doleo, recentiores medicos
 haec non rite a ſe inuicem ſegregare aut voluiſſe,
 aut potuiſſe ob contentam ac neglectam proliuſ
 veterum medicorum lectionem. Intuenti enim
 mihi quaeuis eorum loca, quae verſantur in hiſce
 morbis deſcribendis, eaque inde ab HIPPOCRATE
 ad vltimum vſque Graecorum et Latinorum
 conferenti, id certo repeririſſe videor, λειποθυμίαν
 et συγχοπήν reliquas quasque differentias ſub ſe
 com-

f) Ap. Galen. L. De Vſu Part. IV. 12. p. 384. T. IV.
 ed. Chart.

comprehendere. Id quod etiam significasse censendi sunt ALEXANDER TRALLIANVS ^{g)}, cum in cardiacis *λειποθυμίας ἀμέτρως* et *συγκοπὰς* fieri adfirmat, nec non AETIVS ^{h)}, cum primum de *leipothymia* ageret, deindeque ad *syncopen* propius accederet. Hinc illa apud HIPPOCRATEM ⁱ⁾ *ἐκλυσις* ab tuberculi scissione oriunda sine dubio ad priorem formam referenda est, *λειποψυχίη* vero ad posteriorem, cum secundum ALEXANDRVM ^{k)} et AETIVM ^{l)} haec sibi verba satis respondeant, atque *leipothymia*, auctore GALENO ^{m)}, *syncope imperfecta* sit.

Neque sola nominis discrepantia spectanda est, verum etiam variae huius mali species, quae a causis repetuntur et inter se bene ordinantur. Oritur autem ut GALENVS ⁿ⁾, ALEXANDER ^{o)}, PAVLLVS ^{p)} perhibent, *leipothymia* illa ex quacunque nimia egestionem, ab succorum multitudine, ab convulsione et inflammatione uteri, ab media longa ^{q)} et crudi-

g) L. VII. 9. p. 342. ed. Guinth. Cf. Foësius Oecon. Hipp. p. 378.

h) Tetrabl. II. Serm. I. c. 96. seq. p. 244. Coll. Steph.

i) L. VII. Aph. 8. p. 103. T. I. ed. Lind.

k) L. XII. 3. p. 697. sequ.

l) L. cit.

m) Method. Medend. ad Glaucon. I. 15. p. 359. T. X. ed. Chart. Hoc in loco et omnes *leipothymiae* causae singulatim recensentur, et diserte adfirmatur, *λειποθυμίας* atque *ἐκλυσιν* adhiberi a medicis ad unam eandemque rem significandam.

n) L. cit.

o) L. XII. 3. p. 697. sequ.

p) De Re Med. III. 60. p. 411. Coll. Steph.

q) Galen. in Aph. Comm. II. Text. 41. p. 80. T. IX. ed. Chart.

cruditate, a debilitate stomachi viriumque imbecillitate, a varia vitiosorum humorum natura s. cardiaca, quo nomine cuncta morbi huius genera significasse videtur CAELIVS AVRELIANVS ^{r)}. Porro etiam leipothymia nascitur ex pituita, frigore aut calore, a siccitate, ab inflammatione viscerum febrisque vehementia, et malignitate, ex obstructione visceris nobilioris, ex abscessu rupto ^{s)}, ab dolore vehemente, maxime intestinorum, ex laesione nervi, ulceribus articularum malignis, gangraena, ex perturbationibus animi cet. Interdum haec mentis defectio ^{t)} praecedit apoplexias, morbum herculeum mali moris, nervorum resolutionem, syncopen, marcorem, maximeque senes exinde periclitantur, in quibus ob subitos animi motus haud raro malo cum euentu est.

Similis ratio *syncopes* est, quae, GALENO ^{u)} teste, κατὰ πτωσιν ὀξεία δύναμειος est, adeoque non inepte mortem ipsam *syncopen* confirmatam GERARDVS CREMONENSIS ^{uu)} dixerat. Oritur autem illa secundum veterum doctrinam subito a causa multiplici ac varia. Memini enim me in eorum monumentis legere *syncopen cardiacam* ^{v)}, et
stoma-

r) Morb. Acut. II. 30. seq. p. 145. ed. Amman.

s) Gal. in Aph. Comm. VII. Text. 8. p. 295. T. IX.

t) Gal. Meth. Med. ad Glauc. I. 15. p. 359. T. X.

u) Method. Medend. XII. 5. seq. p. 282. T. X. vbi simul omnes huius morbi species recensentur.

uu) Ap. Valescum de Taranta Philon. Pharmac. III. 13. p. 271. ed. Frst. 1599.

v) Gal. in Aph. Comment. II. Text. 41. p. 81. T. IX: L. De Loc. Affect. V. 2. p. 480. T. VII: L. De Puls. ad Tyron. c. 11. p. 8. T. VIII. ed. Chart.

stomachicam ^{w)}), *syncopen* ab *cruditate humorum ac multitudine* ^{x)}), a *bile flava* ^{y)}), a *dolore vehemente*; ab *vigiliis*, ab *egeſtu ſuccorum magno ac ſubito*, ab *motu in deliris*, a *vermibus* ^{z)}), ex *conſenſu viſcerum*, ex *febrium acutarum malignitate* ^{a)}), ex *animi commotionibus* cet. Quae ſi diutius protrahatur, tunc demum neceſſe eſt *λειποψυχίαν* et *ἀσφυξίαν* ipſam fieri.

Ex his igitur, quae adhuc commemoranda duximus, facile colligitur, haud ipſernenda veterum medicorum nomina auctoritatemue eſſe, cum hac certe via et ratione facilis ſit ad naturam morbi huius bene intelligendam atque recte diiudicandam aditus. Neque mehercle vnquam audiendi ſunt, qui vbiuis diſſenſum quendam crepant, et ſi apud *ARETAEV*M ^{b)}) alioſue ſolam *syncopen* legerint, cuncta illico nomina putant negligenda. Medici voſtram fidem! Quis vnquam veſtrum, ſi de re abſtruſiori, dubia, nec ſatis definita quaeritur, in vnus ſolius hominis fide ac ſententia acquieſcat, neque potius in arte coniecturali, quae, vt multis videtur, ſolo uſu et experientia nititur, ex omnium omnino *Aſclepiadarum* decretis repetenda putet opinionis ſuae documenta? Legenda ſunt, amici, omnia omnis aeui monimenta, conferen-

R 2

disque

w) *Gal. L. Loc. Aff. V. 6. p. 492. et Method. Med. XII. 2. p. 276. T. X.*

x) *Alexander l. c. p. 697: Aëtius Tetrabl. II. Ser. I. c. 96. ſeq. p. 242. Coll. Steph.: Paulus L. II. 37. p. 407. et L. III. 34. p. 454. ib.*

y) *Gal. Meth. Med. XII. 4. p. 279. T. X.*

z) *Alexander L. VII. 9. p. 342.*

a) *Gal. L. De Pulſ. ad Tyron. l. et p. cit.*

b) *De Sign. et Cauſſ. Acut. Morb. II. 3. p. 15. ed. Boerh.*

disque iis signis ac nominibus, quibus auctores ad significanda morborum genera vsi sunt, in interiores naturae recessus et adyta penetrandum est. Hac enim sola via, quanti aestimandi sint veteres, intelligemus.

III.

LETHARGVS, CATOCHVS ET CATALEPSIS, CARVS, COMA.

Mira hos morbos intercedit consensio quasi-que contagio, atque tantum non *omnes cum sopore sunt*. Sed falluntur ii vehementer, qui haec mala solo nomine ac gradu apud veteres differre perhibent, siquidem hac in re longe accuratiores sunt priscorum temporum medici. Videtur vero *lethargus*, in quo, auctore CELSO ^{a)}, *marcor et inexpugnabilis pene dormiendi necessitas est*, reliquas, tanquam species, in se continere, quippe omnes omnino cum sopore maiori minoriue sunt, atque praeterea, vt GALENVS ^{b)} litteris prodidit, τὰ ὑπνώδη, κωματώδη et κάρωδη πάθη omnia communiter a caussa frigida proficiuntur. Bene enim haec ita coniunxit magnus ille medicus ^{c)}: Αἱ δ' ὑγραὶ δυσκράσιαι αἱ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, μαλακὰς

a) De Medicin. III. 20. p. 158. ed. Kraus. Cf. Foësius Oecon. Hipp. p. 383.

b) L. De Loc. Affect. II. 5. p. 422. et L. III. 6. p. 433. T. VII. ed. Chart.

c) L. Praefag. ex Puls. IV. 8. p. 302. T. VIII. vbi a variis causis varie haec vitia repetuntur, vt ab humiditate altus somnus vel coma, ab fatuitate ac humiditate cataphora, quae simul cum vigiliis et delirio esse potest cet.

λακῆς ἐν τῷ χρόνῳ τὰς σφυγμὰς ἀποτελεῖσι,
καὶ κωματώδη τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ πυρετώδης
αὐταῖς συνείη θερμότης, λήθαργος μὲν ὀνομά-
ζεται τὸ νόσημα. *Humidae intemperies cerebri, mol-
les pulsus diurnitate efficiunt, ac hominem comatosum:*
Si ad illas accesserit febrilis calor, morbus appellatur
lethargus. Immo vero alio ^{d)} *loco ad ληθαργικὰς*
διαθέσεις diserte refert κῶμα atque κάρον; quae
cerebri vitia etiam si vulgo inter se confundantur,
ita tamen a se distingui posse auctor est, ut, si quis
omnis sensus et motus expers videatur, neque cla-
more ullo excitetur, κάρος sit; sin vero sopor adsit
difficulter excutiendus, κῶμα et καταφορά, quibus
tandem tertiam quandam intermediam adsociavit.

Hinc etiam non veritus est, πυρετὸς κωμα-
τώδεις, πυρετὸν καταφορικὸν et ληθαργικὸν
cet. vniuersè adducere. Qua de causa lethargus
apud ARETAEVM ^{f)} eleganter ab affectu ζόφος
appellatur, siquidem, LVCRETIO ^{ff)} teste, tunc
temporis animus

Graui lethargo fertur in altum

Aeternumque soporem, oculis nutuque cadenti.

Vnde neque exaudit voces, neque noscere vultus

Illorum potis est, ad vitam qui reuocantes

Circumstant lacrymis rorantes ora genasque.

R 3 Neque

d) In *Hipp. Praedict. I. Comm. II. Text. 63. p. 743. T. VIII.*
Cf. *Foësius Oecon. Hipp. p. 325. et 367. vbi plurima ve-*
terum loca de comate et cataphora leguntur, recensentur,
explicantur: De caro autem vide p. 309.

e) In *VI. Epid. Comm. I. Text. 29. p. 388. T. IX.*

f) De *Curat. Acut. Morb. I. 2. p. 77. ed. Boerh.*

ff) De *Rer. Nat. L. III. v. 466. sequ.*

Neque ego satis demirari possum SAVVAGESII ^g) pertinaciam dicam, an imprudentiam, qui vt suae in genera et species diuisioni satisfacceret, doctrina veterum penitus neglecta, nomina tamen quouis modo retinenda censuit. Vnde non potuit non maxima subnasci rerum ipsarum confusio, de qua similiter conquestus olim GALENVS ^h) est. Non enim, si quid video, veterum medicorum decreta confirmanda ex dialecticorum nostrorum regulis sunt, sed, an naturae respondeant, vnice videndum est.

Est vero *lethargus*, vt ARCHIGENES et POSIDONIVS ⁱ) eum descripserunt, certissime pro reliquorum morborum genere habendus, praesertim cum ei a veteribus medicis, quantum ex CAELII AVRELIANI ^k) verbis coniectando adsequimur, plerumque *febris cum delirio* attribuitur, atque interdum ille appellatus sit *ἐκλυσίς* ^l). Porro *catoche* et *catalepsis* ex AETII mente *media inter phrenitidem et lethargum affectio speciesque delirii est*, quocum vel inuitus consentire CAELIVS ^m) cogitur.

Nec

g) Nosolog. Method. T. II. P. II. p. 410. seq. vbi simul *Goraeus* testis adducitur; Sed doleo in magni huius viri definitionibus medicis haec verba me adhuc frustra quaesivisse.

h) L. De Morb. Temporib. c. 4. p. 296. T. VII.

i) Ap. Aëtium Tetrabl. II. Serm. II. 3. p. 244. seq. Coll. Steph. Cf. Brendelii Diff. VI. De Affect. Soporof. §. 7. p. 105. seq. P. II. Opuscul.

k) Acut. Morb. II. 1. p. 73. seq. ed. Amman.

l) Galen. Introduct. c. 13. p. 377. T. II. et paullo post p. 381. in *morbis longorum* numero collocatur. Sed caue, ne prius, quam reliqua morbi genera contuleris, iudices.

m) L. cit. c. 10. p. 99. seq. Cf. Swieten. Comm. in Boerh. Aph. 1036. p. 311. T. III. ed. Hilb. vbi haec veterum medi-

Nec ab hac sententia GALENVS ⁿ⁾ alienus est, qui tres *catochi* species adduxit, estque ille aut ὑπνώδης *lethargo* adsimilis, aut ἐγρηγορώς *tetana affinis*, aut denique *catochus phreneticus*, qui ex duobus hisce morbis quasi est compositus. Similiter alio loco ^{o)} haec vitia coniungit sic, vt vtrumque sine conuulsione difficilique respiratione esse adfirmaret, ea tamen lege atque conditione, vt *carus* adiunctas habeat *palpebras clausas*, *catalepsi* autem *apertas*, vterque tamen morbus cum vocis amputatione fierent. Omnium autem optime iterum GALENVS ^{p)} κατόχης, κατοχήν, et κατάληψιν sibi perfecte respondere, ceteraque signa, vt in *lethargicis*, fieri docuit. Quid? quod κῶμα HIPPOCRATIS ^{q)} secundum quosdam medicos cum PHILIPPI et ARCHIGENIS *catoche* prorsum conuenire credebatur; id quod etiam tunc temporis innuere sine dubio voluit, cum *lethargum*, *carum*, *catochen* et *catalepsin* ^{qq)} aequabiliter sine lucidis perspicuisque signis esse perhiberet.

R 4 Restant

medicorum doctrina, de *catoche*, *catocho*, *catalepsi* bene praeclareque adumbratur.

n) Definit. Medic. n. 240. p. 260. T. II. et in L. Hipp. Epid. III. Comm. III. Text. 63. p. 282. T. IX. ed. Chart. Cf. si placet, de *catalepsi* et *catocho* Foëssum Oecon. Hipp. p. 317.

o) L. De Loc. Affect. IV. 3. p. 457. et L. V. 1. p. 479. T. VII.

p) L. De Puls. ad Tyron. c. 12. p. 12. T. VIII.

q) In Hipp. L. Epid. III. Comm. II. Text. 8. p. 252. T. IX.

qq) L. Loc. Affect. III. 5. p. 430. T. VII. ed. Chart.

Restant *carus* atque *coma*. Dicitur autem *Porus* apud PLATONEM ^{r)} ex largiori vini potu in somnum delapsus *κεκαρωμένος*; id quod GALENVS per βαθυὺν καὶ δυσέγεστον ὕπνον (*profundum nec facile discutiendum somnum*) explicat, estque *carus* ^{s)} proprie ἡ παντὸς τῆς σώματος αἰσθῆσις ἀναίσθησις τε καὶ ἀκίνησις. Totius corporis repentina sensus motusque priuatio. Hanc HIPPOCRATES *Cous* vulgo ἀφωρίαν appellauit. Naicitur hicce morbus etiam, si inter perforandum cerebri ^{u)} ventriculi nimis comprimuntur, et, ALEXANDRO ^{t)} teste, in anteriore capitis parte potissimum constituitur, vnde sensus instrumentis opus est vis inferatur maxima. Habent porro haec mala adiunctam sensuum hebetudinem, atque soporem ^{tt)}, similiter, vt in lethargo fieri solet, ea tamen differentia, vt in *caro* ^{u)} insit somnus profundissimus, ne fortiori quidem sensu discutiendus, ac, vt GALENVS ^{v)} auctor est, aeger sit ἀναίσθητος et ἀκίνητος,

r) Ap. Galen. in L. Praedict. I. Comm. II. Text. 63. p. 743. T. VIII.

s) In Aph. Hipp. Comm. V. Aph. 5. p. 196. T. IX.

ss) Galen. L. De Instrument. Odorat. c. 6. p. 363. T. V. ed. Chart.

t) L. I. 14. p. 61. ed. Guinth.

tt) Aëtius l. c. c. 5. et 6. p. 245. seq. Cf. Galen. Morb. Causl. c. 3. p. 20. T. VII. vbi coniungendos existimauit κύψις, κόματα, ἀποπληξιάς, quoniam a simili communique causa frigida nascuntur.

u) Vogel. Prael. Acad. p. 50. *carum sine febre* esse adfirmat, sed id, vt nobis videtur, sine vlla veterum auctoritate. Posidonius enim apud Aëtium (Tetrabl. II. Sermon. II. c. 5. p. 246. Coll. Steph.) ei expresse *debilem febrem* attribuit.

v) L. Loc. Affect. IV. 3. p. 456. T. VII.

νητος, salua respiratione; coma vero sapor fit, in quem, etsi aegrotus quouis modo excitetur, et haud raro garriat, tamen iterum incidat, quo sensu hac voce interdum etiam vsus est diuinus HIPPOCRATES w).

Oritur autem coma x), vt veteribus medicis visum est, ex multa cerebri humiditate, ebrietate, frigore, imbecillitate virium cet. neque multum ab hoc genere abhorret καταφορά, siquidem GALENVS y) eam ex iisdem causis frigidis nasci solere auctor est, et apud DIOSCORIDEM yy), in mandragorae potae signis καταφορά ισχυρά κατὰ μηδὲν διαφέρουσα πάθος τῶ λεγομένῳ ληθάργῳ diserte collocatur. Cui si accesserint alia simul humorum vitia, tunc demum καταφοράν σὺν

R 5. ἀγγρυ-

w) Galen. L. De Comat. Sec. Hipp. c. i. p. 191. seq. T. VII. et in Praedict. I. Comm. I. Text. i. p. 694. T. VIII.

x) Galen. in Hipp. Epid. III. Comm. I. Text. 7. p. 224. T. IX. Similiter in Praedict. I. Comm. III. Text. 95. p. 763. dicitur apud Hippocratem reperiri κῶμα βαδύ, ὑπνώδες, ἀγρυπνον, et in Coacis coni. κωματώδες, μεμωμένα, κάτοχα, κωματώδες, ὕπνοι. At vero Galenus (L. De Puls. ad Tyron. l. c.) non satis sibi constitit, cum, an morbus hic medius quasi sit inter phrenitidem et lethargum, addubitare. Cf. In Epid. II. Comm. III. Text. 3. p. 154. T. IX. P. I: (L. Praefagit. ex Puls. IV. 8. p. 302., et L. De Causis Puls. IV. 15. p. 230. T. VIII. vbi omnia eius signa ad viuum repraesentantur. Sed Comm. III. in Hipp. Epid. III. Text. 39. p. 273. T. IX. adfertur κῶμα ἐκ ὑπνώδες.

y) L. De Praefag. ex Puls. IV. 8. p. 302. T. VIII. et in Epid. III. Comm. III. Text. 45. p. 275. T. IX. illa Hippocratis verba, καταφορῇ κακῇ, ὑπνῶδῇ, βαρέως ἀπώδοντα dic. optime per, μετάπτωσιν εἰς λήθαργον, explicari posse.

yy) Alexipharm c. 16. p. 408. ed. Sarac.

ἀγρυπνία καὶ παραφροσύνη accidere fas est. Alio vero loco ^{a)}) idem ille dilerte demonstrauit, quamuis καταφορὰν apud HIPPOCRATEM κῶμα appellari.

Hinc apud GALENUM ^{a)}) ὕπνος καρώδης, καὶ καταφορικὸς, τρομώδεις καὶ ληθαργώδεις καταφοραὶ ^{b)}), ληθαργικαὶ καταφοραὶ ^{c)}), cet. commemorantur. Hinc PLUTARCHVS ^{cc)}) in signis iis, quae Cleopatrae acciderant ex morfu aspidum, simul κάρον ὑπνώδη καὶ καταφορὰν posuit. Hinc denique, ni fallor, factum est, vt, cum in hisce morbis subita quasi functionum corporis requies subnascatur, magno illi medico ^{d)}) κάρος et κατάληψις, tanquam quaedam παράλυσις, reputanda videretur, coma vero et lithargus veluti deficiens et imbecillus motus, (οἷον ἐλλήπις καὶ ἄτονος κίνησις) et nihilo tamen secius eodem genere contineri, quippe idem ille βαδὺν ὕπνον expresse κῶμα ^{e)}) significare dixerat. Quae vbi mente satis superque versaueramus, opportune ad hanc litem dirimendam nostramque functionem confir-

z) In Hipp. Praedict. I. Comm. I. Text. I. p. 694. T. VIII. et in Epid. II. Comm. III. Text. 3. p. 154. et Text. 33. p. 721. κῶμα idem, quod καταφορὰ ὑπνώδης esse dicitur. Cf. si placet, Swieten. Comm. in Boerh. Aph. 703. p. 337. T. II. ed. Hildb.

a) L. De Typis, c. 4. p. 153. T. VII.

b) L. cit.

c) L. cit. p. 154.

cc) In Vita Antonii p. 955. T. I. ed. Xyl.

d) De Symptom. Different. c. 3. p. 35. T. VII. ed. Chart.

e) L. De Praefag. ex Puls. IV. 8. p. 301. T. VII.

confirmandam succurrit PAVLLI ^{f)} testimonium, qui *catochon* eorum, qui ante GALENV M vixerant, cum recentiorum *catoche* ac *catalepsi* prorsum convenire docuerat. Neque ei cur fidem nostram denegemus, equidem video, quippe haec exemplis si opus esset, pluribus demonstrari potuissent.

Quae cerebri vitia cum veteres medici rite a se inuicem seiungerent, neque vana profecto verborum deliramenta aucuparentur, siquidem GALENO ^{g)} teste, cuncta morborum genera aut a parte laesa, aut a signo quodam, aut ab utroque simul, aut a causa quadam effe

IV. VARIA

f) De Re Medic. III. 6. p. 419. seq. et c. 10. p. 421. Coll. Steph.

g) In Epid. II. Comm. II. Text. 17. p. 136. T. IX. P. I.

IV.

VARIA OCVLORVM VITIA.

Oculorum conformatio vt affabre et artificiose facta est, ita etiam illi, CELSO ^{a)}) auctore, *ingentibus et variis casibus patent. Qui cum magnam partem ad vitae simul et usum, et dulcedinem conferant, summa cura tuendi sunt.* Magna hinc olim medicorum oculariorum caterua occurrit apud veteres, quippe qui ad quaecunque corporis mala suos habuerunt artifices ^{b)}), ὠτικὲς, ὀδοντικὲς cet. iisque etiam nomen a re, in qua potissimum versabantur, imposuerunt, sic, vt haud raro διατητικοὶ, Φαρμακευτικοὶ, βοτανικοὶ, οἰνοδόται, ἐμβροδοδοταὶ ἱατροὶ rel. commemorentur. Eminent autem in oculariorum numero PHILO ^{c)}), DIONYSIVS, CLEON, THEODOTVS, EVELPIDES, NILEVS, ANDREAS, HERMON, HEROD ^{d)}), HERMIAS, FLORVS, APOLLONIVS, POMPONIVS BASSVS, HERMOPHYLVS, LVCIVS, STOLVS BRITANNICVS, innume-
rique

a) De Medicin. VI. 6. p. 346. ed. *Kraus*.

b) *Galen.* ad *Trafsybul.* f. L. Hygieine medicinae fit, an *Gymnast.* c. 24. p. 22. T. VI. ed. *Chart.*

c) *Cels.* l. c. p. 351. seq.

d) *Gal.* L. Composit. Medicam. Sec. Loc. IV. 8. p. 437. T. XIII. Cf. si placet, *Walchii* V. Cl. Antiquitat. Medic. p. 1. seq. maximeque *Illustr. Trilleri* Progr. De Var. Vet. Medic. Ocularior. Collyriis, *Vitemb.* 1772. p. 2. sequ. quibus in libellis multa de medicis oculariis, eorumque figillis, praeclare maximeque cum doctrinae copia perdocentur, quae legisse poenitebit, puto,

rique alii, quos adducere nec lubet, nec licet. Id tamen gratus memini, passim me id genus fragmenta reperire apud GALENUM, AETIVM, PAVLLVM, vnde, quam accurati ac diligentes in exprimendis oculorum morbis illi fuerint, facile colligitur.

Multa sunt (fateor) veterum nomina, quibus ad haec mala significanda vsi sunt, sed illa et naturae rei satis respondent, et medico instar ducum sunt, quorum ministerio ea feliciter persanare possit. Audiamus igitur eorum, quibus oculi sunt obnoxii, vitiorum recensum, praeunte AETIO ^{e)}: Quae proprie dicuntur lippitudines (ὀφθαλμίαι) et chemoses, et perturbationes, (ταράξεις) et tumores, (οιδήματα) et suffusiones ex plaga, (ὑποσφάλματα) et pterygia, affectiones sunt tunicae agnatae. Eadem etiam ulceratur, et carbunculo infestatur, et cancerosam affectionem habet. At lippitudo dura (σκληροφθαλμία) et lippitudo sicca, (ξηροφθαλμία) communes affectiones sunt palpebrarum, et ipsius oculi. Ceterum circa externam pal-

e) Tetrabl. II. Serm. III. c. 2. p. 299. Coll. Steph. et ed. graec. L. VII. 2 p. 123. b. Similiter Oribasius Synopf. VIII. 37. seq. p. 128. et L. Curat. Loc. Affect. IV. 13. p. 645. ib.: Galenus Defin. Med. n. 325. p. 268. T. II. ed. Chart. vbi cuncta oculorum vitia ab inflammatione, fluxione, et ulceratione repetuntur. Remedia vero varia recensentur L. Medic. Parabil. I. 5. p. 584. seq. et L. II. 4. p. 608. T. X: L. Composit. Medicam. Sec. Loc. IV. 3. p. 426. seq. T. XIII. nec non apud Marcellum L. De Medicament. c. 8. p. 264. seq. Coll. Steph. Cf. si placet, Caelius Rhodigin. Lect. Antiqu. VII. 5. p. 314. seq. et L. IX. 1. seq. p. 423. quibus in locis plurima oculorum vitia docte appositeque veterum doctrinae enarrantur.

palpebrarum superficiem pustulae aquosae, (ὕδατι-
δες) melicerides, et scatomata. Verum ex iis,
quae circa internam palpebrarum consistunt, est densi-
tas, (δασύτης) aspretudo, (τραχώματα) sy-
cofes, grandines, (χαλάζια) calculi, (λιδιά-
σεις) concretio, (σύμφυσις) concussio, (μύσις).
Et lagophthalmi appellantur, quibus superna palpe-
bra reuulsa est, ut oculum contegere non possit: Ectro-
pii vero quibus inferna palpebra eversa est. Sed et mu-
tilationes, (κολοβώματα) et corrosiones, (δια-
βρώσεις) et ulcerationes (ἐλκώσεις) in palpebris
consistunt. Circa palpebrae vero extremitatem fit tri-
chiasis h. e. pili pungentes, et madarosis, quae et
ptilosis vocatur, i. e. desolium pilorum. Fit et mor-
bus pedicularis, (Φθαρίσις) ac porrigo, (πι-
τιρίσις) et parvus instar hordei abscessus (κροτή).
Sed et milphosis i. e. pilorum nuditas, affectio est ex-
tremitatis palpebrae. Rubicunda enim his est palpebrae
ala, colore militum i. e. minium referens, (unde etiam
miltosis vitium appellatur). At vero anguli afficiun-
tur quidem etiam in aegilopis, sed non soli. Carun-
culae autem naturalis supra iustum modum incremen-
tum et decrementum, (ἐγκαιθίδες καὶ ῥοιάδες)
solorum angulorum affectiones sunt. Porro circa tu-
nicam corniformem consistit caligo (ἀχλὺς) nube-
cula, (νεφέλιον) argemon, (ἄρμα) epicauma,
(ἐπίκαισις καὶ ἑλκωσις) coeloma, bothrium,
ruptio, (ῥήξις) prolapsio, (πρόπτωσις) unguis,
(ὀνυχία) pus, (πύσις) pustulae, (Φλυκταῖ-
ναι) carbunculi, (ἄνθρακες) canceratae affe-
ctiones, (καρκινώδεις διαθέσεις). At circa acini-
formem tunicam sunt prolapsio, myocephala, sta-
phylo-

phylomata, (add. ἤλοι) et *mydriasis*, quae et *platycoria* vocatur, i. e. pupillae dilatatio, *tabes*, (φθίσις) *confusio*, (σύγχυσις) *pupillae distractiones*, (παρασπασμοὶ τῆς κόρης). *Suffusio* (ὑπόχυμα) vero circa ipsum foramen aciniformis siue uniformis tunicae consistit, hoc est, iuxta pupillam. Sed et uniformis humor amplior se ipso factus, aut crassior, exactum visum impedit. Quin et imminutus idem humorem crystallinum resiccat. Quae vero *glaucedo* (γλαύκωσις) appellatur, siccitas est vehemens humoris crystallini. *Obscuratio* (ἀμαύρωσις) autem obturatio est nerui visui, ut omnino non videat, qui sic affectus est, pura tamen apparente pupilla. Laesos etiam oculos habent, citra hoc, ut aliquid mali appareat circa oculos, qui *nyctilopes* appellantur. Totorum vero oculorum manifesta laesio est, quae expressio (ἐκπρεσμός) vocatur. Est autem prominentia oculi velut extra positi. —

Cum hac AETII descriptione PAVLLVS f) mirifice consensit; qui quo maiori cum cura chirurgiae dederat operam, eo maiori fide dignus est, cum artificis sit, uti nominibus nec fictis, nec inutilibus. At vero perlegenti mihi libellos eos, quibus nostra aetate, de chirurgia agitur, videor in alienum ignotumque orbem delatus. Veterum enim nomina aut penitus obsoleuerunt, quia nostri homines haud raro sibi soli sapere, quam ex aliis pendere malunt, aut etiam, si qua in usum adhibentur, peruersè iis tantum non semper vtuntur

ac

f) De Re Med. III. 22. p. 431, Coll. Steph. et ed. gr. p. 71.

ac sine vlla veterum medicorum auctoritate. Ex quo, si quid video, non potest non maximum medicinae detrimentum inferri.

Sed ohe, iam satis est, satis nugarum ineptiarumque, si cui ita videatur. Vos non amplius moror, amici, iudices, aduersarii; Hos solos, quoniam nuper aliquis eorum tam durus sentiendo atque iudicando fuit, vt, qui magis esse possit, sciam neminem, praeunte Comico §),

*Dehinc vt quiescant, porro moneo, et desinant
Maledicere, male facta ne noscant sua.*

*Fauete, adeste aequo animo, et rem cognoscite,
Vt pernoscat, ecquid spei sit reliquum.*

§) Terent. Prolog. in *Andriam* v. 22. sequ.

INDEX

RERVM MEMORABILIVM.

A.

- Abscessus lactei**, descript. 123. raro occurrunt apud .eteres
124. quando oriuntur ib.
- Aëtius**, eius vlcera bubastica quid 36 sq. non variolae ib.
egregia pnpulas miliares descr. 114. sent. de febre pete-
chiali 114 sq. recenset oculorum vitia 269 sq.
- Agarthacides**, morbum, descripsit qui idem cum vena Medi-
nensi 10
- Ἀλφός v. Vitiligo**. differt a λεύκη. 156. propter caussarum et
remediorum conuenientiam pro praecursore leprae censen-
dus 157.
- Angina**, eius diuisiones 245. 249. nominum diuersitas apud
auctores recentiores ib. veterum nomina 246. toleranda
illa sunt ib. commode adhibentur 247. Caelii et Alexandri
248. Aëtii 249. Pauli 250. repetierunt etiam veteres no-
mina anginae a causa 250 sq. Hippocrates ib. Hic etiam
exitum morbi bene descripsit 251. symptomata morbi ex
Caelio 252 sq.
- Anthraces veterum**. quid. 23 sq. descr. vett. 28. resp. nostrae
febri vrticatae s. putridae 29. non variolae 32 sq. tempus
quo in Italia orti 33.
- Arabes primi describere variolas**, 42 sq. causae silentii 43.
praecipui hoc de argumento auctores 47.
- Aretaeus**, eius merita, 200. 208 descripsit duplicem morbum
venae cauae, κίσματι et inflammationem 188 sq. negant
multi 200.
- Asphyxia**, quae apud veteres v. *Leipothymia*.
- Asthma pneumodes Aretaei**, quid, 212. non est orthopnoea ib.
non asthma flatulentum ib. non tuberculum crudum ib.
signa asthmatis pneumodis, 213. est asthma scirrhosum recen-
tiorum ib. Sauuagesius corrigitur 213 sq.
- Ἀδύνη Hippocr.** ad quemnam morbum referenda, 131. sym-
ptomata ib.
- Auenzoar**, def. morbill. 56.
- Auicenna**, diff. variol. et morbill. 56.

B.

- Blactiae**, quid, 57 sq. Aaronis, Rhafis Arabumque defin. 58.
sunt eadem ac morbilli 59.
- Brassauolus**, Ant. Musa, classes morborum gallicorum 83 sq.
- Bubastus**, vrbs Aegypti ob vlcuscula clara 37.
- Burchard**, lo. testimonium de morbo gallico 84.
Grun. Morb. Antiq.

S

C. Ca-

INDEX

C.

- Canina insania*, v. *Insania*.
Carbunculi, v. *Anthraces*.
Carus, v. *Lethargus*.
Catalepsis Caelii, quid, 204 sq. v. *Lethargus*.
Catochus, v. *Lethargus*.
Celsus, quando vixerit 180.
Cerealis conuulsio, v. *Conuulsio*.
Coma, v. *Lethargus*.
Conuulsio cerealis, variae appellationes, 102 primi qui adduxerunt ib. sq. dissensus medicorum in causis, 103 sq. signa 106. optime a Vogelio descript. 106. veteribus plane incogn. 107
Cranona vrbs, situs, 29 sq. infamis ob morbos putridos 30.
Cutis varia vitia, 146. quomodo ordinanda. 186.

D.

- Dracunculus Graecorum*, idem, ac Vena Medinensis 217.
Diocles Carystius, descript. mali hypochondriaci 128 mali hysteric 128.

E.

- **Ἐξάνθημα*, diuersae appellationes 148.
**Ἐκθύς Hippocr.* quid 257.
**Ἐκθύς*, quid 27.
Elephantiasis Arabum, nusquam apud Graecos et Latinos extat, 184. est ex varicum genere ib. eius signa 185.
Elephantiasis Graecorum, thermis Meliis curatur, 174 sq. etiam aquis Albulis 175. de tempore originis disputant ib. 180. varia eius nomina, 176. natura eius, 177. est cancer in toto corpore secundum Paullum ib. species binae sunt ib. eius symptomata, 178. malum rebelle, 179. est princeps cutis vitium ib. transit in mitiorem lepram, 180. respondet leprae Arabum 185
**Ἐπιπυρρίδες*, non sunt variolae, 40. descr. 149 quomodo curandae ib
**Ἐρπης Αἰθίᾱς*, eius conuenientia cum papulis 152.
Eruptiones et varia cutis vitia, 146. multis gaudent appellationibus, 147. vnde nascantur ib. sq. popularum v. *ἐπιπυρρίδες*.

Exanthemata, signific. 25 sq. non variolae ib.

F.

- Febres cum eruptionibus*, varia nomina, 110 sq. generatim veteres exanthemata dixerunt 111. *λαχίνας*, *λέπρας* et *λεῦκας* ad eas veteres retulerunt ib. Fracastorii sententia de febr. c. erupt. non cognitis veteribus refut. 117. lenticularis et puncticularis descr. 118. miliaris descr. ex Herodoto 115 sq. Panno-

RERVM MEMORABILIVM.

Pannonica f. *Hungarica*, 120. propius ad lenticularem accedit, 120. vestigia apud Hipp. ib. petechialis descr. Hipp. 111. sq. ex Aëcii sententia, 114. punctularis descr. sec. Fracastorium, 118. scorbuticae et diurnae, febrisque scarlatinae et vtricatae cum miliari Hipp. conuenientia 117. *Fiorouanti*, eius absurda opinio de origine luis venereae refutatur 82 sq.

Fracastorius, eius sententia de febribus cum eruptionibus refutatur 117.

Furor uteri, varia eius nomina, 238. descriptio symptomatum, 239 bene describuntur a Sorano ib.

G.

Galenus, variolarum non meminit, 35. duas species vitiliginis fecit 159.

Gallandat, Dau. Henr. descripsit dracunculum 220

Gallicus morbus, v. *Venereus morbus*.

Gemursa Plinii, quid 161.

Gregor. Turonen. testimonium de variolarum origine nullius momenti 45.

H.

Haematites, alias voluulus dicitur, v. *Voluulus*.

Haenischius, quid per *ἡνδύματα* intellexit 196.

Hahnii merita in defendenda variolarum antiquitate, 16 sq. n. refutatur 21 sq. laudes viri 21 sq. falso Aaronem appell. 42. falso Rhafen crepat n. 46.

Herodotus, eius descriptio de febre miliari v. *Febres*.

Herpes, v. *Ἑρπης*.

Hydrophobia, quid, 234. non Graecis incognita, 235. nomina diuersa apud veteres, 235 sq. opiniones de sede mali 236 est melancholiae nervosae species ib. symptomata ib. conueniunt cum recentiorum descriptionibus 237 sq.

Hydrops, varia eius genera, 240. malus corporis habitus, 241 praecursor hydropis ib. veteres hos morbos bene descripserunt ib.

Hungarica f. *Pannonica febris*, v. *Febres*.

Huttenus, eius testimonium de morbo gallico 101.

Hypochondriacum malum, dissensio auctorum in causa inquirenda, 126 conuenientia cum malo hysterico, 128 causas, signa, euentus bene expresserunt veteres, 128. Diocles Carystius descripsit ib. signa praecipua, 129 Inflatio vnde repetenda, 129 symptomata dirissima, 129 sq. varia ex sede nomina accepit 130.

Hystericum malum, vestigia multa apud veteres et Hipp. 126 sq. symptomata varia a veteribus commemorata, 127. eius accurata descriptio ex Diocle Carystio 128.

INDEX

I.

- Ibn. Doreid* testimonium de variolarum origine 44.
Ichores, quid, 30. sunt apud Hippocr. forsan petechiae s. purpura ib.
Icterus niger, quid 134 sq.
Idem, quid, 27. variae appellationes 184
Ignis sacer, quid apud veteres maxime latino barbaros 50
Impetigo Celsi, lepra est, 174. v. *Lichen*.
Incubus, quid, 232. varia eius nomina ib. consentiunt scriptores in describendis signis ib. symptomata 233
Inflatio in malo hypochondriaco, vnde, 129 splenis inflatio 130
Injania Lupina s. *Canina*, est species melancholiae, 229 symptomata, 229 sq. consentiunt hac in re veteres et recentiores medici 230 sq.
Infitio variolarum, v. *Variolae*.

K.

- Κεκεξία*, praecursor hydropis 241.
Κίχουρα Αρίτασι, quid, 188. varia significatio, 192 sq. causae vnde oriuntur ib. pertinent ad tumores et ulcera rodentia, 193 sq. sunt aneurysma vel varix, 194. sunt ruptio, 199 oriuntur ex inflammatione 201. non rarus morbus est, 203. dicitur apud Caelium fluor sanguinis 204 sq.
Κίχου apud veteres, quid 194 sq.
Κνηγμός s. *pruritus*, quoddam genus exanthematum, 150 sq. vnde oritur, ib. eius natura ex veterum sent. ib.
Kriebeikrankheit, v. *convulsio Cetealis*.
Κρύμασις febris apud veteres, quid 200.

L.

- Langius*, Jo. *Sudor*. Angl. veteribus attribuit 66.
Leipopychia v. *Leipothymia*.
Leipothymia, *leipopychia* apud veteres quid, 255. recentiores pro synonymis falso habent, ib. non spernenda sunt veterum nomina, 256, 259. *leipothymia* et *syncope* genus sunt, reliquae vero species, ib. *ἐκλογη* ad priorem, *λειποθυμία* ad posteriorem pertinet, 257. a causis repetitae, 257 sq. *syncopes* species variae a variis causis 258 sq.
Λειποθυμία febris, quid apud veteres 200.
Lepra Arabum, differt a lepra Graecorum, 180. est vera Graecorum elephantiasis, 181. testimonia Arabum, ib. eius signa potiora, 182. differt ab *Albara* 183.
Lepra Graecorum, quid. 171. est ex scabierum genere, ib. oriri debet a vermibus, 172. interdum vehementer saevit, 173. causae, vnde repet. ib.
Lepra Graecorum, dissensus auctorum in eius descript. 157 sq. pro vitilagine alba habenda 158.

Lethar-

RERVVM MEMORABILIVM.

Lethargus, species eius sunt catochus, carus, coma, catalepsi, 260 sq. oriuntur a causâ frigida, ib. carus, coma et cataphora quomodo differant, 261. lethargus pro genere habendus, 262 sq. catochi species tres dantur, 263. differt quodammodo a catalepsi, ib. quomodo concilianda veterum loca, ib. carus et coma quid, 264. symptomata, ib. sq. coma et cataphora vnde oriuntur, 265 sq. controuersia de verbis quomodo dirimenda, 267.

Λέκη, v. *Vitiligo*, ad eruptiones febrium a vett. numeratur, 111. differt ab alphi, 156. propter causarum et remediorum conuenientiam praecursor leprae est 157.

Lichen, est sine dubio Celsi impetigo, 162 sq. non est scabies, 163. vngues infestat, 164. et pueros, maxime mentum, ib. habet quaedam communia cum lepra, scabie cet. lichen oris sero apud Rom. obtinuit, 165. Sennerti diuisio lichenum, 166. varia Plinii loca hoc de morbo, ib. sq. non novus apud Graecos lichen fuit, 167. conuenit cum psora et lepra, 168. serpit 169. lichenas, lepras et leucas veteres ad eruptiones febrium retulerunt 111.

Lues venerea v. *vener. lues*.

Λυγδών, quid v. *Insania lupina*.

Lycoides, species anginae est 248.

M.

Malum hypochondriacum, v. *Hypoch. mal.*

Malum hystericum, v. *Hyst. mal.*

Marius Auenticus, nom. variol. 41 et 44.

Masjudi testimon. de variol. origine 44.

Medici boni et magni praestantia, signorum scientia cernitur 252. veteres non negligendi 6. damna exinde ib. sq. eorum pretium quale 7. a morbi genere dicti 268.

Medinensis vena, v. *Vena Medinensis*.

Morbi qui noui aut antiqui, 7. sola lectione definiendi 8. quae iudicis talis dotes 9. vnde nouitas morborum 10. media via incedendum ib. diuisio iusta 14. morbus niger v. *malum hypoch.* morbi gallici novitas declarata, 100 sq. de morbo Gallico testimonium Vrici Hutteni 101. morb. gall. classes v. *Brassauolus*. morbi periodici, eorum nomina, 121. antiquitas exemplis confirmata, ib. et signa, 122.

Morbilli, nouus morbus 54 sq. ab Arabibus coeptus, ib. bene descr. Rhases 55. eius symptomata 62

Morgagnii, magnum nomen, 196. quid per *viduata* intellexit 197 sq.

Musitanus Car., negat nouitatem luis venereae, 74 et 75.

N.

Natales papularum miliarium, vnde repet. 113.

S 1

Necro-

INDEX

Necrosis usilaginea, v. convulsio cerealis.

Nileus, ocularius medicus 268.

Novi morbi, non semper sunt 12 sq.

O.

*Oculorum vitia, multa, 268. ocularii medici multi apud re-
teres, ib. accuratiores sunt recentioribus, 269. oculorum
vitia recenset Aëtius 269 sq.*

Oribasius, pustulae circa cutim ei non sunt variolae 36.

P.

*Papulae, pustulae, quid, 27 sq. 152. ortus, ib. cum herpete
Aëtii convenientia, ib. diuis. sec. Celsi 153. apud Rom. pa-
pulae et pustulae promiscue vtuntur, 153 sq. quomodo cu-
randae, 154. papulae sudorum v. *ἐκσώματα*, papularum mi-
liarium natales. v. *Natales.**

Paulli descript. anthrac. 38.

Pedescelli apud Arabes, quid 216 sq.

Φλυσάνθρον, non variolae 40.

Φλυκταίνες, quid, 29. resp. Celsi pustulis 29.

Φόρνις, v. malum hypochondr.

Phymata, quid 24.

Praeiudiciorum vis 1.

*Piora, eius descr. ap. vett. 159. diuersae appellationes. apud
Aetium et Paullum, 160. etiam crura occupat, 161. eadem
remedia requirit quae elephantiasis, lepra cet. ib.*

*Pruritus, v. *κνησμός*.*

Pustulae, v. Papulae.

R.

*Rachitis, eius descriptio, 141. a quibusdam *tabes pectorea*
dicitur, 142. descript. sec. Hipp. 142 sq. signa 145.*

Raphania, v. Convulsio cerealis.

Recentiorum medicorum oscitantia culpanda 244.

*Reiskii testim. de orig. morbill. et variol. 44. dubitat de
luis gallicae orig. 76 sq.*

*Rhases, dubius de variolarum origine videtur, quoad nom. 45.
sed publice profitetur neminem sciuisse variol. ib. sq. eius
variolarum descr. bona, 48 sq. morbillorum descr. bona, 55.*

*Roseolae f. Rubeolae, quid Sauvagesio, 159. morbilli, 59. refut.
opinio de duplici spec. rubeol. 60. Sennerti descr. ib. est
species febris scarlatinae malignae, 61 sq. eius symptom. 63*

Rubeola variolodes, quid 64.

S.

Satyriasis uterina, eius signa 240.

*Sauvages, quoad asthmatum diuisionem corrigitur, 213 sq.
item quoad morbos soporosos 262*

Scarlatina febris v. Febres.

Schloe.

RERVM MEMORABILIVM.

Schloetzer, testimonium de variol. origine refutatur 44 sq.
Scorbutus, morbus veteribus non incognitus, 132 sq. ap. Hipp.
 magni splenis nomine occurrit, ib. signa, 133. icterus quoque
 niger dicitur, 134. voluulus apud Hippocr. 135 sq. conuenit
 cum σκληροτύρβη et σκουμμάκη, 137. oscedo apud Marcell. 138.
 multiplex et mutabilis forma 139 sq.

Sculptura et res statuarum, magna vett. 41. nusquam variol. ve-
 stigia ib.

Sebitz, Melch. eius diuis. morb. nou. 11. eius op. de ἐκθύμασι
 Hipp. pro variolis refut. 34.

Sennerti argument., pro antiquit. variolar. 17 sq. n.

Σκληροτύρβη, ad scorbut. refert. 137 sq. mutabil. eius forma, 139 sq.

Σκουμμάκη, ad scorbutum refertur, 137 sq. mutabilis eius forma,
 139 sq.

Sudor anglicus, nouus morbus, 65. negant multi, 66. eius
 symptom. ib.

Sydenhami, iudic. de variol. origine 51.

Syncope, quid apud veteres, 255 sq. v. *Leipothymia*.

T.

Tabes pectoris, v. *Rachitis*.

Tiberius August. non hab. luem gallicam 74 sq.

Tuberculum crudum, quid, 212. signa 215.

Tussis, singularis, species ap. Galenum, 215. quid ib.

Τυφώδης febris, ap. vett., quid 200.

V.

Valesius, negat luem gallicam nouam esse 74 sq.

Variolarum insitio, nouus morbus, 52. aduersarii, ib. defen-
 sores, 53. lis inde magna ib.

Variolae, eius antiq. defenf. 16. aduersarii, 18. nouae sunt ob
 dissensum auctorum, 19. maxime seculorum prior. vbi le-
 ctio veterum strenua, 20. causae variae cur a vett. repet. 21.
 Hahnii refut. 21 sq. non sunt anthrac. Hipp. 22, 132. non
 phlyctenoides, 29. non ichores, 30. ne nomen aut signa
 ap. vett. variol. sunt, 35. non mem. vett. ib. variolae non
 sunt Oribasio pustulae et Aëtii bubastica, 36. Paullus non
 descr. variol. 38 sq. nec ἐκζέματα Aëtii, 39. nec φλυζάκιον,
 40. nec πυθράκιον, ἐπινυκτίδες, ib. nusquam variol. vestigia in
 statuis et imagin. 41.

Vena Medinensis, vnde dicta, 216. non conuenit cum pede-
 sellis, 217. non cum vitibus s. tortura vena, ib. non cum
 morbo bouino, ib. nec grando suum est, ib. Graecis dra-
 cunculi nomine cognita, ib. 221. descriptio eius, 217 sq.
 est vlcus pustulosum, 219. vnde, ib. signa, ib. ita etiam de-
 scribitur a recentioribus, 220. a verme oritur, 224. refu-
 tantur aduersarii 225

Venae

RERV MEMORABILIVM.

Venae cauae morbus, hodiernum occurrit, 188. potest distendi et rumpi, 195. ap Aretaeum est phlegmone, 200. non est idem, quod *hidrata*, 201. argumenta aduersariorum refutantur, 202 sq.

Veneres lues, nouus morbus, 69. ob dissensum auctorum, ib. sq. ob testimonium medicorum, 70 sq. aduersarior. recensio 72 sq. ob nominum diuersitatem, 78 sq. ob dubitationes de tempore, origine et causis, 81 sq. ob symptomatum diuersitatem 85 sq.

Veterum scriptorum, pretium, 2. non contemnendi, 3 sq. omnium minime medici, 6. multi admiratores peccant, 12. veteres in obseruando accuratissimi, 227. imitandi sunt ib. conueniunt cum recentioribus, 228 sq. veteres accuratiores recentior. sunt, 243 sq. vett. morborum nomina a causis, signis, partibus laesis cet. repetunt 267.

Vitiligo, eius descriptio, 154. dissensus vett. 154. tres species Celsi, 159 sq. duae Galeni, ib. diff. 156.

Volulus, eius descriptio, 135 sq. signa, ib. tres species apud Hipp. 135 sq.

Vteri furor, v. *Furor uteri*.

VITIA OPERARVM.

n. signific. not.

Pag. 4. l. 14. Qui enim, del. enim	— 123. n. 99. l. 3. euulsi l. euulsi.
— ib. l. 17. inquis, leg. inquit:	— 167. n. l. 12. Galenum l. apud Galenum.
— 5. l. 14. artifices l. artifices.	— 182. l. 7. vestigial. vestigia.
— 11. l. 6. noua l. nouae.	— 188. l. 3. obsoleuerint l. obsoleuerint.
— ib. l. 7. existimanda, l. existimandae.	— 222. l. 24. <i>κατάμαρ</i> leg. <i>κατάμαρ</i> .
— 20. l. 6. sic l. fin.	— 224. l. ult. multi leg. multis.
— 28. n. l. 11. leuis l. leues.	— 227. l. 8. diligentem leg. diligentiam.
— 30. l. 16. solent, del.	— 234. l. 8. excruriari leg. excruciari.
— 31. n. l. 5. Medic. l. Medend.	— 236. l. 3. Ridlegus leg. Ridleyus.
— 37. l. 7. itaque l. istaque.	— 247. l. 12. cum leg. et.
— 41. l. 13. Mufega l. Mufeya.	— 255. l. 18. deflectione leg. defectione.
— 47. l. 10. abnoxios l. obnoxios.	— 256. l. 14. accusationem leg. accurationem.
— 63. l. 2. linguae l. lingua.	
— 67. l. 1. <i>κατάμαρ</i> et <i>κατάμαρ</i> l. <i>κατάμαρ</i> et <i>κατάμαρ</i> .	
— 84. n. l. 16. conuiua l. conuiui.	
— 86. l. 16. inquit l. inquit.	

ndi et
dem,
ntur,

n, ib.
enfio
es de
iuer-

mni-
vete-
con-
lores
affis,

ecies

apud

lfi l.
fi.
m l.

igia.
ob-
rint.
leg.

leg.

leg.

n.

leg.

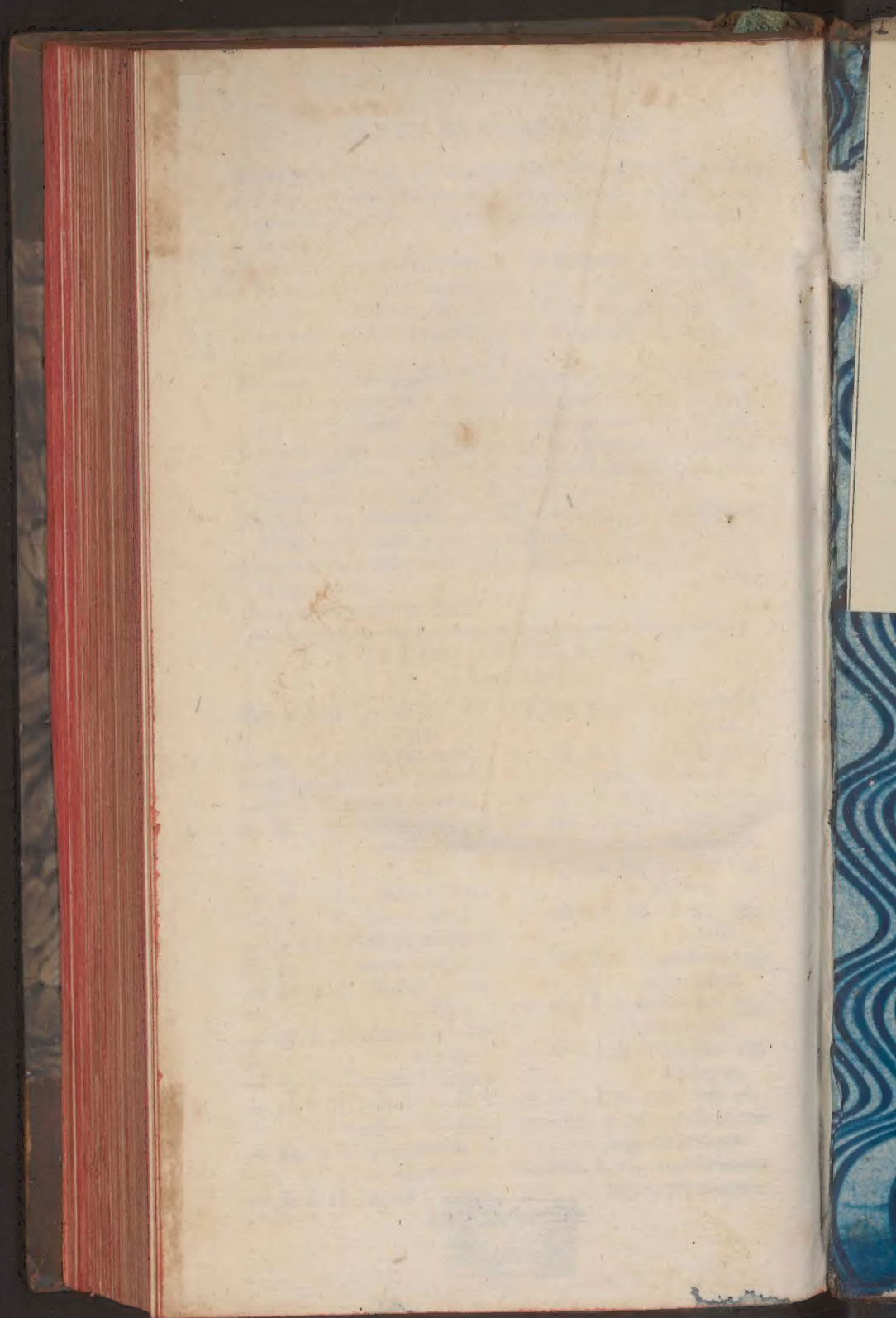
et.

ione

e.

nem

nem.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0026711

